

Iloa ja voimaa elämään

Nuorten taiteen tekemisen merkitykset
Myrsky-hankkeessa

Katriina Siivonen
Sirkku Kotilainen
Annikka Suoninen

Iloa ja voimaa elämään

Nuorten taiteen tekemisen merkitykset Myrsky-hankkeessa

Katriina Siivonen & Sirkku Kotilainen & Annikka Suoninen

ILOA JA VOIMAA ELÄMÄÄN
Nuorten taiteen tekemisen merkitykset Myrsky-hankkeessa

Katriina Siivonen & Sirkku Kotilainen & Annikka Suoninen

ILOA JA VOIMAA ELÄMÄÄN

Nuorten taiteen tekemisen merkitykset Myrsky-hankkeessa

Katriina Siivonen & Sirkku Kotilainen & Annikka Suoninen

© Nuorisotutkimusseura ja tekijät

Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 44.

ISBN 978-952-5464-92-4.

Helsinki 2011.

Taitto ja kansi: Tanja Konttinen

Kuvatoimitus: Katriina Siivonen

Kuvankäsittely: Minna Laukkanen

SISÄLLYS

Esipuhe	9
OSA I	
JOHDATUS NUORET TAITEEN TEKIJÖINÄ -TUTKIMUKSEEN	11
Suomen Kulttuurirahaston Myrsky-hanke	13
Tutkimuksen kehys ja kysymyksenasettelu	16
Laadulliset ja tilastolliset menet	21
Laadullinen tutkimus	21
Määrällinen tutkimus	24
Tutkimusprosessi ja aineisto	26
Hankkeista, nuorista ja taiteen lajeista	26
Tutkimuksen kokonaisuus Myrskyn rinnalla	28
Laadullinen dialoginen kenttätyöaineisto	30
Tilastollinen aineisto	34
Aineiston arkistointi ja jatkokäyttö	36
Tutkimusetiikka	38
Tutkimuksen arviointia	40
OSA II	
MYRSKYN SILMÄSSÄ	43
Myrsky-hankkeen tausta, tavoitteet ja toteutuksen suuntaviivat	45
Nuorten hyvinvoinnin polarisoituminen 2000-luvun alun Suomessa	45
Suomen Kulttuurirahasto kulttuuripoliittisena toimijana	47
Myrsky-hankkeen tavoitteet ja toteutus	47
Myrsky-ryhmät dialogisina tiloina	51
Pedagogisia kohtaamisia	51
Kohtaaminen edellyttää dialogia	53
Aikuisten herkkyys oleellista dialogissa	56
Taiteilijasta taiteen tekemisen tukijaksi	57
Toivon pedagogiikkaa	59
Apu nuorten tekijyydelle	63
Vapaan ja vahvan ilmaisun tuki	66
Esitysten kannustavuus ja osallistavuus	68
Nuorten kyvykkyyden vahvistaminen	69
Jännityksen purku	71
Pedagogisia haasteita	72
<i>Sitoutumisen ja luottamuksen vaikeus</i>	72
<i>Autoritaarisuuden ansa</i>	74
<i>Aikuisten läsnäolon ja nuorten vastuuttamisen merkitys</i>	76
Nuorisolähtöisen dialogin anti	79

Taiteen tekemisen merkitykset nuorten identiteeteille Myrskyssä	80
Identiteetit kulttuuristen yhteyksien tuottajina	80
Nuorisolähtöinen dialogi identifikaation perustana	82
Tunteet identiteettien ytimenä	85
<i>Piiloutunut paha olo julki ja iloksi</i>	86
<i>Läikehtivät ja jäsenyivät tunteet</i>	90
Identifikaatio Myrsky-ryhmien toiminnassa	94
<i>Merkityksellinen toinen</i>	94
<i>Oppiminen ja hyväksytyksi tuleminen</i>	96
<i>Itseilmaisu</i>	99
<i>Tekijyyden haltuunotto</i>	101
<i>Esiintymisen tuki tekijyydelle</i>	105
<i>Yhteisvoimin tekeminen</i>	107
Kiinnittyminen identiteettisymboleihin	112
<i>Taiteen tekijät</i>	112
<i>Syrjäytyneisyys</i>	118
Identifikaation merkitys maahanmuuttajille	122
Taiteen tekemisen kaksitahoiset merkitykset	126

OSA III

NUORTEN TAITEEN TEKEMINEN YHTEISKUNNASSA 131

Taiteen tekeminen nuorten hyvinvoinnin vahvistajina	133
Itsen toteuttaminen ja yhteisölliset suhteet globalisaation murroksessa	133
Kulttuuri- ja taidetoiminnan merkitys hyvinvoinnille	134
Myrskyn anti hyvinvoinnin tuottajana	136
Taiteen rooli identifikaatiossa	138
Näkyvyyksiä mediassa	140
Median roolista Myrsky-hankkeissa	140
Myrskyä joukkoviestimissä	142
<i>Mediateksteissä erilaisia painotuksia</i>	143
<i>Harmiakin mediajulkisuudesta</i>	146
Näkyvyyttä nuorten taiteellisen toiminnan puolesta	147
Dialogi yhteistyöverkostoissa	149
Tukeva ja torjuva yhteisyys	149
<i>Outous taiteen tekemisessä</i>	149
<i>Oman identiteetin varjeleminen</i>	150
Haastava pedagoginen yhteistyö	153
Nuorten osallisuuden tuki ja torjunta	154
Sosiokulttuurinen valta ja vallattomuus	158
Ihmisten kohtaaminen ja organisatorinen vallattomuus	158
Paikalliset organisaatiot valtauttajina	160
Tuki paikalliselle toiminnalle	161
Myrskyn voima	162

OSA IV	
TAIDETOIMINTA TULEVAISUUDEN TUKENA	165
Nuorten taiteen tekeminen kulttuuri- ja nuorisopolitiikassa	166
Kulttuurin ja taiteen poliittinen arvo	166
Kulttuurinen nuorisotyö	168
Politiikan tuki nuorten taiteen tekemiselle	170
Tulevaisuus ja nuorten taiteen tekeminen	171
Toivottavat tulevaisuudet	171
Nuorten kuva kotipaikkansa nykyisyydestä ja tulevaisuudesta	172
<i>Nykytilan parannettavia piirteitä</i>	173
<i>Unelmien kotipaikka</i>	175
<i>Haaveiden toteuttamista taidetoiminnalla</i>	178
Aikuisten apu nuorten taiteen tekemiselle	179
<i>Nuorten taiteen tekemisen nykyisiä kompastuskiviä</i>	179
<i>Tavoitteena nuorisolähtöinen ja vapaa nuorten taiteen tekeminen</i>	180
Taiteen määrittelemätön toiveisuus	181
OSA V	
MYRSKYSTÄ ETEENPÄIN	183
Miten taiteen tekeminen on tukenut nuorten hyvinvointia Myrsky-hankkeessa?	184
Oleellista tasavertainen kohtaaminen	184
Taiteen tekemisen vahvistama identifioituminen	185
Taiteen tekijyys ja syrjäisyys	186
Taiteen itseisarvo ja välineellisyys	187
Organisoitunut vallattomuus	187
Taiteen tekeminen kasvattaa tulevaisuuteen	188
Lähteet	191
<i>Arkistolähteet</i>	191
<i>Kirjallisuus</i>	191
<i>Elektroniset lähteet</i>	198
LIITE	
Kvantitatiivisen palautekyselyn tulokset	199
1. Vastaajat eri kyselytyypeissä ja eri hankkeissa	199
2. Palautekyselyn vastaajat	200
2.1 Vastaajien ikä, sukupuoli ja päätoiminto	200
2.2 Maantieteellinen jakauma	201
2.3 Perhetausta	201
2.4 Vastaajien etninen tausta	202
3. Taiteenlajit	202
4. Kulttuuritilaisuuksissa käyminen	205

5.	Kulttuuriharrastusten esteet	208
5.1	<i>Kaikki kulttuuriharrastusten esteet</i>	208
5.2	<i>Tärkein este kulttuuriharrastuksille</i>	211
6.	Syyt osallistumiseen	214
6.1	<i>Kaikki syyt hankkeeseen osallistumiseen</i>	214
6.2	<i>Tärkein syy osallistua hankkeeseen</i>	215
7.	Innokkuus osallistumisessa	217
8.	Nuorten osallisuus hankkeessa	218
8.1	<i>Nuorten osallistuminen hankkeen toimintoihin</i>	218
8.2	<i>Nuoren oma osallisuus hankkeessa</i>	219
8.3	<i>Mihin olisi haluttu osallistua nykyistä enemmän?</i>	220
9.	Kokemuksia hankkeesta	222
10.	Nuorille tärkeitä asioita hankkeissa	223
10.1	<i>Mitä asioita nuoret pitivät tärkeinä?</i>	223
10.2	<i>Tärkein asia hankkeessa</i>	225
11.	Vaikutus tyytyväisyyteen	227
12.	Vaikutukset nuorten elämään	228
12.1	<i>Hankkeeseen osallistumisen negatiiviset vaikutukset</i>	228
12.2	<i>Hankkeeseen osallistumisen positiiviset vaikutukset</i>	229
12.3	<i>Positiiviset vaikutukset eri elämänaalueilla</i>	231
13.	Hankkeen alueelliset vaikutukset	233
14.	Mitkä asiat olivat yhteydessä hankkeen vaikuttavuuteen?	234
14.1	<i>Kenen tyytyväisyys tai hyvinvointi parani hankkeessa?</i>	234
14.2	<i>Miten eri asiat olivat yhteydessä toisiinsa?</i>	237
14.3	<i>Johtaako osallistumispakko aina innottomuuteen?</i>	239
15.	Lyhyiden hankkeiden kyselyjen tuloksia	239
15.1	<i>Tanssien Kainuussa</i>	239
15.2	<i>Elokuvantekoa Jyväskylässä</i>	240
	Lähteet	241

ESIPUHE

Taide elää nuorten arjessa monin tavoin: taideharrastuksissa, kulttuurisen nuorisotyön toiminnoissa sekä kaikissa hetkissä, joissa nuoret keräävät esteettisiä ja kulttuurisia kokemuksia. Kulttuuri on mukana nuorten elämässä kadulla, kotona, instituutioissa, kauppakeskuksissa, luonnossa, netissä. Nuorisokulttuuri piirittää nuorten elämää näkyvin ja piiloisin tavoin. Taide on myös sukupolvikysymys. Nuorten taide elää myös siellä, mihin aikuisen katse ei ulotu.

Taiteen tuottaminen ja kuluttaminen eivät kuitenkaan aukea nuorille automaattisesti kaikkialla Suomessa. Taloudelliset, kulttuuriset ja sosiaaliset tekijät muodostavat aitoja taiteen ympärille hyvinkin eriarvoisesti.

Nuorten liittyminen yhteisöihin tai jääminen niiden ulkopuolelle ratkeaa pitkälti arkisessa yhdessäolossa ja ystävyysuhteissa. Monet nuorisotutkimukset todentavat, että mielekäs vapaa-ajan toiminta ja yhteisölliset sidokset ehkäisevät tehokkaimmin syrjäytymistä. Tämä arkinen tapahtumakenttä jää kuitenkin helposti poliittisilta päätöksentekijöiltä huomaamatta. Nuorten ongelmia ei tunnisteta tai niihin ei puututa silloin kun se olisi nuorten kannalta mielekkäintä.

Suomen Kulttuurirahaston toteuttama *Myrsky*-hanke on ollut suuri panostus nuorten arjen vahvistamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Perustana on ollut vahva usko siihen, että taide vaikuttaa nuoren hyvinvoinnin ja identiteetin rakentumiseen. Nuoret eri puolilta Suomea ovat osallistuneet monimuotoisiin taidehankkeisiin ja tuottaneet taidetta omista lähtökohdistaan aikuisten ohjauksessa. *Myrsky* kesti kolme vuotta, siihen panostettiin yhteensä lähes viisi miljoonaa euroa, ja sen käynnistämiin hankkeisiin osallistui yli 14 000 nuorta.

Myrsky-hanke on ollut kolmen vuoden ajan myös tutkimuksen kohteena. Suomen Kulttuurirahasto on rahoittanut tutkimushanketta, jota on koordinoanut Nuorisotutkimusverkosto. Tutkijat ovat tehneet sitoutuneesti ja asiantuntevasti kenttätöitä eri puolilla Suomea. He ovat tutustuneet pieniin ja suuriin *Myrsky*-hankkeisiin, olleet mukana sekä onnistumisen kokemuksissa että taideprosessien tuottamisessa haasteissa. Poikkeuksellisen laajan, monimuotoisen ja jatkuvasti muuttuvan tutkimuskentän haltuunotto on edellyttänyt erityistä ammattitaitoa. Tutkijoilta onkin vaadittu sekä avoimuutta että nuorten arjen erinomaista kuuntelu- ja lukutaitoa. Tuloksena on rikas ja moniääninen tutkimus, joka todentaa eri tavoin, miten taiteen tekeminen vavisuttaa lukkiutuneita yhteisöjä, luo uusia minuuden ja kuulumisen kokemuksia, nostaa esiin tunteita ja sukupolvisia jännitteitä sekä silloittaa eri-ikäisten maailmoja.

Haluamme kiittää lämpimästi *Myrsky*-hankkeen tutkijoita *Katriina Siivosta*, *Sirkku Kotilaista* ja *Annikka Suonista*. He ovat onnistuneet sekä tulkitsemaan herkästi nuorten taiteen tekijöiden maailmaa että luomaan niistä siltoja nuoriso- ja kulttuuripolitiikan haasteisiin. Suuri kiitos ammattimaisesta työstä kuuluu myös julkaisun kustannustoimittajalle *Minna Laukkaselle* ja taittajalle *Tanja Konttiselle*.

Kiitokset myös kaikille hankkeisiin osallistuneille taiteilijoille ja nuorille, jotka jakoivat avoimesti tuntojaan ja ajatuksiaan tutkijoille. Tutkijat ovat saaneet myönteisen vastaanoton vieraillessaan *Myrsky*-hankkeissa eri puolilla Suomea. Tämä julkaisu ei olisi ollut mahdollinen ilman nuorten, hankkeita ohjanneiden taiteilijoiden ja muiden *Myrskyn* taustavaikuttajien aktiivista mukanaoloa.

Pirjo Ståhle
Professori
Suomen Kulttuurirahaston
hallituksen puheenjohtaja

Leena Suurpää
Tutkimusjohtaja
Nuorisotutkimusverkosto

OSA I

JOHDATUS NUORET TAITEEN TEKIJÖINÄ -TUTKIMUKSEEN

SUOMEN KULTTUURIRAHASTON MYRSKY-HANKE

Mikä on Myrsky? Myrsky2010a.

Suomen Kulttuurirahaston järjestämällä *Myrsky*-hankkeella haluttiin vahvistaa nuorten hyvinvointia sekä sosiaalista ja henkistä kasvua tuomalla taide ja kulttuuri nuorten omaan elämään. Hankkeella pyrittiin juurruttamaan yhteiskuntaan myös uusia nuorten taidetoiminnan tapoja. Suomen Kulttuurirahasto mahdollisti suurhankkeen rahoittamalla vuosina 2008–2011 nuorille suunnattuja taideprojekteja eri puolilla Suomea. *Myrsky*-hanke kohdistettiin ensisijaisesti 13–17-vuotiaille nuorille. He osallistuivat ammattitaiteilijoiden ohjauksessa monenlaisiin taidehankkeisiin, joiden kirjo vaihteli populaarista korkeakulttuuriin. *Myrskyy*n voivat osallistua kaikenlaiset nuoret, mutta erityistä huomiota kiinnitettiin syrjäytymisuhan alla oleviin nuoriin. Hankkeen esioletuksina oli, että taiteella voidaan tuottaa nuorille hyvinvointia ja tarttua ennakoivasti esimerkiksi syrjäytymisuhkiin. (Myrsky 2008; Myrsky 2010a; Myrsky 2010b; Hämäläinen 2008.)

Hankkeen taustalla on ollut ymmärrys siitä, että Suomessa on laaja joukko jollakin tavalla syrjässä olevia tai syrjäytyviä nuoria. Turvallisen ympäristön ja ystävien puute sekä masennus- ja muut ongelmat ovat olleet näkyvissä monien nuorten elämässä. Tähän liittyen *Myrsky*-hankkeen käynnistäjillä oli usko siihen, että taiteen avulla voidaan tavoittaa oleellisia puolia ihmisenä olemisen ytimestä, ja että ihmiset kykenevät taiteen keinoin eheytyämään. *Myrskyyssä* lähtökohdaksi valittiin nuorten ja taiteilijoiden yhteistyö taidehankkeissa. Toimintaa ei määritelty pedagogiseksi, terapeutiseksi eikä nuorisotyön osaksi, vaan taiteen tekemiseksi taitelijoiden kanssa. Sen myötä vahvistuvan henkisen hyvinvoinnin toivottiin lujittavan nuorten liittymistä yhteiskuntaan ja tuovan yhteiskunnalliseen toimintaan tervetullutta uudistumiskykyä. (Hämäläinen 2008, 6–7.)

Haaveet. Kuva: Irja Samoil. SKR.

Myrsky suunniteltiin alunalkaen kolmivuotiseksi. Se lähti liikkeelle yhdeksällä pilottihankkeella jo vuoden 2007 kuluessa, mutta käynnistettiin varsinaisesti helmikuussa 2008. (Hämäläinen 2008; Arjava 2008.) Taiteilijoilla ja kulttuurialan toimijoilla oli mahdollisuus saada rahoitusta *Myrsky*-taidehankkeilleen siitä lähtien. Päätöksiä uusista hankkeista tehtiin Kulttuurirahastossa useaan otteeseen vuosittain. Viimeinen rahoituspäätös tehtiin tammikuussa 2011. Rahoituksen kokonaismääräksi osoitettiin noin 4,6 miljoonaa euroa. (TYKL/SPA/559, *Myrsky* myönnettyjen luettelo 25.1.2011.)

Rahoituspäätösten myötä *Myrsky* laajentui vuoden 2008 alun pilottivaiheesta huomasti. Aikuiset lähtivät eri puolilla Suomea oman suunnitelmansa kanssa liikkeelle ja rahoituksen saatuaan hakivat nuoria mukaan taiteen tekemiseen. Hankkeet olivat erilaisia ja erimittaisia. Osa päättyi jo varhain, osa toimi kauemmin, jokunen ajateltiin kolmivuotiseksi. Hankkeiden käynnistyessä aina uudet nuoret lähtivät uusissa hankkeissa taiteen tekemisen tielle taiteilijoiden ohjauksessa. Kaikkiaan rahoitettuja hankkeita oli 84, joista 21 oli aiemmin päättyneiden jatkohankkeita. Nuoria toimi niissä hiukan vajaat 14 000. Välillisesti heitä oli vielä enemmän, sillä nuoria myös pistäytyi hankkeiden toiminnassa ja vieraili niiden yleisöinä. (TYKL/SPA/559, *Myrsky* hankekohtaiset osallistujamäärät.) Hanke päättyi Suomen Kulttuurirahastossa varsinaisesti helmikuussa 2011. Sen jälkeen kuitenkin vielä useat taidehankkeet ovat jatkaneet toimintaansa.

Suomen Kulttuurirahasto järjesti *Myrsky*-hankkeen loppuvaiheen huipentumaksi *Myrsky*-festivaalit. Ne pidettiin Hämeenlinnassa elokuussa 2010. Niille kokoontui noin neljäsataa *Myrsky*-nuorta, hankkeiden toiminnassa olleita aikuisia ja *Myrskyn* taustavaikuttajia. Kutsu lähti kaikille *Myrsky*-hankkeille. Festivaaleilla nuoret esittivät produktioitaan ja kiersivät työskentelemässä lukuisissa

Myrskyn tavoitteet. Myrsky 2010b.

Myrsky-hankkeiden järjestämissä työpajoissa.

Myrsky-hankkeen johto oli koko ajan Suomen Kulttuurirahastossa. Hankkeen johtajana toimi alkusyksyyn 2010 asti lakimies *Raisa Kiesi*. Hänen rinnallaan ja hänen jälkeensä *Myrskyn* koordinaointia hoiti amanuenssi *Olli Vallinheimo*. *Myrsky*-hankkeen ohjausryhmä organisoitiin Suomen Kulttuurirahastosta. Sen puheenjohtajana toimi professori *Pirjo Ståhle* rahaston hallituksen edustajana.

Keväällä 2010 *Raisa Kiesi* siirtyi Kulttuurirahastosta johtamaan *Myrskyä* rahaston nimissä viestintätoimisto Drumiin, mistä on koko hankkeen ajan hoidettu *Myrskyn* viestintää. Drummin vastuulla on ollut viestintä sekä *Myrsky*-hankkeen sisällä että hankkeen toiminnasta tiedotusvälineille. Lisäksi Drum on hoitanut viestintää yhteiskunnallisille vaikuttajille. Suomen Kulttuurirahaston tiedotuspäällikkö *Maisa Kotoaro* on hoitanut *Myrskyn* viestintäasioita Drummin kanssa yhteistyössä. *Myrskyn* internet-sivuston loi Tuotantokopla, yritys, joka hankkeen aikana siirtyi toimimaan nimellä Aava & Bang.

Myrskyn alkuvaiheessa helmikuuhun 2008 asti koko hankkeen vastaavana tuottajana Suomen Kulttuurirahastossa toimi kuvataiteilija *Harri Kivi*. Näyttelijä ja ohjaaja *Heikki Törmi* on tukenut *Myrskyn* toimintaa alusta asti hankkeen ohjausryhmässä, laajan Ydin-pilottihankkeen ja Hämeenlinnan *Myrsky*-festivaalien taiteellisen johtajuuden kautta. Ohjausryhmässä on toiminut myös draamakasvatuksen opettaja *Satu Olkkonen*.

TUTKIMUKSEN KEHYS JA KYSYMYKSENASETELU

Nuoret taiteen tekijöinä -tutkimus alkoi vuonna 2008 *Myrskyn* käynnistyessä ja asettui seuraamaan taidehankkeita *Myrskyn* toiminnan rinnalle. Tutkimus on Suomen Kulttuurirahaston tilaustutkimus ja sitä koordinoi Nuorisotutkimusverkosto. Tutkijoina hankkeessa ovat toimineet dosentit Sirkku Kotilainen ja Katriina Siivonen. Sirkku Kotilainen käynnisti tutkimushankkeen 2008 vastaavana tukijana. Hän siirtyi hoitamaan mediakasvatuksen professuuria Tampereen yliopistoon kesällä 2010. Katriina Siivonen aloitti *Myrsky*-hankkeessa tammikuussa 2009, siirtyi vastaavaksi tutkijaksi tammi-kuussa 2010 ja vei tutkimushankkeen päätökseen. Lisäksi FT, YTL Annikka Suoninen on vastannut käytännössä hankkeen tilastollisesta osuudesta osa-aikaisena tutkijana koko tutkimuksen ajan.

Nuoret taiteen tekijöinä -tutkimuksella on ollut koko ajan Suomen Kulttuurirahastosta koordinoitu ohjausryhmä, jonka puheenjohtajana on toiminut professori Pirjo Stähle Kulttuurirahaston hallituksen edustajana. Syksyllä 2009 tämä ohjausryhmä yhdistettiin koko *Myrsky*-hankkeen ohjausryhmään. Se erotettiin takaisin omaksi ryhmäkseen jälleen keväällä 2010.

Tutkimushankkeessa määriteltiin tutkimuksen kohteeksi taiteen tekeminen *Myrsky*-hankkeiden nuorten hyvinvoinnin tukena. Suomalaisessa keskustelussa nuorten hyvinvointia on usein lähestytty koulutus- ja työmarkkinapainotteisesti tai terveyden näkökulmasta. Tässä tutkimuksessa kysymme sen sijaan, miten taiteen tekeminen kulttuurisena toimintana rakentaa nuorten hyvinvointia. Taustalla on ajatus siitä, että tällä on yhteys nuorten osallisuuteen yhteiskunnassa ja sitä kautta koko yhteiskunnan sosiaaliseen, taloudelliseen ja kulttuuriseen toimintaan.

Näemme kulttuurin taide-elämän suunnasta katsoen laajasti sekä ”korkean” että ”matalan” kulttuurin ilmaisumuodot sisältävänä kokonaisuutena. Kulttuurin voi nähdä kattavan koko symbolisen maailman esittämistapoineen ja tulkintoineen: taiteen, kulttuuriperinnön ja mediamaailman vuorovaikutussuhteiden verkkona, ”joka ulottuu luovasta ja pohdiskelevasta ytimestä läpäisemään ihmisen jokapäiväiset askareet” (Euroopan neuvosto 1998, 33).

Tässä hahmotamme kulttuurin etnologiseen tapaan laajasti tarttumalla ilmaistujen symbolien lisäksi niiden taustalla oleviin jokapäiväisessä sosiokulttuurisessa vuorovaikutuksessa eläviin yksittäisiin toimintatapoihin ja -käytänteisiin (ks. esim. Vayda 1994; Peltö & Peltö 1975). Lisäksi otamme analyysiin mukaan kokemuksellisen tunteiden ja aistinvaraisuuden ulottuvuuden, joka vaikuttaa

Kuva: Jukka Salminen. SKR.

symbolisen maailman ja toiminnallisuuden taustalla (ks. esim. Frykman Povrzanović 2008, 18–19). Tunteet, toimet, käytänteet ja symbolit ovat sekä yksilöllisiä, yksittäisten ihmisten tuottamia kokemuksia, tekoja ja merkityksiä, että kulttuurisesti jaettuja ja siten osin yhteisesti määritettyjä ja yksilöitä määrittäviä ilmiöitä. Toimet, tunteet ja niiden taustalla oleva aistinvaraisuus muodostavat yhdessä symbolien kanssa ajassa etenevän, muuntelevan ja varioivan perinteen virran. Perinteessä on sekä jatkuvuutta että uudistuvuutta ja uuden luomista koko ajan. (Siivonen 2008, 57–62, 69–72; ks. myös Bringéus 1981, 122–130.)

Perinne välittyy ihmisiltä toisille ja muodostaa diffuusisti jaettua ja muuntuvaa kulttuurista yhteisyyttä, joka on ihmisten jokapäiväisen elämän erottamaton osa ja laajempi kuin taloudellisesti ja poliittisesti määritettävä ja perinnettä staattisempi kulttuuriperintö (Bendix 2000a; Beckman 1998). Kulttuuriperintö, sen paremmin kuin taide ja mediamaailmakaan, ei kuitenkaan ole jokapäiväisestä, perinnettä prosessoivasta kulttuurista irrallista, vaan nivoutuu siihen monin tavoin.

Nuorten näkökulmasta kulttuuriin sisältyvät myös erilaiset nuorisokulttuurin muodot ja taiteen päivittyvät tulkinnat. Tässä emme fokusoi niihin, vaan haemme taiteen tekemiselle kehyksen yleisemmästä nuorten sosiokulttuurisesta olemassaolosta, yhdessäolosta ja toiminnasta eri-ikäisten keskuudessa. Tämä liittyy näkemyksemme hyvinvoinnista. Hahmotamme sen Erik Allardtin ja Marjatta Bardyn tavoin asiaksi, jossa itsen toteuttaminen, oman äänen kuuluviin saaminen sekä sukupolvien väliset ja sisäiset yhteisölliset suhteet muodostavat yhteisölliselle osallisuudelle ja hyvinvoinnille perustan. Taiteellinen toiminta voi edesauttaa näitä ja sitä kautta hyvinvointia. (Allardt 1976, 330–337; Bardy 2008; ks. myös Bardy ym. 2007.) Kysymme, miten taide- ja kulttuuritoiminta voi edistää nuorten hyvinvointia aikuistumisen kynnyksellä, joka on todettu lukuisissa nuorisotutkimuksissa niin sosiaalisesti, taloudellisesti kuin kulttuurisesti keskeiseksi nivelkohdaksi. Tämä kaikki liittyy *Myrsky*-hankkeen tavoitteisiin hyvinvoinnin lisäämiseksi, joita tutkimuksellakin on haluttu tukea (TYKKL/SPA/559, tutkimussuunnitelma.)

Pääkohteena tutkimuksessa ovat *Myrsky*-hankkeissa toimivat nuoret. He ovat yleisimmin 13–17-vuotiaita. Tutkimuksen keskiössä on siis nuoruuden ydin – kulttuurisesti dynaaminen kasvun ja oppimisen aika. Lisäksi olemme rajatummin ulottaneet tutkimuksen nuorten kanssa taidehankkeissa toimineisiin ja taidehankkeet mahdollistaneisiin aikuisiin. Olemme fokusoineet taiteelliseen toimintaan. Tuotetut teokset ovat olleet kiinnostuksemme kohteena silloin, kun ne ovat olleet oleellisia taiteellisen toiminnan ja sille annettujen merkitysten kautta.

Kulttuurin perinnettä ajassa prosessoivaa vuorovaikutteista verkostoa jäsentävät erilaiset sosiokulttuuriset aineelliset ja aineettomat rakenteet. Ihmiset muodostavat niitä toimissaan ja niitä syntyy heidän

Kuva: Jukka Salminen. SKR.

yhteistoimintansa kautta. Ihmiset kiinnittyvät näihin rakenteisiin ja heidät kiinnitetään niihin. Sitä kautta ihmiset kiinnittyvät myös toisiinsa. Näiden rakenteiden myötä yksittäisten ihmisten ja ihmisjoukkojen välinen vuorovaikutus jäsenyyksi erilliseksi symmetrisiksi ja epäsymmetrisiksi vallan käytön ja näkyvyyden muodoiksi. (Ks. Hannerz 1992, 46–50, 55–61 ja passim.; Siivonen 2008, 49–80.) Tässä nostamme tällaisista rakenteista analyysin avuksi muutaman. Niillä jäsenämme empiirisestä aineistosta nousevat keskeiset havainnot ja erittelemme nuorten hyvinvoinnin rakentumista.

Taiteilijoiden ja nuorten yhteistoiminta kussakin yksittäisessä taidehankkeessa ja niiden pienryhmissä on *Myrskyn* toiminnan tärkein sosiokulttuurinen ympäristö. Niistä on keskeisintä huomioida taiteen tekemistä ohjaavien taiteilijoiden rooli aktiivisina osallisina. He ovat tuottaneet nuorille sosiokulttuurisen tilan, jossa nuoret ovat tehneet taidetta itsenään, yhdessä toisten nuorten sekä hanketta ohjaavien taiteilijoiden kanssa. Katsomme, että tästä näkökulmasta taidehankkeita on hedelmällistä analysoida dialogisina, pedagogisina prosesseina. Nostamme keskeisimmäksi näkökulmaksi kriittisen pedagogiikan, jonka avulla on mahdollista hahmottaa sitä, miten vahvasti nuorten ja taiteilijoiden yhteistoiminta taidehankkeissa lähtee nuorten omista tunteista, ajatuksista ja toimista sekä mahdollisuuksista tehdä niitä näkyviksi. (Ks. Hämäläinen 2007; Suoranta 2007.) Nuorten taiteellisen toiminnan hahmottaminen dialogisen pedagogian kautta ei ole uutta, vaan siitä on hyviä kokemuksia esimerkiksi Suomen Akatemian rahoittamaan SYREENI-tutkimusohjelmaan kuuluneesta *Taimi*-hankkeesta (Sava 2006).

Pedagoginen kohtaaminen taiteilijoiden ja nuorten välillä on yksi sosiokulttuurinen rakenne, jonka avulla jäsenämme tässä tutkimuksessa nuorten toimintaa taidehankkeissa. Tarkastelemme sitä, millä tavalla se tuottaa tilaa nuorista itsestään lähtevälle toiminnalle. Tutkimme myös miten nuoret itse merkityksellistävät *Myrsky*-hankkeidensa toiminnan tapaa.

Olemme kiinnostuneita siitä, miten taiteen tekeminen *Myrsky*-hankkeissa tukee ja rakentaa nuorten hyvinvointia. Hyvinvoinnin perustaksi olemme hahmottaneet itsen toteuttamisen ja yhteisöihin kiinnittymisen. Identifioitumisen avulla yksittäiset ihmiset, myös nuoret, muodostavat kuvaa itsestään ja omista lähiyhteisöistään sekä kiinnittyvät näihin yhteisöihin. (Ks. Eriksen 1993, 30–33; Eriksen 2000; Bendix 2000b.)

Identiteetit ja identifikaation prosessit muodostavat tutkimukseemme toisen sosiokulttuurisen rakenteen, jonka avulla analysoimme nuorten toimintaa *Myrsky*-hankkeissa. Katsomme miten nuoret niiden avulla sijoitetaan, ja miten he sijoittavat itse itsensä kulttuurin vuorovaikutteiseen prosessiin. Näemme tämän prosessin muodostuvan eri-ikäisten toistensa kanssa vuorovaikutuksessa olevien ihmisten ja samalla heidän tunteidensa, toimiansa ja symbolisen maailmansa keskinäisen linkittymisen kautta. (Ks. Moilanen & Sulkunen 2006, 9–10; Seigel 2005, 5–7, 11, 18, 24–25; Siivonen 2008, 78–80.) Näemme siis, että identiteetit ovat olemassa laajemmin ja syvemmin kuin kerronnallisina kollektiivisina kokonaisuuksina (vrt. Ollila 2008, 21). Ne ovat yksilöllisten ja sosiokulttuurisesti jaettujen sanallistettujen ja sanattomien tunteiden, toimien ja symbolien muodostama heterogeeninen ja dynaaminen kudelma.

Erittelemme laadullisesta aineistosta nousevat, identiteettejä ja identifikaatiota kuvaavat ilmiöt tunteiden, toimien ja symbolien mukaisesti. Käytämme siinä analyyttisiä käsitteitä, jotka ovat arkipuheen sanoista pelkistettyjä ja hyvin lähellä niitä olevia termejä (ks. Åström 2005, 30–34). Ensinnä tarkastelemme sitä, miten nuorten erilaiset tunteet ja niiden kautta itsenä olemisen tulevat aineistossa näkyviin. Toiseksi selvitämme sitä, miten aineistossa näkyvät nuorten toiminta ja yhteistoiminta sekä muiden nuorten että aikuisten kanssa. Niitä jäsentäviksi analyyttisiksi käsitteiksi otamme: oppimisen, hyväksytyksi tuleminen, itseilmaisun, nuorten oma tekijyyden, esiintymisen ja yhdessä tekemisen sekä *merkitykselliset toiset* nuorten itseyden heijastuspintana. Ne kaikki saavat aineistossamme erilaisia merkityksiä. Kolmanneksi nostamme aineistostamme ”taiteen tekijät” ja ”syrjäytyneisyyden” nuorten identiteettejä kuvaaviksi symbolisiksi käsitteiksi. Erittelemme niitä identifikaation osina. Lisäksi tarkastelemme identifikaatiota hiljattain Suomeen muualta muuttaneiden nuorten näkökulmasta.

Tämän pohjalta katsomme kokonaisuutena sitä, minkälaiset edellytykset nuorten sosiokulttuuriselle ja yhteiskunnalliselle osallisuudelle ja hyvinvoinnin vahvistumiselle aukeavat identifikaation kautta *Myrsky*-hankkeiden taiteilijoiden ohjaamissa taiteen tekemisen ryhmissä. Identifikaatio, hyvinvointi ja osallisuus ovat kaikki sekä nuorten että heidän sosiokulttuuristen ympäristöjensä tulevaisuutta rakentavia ja tulevaisuuteen suhteutuvia asioita. Siksi on oleellista asettaa ne havaittujen tulevaisuuden yhteiskunnan piirteiden kehykseen. Niistä tässä yhteydessä nostamme murroksen modernista teollisuusyhteiskunnasta kohti globaalia verkosto- ja informaatioyhteiskuntaa, mikä vaikuttaa oleellisesti nuorten identifikaation ja osallisuuden luonteeseen. (Rubin 2000.)

Nuorten taidehankkeet eivät toimi yhteiskunnassa omina, suljettuina kokonaisuuksinaan. Ne kiinnittyvät sekä median ja sen välittämien viestien (ks. Kotilainen & Suoranta 2007) että muun yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen yhteistoiminnan kautta niitä ympäröiviin organisaatioihin, ihmisiin ja maailman merkityksellistämisen sosiokulttuurisiin tapoihin. Nuorten identiteettien muodot ja identifikaation tapa ovatkin merkityksellisiä vasta laajemmissa puitteissa. Media ja muut yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen ja organisoitumisen muodot toimivat aineellisten ja aineettomien resurssien ohjaamisen ja vallan käytön välineinä ja vaikuttavat siten *Myrsky*-hankkeiden toimintaan ja niiden kautta nuorten osallisuuteen omassa lähiympäristössään. (Ks. Hannerz 1992, 46–50, 55–61; Barth 1994; Siivonen 2008, 62–68.) Tarkastelemme myös yhtäältä taiteen ja taiteellisten teosten, toisaalta taiteen tekemisen osuuksia *Myrskyn* toiminnassa. Kysymme miten taiteen itseisarvoinen olemassaolo ja välineellinen hyvinvointia tavoitteleva käyttö vaikuttavat taidehankkeiden toiminnassa.

Kolmas tutkimustamme jäsentävä sosiokulttuurinen rakenne on kokonaisuus, joka muodostuu median, yhteiskunnallisten organisaatioiden ja taiteen vaikutuksista nuorten hyvinvointiin ja heidän tulevaisuutensa rakentamiseen nykyisenä globaalina murroskautena. Yhteinen kulttuuriperintö on tässä yksi organisatorisesti käytetty vallan väline mediasisältöjen ja taiteen lisäksi.

Kuva: Jukka Salminen. SKR.

Tulevaisuudentutkimuksessa nähdään, että tulevaisuus ei määräydy ehdoista ja yksisuuntaisesti menneestä ja nykyhetkestä. Joka hetki on olemassa useita mahdollisia tulevaisuuksia, joiden hahmottaminen on oleellista. Kaikki ihmiset tekevät koko ajan valintoja. Ne vaikuttavat väistämättä siihen, minkälaiseksi tulevaisuus kunkin osalta ja yhteisesti muodostuu. Valintatilanteet eivät välttämättä ole aina tietoisia, tai ihmiset eivät arjen toimissaan hahmota laajasti niihin vaikuttavia asioita. Tulevaisuudentutkimuksessa on tavoitteena nostaa tulevaisuutta rakentavat arvot, valinnat ja teot näkyviin ja yhteisen tavoitteellisen toiminnan osiksi. (Ks. esim. Masini 1993.)

Analysoimme nuorten, heidän kotipaikkakuntiansa ja nuorten taiteen tekemisen nykytilaa ja toivottavia tulevaisuuksia muutaman rajatun tutkimuksemme kokonaisuuteen kuuluvan osallistavan tulevaisuusprosessin avulla. Tulevaisuusprosessit ovat asettuneet niitä tehdessämme hetkeksi osaksi muuntelevaa ja varioivaa perinteen virtaa. Niihin osallistuneet pyrkivät niiden tulosten avulla ohjaamaan tätä virtaa yhdessä tavoittelemaansa tulevaisuuden suuntaan. Katsomme minkälaisia tulevaisuuden mahdollisuuksia nuorten hyvinvoinnin tukemiselle löytyy näiden tulevaisuusprosessien avulla ja minkälaista tukea ne saavat globaalista, eurooppalaisesta ja kansallisesta kulttuuri- ja nuorisopolitiikasta.

Nuoret taiteen tekijöinä -tutkimuksen kysymyksenasettelu jaettiin tutkimussuunnitelmassa (TYKL/SPA/559) kolmeen päänäkökulmaan:

- 1 Taiteellinen toiminta pedagogisena kohtaustilana
- 2 Taiteellinen toiminta nuorten elämässä
- 3 Taiteellinen nuorisotoiminta poliittisena prosessina.

Näiden näkökulmien ja yllä esitetyn tutkimuksellisen kehyksen avulla olemme tarkentaneet tutkimuksen pääkysymyksen – miten taiteen tekeminen kulttuurisena toimintana rakentaa nuorten hyvinvointia? – seuraaviksi alakysymyksiksi:

- 1 Minkälaisen sosiokulttuurisen ympäristön taidehankkeiden nuoret, ohjaajat ja toiminta tuottavat nuorten hyvinvoinnin vahvistumiseksi?
- 2 Mitä nuorten taiteen tekeminen antaa heille, mikä on sen merkitys heille ja miten taiteellinen toiminta rakentaa heidän hyvinvointiaan?
- 3 Miten taidehankkeet toimivat yhteiskunnallisessa kontekstissa, tukevat nuorten hyvinvoinnin rakentumista nyt ja tulevaisuudessa, ja miten nuorten taiteen tekemistä hyvinvoinnin tukena voidaan yhteiskunnassa vahvistaa?

Näissä kysymyksissä on mukana perusolettamus siitä, että taiteen tekemisellä on positiivisia vaikutuksia nuorten hyvinvointiin. Se nousee esille sekä *Myrsky*-hankkeen tausta-ajatuksista että yllä hahmottelemastamme tutkimuksellisesta kehyksestä. Katsoimme tutkimuksen lähtökohtana, että on aihetta olettaa, että myönteisiä vaikutuksia on löydettävissä. Muttemme rajoittuneet selvittämään pelkästään myönteisiä puolia, vaan olemme tarkkailleet toiminnasta kaikenlaisia aineiston keruussa esille nousseita piirteitä, myös kielteisiä pidettäviä ulottuvuuksia. Oleellista on ollut empiirisen tutkimuksen kautta saatu tieto nuorten toiminnasta hankkeissa ja tiedon kokonaisvaltainen jäsentäminen.

Sen lisäksi että *Nuoret taiteen tekijöinä* -tutkimuksen tavoitteiksi asetettiin nuorten hyvinvoinnin rakentumisen ymmärtäminen taidehankkeissa, sen tehtäväksi tuli myös suositusten kehittäminen kulttuuri- ja nuorisotyön ja vastaavan politiikan suunnittelun tueksi *Myrsky*-hankkeen kokemusten perusteella. Olemme koonneet niitä tutkimuksen loppuun.

LAADULLISET JA TILASTOLLISET METODIT

Nuoret taiteen tekijöinä -tutkimus on ollut matka jatkuvasti voimakkaasti muutoksessa olevaan, moniulotteiseen ja laajaan nuorten taiteen tekemisen prosessiin lukuisissa *Myrskyn* taidehankkeissa. Tutkimusprosessin jäsentämisessä, metodien valinnassa ja aineiston keruussa olemme hyödyntäneet nuoriso- ja hyvinvointitutkimuksen rajaamaa tieteidenvälistä ymmärrystä, jossa dialogista etnologista tutkimusotetta jäsentävät kriittinen pedagogia, sosiaaliantropologisesti painottuva identiteettitutkimus ja tulevaisuudentutkimus. *Myrsky*-hankkeen laajasta kokonaisuudesta halusimme muodostaa käsityksen sekä tilastollisin että laadullisin metodein. Siten on ollut mahdollista saada tietoa koko *Myrsky*-hankkeesta ja lisäksi olemme voineet syventyä tapausesimerkkeinä osaan alueellisista hankkeista. Tilastollisen tutkimuksen avulla olemme hakeneet vastauksia siihen, minkälaisena nuoret ovat *Myrsky*-hankkeiden toiminnan kokeneet ja mitä hyvinvointia tukevia tai sitä estäviä elementtejä he ovat siitä saaneet. Laadullisen tutkimuksen avulla olemme hakeneet lisäksi ymmärrystä siitä, miten taiteen tekeminen *Myrsky*-hankkeissa on vaikuttanut nuorten hyvinvoinnin vahvistumiseen tai heikkenemiseen.

Laadullinen tutkimus

Laadullisena, taidehankkeiden rinnalla kulkeneena prosessina tutkimus hahmottuu ensisijassa etnologisen, nuorisopedagogisen tutkimuksen ja tulevaisuudentutkimuksen metodologioiden kautta. Etnologiatieteissä katsotaan, että tutkijat pitkälti luovat tutkimusintressistään ja kysymyksenasettelustaan käsin oman aineistonsa pitemmillä tai lyhyemmillä retkillä tutkimuskohteeseensa (Löfgren 1993, 255; Lönnqvist 1999, 13–14, 16; Junkala 1999, 188–191). Toisaalta dialogisen kenttätö-

Kuva: Katriina Siivonen.
TYKL/DG/3436.

Kuva: Katriina Siivonen.
TYKL/DG/3563.

metodologian mukaisesti haastattelu- ja havainnointitilanteet nähdään vuorovaikutteisina prosesseina, joissa sekä tutkijat että tutkittavat koko ajan toisiinsa reagoiden luovat yhdessä tutkimusaineiston. Metodologisen ajattelun ytimessä ovat näkemykset niin tutkimuksen ja kentän vuorovaikutteisesta suhteesta, kuin sekä tutkijoihin että tutkittaviin vaikuttavista sosiokulttuurisista yhteyksistä, jotka tuottavat kontekstin niin tutkittaville ilmiöille kuin tutkimuksellekin. (Vasenkari 1996; Honko 1993; Crapanzano 1990.) Myös nuorisopedagogisessa tutkimusotteessa korostetaan dialogisuutta tutkimuksessa mukana olevien ihmisten kanssa (Ks. Guba & Lincoln 1989; Kotilainen 2001, 16–19).

Etnologiassa on kyse metodologisesta perusotteesta, joka ohjaa katsomaan jokapäiväisiä, konkreettisia ja ihmisläheisiä asioita ja asettamaan niitä näkyville tutkimuksen kokonaisuuden mukaisesti teoreettisesti jäsennettynä. Katse kohdistuu yksittäisiin arkisiin toimiin, käytänteisiin ja merkityksellistämisen tapoihin, jotka asettuvat määrittämään tutkimusta jäsentäviä teoreettisia käsitteitä. Toisaalta arjen ilmiöille haetaan tutkimuksessa teoreettisten käsitteiden avulla hahmoa, joka auttaa ymmärtämään kriittisessäkin mielessä yhteiskunnan, kulttuurin, ympäristön ja yksittäisten ihmisten vuorovaikutusta, siinä tuotettuja merkityksiä ja rakenteita ja vuorovaikutuksen aiheuttamaa muutosta. Tällaisessa kokonaisuudessa kaikki esille tulleet ilmiöt ovat merkityksellisiä, myös kokonaisuudesta selkeästi poikkeavat yksittäiset asiat. Ne kaikki auttavat ymmärtämään tutkittavan ilmiön kokonaisuutta. (Ehn 1993, 31–32; Löfgren 1993, 257; Daun 1993, 119; Säaskilahi 1999, 150–151; Åström 2005, 25.)

Tutkija tulee kenttätöiden kautta vuorovaikutteiseen suhteeseen kenttensä kanssa ja osin myös sen osaksi. Välillä tutkija on hyvinkin tiiviisti itse kokijana mukana tutkimisissaan tilanteissa, välillä etäisyyttä on enemmän. Tulkinta on vuoroin eläytymistä ja mahdollisesti omaksikin kokemista, vuoroin vierauden tunnetta, etäännyttämistä ja kohteen asettamista tutkijasta katsoen toiseksi. Tutkijan etäisyys kohteestaan on osin kiinni siitä, kuuluuko kohde hänen omaan elämänpiiriinsä vai onko hän lähtenyt tutkimaan itselleen vieraaseen ympäristöön. (Grönfors 1985, 13; Honko 1993, 124; Junkala 1999, 190; Gothóni 1997, 141; Suojanen 1997, passim.; Siikala, A-L. 1997, 46)

Nuoret taiteen tekijöinä -tutkimuksessa laadullisissa kenttätöissä hankkeen tutkijat ovat päässeet osallisiksi taidehankkeiden arjesta vierailemalla työpajoissa, harjoituksissa ja esityksissä haastattelemassa nuoria ja aikuisia sekä havainnoimassa hankkeiden käytännön toimintaa. Mukana on ollut tutkimuskirjallisuudesta ja oman elämän kautta koottua esiymmärrystä, joka on määrittänyt tutkijoiden suhdetta kenttään ja *Myrskyn* taidehankkeiden toimintaan.

Myrskyn ideoijat ja organisoijat Suomen Kulttuurirahastossa ja sen yhteistyöorganisaatioissa sekä taidehankkeiden organisoijat ja nuorten ohjaajat ovat kaikki tuoneet oman elämäkokemuksensa ja ammatti-

Kuva: Katriina Siivonen.
TYKL/DG/3561.

taitonsa hankkeen suunnitteluun ja toteutukseen. He ovat kaikki vaikuttaneet siihen, minkälaista toimintaa ja toimintaympäristöjä *Myrsky* on nuorille tarjonnut. Tutkijat ovat olleet vuoroin osallisina, vuoroin etäällä hankkeen kaikista ulottuvuuksista: nuorten, taidehankkeiden ohjaajien ja koko *Myrskyä* koordinoivien toimista. Jokaisen kokemukset *Myrskystä* ovat koko ajan karttuneet ja rakentaneet toiminnan luonteesta ymmärrystä täydemmäksi sitä mukaa, kun *Myrsky* on saanut uusia muotoja ja merkityksiä uusien hankkeiden alkaessa sekä aiemmin alkaneiden edetessä ja päättyessä.

Anna-Maria Åström on *Margareta Hallbergiin* viitaten todennut, että etnologiatieteet ovat heikosti konstruktivistisia tieteenaloja siksi, että niiden tuottamat konstruktiot syntyvät tiiviissä vuorovaikutuksessa empirian, siis arjen käytäntöjen ja merkityksenantojen, kanssa (Åström 2005, 39–41; Hallberg 2001, 216–220). Lisäksi jokainen haastattelu- ja havainnointitilanne jättää aina ainakin jonkinlaisen jälkensä tutkimuksessa mukana olleisiin ja heidän kauttaan heidän lähiympäristöönsä. (Vasenkari 1996; Honko 1993.)

Ymmärtääksemme ja arvioidaksemme ilmiöitä otimme tutkimuksen lähtökohdaksi vuorovaikutellisuuden ja annoimme ääntä *Myrskyn* prosesseissa toimijoille ja erityisesti nuorille (TYKL/SPA/559, tutkimussuunnitelma). Tutkimussuunnitelmassa esitetyt kysymykset ovat ohjanneet tutkimuksemme suuntaa. Dialogisen periaatteen mukaisesti olemme antaneet erityisesti taidehankkeissa toimineille nuorille, mutta myös muille hankkeiden osallisille, vahvan oman äänen tutkimuskokonaisuudessa. Tavoitteenamme on ollut tuottaa sellaista ymmärrystä *Myrskystä*, joka auttaisi vastaisuudessa hyötyämään mahdollisesti löytyvistä nuorten identiteettejä tukevista ja heitä osallistavista piirteistä. (Vrt. Kotilainen 2001, 19.) Näitä lähdimme etsimään tutkimuksessamme analysoiden toimintaa samalla kriittisesti. Dialogisissakin prosesseissa tutkijoiden rooliin kuuluu kriittisen tulkinnan kautta tutkitun toiminnan riippumaton arviointi (Määttä & Rantala 2007).

Tulevaisuudentutkimuksen metodologiassa on oleellista tuottaa tutkimuksessa osallisina oleville ihmisille mahdollisuus vaikuttaa siihen, miten ja minkälaista tulevaisuutta he tavoittelevat. Tulevaisuuden hahmottamiseen ja rakentamiseen on tulevaisuudentutkimuksessa kehitetty useita erilaisia osallistavia menetelmiä. Yksi niistä on tulevaisuusverstaas, joka perustuu vuorovaikutteiseen, osallisten tasavertaiseen ja avoimeen ryhmätyöskentelyyn. Siinä määritetään erilaisia mahdollisia tulevaisuuksia ja keinoja tavoiteltavan tulevaisuuden saavuttamiseksi. Työssä lähdetään liikkeelle nykyajasta sen ilmiöt tiedostaen, mutta samalla niistä irrottautuen ideoimaan tulevaisuutta, mistä palataan ajatuksissa taas takaisin nykytilan todellisuuteen siten, että mukaan on saatu työhön osallistuneen ihmisjoukon yhteiset arvoperustaiset tulevaisuudentavoitteet. Niiden pohjalta määritetään konkreettisia käytännön toimia, joilla yhteisiä tavoitteita lähdetään toteuttamaan. (Jungk & Müllert 1987.) *Nuoret taiteen tekijöinä* -tutkimuksessa koottiin tulevaisuustyöryhmä sekä *Myrsky*-hankkeesta että yhteiskunnan muilta tahoilta verstastyöskentelyyn ja määritettiin nuorten taiteen tekemisen tavoiteltavaa tulevaisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa.

Nuoret taiteen tekijöinä -hankkeessa laadullista aineistoa on koottu esimerkeiksi valituista taidehankkeista saturoitumiseen asti (Junkala 1999, 196). Aineiston määrä

Kuva: Katriina Siivonen.

on niin suuri, ettei sitä tässä yhdessä tutkimuksessa ole mahdollista tyhjentävästi analysoida, vaan sitä riittää runsaasti eri näkökulmista asiaa pohtiviin jatkotutkimuksiin. Tässä tutkimushankkeessa katsottiin kuitenkin, että sillä on oma ainutlaatuinen arvonsa, että aineistoa pystyttiin keräämään taidehankkeista laajasti *Myrskyn* toimiessa, eikä tätä mahdollisuutta haluttu heittää hukkaan. Jatkotutkimuksia, ja samalla myös tämän tutkimuksen arviointia ajatellen, aineiston tallentamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota.

Tutkimuksessa käytössä ollut laadullinen metodologia on valittu tuomaan aineistoa kaikkiin sen kolmeen pääkysymysalueeseen. Kukin metodologinen osa-alue suuntautuu kuitenkin hiukan eri tavoin eri kysymyksiin. Etnologinen dialoginen metodologia tuo pääosin aineistoa kysymyksiin, jotka koskevat taiteellista toimintaa niin pedagogisena kohtauspaikkana kuin nuorten elämän osana. Siinä on mukana kuitenkin myös ajatuksia siitä, miten nuorten hyvinvointia voitaisiin vahvistaa yhteiskunnassa taiteen tekemisen avulla, mikä liittyy kolmanteen kysymysalueeseen, taiteelliseen nuorisotoimintaan poliittisena ja yhteiskunnallisena prosessina. Tulevaisuudentutkimuksen metodologia painottuu puolestaan erityisesti tähän kolmanteen aihepiiriin, nuorten taiteen tekemiseen poliittisina ja yhteiskunnallisina arvoina ja käytänteinä. Nuorisopedagoginen tutkimus keskittyy taiteelliseen toimintaan pedagogisena kohtauspaikkana, joka tuottaa tilan nuorten taiteelliselle toiminnalle ja hyvinvoinnin rakentumiselle. Kaikkiaan laadullisin metodein pureudutaan yksittäisten nuorten ja nuorisoryhmien hyvinvointiin tietyssä elinympäristössä sekä hankkeen merkitykseen hyvinvoinnin tukemisessa.

Dialoginen, osallistava tutkimusote on tutkimuksen kaikissa osissa keskeinen. Se voi edistää myös *Nuorisolakiin* (2006) kirjattua nuorten kuulemisen velvoitetta. Nuoret saavat äänensä kuuluville hankkeissa. Niissä rakentuvien kulttuuritoimintojen ja taiteellisten teosten ja esitysten kautta heille voi avautua mahdollisuus julkiseen keskusteluun ja vaikuttamiseen. Lisäksi tutkimus on yksi kanava, jonka kautta myös heidän äänensä tulee esille.

Määrällinen tutkimus

Laadulliset tutkimusmenetelmät ovat varsin aikaa vieviä, joten niiden avulla voidaan tavoittaa vain rajallinen määrä nuoria. Koska *Myrsky*-hankkeissa oli mukana tuhansia nuoria, haluttiin tutkimusaineistoa kerätä myös tavalla, joka mahdollistaa palautteen saamisen laajemmalla joukolta. Osana

Kuva: Katriina Siivonen.
TYKL/DG/3662.

tutkimusta toteutettiin määrällinen lomakekysely, jonka vastauksia tarkastellaan tilastollisesti. Tähän kyselyyn olisivat periaatteessa voineet vastata kaikki *Myrsky*-hankkeissa mukana olleet nuoret. Käytännössä kyselytutkimuksen kohderyhmäksi muodostuivat ne nuoret, jotka osallistuivat hieman pidempiin hankkeisiin ja joilla oli kysymyslomakkeen täyttämiseen tarvittava kielitaito ja muut kognitiiviset kyvyt. Useiden hankkeiden vetäjät ja ohjaajat myös valitsivat mieluummin jonkun muun tavan (esimerkiksi kokemuspäiväkirjat), joilla nuorilta kerättiin palauteaineistoa.

Kvantitatiivisilla tutkimusmenetelmillä voidaan kerätä tietoa huomattavasti suuremmalta ryhmältä kuin mikä on kvalitatiivisilla menetelmillä mahdollista, mutta kvantitatiivisiin menetelmiin liittyy myös omat rajoitteensa. Kyselylomakkeella saadaan tietoa vain juuri niistä asioista, joita tutkijat ovat etukäteen ymmärtäneet kysyä – ja yleensä vain valmiiksi annettujen vastausvaihtoehtojen rajoissa. Periaatteessa lomakkeisiin on mahdollista liittää myös niin sanottuja avoimia kysymyksiä, joissa vastaajat voivat omin sanoin kuvata mielipiteitään eri asioista, mutta näiden kysymysten käsittely ja luokittelu on erittäin työlästä, jos vastauksia on vaikkapa muutamia satoja. Lisäksi etenkin nuoret vastaajat eivät yleensä vastaa avoimiin kysymyksiin.

Yhtenä ajankohtana kerätyn kyselyaineiston perusteella ei voida myöskään päätellä asioiden välisiä vaikutussuhteita. Vaikka kahden asian välillä olisikin selvä yhteys, niin varmuudella ei voida sanoa, onko asioiden välillä vaikutussuhdetta, tai minkä suuntainen tämä suhde on. *Myrskyn* palaute-tutkimuksessa kokeiltiin tapaa, jossa samoilta vastaajilta olisi kerätty tutkimusaineistoa useampaan kertaan (ja joiltain osin vastauksia samoihin kysymyksiin), jotta olisi voitu saada tietoa siitä, miten hankkeeseen osallistuminen on vaikuttanut esimerkiksi nuorten koettuun hyvinvointiin tai asenteisiin kulttuuria kohtaan.

Vaikka *Myrsky*-hankkeen palautetutkimuksella tavoiteltiinkin vastauksia sadoilta tai tuhansilta nuorilta, ei tämän kyselyn tuloksista voi tehdä päätelmiä asioiden tai ilmiöiden yleisyydestä suomalaisten nuorten keskuudessa yleisemmin, sillä tutkimuksen kohderyhmä ei vastaa millään tavoin yleistä väestörakennetta. Tämän tutkimuksen tuloksia voidaan kuitenkin tietyssä määrin yleistää yhdistämällä tuloksia jonkin laajemmalla edustavalla väestötannalla tehdyn tutkimuksen tuloksiin. Keskeisin tässä hankkeessa käytetty laajempi vertailuaineisto on taiteeseen ja kulttuuriin painottunut vuoden 2009 *Nuorisobarometri* (Myllyniemi 2009).

Nuorisotutkimusverkosto osallistuu vuosittain toteutettavaan kansalliseen nuorten arvo- ja asennebarometriin, jonka temaattiset painopistealueet sovitaan Nuorisotutkimusverkoston ja Valtion nuorisosiain neuvottelukunnan yhteisissä neuvotteluissa. Vuonna 2009 *Nuorisobarometrin* erityis-teemana olivat nuorten kulttuuriharrastukset sekä nuorten asenteet kulttuuria ja taidetta kohtaan. *Nuorisobarometrin* kohderyhmänä ovat kaikki 15–29-vuotiaat suomalaisnuoret ja tutkimusotanta on valtakunnallisesti edustava. Tutkimus toteutetaan lomakekyselyn sijasta puhelimitse strukturoituna lomakehaastatteluna. Tämä tutkimusmenetelmä vie enemmän aikaa ja resursseja kuin lomakekysely, mutta vastauksia voidaan yleensä pitää luotettavampina, ja tutkimuksen otantakato on pienempi kuin lomakekyselyssä.

Kuva: Katriina Siivonen.
TYKL/DG/3546.

TUTKIMUSPROSESSI JA AINEISTO

Hankkeista, nuorista ja taiteen lajeista

Nuoret taiteen tekijöinä -tutkimuksen käynnistyessä vuonna 2008 *Myrskyssä* oli toiminnassa pilottihankkeita. Niitä oli yhdeksän eri puolilla Suomea. Kulttuurirahasto avasi *Myrsky*-rahoituksen haakuun helmikuun vuosijuhlansa jälkeen vuonna 2008. Sen jälkeen hankkeiden määrä on jatkuvasti kasvanut ja pilottihankkeet ovat saaneet seurakseen runsaasti muita hankkeita. *Myrsky*-rahoituksen jakaminen Kulttuurirahastossa päättyi tammikuussa 2011. Kaikkiaan hankkeita käynnistyi 84. Niistä 21 on aiemmin päättyneiden hankkeiden *Myrsky*-rahoitteisia jatkohankkeita. Osa hankkeista jatkoi toimintaansa muulla tavoin.

Myrskyssä toimi kaiken kaikkiaan noin 13 900 nuorta, minkä lisäksi hankkeissa pistäytyi lyhyemmissä toiminnoissa tai yleisöinä noin 12 200 nuorta, yhteensä siis noin 26 000 nuorta. Taidehankkeet ovat olleet keskenään hyvin erikokoisia. Pienimmissä on ollut mukana alle kymmenen nuorta, suurimmissa on ollut runsaat tuhat tai jopa useampi tuhat tiiviisti hankkeessa toiminutta nuorta. Hankkeet, joissa on toiminut useita kymmeniä tai 200–300 nuorta, ovat olleet tavallisia. Nuorten määrää on täsmällisesti hyvin hankala määrittää, koska siinä on ollut vaihtelua koko ajan. Toiminta on ollut vapaaehtoista, ja osa nuorista on lopettanut aloittamansa toiminnan ja toisia tullut tilalle yksittäisissä hankkeissa, joilla on monesti ollut useita toimintaryhmiä. Tilanne on elänyt koko ajan nuorten osallisuuden tavan, nuorten ryhmien, kunkin hankkeen ja koko *Myrskyn* puitteissa. Tutkimuksen loppuvaiheessa vielä päättymättömien 42 hankkeen tiedot perustuvat lisäksi vasta arvioon lopullisesta määrästä. Tutkimuksen kohteena ovat hankkeissa pitempään mukana olleet nuoret, eivät pistäytyjät eivätkä yleisöinä mukana olleet. (TYKL/SPA/559, *Myrsky* myönnettyjen luettelo 25.1.2011.)

Kun jo nuorten lukumäärän selvittäminen on ollut haasteellista *Myrskyn* kokonaisuudessa, ei heistä ole voitu koota muutakaan taustatietoa kattavasti. Määrällisiin palautekyselyihin vastasi kaikkiaan 679 nuorta, mutta tämänkään vastaajajoukon perusteella ei voida tehdä kovin pitkälle vietyjä päätelmiä kaikista hankkeisiin osallistuneista nuorista. Osa hankkeisiin osallistuneista nuorista rajautui kyselyn kohderyhmän ulkopuolelle puutteellisen kielitaidon tai laajaan kyselylomakkeeseen vastaamisessa tarvittavan luku- ja kirjoitustaidon tai muiden kognitiivisten kykyjen puutteellisuuden takia. Lisäksi on varsin luultavaa, että pojat ovat vastanneet kyselyihin laiskemmin kuin tytöt, sillä näin tapahtuu yleensä nuorille kohdistetuissa kyselyissä.

Palautekyselyihin vastanneista nuorista 68 prosenttia oli tyttöjä, 31 prosenttia poikia ja yksi (1) prosentti ei ollut vastannut taustatietoja koskeneisiin kysymyksiin. Kolme neljäsosaa vastaajista oli 13–16-vuotiaita. 10–12-vuotiaita oli neljä (4) prosenttia ja vähintään 17-vuotiaita 21 prosenttia. Vastaajista 93 prosenttia oli koululaisia tai opiskelijoita.

KETKÄ VASTASIVAT KVANTITATIIVISIIN PALAUTEKYSELYIHIN?

- yhteensä 679 vastaajaa 38:sta eri hankkeesta
- tyttöjä 68 %, poikia 31 %
- 10–25-vuotiaita, joista 13–16-vuotiaita 76 %
- 51 % asui kaupungeissa tai esikaupungeissa, 49 % maaseututaajamissa tai haja-asutusalueella
- 17 % Etelä-Suomen lääni, 23 % Länsi-Suomen lääni, 27 % Itä-Suomen lääni, 14 % Pohjois-Suomen lääni ja 17 % Lapin lääni
- maahanmuuttajatausta 9 %

Tarkempia tuloksia Kvantitatiivisen palautekyselyn tulokset -osion luvussa 2.

Läänitasolla vastauksista 17 prosenttia oli Etelä-Suomen läänistä, 23 prosenttia Länsi-Suomen läänistä, 27 prosenttia Itä-Suomen läänistä, 14 prosenttia Pohjois-Suomen läänistä ja 17 prosenttia Lapin läänistä. Kyselyihin vastanneista 23 prosenttia asui kaupungissa, 28 prosenttia esikaupungissa tai kaupungin laidalla, 16 prosenttia asui muussa taajamassa ja 33 prosenttia pienessä kylässä tai haja-asutusalueella.

Etnistä taustaa koskeviin kysymyksiin vastanneista nuorista 91 prosenttia oli kantasuomalaisia (suomalaisia, suomenruotsalaisia, saamelaisia tai romaneja), yhdeksän (9) prosenttia ilmoitti myös jonkun muun etnisen identiteetin ja viisi (5) prosenttia ei ollut vastannut etnistä taustaa koskevaan kysymykseen. Viisi (5) prosenttia etnistä identiteettiä (identiteettejä) koskevaan kysymykseen vastanneista ei mieltänyt itseään suomalaisiksi. *Myrsky*-hankkeissa oli mukana enemmänkin maahanmuuttajataustaisia vastaajia, sillä osa hankkeista oli erityisesti suunnattu heille, mutta monissa tapauksessa kieliongelmien estivät palautekyselyihin vastaamisen.

Kysyimme nuorilta tilastollisen osuuden kyselylomakkeessa, mihin taiteenlajeihin kuului se *Myrsky*-hanke, jossa he olivat mukana. Tämä kysymys osoittautui monille nuorille varsin hankalaksi, koska useat hankkeet olivat erittäin moni- tai poikkitaiteellisia, joten myös samoissa hankkeissa mukana olleet nuoret sijoittivat hankkeet hyvinkin erilaisiin taiteenlajeihin. Yksittäisistä taiteenlajeista eniten mainintoja lomakkeissa saivat teatteri, musiikki, elokuva, kuvataide, kirjallisuus ja tanssi.

Muodostimme erillisistä taiteenlajeista summamuuttujia, joissa sama yksittäinen taiteenlaji saatiin huomioida myös useammassa muuttujassa: esimerkiksi musikaali on mukana sekä musiikin että teatterin summamuuttujissa ja tanssiteatteri sekä tanssin että teatterin muuttujissa. Teatterin jossakin muodossa mainitsi yhdeksi hankkeen taiteenlajiksi 45 prosenttia, musiikin 36 prosenttia, tanssin 27 prosenttia, elokuvan 27 prosenttia, kuvataiteet 26 prosenttia, kirjallisuuden 22 prosenttia, sirkuksen 7 prosenttia ja erilaiset kädentaidot 3 prosenttia kyselyihin vastanneista nuorista.

Nämä painotukset ovat hyvin sopusoinnussa kaikkien hankkeiden taiteenalojen kanssa. Hyvin monessa hankkeessa toiminta on ollut monitaiteista. Kuitenkin teatteri, tanssi ja musiikki ovat olleet yleisiä taiteenlajeja kaikkiaan ja niitä on harjoitettu myös monitaiteisissa hankkeissa. Elokuvat, kuvataiteet ja kirjallisuus ovat niin ikään olleet suosittuja. Mukana on ollut joitakin hankkeita, joissa on keskitytty hiukan harvinaisempiin taiteenlajeihin, kuten sirkustaiteisiin.

PALAUTEKYSELYIDEN VASTAAJIEN MAINITSEMAT HANKKEEN TAITEENLAJIT:

- teatteri 45 % (enemmän tyttöjä kuin poikia)
- musiikki 36 % (enemmän poikia kuin tyttöjä)
- tanssi 27 % (enemmän tyttöjä kuin poikia)
- elokuva 27 % (enemmän poikia kuin tyttöjä)
- kuvataide 26 % (enemmän poikia kuin tyttöjä)
- kirjallisuus 22 % (selvästi enemmän tyttöjä kuin poikia)
- sirkus 7 %
- kädentaitot 3 %

Tarkempia tuloksia Kvantitatiivisen palautekyselyn tulokset -osion luvussa 3.

Tutkimuksen kokonaisuus Myrskyn rinnalla

Tutkimuksen ajaksi määritettiin kolme vuotta kevästä 2008 alkaen. Suljimme aineiston keruun nuorten taidehankkeista heinäkuun loppuun 2010. Sen jälkeen teimme niissä vain vähäisiä täydentäviä kenttätöitä. Aineiston sulkemiseen mennessä oli kaikkiaan 58 hanketta saanut päätöksen rahoituksesta. Lisäksi oli tehty 15 päätöstä jatkorahoituksista. Tutkimuksessa olemme laskeneet jatkohankkeet alkuperäisten kanssa yhteen. Muutama loppukevällä 2010 rahoituspäätöksen saanut hanke aloitti toimintansa vasta syksyllä 2010 tai oli ehtinyt toimia vain niin vähän aikaa heinäkuun loppuun mennessä, että ne eivät tulleet mukaan tutkimukseen. Siten tutkimuksessa oli kohteena 55 hanketta eli kaikki heinäkuun 2010 loppuun mennessä alkaneet ja jo jonkin aikaa toimineet hankkeet. Niistä 22 hankkeen toiminta oli silloin myös päättynyt. Loput 33 hanketta jatkoivat toimintaansa. Tutkimuksessa mukana olleissa hankkeissa on kiinteästi toiminnassa olleita nuoria ollut noin 12 000 sekä pistäytyneinä ja yleisöinä noin 10 000. Tutkimuskohteinamme ovat tiiviimmin mukana olleet nuoret.

Varsinainen tutkimusaineisto koostuu kyselyaineistosta, haastatteluista, havainnoinnista, kokemuspäiväkirjoista ja lehdistöaineistosta. Tilastollisen kyselyaineiston keruu kohdistui lähtökohtaisesti kaikkiin tutkimuksen kohteena olleisiin 55 hankkeeseen. Niistä kuitenkin kuuden hankkeen hankevetäjän kanssa sovittiin muista aineistonkeruun muodoista, koska he katsoivat, ettei kysely ollut heidän hankkeissaan mahdollinen. Siten tilastollisessa tutkimusosuudessa oli mukana kaikkiaan 49 hanketta. Laadullisen

tutkimuksen kohteeksi valitsimme 11 hanketta, joissa toimi tiiviisti mukana noin 5 900 nuorta ja pistäytyjiä tuhatkunta. Kumpaankin ryhmään kuuluu hankkeita, joiden toiminta jatkui vielä aineiston keruun sulkeutuessa. Koko määrästä jatkui 33 hanketta. Niistä laadullisessa tutkimuksessa oli mukana viisi hanketta. Lisäksi teimme *Myrskyn* puitteissa tulevaisuuteen luotaavia prosesseja tulevaisuu-

Haastattelu voi alkaa.
Kuva: Riikka Saarimaa.

dentutkimuksen menetelmin. Niihin osallistui osin myös hankkeiden ulkopuolisia ihmisiä.

Oheisaineistoksi tutkimukselle on karttunut runsaasti *Myrsky*-taidehankkeiden nuorten tuotteita ja hankkeissa koottuja dokumentteja toiminnasta. Niitä emme ole keränneet systemaattisesti. Kaikista hankkeista niitä ei ole ollenkaan. Suurimpana ryhmänä ovat animaatio- ja lyhytelokuvat. Lisäksi hankkeet ovat tallettaneet ja editoineet videokuvauksia omista taiteen tekemisen prosesseistaan sekä musiikki- ja teatteriesityksistään. Jonkin verran olemme saaneet hankkeilta painotuotteita: runokirjan ja hankkeiden toiminnasta koottuja kuvitettuja kirjasia ja esitteitä.

Suomen Kulttuurirahasto on otattanut lehdistökuvia ja videoaineistoa hankkeiden toiminnasta. Rahasto on myös tilannut mediaseurannan *Myrskylle* Cision-nimiseltä yritykseltä. Olemme saaneet tutkimuksen käyttöön kopiot mediaseurannassa kertyneestä *Myrskystä* kertovasta media-aineistosta sekä Kulttuurirahaston kokoaman *Myrskyn* visuaalisen aineiston. *Myrskystä* on myös aineistoa Internetissä *Myrskyn* sivuilla (www.myrsky.info) ja eri taidehankkeiden omilla sivuilla. Lisäksi nuoret ovat luoneet keskusteluryhmiä muun muassa Facebookiin. Näiden systemaattiseen seurantaan tutkimuksessamme ei ole ollut resursseja.

Kaikki *Myrskyn* taidehankkeet ovat tehneet hankehakemuksen Suomen Kulttuurirahastoon. Käynnistyneet hankkeet ovat lähettäneet Kulttuurirahastoon toiminnastaan kertovan väliraportin, jos ovat hakeneet jatkorahoitusta, ja hankkeiden päätyttyä loppuraportin. Olemme saaneet toteutuneista hankkeista sekä hakemukset että raportit käyttöömmme tutkimuksen ajaksi.

Olemme tutkijoina osallistuneet Suomen Kulttuurirahaston *Myrsky*-hankkeille järjestämiin hankevetäjien tapaamisiin. Ensimmäinen niistä oli keväällä ja toinen syksyllä 2009. Niissä hankevetäjillä oli mahdollisuus tutustua toisiinsa ja keskustella ajankohtaisista asioista. Osallistuimme Kulttuurirahaston järjestämille *Myrsky*-festivaaleille Hämeenlinnassa elokuussa 2010. Olemme osallistuneet hankkeen tutkijoina ajoittain koko *Myrskyn* ohjausryhmän kokouksiin samaten kuin Hämeenlinnan *Myrsky*-festivaalien ohjausryhmään ja *Myrskyn* vaikuttajaviestinnän ohjausryhmään.

Kaikkiaan olemme siis tutkijoina toimineet tiiviissä vuorovaikutuksessa *Myrsky*-hankkeen kanssa alusta lähtien. Sen lisäksi, että olemme seuranneet nuorten taidehankkeiden toimintaa kokoamalla laadullista tutkimusaineistoa ja siinä yhteydessä vieraillemalla hankkeiden toimissa, olemme nähneet läheltä myös koko *Myrsky*-hankkeen organisointia ja hallintoa, jonka osana tutkimus on toiminut. Tilastolliseen tutkimukseen osallistuneisiin hankkeisiin yhteydenpito on tapahtunut sähköpostitse ja puhelimitse. Kaikille *Myrskyn* taidehankkeille suunnatuissa tilaisuuksissa olemme kuitenkin tavanneet myös muiden hankkeiden ohjaajia ja nuoria kuin laadullisen tutkimuksen kohteina olleiden.

Kuva: Katriina Siivonen.

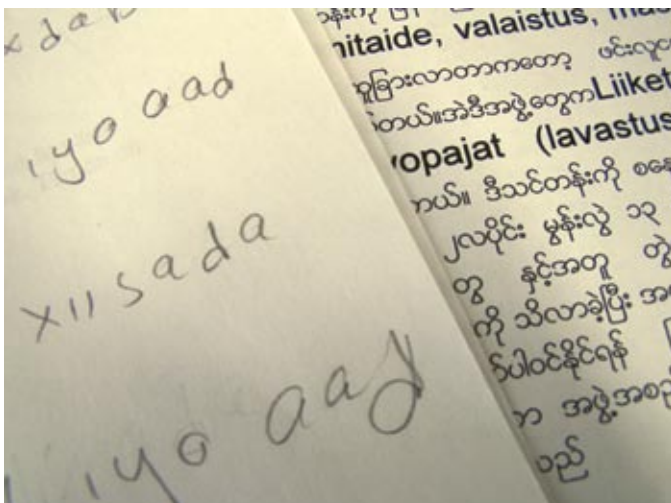
Laadullinen dialoginen kenttätutkimus

Olemme syventyneet 11 alueelliseen *Myrsky*-taidehankkeeseen laadullisen tutkimuksen menetelmin. Olemme valinneet niiksi mahdollisimman erityyppisiä hankkeita niin alueellisesti kuin hankkeen sisällön, laajuuden ja osallistuvien nuorten kannalta. Laadullisina tutkimuskohteina on pilot-tihankkeita ja myöhemmin aloittaneita hankkeita sekä pieniä ja suuria hankkeita. Hankkeet ovat toimineet eripuolilla Suomea, osa maaseudulla, paikoin hyvin syrjäisillä seuduilla, osa kaupungeissa. Hankkeiden nuorissa on kantasuomalaisia nuoria ja hiljattain Suomeen saapuneita maahanmuuttajanuoria. Kantasuomalaisten joukossa on myös kielivähemmistöryhmien eli ruotsin- ja saamenkielisiä nuoria. Osa haastatelluista nuorista on hankkeen aikana esimerkiksi asunut koulukodissa tai huostaanotettuna sijaisvanhempien luona tai on ollut mielenterveyskuntoutujana avohoidossa. Hyvin monet nuoret ovat kuitenkin eläneet niin sanottua tavallista nuoren elämää omalla paikkakunnallaan ilman, että heitä voi lukea mihinkään erityisryhmään kuuluvaksi. Taiteenalat ovat hankkeissa vaihdelleet muun muassa tuli- ja sirkustaiteesta prosessidraamaan ja mediataiteeseen.

Olemme saaneet yhteyden hankkeisiin niitä ohjaavien taiteilijoiden kautta. Olemme vierailleet hankkeiden harjoituksissa, työpajoissa ja esityksissä. Vierailumme ovat olleet pistäytymisiä hankkeiden toimissa. Yhdessäkään emme ole olleet läsnä koko aikaa. Osin vierailujen yhteydessä, osin erikseen sovittuna olemme haastatelleet sekä nuoria että taidehankkeita ohjanneita aikuisia. Jonkin verran olemme haastatelleet myös *Myrsky*-hanketta koordinoineita aikuisia sekä valtakunnallisella tasolla että paikoin myös yksittäisten taidehankkeiden taustalla alueellisesti toimineiden joukosta. *Myrskyä* koordinoineiden aikuisten haastattelut painoutuivat syksyyn 2010, jolloin olimme muutoin jo sulkeneet aineistonkeruun.

Olemme haastatelleet kaikkiaan 146 nuorta, joista tyttöjä on 118 ja poikia 28. Yleiskuva on se, että tyttöjä on hankkeissa kaikkiaan myös toiminut enemmän kuin poikia. Taidehankkeiden ohjaajista olemme haastatelleet 24 ja taustavaikuttajista 16 henkeä. Osaa nuorista ja aikuisista olemme haastatelleet useaan kertaan. Monissa haastatteluissa on ollut useita nuoria ryhmänä. Joissakin haastatteluissa on ollut myös useampi hankevetäjä tai taustavaikuttaja yhtä aikaa. Joissakin nuorten haastatteluissa on ollut heille tuttu aikuinen mukana. Näin oli esimerkiksi hiljattain Suomeen muuttaneiden nuorten ryhmähaastattelussa, jossa tuttu aikuinen toimi välillä apuna, kun nuorten suomen kielen taito oli vajavainen. Haastattelut on tehty suomeksi, paitsi ruotsinkielisten nuorten ja hankevetäjien osalta ruotsiksi. Tässä teoksessa olemme kääntäneet lainaukset näistä haastatteluista suomeksi. Saamenkieliset nuoret osasivat hyvin myös suomea, jota saamea taitamattomina käytimme heidän haastatteluissaan. Kaikkiaan olemme tehneet ja litteroineet 120 haastattelua, joissa on yhteensä ollut haastateltavana 186 henkeä.

Myrskyn toiminnan keskeyttäen emme ole saaneet haastatteluihin. Ohjaajilla ei ole ollut heihin enää kontaktia. Tutkimuksen laajassa kokonaisuudessa resurssimme eivät riittäneet

Kuva: Katriina Siivonen.

heidän tavoittamiseensa. Haastattelujen ulottaminen heihin olisi monipuolistanut kuvaa hankkeen toiminnasta.

Erityisesti hiljan maahan muuttaneiden nuorten haastattelemisen ei tuottanut kunnolla ymmärrystä siitä, mitä *Myrskyssä* toimiminen heille merkitsi. Siksi teetimme heillä kokemuspäiväkirjoja, jotka he saattoivat kirjoittaa omalla äidinkielellään, ja käännetimme ne suomeksi. Ne tuovat kuvaa siitä, miten nuoret ovat ymmärtäneet hankkeissa toimimisen, vaikka niistäkin näkyy, että sen käsittäminen, mitä kokemuspäiväkirjaan tulisi kirjoittaa, on ollut hyvin vaihtelevaa. Myös kaikilla muilla nuorilla oli mahdollisuus kirjoittaa halutessaan anonyymi, hyvin vapaamuotoinen kokemuspäiväkirja toiminnastaan *Myrskyssä*. Olemme välittäneet nuorille kirjallisen ohjeet päiväkirjojen kirjoittamiseen hankevetäjien kautta. Pyysimme kokemuspäiväkirjoja myös hankkeita vetäneiltä taiteilijoilta, jotka saivat kirjallisen ohjeen suoraan meiltä. Kokemuspäiväkirjoja on kaikkiaan runsaat 300.

Haastattelut ovat olleet vapaamuotoisia teemahaastatteluja (ks. esim. Ruotsala 2005, 65) ja ne ovat noudattaneet löyhää kysymyslistaa, jonka kautta on ollut mahdollista syventyä haastateltavien esille nostamiin aiheisiin. Olemme lähteneet haastatteluissa liikkeelle hyvin avoimesti. Olemme kysyneet mitä nuoret ovat hankkeissa tehneet ja minkälaista heillä on hankkeissa ollut. Olemme kysyneet sekä hankkeiden hyvistä että huonoista puolista. Haastatteluissa olemme myös kyselleet nuorten käsityksistä omasta kotipaikkakunnastaan. Haastatteluissa emme ole ottaneet esille tutkimuksemme analyttisiä käsitteitä, vaan olemme keskittyneet kysymään nuorten kokemuksista ja toimista sekä heidän niille antamistaan merkityksistä. Aikuisten haastatteluissa olemme lähteneet liikkeelle siitä, mitä he ovat itse hankkeessa tehneet, mikä on heistä ollut siinä keskeisintä ja miten he ovat nähneet hankkeen etenevän kokonaisuutena nuorten kannalta.

Kokemuspäiväkirjojen tehtävänä on ollut tuottaa laadullisia havaintoja hankkeiden toiminnasta sekä nuorten että aikuisten näkökulmasta ja siitä, mikä hankkeessa oli merkityksellisintä ja millä tavalla. Kokemuspäiväkirjojen ohjeissa kysyttiin esimerkiksi seuraavia aiheista: Mikä on ollut mieleenpainuvinta? Mikä on tuottanut iloa? Mikä on aiheuttanut kielteisiä tunteita? Millä tavalla *Myrskyssä* toimiminen on linkittynyt omaan arkeen ja sosiaalisiin suhteisiin? Miten hanke on muokannut käsitystä itsestä ja omia valmiuksia? Mitä nuori toivoo tapahtuvan jatkossa? Aiheisiin on ohjattu paneutumaan tarkemmin miksi-kysymysten avulla. Taiteilijoita on pyydetty kirjaamaan kokemuspäiväkirjoihinsa prosessin toimivuutta ja haasteita suhteissa omiin odotuksiin, nuorisoryhmään sekä taustaorganisaatioon ja mahdolliseen alueelliseen yhteistyöverkostoon.

Yhtenä laadullisen tutkimuksen osana ovat tulevaisuusprosessit, jotka toteutimme osallistavalla tulevaisuudentutkimuksen menetelmällä, tulevaisuusverstailla (Jungk & Müllert 1987; ks. myös Siivonen 2006). Valtakunnallisessa tulevaisuusprosessissa *Myrsky*-nuorilta, hankkeiden taiteilijoilta ja muilta aihepiirin kannalta oleellisilta tahoilta haettiin näkemystä nuorten taidetoiminnan vahvistamiseksi yhteiskunnassamme. Tässä osuu-

Kuva: Katriina Siivonen.

desa olemme metodologian luonteen mukaisesti ottaneet tietoisesti lähtökohdaksi tämän valitun, arvopohjaisen näkökannan. Siinäkin olemme kuitenkin muun tutkimuksen tavoin painottaneet kriittistä, osin etäännyttävää, osin eläytyvää tulkintaa dialogisen tutkimusotteen osana. Yhdistimme myös uutena elementtinä tulevaisuusverstaan toteutukseen teatterilähtöisiä vuorovaikutteisia keinoja. Niiden avulla pyrimme – *Myrskynkin* perusarvojen mukaisesti – vahvistamaan kaikkien verstaiden osallisten tasa-arvoista osallisuutta verstaan toiminnassa. Tässä yhteistyökumppanimme toimi *Niina Nurminen ArtSense Oy*:stä. Tulevaisuusprosessin tulokset on julkaistu teoksessa *Taiteen särmällä nuorille hyvinvointia*. Siihen on koottu tulevaisuusprosessiin osallistuneiden ja samalla kaikkien asiasta kiinnostuneiden käyttöön nuorten vahvistuvan taiteen tekemisen visio sekä sitoumuksia ja toimenpide-ehdotuksia sen toteuttamiseksi. (Siivonen 2010.) Prosessin aineisto on ollut myös tämän tutkimuksen aineistona.

Saimme myös mahdollisuuden soveltaa tulevaisuustyöskentelyä yhden taidehankkeen toiminnassa. Yhdistimme *Myrsky*-hankkeen omilla festivaaleilla kahdessa työpajassa tulevaisuusverstastyöskentelyä prosessidraamaan yhdessä nuorten toimintaa ohjaavan taiteilijan, *Anna-Leena Nordbergin* kanssa. Nuoret tuottivat näkemyksiään omien kotipaikkakuntiansa tulevaisuudesta. Yhteisöllisenä toimintana verstasmenetelmä soveltuu nimenomaan yhteisen tulevaisuuden hahmottamiseen. Olemme yhdistäneet verstaisten yhteiset tulevaisuuskuvat haastatteluiden ja kyselyjen nuorten omia tulevaisuuksiaan koskeviin ajatuksiin. Lisäksi haastatteluista olemme saaneet tietoa nuorten omien kotipaikkakuntien nykytilaa koskevista käsityksistä, mitkä täydentävät tulevaisuusprosessien antia. Nuoret ja kyseinen *Myrsky*-hanke saivat näiden verstaisten tuottamat ajatukset käyttöönsä ja me saimme tutkimukselle aineistoa.

Myrskyn mukaan toivottu näkyvän julkisuudessa, ja Suomen Kulttuurirahasto on suunnannut tiedot-

Kutsu

Tervetuloa Myrsky-tulevaisuusverstaaseen!
Tule tuomaan taidetta tiiviimmin nuorten arkeen.

Taide vahvistaa nuoria, kasvattaa yhteisöllisyyttä sekä tarjoaa onnistumisen elämyksiä ja mieleenpainuvia kokemuksia. Tästä on saatu rohkaisevia tuloksia Suomen Kulttuurirahaston kolmivuotisessa Myrsky-nuorisohankkeessa, jolla on tavoitettu jo lähes kymmentuhatta nuorta.

Suomen Kulttuurirahasto haluaa olla mukana rakentamassa tulevaisuutta, jossa taide- ja kulttuuri olisi kaikkien suomalaisnuorten helposti saavutettavissa riippumatta asuinpaikasta, elämäntilanteesta tai varallisuudesta.

Osallistuminen tulevaisuusverstaaseen

Vaikuttamaan pääset osallistumalla kahteen tulevaisuusverstaaseen, joissa osallistujat luovat yhdessä, toistensa erilaisten näkökulmien inspiroimina, uusia ajatuksia tulevaisuuden rakentamiseksi. Rytmättöiden ja -keskustelujen lisäksi verstaustyöskentelyssä ideointiin haetaan kuvia ratkaisuja teatterilähtöisillä menetelmillä.

Aika: 12.11.2009 klo 09.00-15.00 ja 10.02.2010 klo 09.00-15.00

Paikka: Helsingin ydinkeskustassa (paikka vahvistetaan lähempänä)

ILMOITTAUTUMISET sekä lisätiedot tulevaisuusverstaatin työskentelyvaihto- ja ohjelmasta: www.myrsky.info/tulevaisuusverstaas. Ilmoittautumiset viimeistään 9.10.

Myrsky on Suomen Kulttuurirahaston kolmivuotinen hanke, jonka tavoitteena on saada nuoret mukaan yhteisölliseen toimintaan taiteen avulla. Ennenhuomista kiinnitetään 13-17-vuotiaisiin nuoriin, joilla ei ole mahdollisuutta lähteä koulun ja vapaa-aikansa syysajaksi, lämpimän tuen joutumiseen tai muun tyyppisiä. Lisätietoja www.myrsky.info

Tule mukaan pohtimaan uusia toimintamalleja joilla taide ja kulttuuri tuodaan lähemmäs nuorten arkeen. Ilmoittaudu mukaan!

- Miten voitaisiin tavoittaa yhteisölliseen toimintaan sellaisia nuoria, joita ei ole jo perinteisin keinoin tavoitettu?
- Miten taide- ja kulttuuri voisivat toimia tiiviimmin nuorten arjessa ja nuorisotyön osana?

Yksi syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle arviolta miljoona euroa. Oikeat toimintamallit ja perustukset nyt eivät ainoastaan säästä yhteiskunnan varoja, vaan vaikuttavat nuorten hyvinvointiin ja tukevat heitä kehityksessä aikuisiksi.

- Keneellä on vastuu, että nuorille voidaan jatkossakin tarjota mielekkästä tekemistä taiteen perässä?
- Miten yhteiskunnan rakenteita tulisi muokata, että taide- ja kulttuuritoiminta tulisivat lähemmäs nuorten arkeen?

Kuva: Katriina Siivonen.

tamiseen voimavaroja. Media-aineistoa onkin karttunut runsaasti. Sekä taidehankkeiden vetäjät että Suomen Kulttuurirahaston puolesta viestintätoimisto Drum ovat tiedottaneet hankkeen toiminnasta aktiivisesti. Käytössämme on Kulttuurirahastosta saamaamme ja Cision-yrityksen kokoamaa lehdistöaineistoa koko maasta. Aineistoa on lähes kaikista taidehankkeista, minkä lisäksi on koko *Myrskystä* kertovaa lehtiaineistoa. Niistä on analyysiin otettu mukaan heinäkuun loppuun 2010 mennessä ilmestyneet jutut valikoidusti.

Kenttätöiden tekeminen nuorten taidehankkeissa on edellyttänyt näiden hankkeiden taiteen tekemisen prosessien kunnioittamista. Vuorovaikutteinen suhde hankkeita vetävien nuorten ja taiteilijoiden välillä on välillä hyvin herkkä, eikä sitä voi mennä tutkimuksella häiritsemään. Väistämättä läsnäolollamme on ollut vaikutuksensa jokaisessa tilanteessa, jossa olemme olleet tutkijoina mukana. Välillä se on edellyttänyt yhteisiin toimintoihin osallistumista, välillä tutkimus on rajattu omaan tilaansa, jossa aineistonkeruu on hallinnut vuorovaikutusta. Tutkimus ei ole voinut toimia pelkästään tutkimuksena, muutoin vuorovaikutus taidehankkeissa toimivien kanssa olisi tyrehtynyt. Tuntumamme mukaan osallisuutemme joissakin hankkeiden toimita on voinut olla kaikille antoisaa. Vastaavasta on kokemuksia myös muissa tutkimuksissa muilla *Myrskyn* toimintaa tutkineilla (Känkänen & Rainio 2011).

Joissakin haastatteluissa, joidenkin kokemuspäiväkirjojen kautta ja hankkeiden toimintaa havainnoidessamme olemme päässeet hyvin lähelle ja luottamuksellisiin suhteisiin sekä *Myrskyn* nuorten että aikuisten kanssa. Osassa aineistossamme yhteys haastateltaviin tai kokemuspäiväkirjojen kirjoittajiin on ollut etäisempi. Joissakin tilanteissa on ollut näkyvissä, että haastateltavat hankevetäjät ovat tunnustelleet olemmeko Suomen Kulttuurirahaston edustajina tarkkailemassa heidän toimintaansa. Vaikka olemme tuoneet esille että tutkimus on itsenäinen, eikä osa *Myrsky*-hankkeen organisaatiota Suomen Kulttuurirahastossa, tämä on voinut joissakin tilanteissa vaikuttaa saamaamme informaatioon. Tutkimuksen teko on kuitenkin otettu yleisesti myönteisesti vastaan, sitä on pidetty tärkeänä ja olemme saaneet sille paljon käytännön apua hankkeita vetäneiltä taiteilijoilta. Kokonaisuudessaan laadullinen aineisto on saturoitunut, eikä ollut odotettavissa, että haastattelujen jatkaminen *Myrsky*-hankkeen aikana olisi tuottanut uudenlaista tietoa hankkeen vaikutuksista.

Laadullinen tutkimus on kaikkiaan ollut heittäytymistä tuntemattomaan, koska meillä tutkijoilla ei ollut etukäteen tietoa siitä, millaista toimintaa ja millaisia taideproduktioita hankkeet tulisivat tuottamaan. Tiivis vuorovaikutus tutkimuksen, taidehankkeiden toiminnan ja *Myrskyn* koordinoinnin kesken on hallinnut myös meidän tutkijoiden elämää koko tutkimuksen ajan. Olemme olleet siinä mukana sekä toiminnallisesti ja tunteella, että etäännyttäen toimintaa analyttisesti kauemmaksi.

Myrsky-ryhmä halusi kuvan itsestään.
Kuva: Katriina Siivonen.
TYKL/DG/3555.

Osa havainnoista on päätyntä kenttätöypäiväkirjoihin havainnointihetkellä tai sen jälkeen. Paljon meille on kuitenkin karttunut hankkeista sellaisia omia elettyjä kokemuksia, joita ei ole ollut mahdollista dokumentoida. Vaikutteita ja elämyksiä on ollut niin ylitsevuotavan runsaasti. (Ks. esim. Kotilainen 2010.)

Tilastollinen aineisto

Tilastollisella tutkimusosuudella olemme selvittäneet nuorten omia kokemuksia *Myrskyn* taidehankkeisiin osallistumisesta sekä hankkeiden vaikutuksista heidän elämäänsä. Hankkeen alussa lähdimme tekemään nuorille suunnattuja alku- ja loppukyselyjä vertailukelpoisen tiedon saamiseksi hankkeen vaikutuksista. Kuitenkaan ennen syksyä 2008 käynnistyneissä pilottihankkeissa ei ollut mahdollista tehdä alkukyselyä, koska ne olivat aloittaneet toimintansa jo tutkimuksen kyselyvaiheen käynnistyessä. Hyvin lyhyissä hankkeissa kahden kyselyn tekemistä ei myöskään koettu mielekkääksi. Varhaisissa pilottihankkeissa ja alle kolme viikkoa kestävässä hankkeissa tehtiinkin alku- ja loppukyselystä koottu yhdistelmäkysely kunkin hankkeen päättyessä.

Tilastolliset kyselyt toteutettiin tutkimuksen alkuvaiheissa verkkokyselyinä. Kyselyissä pyrittiin etsimään vastauksia siihen, miten taidehankkeet toimivat nuorten hyvinvoinnin tukena. Viitekehyksinä kyselyjä rakentaessa toimivat muun muassa hyvinvoinnin määritelmät (ks. mm. Allardt 1976) sekä sosiaalisen tuen ja pääoman tarkastelut suhteissa nuorten elämään (esim. Ellonen 2008). Kyselyn suunnittelun pohjana toimi myös aiempi tutkimus Etelä- ja Keski-Pohjanmaan suomenkielisten nuorten kulttuuriharrastuksista (Lähteenmaa & Strand 2008) sekä Stakesin toteuttamat säännölliset koulu-terveyskyselyt samalle ikäluokalle. Nuorille suunnatun alkukyselyn teemoja olivat muun muassa:

- sosiodemografiset taustatekijät
- aikaisemmat kulttuuri- ja taideharrastukset sekä muut harrastukset
- mahdolliset kulttuuriharrastusten esteet
- asenteet kulttuuriin ja taiteeseen
- oman hyvinvoinnin arviointi (muun muassa perhetilanne, yksinäisyyden kokemus, koetut ilonaiheet)
- omien sosiaalisten valmiuksien arviointi
- *Myrsky*-hankkeeseen osallistumiseen syyt

Loppukyselyn teemoja olivat muun muassa:

- näkemykset nuorten osallisuudesta hankkeesta
- näkemykset omasta aktiivisuudesta ja osallistumisesta hankkeessa
- arvio saadun palautteen laadusta
- arvio ohjaavan taiteilijan roolista prosessissa
- arvo hankkeessa tärkeiksi koetuista asioista
- mielipiteet hankkeen välittömästä vaikuttavuudesta omassa elämässä
- mielipiteet hankkeen vaikuttavuudesta asuinpaikkakunnalla

Lisäksi loppukyselyssä kartoitettiin uudelleen nuorten asenteita kulttuuriin ja taiteeseen, oman hyvinvoinnin arviointia sekä omien sosiaalisten valmiuksien arviointia. Kyselyt rakennettiin ja testattiin kesän 2008 aikana ja ne olivat vastattavissa verkossa seuraavan syyskuun puolivälistä lähtien suomeksi ja ruotsiksi. Jotta samojen vastaajien vastaukset erillisiin alku- ja loppukyselyihin voitiin yhdistää toisiinsa vaikutusten analysoimiseksi, piti nuorilla olla henkilökohtaiset käyttäjätunnukset ja salasana. Niiden avulla taattiin myös aineiston anonymisyys.

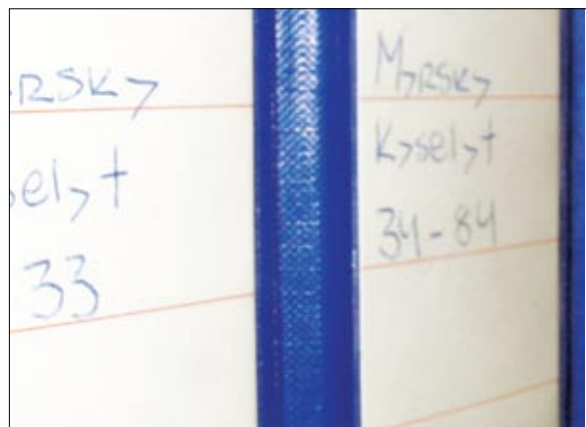
Tutkimuskentän haasteellisuus on tuntunut erityisesti tilastollisen aineiston keruussa. Saimme yhteyden nuoriin heidän oman hankeohjaajansa kautta. Ohjaajat saivat ohjeet kyselyille puhelimitse ja sähköpostitse ja opastivat nuoria vastaamaan niihin. Asiasta käytiin myös keskusteluja *Myrskyn* hankevetäjien tapaamisissa. Hankevetäjät kokivat nuorten kyselyihin vastaamisen monin tavoin pulmalliseksi. Taidehankkeiden alussa kysely oli omiaan haittaamaan taiteilijoita luomaan hyvää ja vuorovaikutteista suhdetta ryhmän nuoriin. Alku- ja loppukyselyjen vaatimien kymmenien – hankkeen koosta riippuen jopa satojen – vastaajatunnusten jako ja hallinnointi oli myös käytännössä hyvin hankalaa. Hiljattain Suomeen saapuneilla maahanmuuttajanuorilla kieliongelmat vaikeuttivat kyselyihin vastaamista. Osa vaikeissa elämäntilanteissa elävistä nuorista koki kyselyn vastenmieliseksi, eivätkä taiteilijat silloin kokeneet mielekkääksi laittaa heitä vastaamaan heille haasteelliseen kyselyyn. Kaikilla nuorilla ei ollut myöskään helppoa pääsyä verkkokyselyyn, jos esimerkiksi heidän verkon käyttöönsä oli rajoitettu koulukodissa. Vastaaajien määrät jäivät näistä syistä hyvin alhaisiksi. Jouduimme muuttamaan tilastollisen aineiston keruutapaa vertailtavuuden kustannuksella kuunneltuamme kenttää. Muutostoiimiin ryhdyimme syksyllä 2009.

Päätimme silloin lopettaa alku- ja loppukyselyt ja siirryimme ainoastaan loppukyselyyn joka hankkeessa. Se otettiin käyttöön joulukuussa 2009. Kokosimme uudistetun loppukyselyn aiemmista alku- ja loppukyselyiden kysymyksistä. Kyselyn mitta kuitenkin lyhentyi, ja kysymykset painottuivat nuorten kokemuksiin hankkeista. Näin saatoimme pelkistää nuoren henkilökohtaiset vastaajatunnukset hankekohtaisiksi vastaajatunnuksiksi, joiden hallinnointi oli huomattavasti helpompaa. Taidehankkeiden alku ei myöskään häiriytynyt kyselyistä. Lisäksi tarjosimme verkkolomakkeen rinnalle mahdollisuuden paperikyselyyn. Niitä haluttiinkin runsaasti kaikkiin hankkeisiin, joissa tilastollinen metodi on ylipäänsä koettu mahdolliseksi. Muutoksista huolimatta läheskään kaikissa hankkeissa ei kyselyä haluttu käyttää ollenkaan. Tällöin hankkeen vetäjä on yleensä arvioinut, etteivät hänen hankkeensa nuoret pysty keskittymään lomakekyselyyn, eikä avustajia ole ollut saatavilla. Avustajan käyttö olisi tietysti myös heikentänyt aineiston tavoiteltua anonyymia luonnetta. Lisäksi vetäjät ovat maininneet esimerkiksi erityisnuorten edellyttämän kyselyyn käytettävän ajan liian pitkäksi, jotta sen olisi voinut irrottaa taidehankkeen vähäisistä toteutustunneista. Näihin pulmiin eivät edes kyselytavan muutokset tuoneet ratkaisua.

Paperilomakkeen suosio johtui muun muassa siitä, että hankeohjaajat saattoivat ohjata nuoret vastaamaan niihin hankkeen loppuvaiheen tapaamisissa ja valvoa, että lomakkeet tulivat täytetyiksi. Verkossa vastaaminen unohtui nuorilta helposti, koska se olisi yleensä pitänyt tehdä oma-aloitteisesti hanketapaamisten ulkopuolella. Joissakin yksittäisissä tapauksissa hankevetäjillä oli mahdollisuus

Kuva: Katriina Siivonen.

Kuva: Katriina Siivonen.

ohjata nuoret vastaamaan verkossa esimerkiksi koulun tietokonealuokassa, jolloin hankekohtainen vastausprosentti oli korkea. Lisäksi yksinomaan verkossa toimineen *Sulkasato*-hankkeen nuoret vastasivat verkkokyselyyn aktiivisesti. Heillä hankkeen kirjoittamiskurssit toimivat kokonaan verkossa ja verkkokyselyyn vastaaminen oli silloin niiden luonnollinen osa. Vastaajien anonymisuus turvattiin paperikyselyissä siten, että jokaisella nuorella oli oma kirjekuori, johon hän saattoi sulkea vastauksensa. Hankevetäjä lähetti nipun suljettuja kuoria tutkijoille.

Marraskuun 2009 loppuun mennessä niin sanottuihin vanhoihin kyselyihin oli vastannut kaikkiaan 349 nuorta. Uusiin kyselyihin vastasi vuoden 2010 elokuuhun mennessä kaikkiaan 378 nuorta, joista 255 vastasi kyselyyn paperilomakkeella ja 123 verkossa.

PALAUTEKYSELYIHIN VASTASI YHTEENSÄ 679 NUORTA.

Vastaajat kyselytyypeittäin:

- 153 vain vanha alkukysely
- 40 vanha alku- ja loppukysely
- 4 vain vanha loppukysely
- 112 vanha yhdistelmäkysely
- 32 vanha alkukysely ja uusi kysely
- 338 vain uusi kysely

Tarkempia tietoja Kvantitatiivisen palautekyselyn tulokset -osion luvussa 1.

Sen jälkeen, kun aineistosta poistettiin samojen vastaajien päällekkäiset vastaukset (osa uusiin kyselyihin vastanneista nuorista oli vastannut aiempaan alkukyselyyn aloittaessaan hankkeessa), jäi lopulliseksi vastaajamääräksi 679 vastaajaa. Vastaukset tulivat kaikkiaan 38:sta eri hankkeesta.

Aineiston arkistointi ja jatkokäyttö

Nuoret taiteen tekijöinä -tutkimuksen aineisto on talletettu mahdollisimman kattavasti. Käytännössä se on jaettu kolmeen eri arkistoon. Aineisto on runsas, ja siitä riittää analysoitavaa myös tämän tutkimushankkeen jälkeen. Onkin toivottavaa, että uudet tutkijat ja opinnäytteiden tekijät tarttuvat aineistoon ja lähtevät analysoimaan sitä uusista näkökulmista.

Tutkimuksemme aineisto on niin monimuotoinen, ettei ole olemassa yhtä arkistoa, joka olisi ottanut vastaan sen kaiken. Tilastollinen kyselyaineisto ja anonymisoidut haastattelulitteraatiot on talletettu Tampereelle Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon (FSD, <http://www.fsd.uta.fi/>). Sinne ei kuitenkaan oteta paperiaineistoa, äänitteitä eikä visuaalista aineistoa. Tällaista aineistoa ottaa vastaan Turun yliopiston Kulttuurien tutkimuksen arkisto (Kultut-arkisto, <http://www.kultutarkisto.utu.fi/>). Sinne ei puolestaan oteta tilastollista aineistoa. Haastattelut sekä äänitteinä että anonymisoimattomina litteraatioina on tallennettu Kultut-arkiston TYKL-kokoelmaan. Samaan kokoelmaan on talletettu lisäksi kaikki kokempäiväkirjat, jotka ovat osin käsin kirjoitettuja ja kaikki paperilla, *Myrskyn* tulevaisuusprosessien aineisto, sanomalehtiaineisto, kenttätyömatkoilla tutkijoiden ottamat valokuvat sekä hankkeilta saatuja nuorten taideprosessien tuotteita ja hankkeiden dokumentoimia kuvauksia omasta toiminnastaan pääosin DVD-tallenteina. TYKL-kokoelmaan on talletettu myös tietoja *Nuoret taiteen*

tekijöinä -tutkimushankkeen kokonaisuudesta, kuten alkuperäinen tutkimussuunnitelma ja Suomen Kulttuurirahastossa koottua yleistietoa hankkeesta. Näiden lisäksi Suomen Kulttuurirahastoon lähetetyt hankehakemukset ja hankkeiden raportit on arkistoitu pysyvästi Kulttuurirahaston arkistoon. Sinne on talletettu myös Kulttuurirahaston tilaama *Myrskyn* visuaalinen aineisto.

Kaikissa arkistoissa aineistot muodostavat omat kokonaisuutensa. Kukin niistä toimii myös oman arkistointiperiaatteensa mukaisesti. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto toimii yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen tapaan. Siinä taustalla on vanhastaan ajatus luottamuksellisen aineiston hävittämisestä tutkimuksen jälkeen. Nuorten keskuudesta kootun aineiston kohdalla luottamuksellisuutta on erityisesti korostettu. Arkistointimuotoja on kuitenkin kehitetty 1900-luvun lopulta lähtien, ja käytännöksi on muodostunut talletettavan tiedon anonymisointi. (Kuula 2010.) *Myrskyn* kyselyaineistojen ja anonymisoitujen haastattelulitteraatioiden arkistointi Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon omaksi kokonaisuudekseen on tehty näiden periaatteiden mukaan.

Kultut-arkisto on kulttuurin ja perinteen tutkimuksen arkisto, jonne otetaan vastaan laadullista aineistoa. Laadullisen aineiston talletuksessa on tällaisissa arkistoissa taustalla ajatus siitä, että myöhempienkin tutkijoiden on voitava päästä palaamaan alkuperäislähteisiin, jotta tutkimus on arvioitavissa ja aineisto on altistettavissa uusille tulkinnoille. Tällaiset arkistokäytänteet ovat perinnekäytännöissä kehittyneet 1800-luvulta lähtien aina ajanmukaisten tieteellisten käytäntöjen ohjaamina. Nykykäytännöissä kenttätyötilanteita ja tutkimuksen kokonaisuutta koskevien kontekstiteitojen tallettaminen arkistoon on oleellista aineiston myöhemmän ymmärtämisen kannalta. (Ks. esim. Lehtipuro 2003, 20–22; Kuula 2010, 215; Kuula 2006, 129–130.) Aineisto ei ole anonymisoitua TYKL-arkistossa, mutta sen käyttö on rajattua ja arkiston valvoma. Aineisto on käytettävissä vain tutkimustarkoituksiin arkiston tiloissa, eikä *Nuoret taiteen tekijöinä* -hankkeen aineistoa käytettäessä saa julkisuuteen kertoa tietoja, joista yksilöt ovat tunnistettavissa. Aineiston käyttäjien on tutustuttava arkiston käyttöohjeisiin ja kirjoitettava arkiston kanssa sen periaatteita noudattava käyttösofimus.

Kulttuurirahaston arkisto on hallinnollinen arkisto, josta tavallisesti poistetaan arkistoituja asiakirjoja määrääjain. *Myrskyn* aineiston Kulttuurirahasto on kuitenkin päättänyt tästä poikkeavasti tallettaa arkistoonsa pysyvästi. Se on siellä tutkimuksen käytettävissä. Kaikista kolmesta arkistosta on viittaukset toisiinsa, joten tulevat tutkijat voivat siten löytää yhden arkiston kautta myös tiedot toisiin arkistoihin talletetuista *Myrsky*-kokoelmista. Itse aineistoihin pääsee käsiksi kuitenkin vain kunkin arkiston kautta ja sen käyttöehtoja noudattaen.

The screenshot shows the homepage of the Finnish Social Science Data Archive. The header includes the logo and name in both Finnish and English. A navigation bar lists various sections: ETISIVU | AINEISTOT | ESITTELY | AJANKOHTAISTA | MUUT PALVELUT | HAKEMISTOT | MOTIV | FAQ | YHTEYSTIEDOT. The main content area is titled 'Ajankohtaista' and features several news items with brief descriptions and 'Lue lisää' links. On the right side, there are several sidebar widgets, including 'Oikepoikeuja' with a list of links, 'Menetelmäopetuksen tietovaranto', 'Tietoa ja Vastuuta', and 'Tutkimusaineistojen tiedonhallinnan käsikirja'. At the bottom, there are logos for 'Tietoa ja Vastuuta', 'Tietoa ja Vastuuta', 'cessda', and 'minna.fi'.

Tutkimusetiikka

Tieteellisissä keskusteluissa on pohdittu lasten ja nuorten asemaa tutkimuksen kohteina. Yhtäältä on todettu, että lapset ovat aikuisiin nähden erityisasemassa, ja lasta ympäröivien aikuisten vastuulle jää päätös heidän osallistumisestaan tutkimuksiin. Toisaalta viime aikoina on alettu korostaa lasten ja nuorten kykyä toimia sosiaalisissa tilanteissa, joihin tutkimuskin kuuluu, ja heidän kykyään arvioida itse omaa tutkimukseen osallistumistaan ja sen vaikutuksia. (Strandell 2010, 92–93.) Nuorisotutkimuksessa on lisäksi painotettu nuorten omien näkemysten kuuntelemista, ymmärtämistä ja esilletuomista, jolloin nuorten oman päätösvallan kunnioittaminen tutkimukseen osallistumisessa on luonnollista. (Hoikkala & Suurpää 2005; Vehkalahti et al. 2010, 16–17.)

Tutkimuksiin osallistuvien iästä huolimatta on oleellista huolehtia siitä, että luottamuksellisen haastattelun tai muun aineiston keruun kautta saadut mahdollisesti arkaluontoisetkin tiedot pysyvät luottamuksellisina, ja ettei tutkimuksen teko vahingoita siihen mukaan lähteneitä. Nämä ovat ihmistieteissä jo pitkään vallinneita periaatteita myös aikuisten kohdalla. Tutkimukseen osallistuvien perustaviin oikeuksiin kuuluu tieto siitä, mihin hänen antamiaan tietoja käytetään ja mahdollisuus kieltäytyä tutkimukseen tai johonkin sen osaan osallistumisesta. Toisaalta on nähty, että esimerkiksi havainnointi julkisessa tilanteessa on mahdollista suhteellisen vapaasti ilman kaikkien osallisten lupaa. Tutkijan tietoon tulleet varsinaisten aineistonkeruutilanteiden ulkopuoliset asiat vaikuttavat myös väistämättä hänen ymmärrykseensä tutkittavasta asiasta, ja niitä on siksi kokonaan mahdotonta rajata tutkimuksen ulkopuolelle. Lisäksi eettisesti on korostettu tutkijan oikeutta ja velvollisuutta tutkia vapaasti ja tuottaa yhteiseen käyttöön uutta tietoa ja ymmärrystä maailmasta. Kaikkiaan on oleellista hakea tasapaino näiden tutkimusetiikan eri ulottuvuuksien välille ja kunnioittaa kaikkien tutkimukseen osallistuneiden yksityisyyttä. (Olsson 2005; Kuula 2006; Pekkala 2003.)

Kunkin *Myrsky*-taidehankkeen alussa Suomen Kulttuurirahasto on pyytänyt hankevetäjien kautta osallisten alaikäisten nuorten vanhemmilta luvan *Myrskyä* koskevien kuvien julkaisemiseen. Samassa yhteydessä nuorten vanhemmille on kerrottu *Myrskyä* koskevasta tutkimuksesta, jossa kootaan nuorten näkemyksiä toiminnasta, ja heille on annettu mahdollisuus kieltää oman lapsensa osallistuminen tutkimukseen. Kielteistä suhtautumista ei ole tullut esille. Tutkimukseen osallistuminen on ollut kaikille jokaisen aineistoryhmän osalta vapaaehtoista, niin nuorille kuin aikuisillekin. Myös haastatteluiden nauhoittamiseen on kysytty kaikilta lupa. Jokaisessa aineistonkeruun tilanteessa on kerrottu, että aineisto tulee *Myrskyä* arvioivan tutkimuksen käyttöön.

Takaamme sekä tilastollisessa että laadullisessa tutkimuksessa kaikille tutkimukseen osallistuneille

anonyymiyden. Tässä raportissa emme siksi ilmaise tutkimukseen osallistuneiden tai siihen osallistumattomien nuorten tai aikuisten nimiä, jolleivät ne tule esille sellaisessa yhteydessä, että heidän tekijyytensä on käsiteltävissä asioissa oleellinen tai nimet ovat olleet julkisesti esillä jo toiminnan luonteen vuoksi. Emme myöskään kaikin osin yksilöi hankkeiden tai paikkakuntien nimiä julkaisumme tekstissä. Laadulliseen aineistoon viittaamme Turun yliopiston kulttuurien tutkimuksen arkiston TYKL-tunnuksella, jossa jokainen erillinen aineisto-osa saa oman yksilöllisen

numeronsa. Joissakin tapauksissa olemme harkitusti jättäneet numerotunnuksen pois lainauksen yhteydestä. Litteroinnin tehneet tutkimusapulaiset ovat allekirjoituksellaan sitoutuneet säilyttämään litteroimansa tiedot luottamuksellisina ja luovuttamaan kaiken litterointia varten haltuunsa samaansa aineiston takaisin hankkeen tutkijoille Nuorisotutkimusverkoston tavanomaisen käytännön mukaan.

Kuitenkin myös kuva ja ääni ovat henkilötietoihin rinnastettavia ihmisen tunnisteita (Kuula 2006, 128–129). Tässä julkaisussa on paljon visuaalista aineistoa ja osin myös ääntä. Olemme valinneet ja sijoittaneet tällaisen aineiston siten, etteivät ne kerro sen taidehankkeen toiminnasta, mistä samassa yhteydessä tekstissä mahdollisesti puhutaan. Ihmiset, hankkeet, paikkakunnat ja kuvaustilanteet ovat kuitenkin kuvista ja äänistä monissa tapauksissa tunnistettavissa. Jokaisella visuaalisella ja audio-visuaalisella aineistolla onkin siinä esiintyvien lupa kuvan julkaisemiseen.

Tähän yhteyteen liittyy keskustelu tutkimuksiin osallistuvien oikeuksista määrittää sitä, onko heidän henkilöllisyytensä näkyvissä tutkimuksissa tai arkistoidussa tutkimusaineistossa. Perinteentutkimuksen piirissä on vakiintunutta tietoa siitä, että moni haluaa tulla nimettynä henkilönä esille joko arkistoon tai tutkimusjulkaisuihin niiden ajatusten ja tunteiden tuottajana, jotka he ovat päättäneet antaa tutkimuksen käyttöön. Tällaisissa yhteyksissä voi olla kyse arkaluontoisistakin asioista. Myös erityisesti nuorten osalta on tietoja toiveista esiintyä omalla nimellä tutkimusjulkaisuissa. (Kuula 2010, 228; Kuula 2006, 132.)

Tässä tutkimuksessa metodologisena perustana on dialoginen tutkimusote, jonka kautta haluamme antaa nuorille omaa ääntä tutkittavan asian ymmärtämiseksi. Nuorten ääni tulee osaksi esille heidän toiminnassaan *Myrskyn* taidehankkeissa ja heidän niissä tuottamissaan teoksissa. He ovat esittäneet ja asettaneet esille töitään julkisesti *Myrsky*-hankkeen yhteydessä eri tilanteissa. Siten heidän toimintansa *Myrskyssä* on osin suunnattu julkisuuteen. Tämä koskee myös nuoria, jotka ovat esimerkiksi lastensuojelun piirissä, ja joiden yksityisyyttä halutaan yleisesti suojata hyvin vahvasti. Katsomme kuitenkin, että meillä tutkijoina on oikeus ja myös velvollisuus kunnioittaa kaikkien nuorten halua tuoda ääntään esille toimintansa kautta, oli sitten kyse erityisolaisista elävistä tai niin sanotuista tavallisista nuorista. Kuitenkin teemme sen siten, että tiettyihin henkilöihin yhdistettävä julkisuus tulee tässä raportissa näkyviin vain ääninä ja kuvina, ei tekstissä. Erityisolaisista elävät nuoret eivät ole erotettavissa aineistosta. (Ks. myös Känkänen & Rainio 2011.)

TUTKIMUKSEN ARVIOINTIA

Nuoret taiteen tekijöinä -tutkimus on otettu *Myrsky*-hankkeiden parissa yleisesti myönteisesti vastaan. Vaikka tutkimuksen tilastollisessa osuudessa erityisesti on ollut vaikeuksia saada aineistoa kokoon, olemme siinäkin saaneet apua taidehankkeiden vetäjiltä tutkimuksen onnistumiseksi. Voi todeta, että sekä määrällinen että laadullinen aineisto täyttävät niille asetetut vaatimukset. Määrällinen aineisto on riittävän kattavaa kertomaan yleiskuvan hankkeen toiminnasta nuorten kannalta, vaikkei riitä eritellympiin tilastollisiin analyyseihin vastaajajoukon pienuuden tähden.

Laadullisessa tutkimuksessa ei kukaan nuorista eikä aikuisista yksittäisten taidehankkeiden ohjaajista tai vetäjistä ole kieltäytynyt haastattelusta. Aikuiset *Myrskyn* taustavaikuttajat suhtautuivat myös pääosin myönteisesti haastatteluihin. Ainoastaan kaksi heistä ei antanut haastattelua eikä tuottanut muullakaan keinolla aineistoa omista kokemuksistaan tutkimuksen käyttöön. Kyselyihin ja kokempäiväkirjoihin vastaamiseen kaikki nuoret eivät ole lähteneet mukaan. Eivät myöskään kaikki hankevetäjät tai nuorten ohjaajat ole kirjoittaneet kokempäiväkirjoja. Olemme kuitenkin tavoittaneet keinoja, joilla olemme saaneet aineistoa myös heiltä, joille lähtökohtainen aineistonkeruu haastatteluun ja kyselyyn on ollut hankala esimerkiksi kielellisesti tai muutoin heidän kognitiivisten kykyjensä kannalta.

Tutkimuksen antama kuva hankkeiden toiminnasta olisi ollut monipuolisempi, jos olisimme saaneet aineistoa kootuksi myös sellaisilta nuorilta, jotka jättivät toiminnan hankkeessaan kesken. Heitä emme kuitenkaan ole tavoittaneet. Siitä huolimatta sekä määrällisessä että laadullisessa aineistossa on toimintaan eri tavoin suhtautuvia nuoria, osa motivoituneempia, osa vähemmän motivoituneita. Monilla on hankkeista hyviä kokemuksia, mutta joukossa on myös niitä, joiden kokemukset eivät ole pelkästään myönteisiä. Myös hankevetäjiltä kootussa aineistossa on sekä myönteiseksi että kielteiseksi koettuja kokemuksia.

Joissakin tilanteissa vaikutelmana on ollut se, että hankevetäjät ovat arvelleet, että olemme tutkijoina olleet kontrolloimassa hankkeiden toimintaa rahoittajan edustajina. Aineistoon karttuneet hankevetäjien itsekriittiset arviot hankkeista ja hyvin avoin puhe hankelistakin aiheista osoittavat kuitenkin sen, että olemme valtaosassa tilanteista saavuttaneet kentällämme luottamuksen. Pitkäaikainen vuorovaikutus laadullisen tutkimuksen kohteidemme kanssa on kokemuksemme mukaan myös vahvistanut luottamusta meidän tutkijoiden ja hanketoimijoiden välillä. Tutkimukseen osallistuminen on tarjonnut hankevetäjille mahdollisuuden pohtia omaa ja hankkeensa toimintaa, mikä on

Kuva: Katriina Siivonen

Tyttöjen linnassa. Kuva: Katriina Siivonen. TYKL/DG/3405.

joissakin tilanteissa vaikuttanut olevan heillekin arvokasta. Hankkeet ovat olleet useilla kokemuksina niin voimakkaita, että niiden erittelyyn on ollut tarvetta. Siten arvioimme, että aineisto kuvaa monipuolisesti sitä, mitä hankkeissa on toimintansa aikana osallisten näkemysten mukaan tapahtunut. Kaikkiaan arvioimme, että laadullinen aineisto on monipuolista ja saturoitunutta.

Olemme koonneet aineiston hyvin avoimilla kysymyksillä, jolloin tavoittelemamme nuorten ja hankkeiden vetäjien ääni ja oma sanoma on voinut tulla esille mahdollisimman pitkälle heidän näkökulmistaan, vaikka aina tutkijan intressi ja vuorovaikutteinen suhde haastattelun aikana vaikuttavat keskusteluun tuleviin asioihin. Hankekohtaisissa ryhmähaastatteluissa toisten haastateltavien läsnäolo on voinut vaikuttaa siihen, mitä hankkeista on kerrottu. Niissäkin on kuitenkin tullut esille myös hyvin henkilökohtaisia asioita, mitä aineistossa näkyvä hankeryhmien luottamuksellinen yhteishenki on voinut edesauttaa. Olemme jäsentäneet aineiston valitsemiemme teoreettisten käsitteiden avulla. Perustana ovat nuorten ja hankevetäjien omat kokemukset taiteen tekemisestä. Siitä kertovalle aineistolle olemme asettaneet kysymyksiä, jotka ovat auttaneet ymmärtämään mitä hankkeissa on tapahtunut, mikä on ollut toiminnan merkitys erityisesti nuorille ja miten toiminnan merkityksellisyys on muotoutunut kussakin tapauksessa sellaiseksi kuin on. Analyttiset käsitteemme eivät ole ohjanneet primääriaineiston muotoutumista, jolloin niiden avulla on ollut mahdollista eritellä aineistosta monenlaisia taidetoiminnan luonnetta avaavia näkökulmia. Tässä myös yksittäisten ja poikkeavien ilmiöiden ottaminen analyysin osaksi on ollut oleellista.

Näkemyksemme mukaan sekä määrällinen että laadullinen aineisto kykenevät tuomaan vastauksia tutkimuksessamme esittämiimme kysymyksiin. Siten ne ovat tuoneet ymmärrystä siitä, miten *Myrskyn* taidehankkeet ovat toimineet, ja miten taiteen tekeminen vaikuttaa nuorten hyvinvoinnin tukena.

Kuva: Netta Norro.

OSA II

MYRSKYN SILMÄSSÄ

Kuva: Netta Norro.

Mistä löytyy nuorten taiteen tekemisen tulevaisuus? Kuva: Netta Norro.

MYRSKY-HANKKEEN TAUSTA, TAVOITTEET JA TOTEUTUKSEN SUUNTAVIIVAT

Nuorten hyvinvoinnin polarisoituminen 2000-luvun alun Suomessa

Sami Myllyniemi on todennut vuonna 2008 ilmestyneessä *Nuorten elinolot* -vuosikirjassa useiden hyvinvointia kuvaavien indikaattoreiden kautta, että lasten ja nuorten elinolot ovat 2000-luvulla toisaalta heikentyneet ja toisaalta parantuneet. Hänen mukaansa tässä voidaan nähdä polaroitumista eri väestöryhmien kesken. Jotkin ongelmat, kuten rikokset, kasautuvat entistä enemmän entistä pienemmälle nuorten joukolla. Peruskoulun jälkeisen koulutuksen ulkopuolelle jäävien lukumäärä on lähtenyt kasvuun vuonna 2006. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen ja lastenpsykiatrian asiakkaiden määrät ovat kasvaneet, samoin mielialalääkkeitä käyttävien määrä erityisesti tytöillä. Viimeksi mainitut tiedot saattavat kuitenkin nähdäkseni ainakin osittain kertoa myös siitä, että ongelmiin on tartuttu aiempaa voimakkaammin tai uudenslaisin keinoin, eivätkä ne kerro silloin itse ongelmien lisääntymisestä. Kuitenkin myös nuorten oma kokemus masentuneisuudesta on lisääntynyt, vaikka samalla terveydentilaansa yleisesti hyvänä pitävien nuorten osuus on kasvanut. Sosioekonomisesti tarkasteltuna pelkän perusasteen koulutuksen saaneiden ryhmään kasautuu selkeästi enemmän terveysongelmia kuin muille. Heidän joukostaan esimerkiksi 40 prosentilla 18–29-vuotiaista naisista on ollut viitteitä vakavasta masennustilasta, kun kaikilla naisilla vastaava osuus on ollut 18 prosenttia. Erot terveydentilassa heijastuvat myös elinikäodotteessa. Sosioekonomiset terveyserot ovat Suomessa kansainvälisesti vertaillen suuria ja erot ovat kasvamassa. Vaikka siis suurin osa nuorista kertoo olevansa tyytyväisiä elämäänsä sukupuolesta ja asuinpaikasta riippumatta, vaikeudet myös näyttävät pahenevan joissakin väestöryhmissä. (Myllyniemi 2008.)

Tutkimuksellisesti nuorten hyvinvointia on seurattu myös vuosittain julkaistavassa *Nuorisobarometrissa*. Niihin on kerätty tietoa nuorten arvoista ja asenteista vuodesta 1994 lähtien, mitkä antavat mahdollisuuden niissä näkyvien trendien hahmottamiseen. Vuoden 2009 barometriin vastasi 1900 nuorta (15–29 v.) ja määrät ovat olleet vastaavia aiempinakin vuosina. Yksi tämän tutkimushankkeen kannalta tärkeä trendi on nuorten vapaa-ajan kasvava merkitys rakennuspilarina nuorten elämässä. Kun vuonna 2002 noin 70 prosenttia barometrin vastaajista näki nuorten syrjäytymisen johtuvan ystävien puutteesta, vuonna 2006 näin vastasi jo 90 prosenttia nuorista. Ystävien merkitys siis on kasvanut huomattavasti. Nuoret itse katsovat ystävien puutteen olevan koulutuksen puutetta tärkeämpi syrjäytymisen aiheuttaja. Tämä on hyvinvointipoliittisen suunnittelun kannalta olennainen tulos. Vapaa-ajan merkityksen lisääntymisen ohella nuorten vapaa-ajan viettomahdollisuudet ja -ympäristöt ovat moninaistuneet. Samaan aikaan nuorten aktiivisuus vapaa-ajallaan kasautuu. Ne, jotka toimivat aktiivisesti organisoituissa vapaa-ajan ympäristöissä kuten järjestöissä, ovat usein myös muilla vapaa-ajan kentillä aktiivisia. (Myllyniemi 2007; Myllyniemi 2009.)

Yhteiskunnan polarisaatioista ja sen vaikutuksista nuorten elinoloihin keskusteltiin *Myrskyn* suunnittelun ja toteutuksen aikaan sekä politiikassa, mediassa että tutkimuksessa. Tuotiin esille havaittua tietoa siitä, että osa nuorista voi entistä huonommin toisten voidessa hyvin, vaikka samalla koettiin tarpeelliseksi hakea tälle väitteelle lisävahvistusta tutkimuksista. Poliittisessa toiminnassa ja julkisessa keskustelussa nimenomaan syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten hyvinvoinnin

parantaminen oli kuitenkin kiinnostava aihe. (Eräranta & Autio 2008, 8; ks. myös Aula 2006.)

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen lähdettiin etsimään myös ratkaisuja monella rintamalla. Esimerkiksi *Matti Vanhasen* toisen hallituksen *Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmaa* valmisteltiin samoihin aikoihin kuin *Myrsky*-hanketta suunniteltiin Suomen Kulttuurirahastossa (Aula 2006; TYKL/SPA/547). Tätä politiikkaohjelmaa on myös toteutettu samanaikaisesti *Myrskyn* kanssa. Ohjelma hyväksyttiin 5.12.2007 osaksi Vanhasen toisen hallituksen strategia-asiakirjaa. Ohjelmajohtajana toimi *Georg Henrik Wrede*. (*Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma* 2007; *Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma* 2011.) Samaan aikaan käynnistyi myös toinen vastaava politiikkaohjelma, *Terveiden edistämisen politiikkaohjelma*, jossa lasten ja nuorten terveys on tullut kokonaisuuden osana esille. Sen ohjelmajohtajana on toiminut *Maija Perho*. (*Terveiden edistämisen politiikkaohjelma* 2007; *Terveiden edistämisen politiikkaohjelma* 2011.) Tiedot nuorten uhkaavasta syrjäytymiskehityksestä johtivat siis nuorten olojen parantamiseen tähtäävien politiikkaohjelmien käynnistämiseen (Aula 2006). Näihin luotiin yhteydet *Myrskystä* sen toiminnan aikana (TYKL/SPA/548).

Käydyssä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja liikkeelle lähteneissä toimissa nuorten hyvinvointia lähestyttiin perheiden ja terveyden näkökulmasta. Usein nuorten tilanteita on tarkasteltu myös koulutuksen ja työmarkkinoiden suunnasta. *Myrskyn* tavoitteena on kuitenkin lähestyä nuorten hyvinvointia taiteen tekemisen kautta. Tämän katsantokannan tarkemmaksi selvittämiseksi *Nuorisobarometriin* 2009 valittiin erityisteemaksi taide ja kulttuuri. Erityisesti tarkasteltiin osallistumista taide- ja kulttuuritoimintaan sekä asenteita taidetta ja kulttuuria kohtaan. Niiden merkityksestä nuorille kertovat vastaukset, joissa nuoret nimeävät syitä taiteen ja kulttuurin parissa toimimiseen. Barometrin vastaajat nimesivät tärkeimmiksi syiksi ilon, elämykset ja onnistumiset. Tärkeinä pidettiin myös itseilmaisua,

uuden luomista ja taitojen oppimista. Näiden lisäksi yhteisölliset syyt nousivat esiin: yhdessä tekeminen, kavereiden saaminen ja tapaaminen. Näitä nimesivät noin puolet niistä vastaajista, jotka toimivat taiteen ja kulttuurin parissa. *Nuorisobarometri*-kyselyssä useampi kuin kaksi kolmesta koki lisäksi taiteen avaavan uusia näkökulmia maailmaan ja toimivan kriittisten näkökulmien ilmaisukanavana. Enemmistö nuorista oli sitä mieltä, ettei taiteesta tarvitse olla varsinaisesti hyötyä, vaan se on itseisarvo sinällään. (Myllyniemi 2009.) Taide- ja kulttuuritoiminnan yhteisöllisten merkitysten kautta näkyy, että niillä on mahdollisuuksia vaikuttaa elämänalueilla, jotka nuorten omien kokemusten mukaan pystyvät lieventämään syrjäytymistä.

Kuva: Katriina Siivonen.
TYKL/DG/3404.

Suomen Kulttuurirahasto kulttuuripoliittisena toimijana

Suomen Kulttuurirahaston tehtävänä on tukea Suomen kulttuurielämää. Pääasiassa se tapahtuu jakamalla apurahoja tieteen, taiteen ja kulttuurielämän aloilla toimiville ihmisille ja yhteisöille. Tällöin apurahojen hakijat määrittävät toimintansa sisällön ja Kulttuurirahasto valitsee rahoitettavat hankkeet. Kulttuurirahastolla on kuitenkin myös omaa kulttuuritoimintaa, jonka avulla se asettuu itse tiiviimmin määrittämään suomalaisen kulttuurielämän sisältöjä. Osa tästä toiminnasta on pysyvä. Kulttuurin piirissä sitä ovat soitinten lainaus sekä Taidekoti Kirpilän ja *Mirjam Helin* -laulukilpailun ylläpito ja tieteen alalla vastaavasti *Yrjö Reenpää* -luennot. (Suomen Kulttuurirahasto 2011a; Suomen Kulttuurirahasto 2011b; TYKL/SPA/547.)

Lisäksi Kulttuurirahastolla on omaa määräraikaista kulttuuritoimintaa, jolla se pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan ajankohtaisiin kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Tällaista toimintaa Kulttuurirahastolla on ollut 1950- ja 1960-luvuilla, minkä jälkeen se joksikin aikaa hiipui. Aktiivinen kulttuurielämään vaikuttaminen omaksuttiin uudestaan toiminnan osaksi 2000-luvulla erityishankkeiden avulla. Tukea on annettu esimerkiksi kirjastoille kirjahankintoihin, perinneympäristöjen kunnostukseen ja moneen muuhun kohteeseen. Niiden myötä Kulttuurirahaston nykyisenä tavoitteena on myös tarjota ”esimerkkiä muille kulttuurin tekijöille ja tukijoille”. (Suomen Kulttuurirahasto 2011c; ks. myös TYKL/SPA/547.)

Myrsky on yksi Kulttuurirahaston erityishankkeista. Nimenomaisesti nuorille suunnattuja hankkeita on tämän lisäksi yksi, *Tiedesirkus*. Se on kohdistettu pääasiassa 5. ja 6. luokkien oppilaille. *Myrskyn* tavoin tälläkin hankkeella on oma määrärahasa ja -aikansa. Yhteistyökumppanina on Tiedekeskus Heureka, jonka muun toiminnan ohien *Tiedesirkus* nivoutuu. *Tiedesirkus* kiertää Suomea ainakin kahden lukuvuoden ajan, joista ensimmäinen alkoi syksyllä 2009. Sen tavoitteena on viedä Tiedekeskus Heurekan tiedenäyttelyä kiertueena sellaisiin kouluihin, joista Vantaalla sijaitsevan Tiedekeskuksen elämyksellisiin tiede-esityksiin ja -kokeiluihin on pitkä matka. (Suomen Kulttuurirahasto 2011d; Myrsky 201a; Tiedesirkus 2011.)

Myrsky-hankkeen tavoitteet ja toteutus

Myrskyn ideointiin johtaneissa keskusteluissa nuoret havaittiin Suomen Kulttuurirahastossa ryhmäksi, jonka asema yhteiskunnassa on vajaasti hoidettu ja heidän hyväkseen tehtävään työhön haluttiin kohdistaa voimavaroja uuden määräraikaisen erityishankkeen avulla. Käydyissä keskusteluissa tavoitteeksi nousi hyvin pian taiteen tarjoaminen nuorille. Kulttuurirahastossa hankkeen suunnitteluvaiheessa mukana ollut kuvaa tilannetta seuraavasti:

H: Että valtio ei kuitenkaan hoida, täyspainosesti kaikkia alueita. Ja tota, ykshän sitte oli tää niinku kirja, kirjatalkoot tuli kans tämmöstä keskustelusta, nousi esiin, koska, laman aikana kirjastorahat niin, määrärahat pieneni, eikä ne koskaan noussut enää samalle tasolle. Ja siihen jäi semmonen lovi. Ja sit toinen mistä just puhuttiin ni tää nuori, niinku nuorista puhuttiin. Puhuttiin myöski vanhuksista ja vanhusten osuudesta, mutta me kuitenkin päätettiin sitte strategisesti painottaa, painottaa nuoriin.

KS: Mm.

H: Ja sit lähetettiin ihan tyhjältä pöydältä miettimään, että millä lailla niinkun, me voitais tota, lähentää taidetta ja nuoria. Tarjota taidetta nuorille ja.

KS: Se taide tuli siinä aika nopeesti sitte?

H: Taide oli ni, se oli ihan, kyl se oli ihan heti. (TYKL/SPA/547)¹

¹ Haastattelusitaateissa on haastateltava aina ilmaisu tunnuksella H ja haastattelija omien nimikirjaintensa avulla, tässä esimerkiksi KS on Katriina Siivonen.

Keskustelut nuorten polarisaatiosta ja koettu uhka nuorten syrjäytymisestä olivat vaikuttamassa *Myrskyn* käynnistämisen taustalla samoin kuin politiikassa, mediassa ja tutkimuksessa muutoinkin samoihin aikoihin. Kulttuurirahaston piirissä korostettiin kuitenkin myös kaikkien nuorten taiteen tekemisen vankistamista hyvinvoinnin lähteenä, ei vain syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien. Yhtenä vahvuutena nähtiin se, että syrjäytymisvaarassa olevat nuoret pääsisivät toimimaan tasaveroisina kaikkien muiden nuorten kanssa, mikä jo sinänsä olisi omiaan tuottamaan heille tukea elämässään. (Hämäläinen 2008, 6–7; TYKL/SPA/545; TYKL/SPA/547; TYKL/SPA/549.)

Myrsky-hankkeen lähtökohtana Kulttuurirahastossa oli näkemys taiteen myönteisistä vaikutuksista ihmisiin. Keskeiseksi piirteiksi nuorten taidehankkeisiin määriteltiin se, että toiminnan tulee lähteä nuorista itsestään ja että oleellista on, että he saavat työskennellä yhdessä taiteilijoiden kanssa. Työn tekemisen prosessia korostettiin, mutta samalla myös valmiita töitä ja niiden esittämistä laajemmille yleisöille. (TYKL/SPA/544; TYKL/SPA/547.) Ydinajatuksista kertoo hankkeen suunnitteluvaiheessa mukana ollut seuraavasti:

H: Ja pidettiin mielessä nää pääasiat, että, nuorilähtöinen ja sit se oli hirveen tärkeä koko ajan, että tosiaan ne on taiteilijoita, et tää ei oo kerhotoimintaa. Et tää ei oo vaan harrastusta, vaan että, ne saa niinku OIKEESTI taiteilijan kanssa työskennellä.

KS: Mm.

H: Ja tota, ja sitä me korostettiin, et se prosessi on tärkeä, mutta myös niinkun että se tähtää jonkilaiseen esitykseen tai lopputulokseen tai näin. Me katottiin et se on sen taiteellisen prosessin niinkun yks osa, että se esitetään. (TYKL/SPA/547.)

Yhtenä hankkeiden rahoituksen myöntämisen kriteerinä onkin ollut se, että vetäjänä tai ohjaajana on toiminut taiteilija. Taiteen alaa ei ole rajattu. Valintakriteerinä on tarkasteltu ansioituneisuutta taiteilijana. Sen sijaan lisäpätevyytenä ei ole vaadittu esimerkiksi pedagogista tai terapeutista koulutusta. Huomiota on kuitenkin kiinnitetty siihen, minkälaisia valmiuksia hankkeen aikuisilla on nuorten kanssa toimimiseen ja siihen, että hanke on suunniteltu nuorten ajatuksista ja toiminnasta lähteväksi. Hankkeisiin osallistuvien nuorten on tullut olla iältään 13–17-vuotiaita. Ansioksi on nähty sellaisten nuorten tavoittaminen, jotka eivät esimerkiksi maantieteellisistä tai sosiaalisista syistä helposti hakeudu taiteen piiriin. Erityisryhminä rahoitusta ovat saaneet muun muassa maahanmuuttajille, mielenterveyskuntoutujille ja laitoksissa asuville nuorille tarkoitetut taidehankkeet. Hankkeiden toiminta-ajatuksista on tarkasteltu niiden omaperäisyyttä, tavoitteellisuutta ja helppoa

Erityishankkeet.
Suomen Kulttuurirahasto 2011c.

saavutettavuutta. Yhteistyö paikallisesti muiden tahojen kanssa ja edellytykset toiminnan jatkuvuudelle varsinaisen hankerahoituksen jälkeen on katsottu eduksi. Lisäksi huomiota on kiinnitetty toiminnalliseen uskottavuuteen ja talouden tasapainoon. Rahaston normaalin käytännön mukaisesti valintaprosessissa on käytetty asiantuntijoita hankesuunnitelmien arvioinnissa. (TYKL/SPA/545; TYKL/SPA/547; TYKL/SPA/559, Myrskyn valintakriteerit, ks. myös TYKL/SPA/544.)

Suomen Kulttuurirahaston näkökulmasta *Myrsky* on erityishankkeena poikkeuksellinen. Tavanomaista on, että jokin yhteistyökumppani vetää käytännössä tällaista hanketta ja Kulttuurirahasto on mukana toiminnan käynnistäjänä, ohjausryhmässä ja määräraikaisena rahoittajana. Nyt ei löydetty yhteistyökumppania, joka olisi toiminut *Myrskyn* ydinalueella. Tästä kertoo suunnitteluvaiheessa mukana ollut näin:

H: Niin tota, ja siitä se pikkuhiljaa lähti niinkun elämään ja sit ku tää on aika epätyyppillinen hanke. Siis siinä mielessä ku me yleensä me ideoidaan, me haetaan yhteistyökumppanit, rahotetaan ja sitte niinku ollaan ohjausryhmässä ja niinku näin. Mut tää lankes aika paljon, että kun ei ollu ketään tahoja, oikeesti kenen kanssa ois voinu lähteä. Ni me lähettiin ite idoimaan ja toimisto lähti vetään. [...] Ja tää oli hyvin tämmönen niinkun avoin prosessi. Et, lähettiin liikkeelle ja, katottiin miten tää rakentuu ja. (TYKL/SPA/547.)

Sen sijaan taiteilijat toimivat tässä yhteistyökumppaneina jonkin institutionaalisen tahon asemesta. *Myrsky*-hankkeen toimintaa vastaavaa työtä monet taiteilijat ovat tehneet jo aiemminkin, mutta *Myrskyn* laaja valtakunnallinen kokonaisuhoito oli tällaisessa toiminnassa uusi piirre (TYKL/SPA/544). *Myrskyn* toiminta on luonteensa puolesta lähellä sekä taidepedagogista että taideterapeuttista tapaa lähestyä eri asemassa olevia nuoria ja taiteen tekemistä. Myös kulttuurisessa nuorisotyössä on *Myrskyn* taidehankkeiden tapaista työskentelyä. *Myrskyssä* kuitenkin toiminnan ytimeksi nähtiin taiteilijoiden ja nuorten yhteistyö ilman että mistään näistä mainituista suunnista haettiin institutionaalista partneria. (Ks. TYKL/SPA/547.)

Myrsky-hankkeelle, yksittäisille taidehankkeille ja nuorten taiteen tekemiselle hankkeissa toteutettuun tapaan tavoiteltiin jatkuvuutta ja entistä vahvempaa yhteiskunnallista asemaa *Myrskyn* rahoituksen päättymisen jälkeen. Kuten hankkeiden valintakriteereistään näkyy, tämä oli huolena Kulttuurirahastossa, ja se tuli myös osaksi monien yksittäisten *Myrskyn* taidehankkeiden toimintaa.

Tiedesirkus 2011.

Tässä yhteydessä taiteen tekemisen hyvinvointia tuottavat vaikutukset nousivat esille viestinnällisesti. Hankkeen alkuvaiheessa viestinnällinen kärki kohdistui siihen, että *Myrskyyn* saatiin hankehakemuksia koko maasta. Tämän jälkeen keskityttiin onnistumisista kertomiseen. Kulttuurirahastossa ja viestintätoimisto Drumissa *Myrsky*-hankkeiden ja taiteen tekemisen syrjäytymistä ehkäisevää ja hyvinvointia tuottavaa merkitystä pidettiin julkisesti esillä, jotta toiminnalle saataisiin jatkuvuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. (Myrsky 2009; TYKL/SPA/547; TYKL/SPA/548; TYKL/SPA/549.)

Myrskyn toiminnassa kietoutuvat siis koko ajan toisiinsa lähtökohtainen ajatus siitä, että taiteen tekeminen on hyväksi kaikille nuorille, ja siitä, että syrjäytymisuhassa olevat nuoret ovat erityisesti taiteen tekemisen antaman tuen tarpeessa. Tämän näkemyksen voimin lähdettiin rahoittamaan nuorten taidehankkeita. Niiden toiminnan kautta tavoiteltiin nuorten taiteen tekemisen vahvistamista yhteiskunnassa kaikkiaan.

Alusta asti nähtiin myös, että hyvinvoinnin lisääminen sitä erityisesti tarvitseville nuorille antaa toiminnalle poliittista painoarvoa ja siten tukea tällaisen toiminnan yhteiskunnalliselle jatkuvuudelle. Mediassa näkyminen oli yksi vahvasti tavoiteltu keino alkuun hankkeen liikkeelle saamiseksi, myöhemmin poliittisen tuen hakemiselle.

Tästä muodostuu ympäristö, jossa nuoret toimivat taiteilijoiden ohjaamina taidehankkeissa ympärillään toisaalta alueellinen ja valtakunnallinen media, toisaalta paikallinen, alueellinen ja valtakunnallinen poliittinen hallinto. Jälkimmäiseen kytkeytyvät nuorisotyö, taidekasvatus sekä sosiaali- ja terveystoimen tarjoama apu nuorille. Tähän kokonaisuuteen myös Suomen Kulttuurirahasto asettui *Myrsky*-hankkeen kanssa toimimaan.

MYRSKY-RYHMÄT DIALOGISINA TILOINA

Pedagogisia kohtaamisia

Myrskyn tavoitteiden mukaisesti ammattitaiteilijat ovat toimineet ohjaajina nuorten taidehankkeissa. Heiltä ei ole edellytetty pedagogista tai muuta lisäkoulutusta rahoitushaun yhteydessä. Monella on kuitenkin ollut lisäksi esimerkiksi nuoriso-ohjaajan, luokanopettajan tai kulttuurituottajan koulutus, muttei kaikilla. Monilla ohjaajista on ollut aiempaa kokemusta nuorisohankkeista, mihin jo rahoituspäätöksiä tehtäessä kiinnitettiin huomiota. Moni taiteilija onkin kokenut hankkeessa toimimisen itselleen mahdollisuutena, kun pedagogista pätevyyttä nuorten parissa toimimiseen ei ole välttämättä tarvinnut todistaa. Keväällä 2008 pilottihankkeiden kokouksessa osa taiteilijoista asettui korostamaan taiteen tekemistä itsessään, eikä halunnut nähdä hankkeita lainkaan pedagogisina, kun tutkija esitteli tällaisen tarkastelukulman osaksi *Myrskyn* kohdistuvaa tutkimusta. Myöhemmissä hankevetäjien tapaamisissa pedagogisia kysymyksiä on käsitelty ja aiheesta on herännyt useita keskusteluja. Jotkut taiteilijat ovat myös hankkeen kuluessa kaivanneet vahvempaa pedagogista asiantuntemusta ja kyselleet koulutuksen mahdollisuuksista (ks. esim. TYKL/SPA/452).

Vaikka *Myrsky*-hankkeita ei olekaan määritelty pedagogisiksi hankkeiksi, eivätkä kaikki taiteilijat ole lähteneet niitä toteuttamaan sellaisina, pidämme hyvänä tarkastella niitä pedagogisina prosesseina. Jokainen niistä toimii kohtaamispaikkana nuorten ja taiteilijoiden välillä. Käytännössä ne kaikki siis

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

muodostavat yhteisen toiminnan ja oppimisen tilan nuorten ja taiteilijoiden kesken, oli se lähtökohtaisesti tavoiteltua ja tietoista tai ei. Hankkeiden sosiokulttuurisen toiminnan tarkasteleminen pedagogisen prosessin näkökulmasta tuo siitä esille oleellisia toiminnallisia piirteitä.

Monessa hankkeessa taiteen tekemiseen on ohjattu erityistä tukea vaativia nuoria, ja joissakin on lisätukena toiminut esimerkiksi terapeutti. Tarkastelukulmamme on kuitenkin pedagoginen eikä terapeutin (esim. Pääjoki 2004). Tosin taidekin voi toimia terapeutillisesti, muttei itsessään kuitenkaan ole terapiaa. Eräs taiteilijoista kuvaa hänen hankkeessaan keskusteluun noussutta terapian ja taiteen välistä suhdetta seuraavasti:

H: Et taiteilija ei ole terapeutti. Mutta taide-elämys voi niinku aikuisillekki ja tää osallistava taide voi olla niinkun, nuorelle terapeutin kokemus. Mut se ei oo terapiaa. Tää ylilääkäri sano hyvin, että kannattaa käyttää tämmöstä termiä kuin, kasvua tukevaa. (TYKL/SPA/544.)

Pedagogisen prosessin käsittein on mahdollista tarkastella juuri sitä, miten taiteen tekeminen *Myrskyn* hankkeissa tukee kaikkien, myös erityistilanteissa elävien nuorten kasvua.

Millaisia pedagogisia kohtaamisia nuorten kanssa on toteutunut *Myrskyn* monenlaisia nuorisoryhmiä ja taiteenaloja edustavissa hankkeissa? Yhdenlaista prosessia tai mallia on mahdotonta esittää. Sen sijaan pyrimme tuomaan esiin useammanlaisia kurkistuksia tapoihin kohdata nuoret taiteellisessa toiminnassa. Osa hankkeista on toteutunut fyysisesti kouluissa, mutta vain murto-osa kouluajalla. Koulun lisäksi hankkeita on toteutettu kuitenkin myös erilaisissa laitoksissa, kuten esimerkiksi sairaaloissa, koulukodeissa tai lastenkodeissa. Useissa hankkeissa on myös tehty yhteistyötä esimerkiksi kuntien kulttuuri- ja nuorisotyön, koulun tai sosiaali- ja terveyssektorin kanssa.

Pedagogisen tarkastelumme lähtökohta on nonformaalissa nuoriso- ja taidekasvatuksessa, koska kyseessä on ollut pääosin koulun ulkopuolella tapahtuva nuorten vapaa-ajalle sijoittuva taiteellinen toiminta. Hankkeita voidaan tarkastella nuorisokasvatuksen viitekehyksessä sosiaalipedagogisena toimintana, samoin kriittisen pedagogiikan hankkeina, koska *Myrskyn* julkilausutut tavoitteet ovat nuorten hyvinvointia tukevana olleet sosiaalisia ja toiminta on kohdistunut alle 18-vuotiaisiin nuoriin. Tästä näkökulmasta voidaan myös ajatella, että alle 18-vuotiaina mukana olleet nuoret muodostavat syrjässä olevan ryhmän nyky-Suomessa, etenkin aktiivisina toimijoina suhteessa aikuisiin, myös taiteen tekijöinä. Yksi pedagogisen toiminnan kysymys on kriittisen pedagogiikan näkökulmasta se,

miten nuoret tulevat kuulluiksi ja nähdyiksi vanhempien sukupolvien valtakulttuurissa (ks. esim. Hämäläinen 2007; Suoranta 2007; Sava 2006). Taidekasvatukseksi *Myrsky* määrittyy edellä mainituista lähtökohdista käsin ja erityisesti siksi, että fokuksessa on tavoitteellinen taiteellinen toiminta (esim. Pääjoki 2004). Yhtä lailla sosiokulttuurisen marginaalista murtautumisen, nuorten taiteen tekijyyden sekä taiteellisen toiminnan tuottaman nautinnon ja ilon näkökulmista keskeistä on tarkastella sitä, millä tavalla nuorisolähtöisyys ja nuorten oma toimijuus on saanut sijaa hankkeissa.

Kohtaaminen edellyttää dialogia

Nuorisokasvatuksen ja käytännössä myös *Myrsky*-toiminnan teoreettiset lähtökohdat sitoutuvat siis yhtäältä sosiaalipedagogiikkaan, jossa painotetaan kasvatuksen yhteisöllistä puolta ja yhteisöllisten prosessien merkitystä ja toisaalta taidekasvatukseen, jonka keskiössä on taiteellinen toiminta ja yhteisöllisen lisäksi yksilöllinen taideilmaisu (Pääjoki 2004). Painotamme tässä sosiaalipedagogiikkaa, jonka osaksi nämä pedagogiset lähestymistavat yhdistyvät varsinkin niin sanotun sosiokulttuurisen innostamisen ajatusten kautta. Siinä ohjaaja nähdään innostajan roolissa ja aktiviteetit ovat usein juuri taiteellista toimintaa kuten harrastajateatteria tai muuta yhteisötaidetta. Tavoitteena voi olla muun muassa nuoren persoonallinen kehitys, asennemuutos, kriittisen ajattelun syntyminen tai oman vastuun tiedostaminen. Yhteisö nähdään tällaisessa oppimisprosessissa dynaamisena kumppanina ja tavoitteet voivat olla myös yhteisöllisiä (Kurki 2007).

Erotuksena vain yksilön kasvuun keskittyvästä pedagogiikasta sosiaalipedagogiikassa painotetaan sosiaalisia suhteita ja niihin liittyviä taitoja, tarkastellaan mahdollisuuksia vastata ihmisen avun tarpeisiin ja ehkäistä sosiaalisia pulmia (Hämäläinen 2007, 171–172). Oppijan ja ohjaajan pedagoginen suhde nähdään sosiokonstruktivistiseen oppimiseen pohjautuen dialogisena, siis vuorovaikutuksellisenä erotuksena autoritaarisesta ylhäältä alaspäin tapahtuvasta, perinteisestä behavioristisesti orientoituneesta kasvatuksesta (Hämäläinen 2007; Suoranta & Moisio 2006) (ks. taulukko 1 alla):

TAULUKKO 1. Kasvatuksen dialogisen ja autoritaarisen mallin vertailu (mukaelma Suoranta & Moisio 2006; Kotilainen & Suoranta 2007 pohjalta).

	Dialoginen oppiminen ja kasvatus	Autoritaarinen oppiminen ja kasvatus
Todellisuuskäsitys	Muuttuva, neuvoteltava	Staattinen ja annettu
Tiedonkäsitys	Vuorovaikutuksellinen, tieto rakentuvaa	Tieto ylhäältä käsin, sanakirjatietoa
Nuori	Toimija	Vastaanottaja
Oppimisen kenttä	Suhteellisen avoin	Suhteellisen suljettu
Kysymysten muoto	Autenttinen ja avoin (vastaukset eivät ole ennalta määritettyjä)	Epäautenttinen ja suljettu (vastaukset ovat ennalta määritettyjä)
Oppimisen tavoite	Konflikti, uudet kysymykset ja niiden tuottama ymmärrys	Konsensus, olemassa olevan tiedon toisintaminen
Prosessin subjektit	Nuoret ja ohjaajat	Ohjaajat

Dialogisessa oppimisessa ja kasvatuksessa käsitys todellisuuden luonteesta on dynaaminen. Esimerkiksi identiteetit nähdään moninaisina ja yhä uudelleen rakentuvina. Tämä näkemys on myös tämän tutkimuksen taustalla. Se johtaa esimerkiksi näkemykseen *Myrskyn* pedagogisten prosessien vaikutusten muuntuvuudesta osana nuoren muuta elämää. Siten hankkeiden merkityksellisyyteen nuoren koko elämää suuntaavana tulee suhtautua kriittisesti (ks. esim. Kotilainen 2001).

Saman näkemyksen tuo haastattelussa esiin ainakin yksi hankkeita vetäneistä taiteilijoista, joka on pohtinut hankkeen merkitystä nuorten elämässä ja paikkakunnallaan. Esimerkiksi hänen ryhmässään moni nuori muutti hankkeen ja yläkoulun jälkeen tältä pieneltä paikkakunnalta lukioon tai ammatilliseen koulutukseen toisaalle, siis pois kotoa. Hän kertoo huomanneensa, että merkittäviä asioita nuorille tapahtuu koko ajan uusia. Hankkeen vaikutusten hän toivoo sulautuvan osaksi tätä jatkumoa:

H: [...] eikä sitä voi vaatia, et [toiminta Myrskyssä] on näille lapsille taitekohta koko niitten elämänajan, mutta se ois onnellista, jos se menis niin, että ne ei tavallaan muistakaan, että mistä tää kaikki alkoi. Joka vuosi tulee jotakin uutta. (TYKL/SPA/458.)

Toinen taiteilija kuvaa hankkeessaan mukana olleen lievästi kehitysvammaisen pojan ilmaisuohjelman selkeää lisääntymistä tilanne- ja hankekohtaisena:

H: [...] tää lievästi kehitysvammaisen poika, niin hänelle kaikki oli tosi vaikeeta, siinähan oli siis semmonen, et kun häntä on oikeesti kiusattu aina, niin, se että hän sitte loppujen lopuksi teki ison taltioinnin, itse. Ja kun katto miten hän loppuesityksessä lavalla heilu niin, ja sitte siinä lopussa, kun kaikki melkein kävi tanssimassa piirin keskellä, niin hänhän yhtäkkiä meni sinne ja veti ihan mielettömät omat muuvsit ja kaikki. Koko ryhmä taputti. Ja täysin niinku siis sillä tavalla, ei mitään ivaa, vaan täysin et ”jes, toi vetää hyvin!”. Nii semmosta ei varmaan tän pojan elämässä oo ikinä käyny. (TYKL/SPA/467.)

Nuorten kokemusten tilannesidonnaisesta suuresta merkityksestä huolimatta taiteellisen toiminnan vaikutuksia ei siis voida kuvata heidän elämänsä näkökulmasta yksinomaan pelastuskertomuksena tai onnistumistarina. Sen sijaan taiteellinen toiminta muodostaa jatkuvasti muokkautuvan osan elämän kokonaisuudesta.

Kuva: Katriina Siivonen.
TYKL/DG/3628.

Keskeinen ero edellä esitetyssä oppimisen ja kasvatuksen kahdessa mallissa on nuoren asemassa ja pedagogisen prosessin omistajuudessa eli subjektiasemassa. Dialogisessa oppimisympäristössä nuori on toimijana ja prosessissa tekijänä, siis sen keskeisenä ja aktiivisena subjektina. Se on tällaisen ympäristön oleellinen osallisia vahvistava ominaisuus. Autoritaarisessa mallissa hän on lähinnä toimintaohjeiden vastaanottajan roolissa, ja prosessia johtavat yksinomaan ohjaajat. On ristiriitaista, että nuorten taiteen tekemisen avulla tavoiteltavista vahvistavista onnistumistarinoista voi muodostua nuorille vaatimus. Se voi syntyä joko hankkeen tai taiteilijan tavoitteiden kautta tai nuoren kokemuksissa. Tällaisissa tilanteissa onnistumistarinan toteuttaminen voi muodostaa nuorelle autoritäärisen mallin. Silloin taiteen tekemisen vahvistava omistajuus toimintaan häviää.

Erot erilaisten oppimisympäristöjen välillä johtavat myös erilaisiin työtapoihin ja organisoitumiseen pedagogisessa prosessissa. Dialogisen oppimiskäsityksen pohjalta esimerkiksi taidehankkeiden perustan tulee olla nuorisolähtöinen, mikä

on *Myrskynkin* tavoitteissa nostettu keskeiseksi. Käytännössä silloin siis taidehankkeiden pitäisi pohjautua nuorten omiin kokemuksiin ja kysymyksiin, joihin ei tarjota minkäänlaisia valmiita vastauksia. Niiden sijaan ohjaaja asettaa nuorten tuottamille ajatuksille edelleen uusia kysymyksiä. Nuoret voivat tällä tavoin ohjaajan tukemana avartaa ja uudistaa omia näkökantojaan ja sitä, mitä haluavat sanoa tai esittää tästä maailmasta (ks. esim. Sava 2006; Pääjoki 2004). Taiteen toiminnallinen tekeminen ja valmiit teokset voivat toimia dialogin ja kannanoton välineinä (ks. Pääjoki 2004, 47–48).

Tarja Pääjoki (2004) kritisoi väitöskirjassaan aiempaa taidekasvatuksesta kirjoittamisen diskurssia aina 1800-luvun lopulta alkaen ennemmin glorifioivaksi kuin käsitteellis-loogisuutta tavoittelevaksi: ”Onnellista loppua voi pitää yhtenä useimpien taidekasvatuskertomusten myyttisenä perusoletuksena, joka on toiminnan orientaatioperusta” (mt. 33–34). Tämä Pääjoen kritisoima ajatus taiteen lähtökohtaisesta myönteisestä vaikutuksesta on keskeisenä koko *Myrskyn* toiminnan taustalla. Onnistumistarinoiden kertominen on painottunut myös *Myrskyn* tiedotusaineistossa, kun nuorten taiteelliselle toiminnalle on haettu painoarvoa julkisessa keskustelussa (ks. esim. Myrsky 2009; Myrsky 2011). Tässä tutkimuksessa lähdemme tarkastelemaan asiaa askelta kauempaa. Eri puolilla Suomea toimineissa yksittäisissä hankkeissa perustana ovat olleet arjen kokemukselliset ja toiminnalliset näkökulmat nuorten elämään, eivätkä hankkeet ole välttämättä toteutuneet vailla käytännön haasteita. Lähtökohtaisen glorifioinnin välttämiseksi ja perusmetodologiamme mukaisesti pidämmekin tässä kiinni yksittäisten käytännön toimien ja tilanteiden näkökulmasta.

Kuva: Netta Norro.

Aikuisten herkkyyks oleellista dialogissa

Devising on dialoginen teatteritoiminnan metodi (ks. esim. Koskenniemi 2007), joka on ollut käytössä monissa *Myrsky*-taidehankkeissa. Seuraava esimerkki erään *Myrsky*-ryhmän poikateatterista kertoo siitä, miten metodin avulla nuorten oma ääni ja näkökannat ovat päässeet esille, kun taiteellista toimintaa ja kriittistä pedagogiikkaa on yhdistetty, jolloin yhteiskunnallinenkin osallistuminen on mahdollistunut (ks. esim. Suoranta 2007). Pojat ovat tuottaneet ohjaajan kuuntelun ja kannustuksen myötä runsaasti rohkeaa, henkilökohtaista tekstiä, josta syntyi heidän esitykseensä tarinoita ja muun muassa lauluja. Poikien joukosta löytyi myös niille säveltäjä. Valmiissa, julkisessa esityksessä he kertoivat omaperäisesti ja tyyllillä toteutetussa esityksessään miehen rankan kasvutarinan:

H: No tää on tuotettu tää homma ihan devising-metodilla, eli aluks lähettiin näist tutustumisjutuista ja lämmittelytreeneistä ja improista, ja sitten kokoajan yritin sitä teemaa pitää mielessä, että mä aina yritin pojan näkökulman kautta näitä tilanteita. Hirveen paljon keskusteltiin, jonkun verran käytiin tarinateatteria, he kerto tarinoita, niistä syntyi sit tarinoita myös näyttämölle.

SK: Siis omasta elämästään?

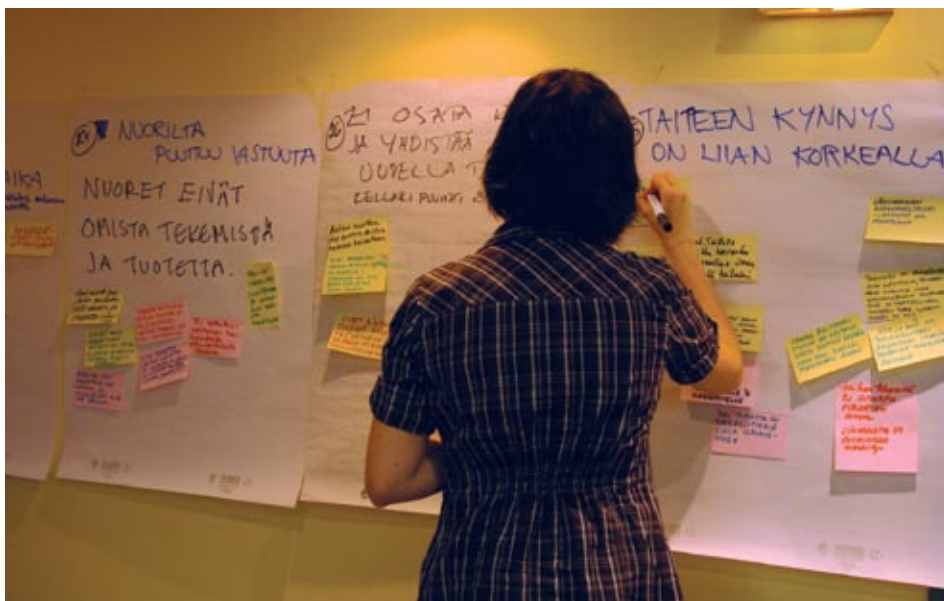
H: Joo, omasta elämästään. Ihan ne on kaikki tosia, mitä siellä kerrotaan ja ne on aika rohkeita tarinoita tuoda esille. Kirjotutin niillä hirveän paljon, ihan että ”mistä on pienet pojat tehty,” sit ne kirjotti runoja ”mistä on pienet pojat tehty” ja ”mistä on isot miehet tehty” ja ”pelkään, uneksin, rakastan, vihaan,” tuotti hirveesti tekstiä, et niistä syntyi esim kaks laulua niistä niitten omista runoista. Ja sitten yks poika joka säestää niin se myös sävels, on jopa omat sävellykset, siin ei oo mitään lainattua. Kaikki on omia juttuja.

[...]

H: [...] ne itte teki ja hienot biisit tekiki, et siin on kaks tosi upeeta laulua, ja mun mielestä just parasta antia on niitten omat henkilökohtaset tarinat ja nää laulut, koska ne on niin tosia ja niin vilpittömiä, et siin on tämmönen idea ikään kuin miehen kasvukertomus. [...] se nousee pikkuhiljaa kahdelle jalalle seisomaan ja lopuks päädytään siihen, et nainen on mennyt miesten ohi kaikilla rintamalla ja naiset määrää ja kauheen problemaattinen suhde siihen omaan miehuuteen, et kaikki roolit on mennyt mullin mallin. Joku sit sano et mies vois vaan runkata purkkiin ja ampua itensä ja sit se loppuu siihen et mies runkkaa purkkiin ja ampuu itensä. Tää kuulostaa nyt kauheen groteskilta, mut se on toteutettu tietysti hirveen tyylikkäästi, ja sit tosiaan siin on alku ja siin on loppu, ja me katotaan, mitä siin on sinä aikana tapahtunu miehelle. Et siel on sotaa, ja siel on vaikeeta isäsuhdetta, ja vaikeeta suhdetta naiseen ja siel on vaikka sun mitä. Et sitä on vaikea kuvailla, se on niin omanlaisensa juttu.

(TYKL/SPA/455.²)

2 Haastattelijana tässä on Sirku Kotilainen (SK).

Kuva: Netta Norro.

Kaikkien kanssa yllä kuvattu pedagoginen ote ei välttämättä ole mahdollista. Ohjaaja joutuu pohtimaan ja säätämään otettaan ryhmästä riippuen ja tilannekohtaisesti. Seuraava esimerkki on ammatillisen koulutuksen erityisopiskelijoiden teatterihankkeesta, jossa ohjaaja päätti valita työn lähtökohdaksi valmiin tekstin. Sitä muokattiin nuorten kanssa muun muassa heidän erityistaitojensa pohjalta. Heille onnellinen loppu oli keskeinen, eivät edellisen esimerkin tapaan ajatukset elämän todellisuuden rankkuudesta:

H: [...] Referoitiin se Shakespearen tarina, heille. Siinä istuttiin ringissä ja se kerrottiin. Sitten että: no mitäs sanotte? Niin sieltä kyllä se ensimmäinen selkeä kommentti oli se, että loppu pitää olla onnellinen. Ja se nyt on tehty sitten sen mukaan, että loppu on onnellinen, he eivät kuole tässä. Että sillä tavalla nyt ainakin ovat hyvin vahvasti vaikuttaneet dramaturgiaan, että tarinan päätös on erilainen kuin Williamilla. (TYKL/SPA/463.)

Varsinkin eri tavoin vajaasti toimintakykyisten nuorten kanssa hankkeiden metodit ovat olleet yksilöllisiä ja hankekohtaisia. Seuraava esimerkki on yläkouluikäisille erityisoppilaille suunnatusta nukketeatterihankkeesta, joka toteutui koulussa. Siitä käy ilmi, että toiminnan pitää olla hyvin pitkäjänteistä ja systemaattista, mutta toisaalta ohjaajan pitää olla valmis suuntamaan sitä tarvittaessa uudelleen:

H: [...] meillä oli tää luokka laitettu tällai, et ne sai itte lavastaa sen luokan. Me käytettiin aika monta päivää siihen, että ne sai itte lavastaa, suunnitella, mitä pannaan mihinkin, ja ne on tehny ite nää asusteet, ja sit mulla oli harjotusnukkeina noi Peter Panin nuket ja ne kiinty niihin. Niihin tuli suhde, ne oli tavallaan samaistumispinta [...] heillä on hallinnassa, koordinaatiossa ja jäsenien hallinnassa ongelmia. Sen pitää olla niin helppoa, et se on ikään kuin se hänen oma kehollinen valmiustila, missä se pitää tapahtua. Mä aattelin ensin, että ei oteta tekstiä ollenkaan, vaan annetaan sen musiikin ja rytmin rytmittää nukan liikuttamista [...]. Mä lähin rakentaa tätä esitystä yhdestä minuutista. Yhden minuutin keskittyminen oli alussa ongelmallista, mä systemaattisesti lisäsin keskittymisharjoituksia ja nyt tässä oli 15 minuuttia aika isoja asioita. (TYKL/SPA/457.)

Käytännön toiminta kulkee siis useimmiten dialogisen ja autoritaarisen mallin välimaastossa ja painotus voi vaihdella prosessin kuluessa. Riippuu paljon ryhmän koostumuksesta sekä nuorten erityisistä ominaisuuksista ja tarpeista, miten paljon ohjaaja joutuu käyttämään erilaisia otteita. Kuhunkin tilanteeseen sopivien toimintatapojen löytämisessä on ollut keskeistä nuorten herkkä kuunteleminen, heidän kykyjensä ja näkemystensä ymmärtäminen ja niiden pohjalta toimiminen.

Taiteilijasta taiteen tekemisen tukijaksi

Tarja Pääjoen (2004,111) mukaan ohjaajan oma taidekäsitys suuntaa pedagogista toimintaa siten, että se alkaa elää luonnollisena ja kyseenalaistamattomana osana kunkin omia toimintakäytäntöjä. Uudessa tai poikkeavassa ryhmätilanteessa – jollaisia *Myrsky*-hankkeissa on taiteilijoille ollut juuri tarjolla – omien tottumusten luonnollisuus voi paljastua hänelle itselleen ja parhaimmillaan johtaa nuorten kanssa jaettuun kokemukseen, sekä ohjaajan omien käsitysten ja merkitysrakenteiden uudelleen organisoitumiseen – siis oppimiseen (ks. Rauhala 1992).

Näin on tapahtunut esimerkiksi taiteilijalle, joka kertoo hankkeen vetämisen olleen itselleen varsinkin ammatillisessa mielessä yksi elämän taitekohta. Aiemmin yksilölliseen taideilmaisuuun ja pienten ryhmien ohjaukseen keskittynyt taiteilija, kokenut pedagogi, veti yhdessä toisen taiteilijan kanssa yli viidenkymmenen nuoren osallistujan ja esiintyjän musikaalin. Sen yhdessä tekemisestä ja lähiyhteisöön vaikuttamisesta koostuva joukkovoima johti hänet reflektoimaan perustavalla tavalla uudelleen omaa ammatillisuuttaan:

H: Joukkovoima oli uutta individualistiselle teatterintekijälle [...] täähän on räjäyttänyt niinku mun ammatillisen toimijuuteni ihan toiseen kontekstiin, että en olisi ennen hanketta uskonut puhuvani Nuorisotutkimuspäivillä. Se on taitekohta. (TYKL/SPA/458.)

Paljon uutta kertoo oppineensa *Myrsky*-hankkeessa myös toinen taiteilija, samoin kokenut taidepedagogi, työskentelystä kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien kanssa. Tehtävä ei ole ollut helppo, mutta erityisen motivoiva, kun hän pystyi kehittämään keinoja vuorovaikutukseen nuorten kanssa heidän erilaisista lähtökohdistaan huolimatta:

H: No se on varmasti tämä, että niiden asioiden ja opetusmenetelmien niinku tavoitettavuus siinä oppilaassa on vaikeamman takana. Et mun pitää tavallaan päästä niin paljon suuremmista ja syvemmistä esteistä yli, kuin niin sanottujen tavallisten oppilaiden kanssa [...]. Ja sitten tavallaan tää vuorovaikutusyhteys on erilainen, mun täytyy löytää erilaisia toimintatapoja, keinoja, ihan kaikkienensa lähestyä näitä lapsia.” (TYKL/SPA/457.)

Oma taiteilijuus on monella *Myrskyn* ohjaajalla vahvana mukana. Siihen kuuluvat esimerkiksi intensiivinen tekemisen tapa ja aina vain paremman taiteellisen jäljen tavoittelu. Tämä on noussut tietoiseksi ja kyseenalaistetuksi monella taiteilijalla, kun he ovat sovittaneet työtään nuorten toiminnan tapoihin ja heidän äänensä esille pääsemiseen. Haastavissa tilanteissa koulukotinuorten kanssa elokuvia tehnyt taiteilija kertoo toimineensa aiemminkin nuorten kanssa. Koulukodit olivat hänelle kuitenkin vieras ympäristö. Hänelle kohtaaminen vaikeissa oloissa eläneiden nuorten kanssa oli omassa ajattelussaan käännteentekevä ja uutta avaava kokemus. Hankkeessa oppimansa kautta hän on löytänyt entistä laajemman ymmärryksen siitä, mikä on taiteen tehtävä yhteiskunnassa. Se perustuu heikkojen äänen kuuluvaksi tekemiseen heidän ehdoillaan ja heitä taiteilijan kyvyillä ilmaisuun valmentaan:

K: Olen keskittänyt paljon voimavaroja yhteistyötaitojen valmentamiseen. Pidän jopa taiteellista lopputulosta tärkeämpänä kykyä toimia ryhmässä. [...] Päämääränä hankkeessamme ei ole ollut onnistuminen, vaan ratkaisujen etsiminen. Virheet ovat olleet sallittuja ja niihin on jopa kannustettu. Luonnollisesti olen saanut nähdä myös nuorten ylpeyttä onnistumisista elokuvien esityksissä. Olen vaatinut prosessin aikana itseltäni usein surkeiden ja mauttomien suoritusten hyväksymistä, joka tuntuu olevan aina yhtä vaikeaa. Tätä varten on ollut kevään 2010 aikana työpaja, jolloin on roiskittu isolla pensselillä nopeita elokuvallisia kokeiluja. Olemme esim. dubanneet uusiksi lastenohjelmia tai tehneet mainoksia mielikuvituksellisista tuotteista. Osa tekeleistä on ollut valloittavan surkeita. Samalla tämä on vapauttanut ryhmää ilmaisemaan itseään ja hulluttelemaan asioilla. Itse olen saanut muutaman rypyn otsaltani hetkellisesti nauraessani omituisille kokeiluille. On vaikea päästä irti näyttämisen halusta. Pystyn olemaan välittämättä lopputuloksista. Mutta toisaalta jostakin syvältä sisältäni kumpuaa halu päästä näyttämään loistavaa jälkeä. Luultavasti taiteilijuuteen kuuluu halu miellyttää. [...] Olen löytänyt hankkeen aikana itsestäni jotakin uutta. Ymmärrän kirkkaammin taiteilijan tehtävän yhteiskunnassa. Olen nähnyt taiteen tekemisen voimauttavan vaikutuksen. [...] Hanke on saanut minut miettimään entistä enemmän heikkojen asemaa yhteiskunnassa. (TYKL/SPA/556, 15³.)

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

3 Tässä on ote taiteilijan kokemuspäiväkirjasta, jotka merkitsemme sitaatin edessä olevalla K-kirjaimella. Kokemuspäiväkirjat on järjestetty yhden arkistotunnuksen (556) alle hankkeittain numerojärjestykseen. Viitteen viimeinen numero on hankkeen numero.

Nuorten ehtojen ymmärtäminen ei kuitenkaan koske vain erityisoloissa eläviä nuoria, vaan ihan kaikkia. Nuoret kaipaavat leikkiä. Taiteen tekemisessä tarvittavat kyvyt keskittyä ja hahmottaa kokonaisuuksia pystyvät kasvamaan vain kunkin nuoren omilla ehdoilla. Jokainen tilanne on lisäksi omanlaisensa. Seuraavassa eräs taiteilijoista kertoo tasapainoilusta toisaalta tavoitteellisen harjoittelun toisaalta juomataukojen, istuskelun ja yleisen jaksamisen välillä, missä oma taiteilijan työote on saanut väistyä:

H: [...] se et, et ymmärtää se miten, miten paljon niitten pitää saada niinku leikkii. Tai miten ainakaan mä en oo halunnu vetää sitä semmosena pakkona koko ajan läpi, teiän nyt pitää tehdä näin et, et välil niitten pitää saada, et yks on menos juomaan, et mul on jano, ja sit siit tulee semmone viidentoist minuutin sessio, ku kaikki vaan istuu, istuu eikä tee mitään. [...] Et se pitää hyväksyy [...] et voi ite miettii mitä me tänään ollaan tekemäs, mut se ei välttämät sit ollenkaa mee sen mukaan, et ne on niinku eri ikäsi ja, erilaila niinku jaksaa eri päivinä. Niin ehkä se on niinku haastavaa, et miten viedä läpi sellanen et ite on, ite on niinku tottunu siihen, et on tekemäs jotain. Ja sit jos pitää saada tehtyy joku asia, niin sit ei ehkä voi syödä eikä voi nukkua eikä, eikä tehdä mitään muuta et tähdätään niinku johonki juttuun. Mitä ei niinku voi edellyttää tommosilt nuorilt kasvavilt. (TYKL/SPA/480.)

Taiteenalasta riippumatta on siis keskeistä, että taiteilija asettuu tasaveroisena kanssaihmisenä nuorten rinnalle, kuuntelee heitä, ymmärtää heitä ja auttaa heitä näkemystensä ja taitojensa näkyväksi tekemisessä heidän edellytystensä ja toiminnan tapojensa ehdoilla. Tässä ohjaajan oma taiteilijuus yhtä aikaa tulee käyttöön ja on jätettävä syrjään. Tällainen toiminnan tapa on hankkeissa voinut toteutua sekä silloin, kun se on suunniteltu pedagogisista lähtökohdista käsin toimivaksi että silloin, kun niin ei ole ollut. Molemmissa tilanteissa myös taiteilija on voinut havahtua näkemään oman taiteensa olemassaolon tavan, taiteellisen toimintansa ja taiteilijuutensa uusin silmin.

Toivon pedagogiikkaa

Dialoginen taidekasvatus on kriittistä pedagogiikkaa, jossa korostuu erityisesti nuorten oma toimijuus ja kritiikki vallitseviin kulttuurisiin järjestyksiin (ks. myös Suoranta 2007; Sava 2006). Monet nuorten *Myrsky*-esityksistä, esimerkiksi näytelmistä, ovatkin olleet kanta-aottavia, kuten esimerkiksi edellä kuvattu miehisyyden kipukohtia käsitellyt poikateatterihankkeen näytelmä. Tällöin nuoret ovat tuoneet usein esille myös omaa marginaalisuuttaan vaikkapa mielenterveyskuntoutujana tai nuorena, joka jää vaille aikuisen huomiota. Nuoret ovat tuoneet esille varsinkin sellaisia näkökulmia, jotka ovat heille itselleen sosiokulttuurisesti tärkeitä.

Kriittisen pedagogiikan mukaan ohjaajien tehtävänä on tukea nuoria yksin ja yhteisöllisesti kohti emansipaatiota ja muutosta. Tavoitteena on nuorten omien ja heidän lähiyhteisöjensä tai tätä laajempien sosiokulttuuristen yhteisöjen ongelmien havaitseminen ja ratkaiseminen tilanteiden muuttamiseksi. Taiteellinen ilmaisu nähdään keinona, joka ”auttaa paitsi epäilemään, myös näkemään, kokemaan ja tietämään toisin” (Suoranta 2007, 331–335). Tämä pedagoginen suuntaus pohjautuu muun muassa brasilialaisen *Paulo Freiren* ajatteluun marginaalissa elävien ihmisten itsemääräämisen edistämiseksi ja siitä puhutaan myös erityisenä toivon pedagogiikkana (ks. esim. Freire 2005).

Myrsky-hankkeissakin on toivon pedagogiikan luonnetta. Eräs itsekin hankepaikkakunnallaan asuva taiteilija kuvaa nuorten taiteellisen sanoman voimaa, joka muutti oleellisesti nuorten lähi-aikuisten toimintaa muun muassa paikkakunnan koululaitoksessa:

K: Musikaalista tuli elämäni anarkistisin teatterikokoonpano. Ensemblen jäsenistä suurin osa oli 13–15-vuotiaita. Sen joukkovoima oli ”gandhimainen” tapa vaikuttaa niin koululaitokseen kuin siihen arvoilmastoon, jossa me kaikki elämme, halusimmepa tai emme. Teimme särön, pienen eettisen, dialogisen ja poliittisen teon, avauksen, jota ei voinut olla huomaamatta. (TYKL/SPA/556, 7.)

Taiteilija tulkitsee tässä kokemuspäiväkirjassaan heti toiminnan päättymisen jälkeen hankkeen prosessia lähteinään kriittisen kasvatuksen ajattelijat. Haastattelussa lähes kahden vuoden kuluttua hän tarkentaa nuorten, itsensä, vanhempienkin, siis koko hankkeen yhteisöllistä poliittista toimijuutta ongelmien tiedostamisena, heräämisenä hankkeen avulla ja kamppailuna pienen paikkakunnan uskonnollista konservatismia vastaan. Jo yksistään nuorten näkyvä toimijuus hankkeessa omien näkökulmiensa esiin tuojina, kirjoittajina ja esiintyjinä avasi ”vaikenemisen, puhumattomuuden ilmapiirin [...], jossa koulu ei ole läpinäkyvä toimintayhteisö” (TYKL/SPA/458). Taiteilija kuvaa nuorten ja vanhempien yhteistyön lisääntyneen sillä tavalla, ettei taiteilijan panosta käynnistäjänä tai ohjaajana kulttuuriteoissa enää tarvita. Esimerkiksi vanhempien kesäinen piknik-tapahtuma on yksi uusi yhteistyön muoto, joka on toteutunut paikkakunnalla jo kahtena kesänä:

H: Molempina kesinä yli 300 osallistujaa siellä piknikillä ja niinku myös se vanhempien semmonen mutkaton kanssakäyminen, että ne vanhemmat toi sinne sian vartaassa tuosta noin vaan. Joku oli järkäny sen, et semmosta mitä mä kutsun tasa-arvoseksi. (TYKL/SPA/458.)

Tilastollisen tutkimuksen mukaan erityisesti maaseudulla asuvat nuoret ovat kokeneet *Myrsky*-hankkeiden vaikuttaneen paikkakunnallaan usealla eri tavalla. Sen lisäksi, että ne ovat lisänneet itsessään nuorten harrastusmahdollisuuksia, ne ovat nuorten näkemysten mukaan vahvistaneet nuorten näkyvyyttä, nuorten äänen kuuluvuutta ja vuorovaikutusta lasten ja nuorten sekä nuorten ja aikuisten välillä. Ne olivat nuorten mielestä myös kohdistaneet hankepaikkakunnilla entistä enemmän huomiota taiteeseen ja kulttuuriin.

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

VAIKUTTIVATKO HANKKEET JOLLAKIN TAVOIN LÄHIALUEELLA?

Kaikista palautekyselyyn vastanneista paikallisiin hankkeisiin osallistuneista nuorista katsoi, että hanke oli lisännyt paljon tai jonkin verran lähialueella:

- 89 % jokin vaikutus
- 56 % nuorten harrastusmahdollisuuksia
- 56 % nuorten näkyvyyttä
- 54 % huomiota taiteeseen ja kulttuuriin
- 51 % vuorovaikutusta lasten ja nuorten välillä
- 44 % nuorten äänen kuuluvuutta
- 36 % vuorovaikutusta nuorten ja aikuisten välillä

Maaseudulla asuvat nuoret katsoivat hankkeen vaikuttaneen alueellisesti useammalla eri tavalla, mutta jokin alueellinen vaikutus hankkeella oli ollut myös kaupungissa asuvien nuorten mielestä.

Tarkempia tuloksia Kvantitatiivisen palautekyselyn tulokset -osion luvussa 13.

Emansipatorinen muutos voi koskea myös nuorta itseään. Seuraavassa taiteilija kertoo kokemuspäiväkirjassaan koulukotinuoren voimaantumisen taiteen tekemistä karttavasta motivoituneeksi toimijaksi ja aktiivisesti elokuva-alalle pyrkiväksi:

K: ”Miksi me nuortenkodin tyypit tehdään muka elokuvaa, haista sinä ...?” Eräs tyttö epäili aluksi, että lastenkodin nuorilla ei ole mitään kerrottavaa. Hänen mielestään taidetta tekee vain ne, joilla on hieno koti, piano omassa huoneessa, kaunis perhe ja rahaa taiteen tekemiseen. Kysyin häneltä, oletko halukas koittamaan? Hän mietti hetken. ”Voin koittaa, mutta en lupaa mitään.” Hän on aloittamassa toisena kesänä peräkkäin kesätyön [yhdistyksessämme]. Hän on osallistunut useaan elokuvahankkeeseen ja palkittiin parhaasta roolisuorituksesta Suomen Koulukotiyhdistyksen kulttuuripäivillä tänä keväänä. Hän hakee opiskelemaan elokuvantekoa [koti- ja taidekoulun] käsi- ja taideteolliseen oppilaitokseen. Toivon sydämestäni, että hän on yksi miljoonan euron nuorista. (TYKL/SPA/556, 15.)

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Olemme saaneet kokemuspäiväkirjoina tutkimuksen käyttöön myös tämän hankkeen nuorten taiteilijoille kirjoittamia palautteita. Niistä näkyvät nuorten yhteistyöongelmat ja muihin nuoriin sekä aikuisiin kohdistuvat sosiaaliset pelot. Näkyvillä on myös taiteellisen toiminnan vastustus, mutta sen rinnalla elokuvan tekemiseen tarttuminen ja innostuminen asiaan. Ohjaajat saavat kehuja, jotka yksi nuorista ilmaisee näin: ”Saatte tuntea meijät tarkeeks. (siis siinä omas jutussa)” (TYKL/SPA/556, 15). Oman arvon kokemisen kautta nuorten oma toimijuus ja sen emansipatorinen voima voivat lähteä kasvamaan.

Tämän esimerkin kautta näkyy, miten taiteilijan kyky kuunnella ja innostaa on antanut useammallekin nuorelle tien taiteen tekemiseen. Esimerkin lähtökohtaisesti innostumaton tyttö on löytänyt innon elokuvan tekemiseen ja saanut siitä itseään innostavaa ja vahvistavaa suuntaa elämäänsä. Suuri osa nimenomaan laitoksissa hankkeisiin osallistuneista nuorista on lähtenyt *Myrsky*-hankkeisiin mukaan pakosta. Osa heistä on kuitenkin innostunut toimintaan hankkeen aikana. Innokkaimmin toimintaan ovat osallistuneet täysin vapaaehtoisesti taiteen tekemiseen lähteneet nuoret. Dialogisen toiminnan vahvistavan vaikutuksen merkittävyys näkyy kuitenkin erityisen suurena nuorilla, jotka ovat vastahankaisuudesta huolimatta löytäneet vahvan innon taiteen tekemiseen. Ainakin osittain pakosta toimintaan lähteneistä nuorista lähes puolet oli tilastollisen tutkimuksen mukaan ollut toiminnassa mukana täysillä tai melko innokkaasti.

KUINKA INNOKKAASTI NUORET OSALLISTUIVAT HANKKEISIIN?

Kaikista palautekyselyyn vastanneista nuorista:

- 36 % oli mukana täysillä
- 32 % oli mukana melko innokkaasti
- 19 % osallistui vaihtelevasti oman jaksamisen ja aikataulujen mukaan
- 7 % ei ollut kovin kiinnostunut koko aikana

Täysin vapaaehtoisesti mukana olleet nuoret olivat osallistuneet paljon innokkaammin kuin ne nuoret, jotka olivat mukana ainakin osittain pakosta.

Tarkempia tuloksia Kvantitatiivisen palautekyselyn tulokset -osion luvussa 7.

Oma innostava, vahvistava ja osallistava toimijuus on löytynyt monille nuorille *Myrsky*-hankkeissa. He ovat joissakin tilanteissa käyttäneet sitä oman lähiyhteisön tilanteen muuttamiseen yksin ja joukolla. Toisissa tilanteissa on korostunut heidän voimaantumisen oman elämänsä aktiiviseen ohjaamiseen toivomaansa suuntaan. Näissä tilanteissa kriittisen pedagogiikan periaatteet, toisin tietäminen, ongelmien havaitseminen, voimaantuminen ja muutokseen vievien ratkaisujen löytäminen, ovat onnistuneet.

Apu nuorten tekijyydelle

Koulussa omaa työtään taidekasvattajana pohtiva *Jaana Erkkilä* (2008, 160) toteaa, että tekijyykskysymys ei ole yksiselitteinen eikä välttämättä helppo, koska nuorten tekijyyden myöntäminen edellyttää taiteilijoiden ja nuorten tasavertaisuuden hyväksymistä, joka edellyttää samalla dialogista otetta pedagogiikassa. Erilaisia tekijyyden ja toimijuuden muotoja on käyty läpi myös *Myrsky*-hankkeissa. Seuraava sitaatti on näytelmän käsikirjoituksen etusivulta:

OLENNAINEN

Näytelmä perustuu tyttöjen omiin ajatuksiin naiseksi kasvamisesta, naisena olemisesta ja elämässä olennaisen etsimisen tärkeydestä. Kohtaukset ovat muodostuneet projektissa mukana olleiden omista teksteistä, yhteishaastatteluista ja improvisaatioista, jotka on työstetty yhdessä edelleen. Näytelmän ovat kirjoittaneet:

Laura Asikainen, Camilla Birkman, Sari Haapsaari, Kaarina Hartikainen, Piia Hartikainen, Katariina Honkanen, Emmi Hämäläinen, Titta Hämäläinen, Minna-Liisa Hänninen, Tuuli Immonen, Emilia Kettunen, Angeliga Karhu, Tiia Kolu, Veera Laitinen, Katju Parviainen, Erle Peippo, Heini Peräkylä, Mona Torniainen, Monica Valjakka, Annika Hiekkänen, Mari Hänninen, Heini Ikonen, Hanna-Kaisa Karjalainen, Jenni Kälviä, Piia Lappalainen, Hanna Leppänen, Eveliina Miettunen, Krista Mikkonen, Taru Pöyhönen, Outi Rajapolvi, Joanna Savikurki, Hanni Sulko, Eeva Viemerö.

Otteessa tulee konkreettisesti esiin polyfoninen monitekijyys (ks. Niemi-Pynttari 2008), kun erikseen vain dramatisoijan roolissa tuodaan esiin ohjaaja *Minna Vilenius*. Lisäksi mainitaan, että koko nuorten työryhmä on tekijöinä laulujen sanoissa, runoissa, kirjeissä ja monologeissa ja että esitysoikeuksia valvoo Etelä-Savon taidetoimikunta. Nuoret on siis nostettu tekijöinä esiin aikuisten ammattilaisten rinnalle näytelmän käsikirjoituksen tekijöinä sen lisäksi, että he ovat näytelleet esityksessä. Tämä näytelmä-käsikirjoitus on luotu vuosina 2008–2011 *Myrsky*-hankkeen toiminnassa Mikkelissä ja Pieksämäellä.

Kyseinen näytelmäkäsikirjoitus ja sen monitekijyys nuorten ja aikuisten yhteistoimintana voidaan nähdä yhteisöllisen teatterin tekemisenä, jossa on käytetty dialogista pedagogiaa. Tässä, kuten monissa muissakaan *Myrskyn* hankkeissa, ei kuitenkaan ole kyse varsinaisesti yhteisöteatterista (ks. esim. Delft 1998). Toiminnassa on silti yhteisöteatterin piirteitä, kuten toisen hankkeen ohjaaja asian hyvin ilmaisee puhuessaan itse vetämästään nuorten näytelmästä:

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

H: [...] mä aattelin sen sillai, että yhteisöteatteri on teatteria, joka tehdään yhdessä yhteisön kanssa joko niin, että tehdään yhteisön parissa joku tutkimus ja se esitetään se tulos sille yhteisölle tai niin et yhteisö on mukana siinä esityksessä ja sitte yhdessä esitetään se. Mut kuitenkin niin, että siinä se katsoja se on, jos puhutaan paikkasidonnaisesta esityksestä niin ”site-specific” niin yhteisöteatteri on aina niinku katsojasidonnainen eli ”spectatorspecific”. Se on tietyille katsojille tarkotettu ja se tehdään niitä katsojii varten. Ni tässä tavallaan ei ollu sitä tiettyä katsojajoukkoo [...]. Jos me oltais tehty vaikka yhteisöteatteria maahanmuuttajien kanssa, ni me tehtäs se maahanmuuttajille se esitys ja sit se käsitteis maahanmuuttajien ongelmia ja se ois paljon tiiviimpi se rajaus. Et täs on yhteisöllisiä aspekteja, kyllä. Mut tää mun mielestä ei ihan mee siihen, mut tää nyt on tämmöst sit että mikä on mitäkin että. (TYKL/SPA/437.)

Tilastollisen aineiston mukaan moni nuori on kokenut sekä nuorten yleisen osallisuuden että oman osallisuutensa olleen vahvaa monilla eri toiminnan alueilla. Hiukan toiminnan alueesta riippuen niin on kokenut alhaisimmillaan noin neljännes, enimmillään noin puolet nuorista. Oman osallisuutensa nuoret ovat kokeneet hiukan alhaisemmaksi kuin nuorten yleisen osallisuuden. Moni nuori olisi halunnut itse osallistua toimintaan toteutunutta enemmän. (Ks. tarkemmin sivuilta 218-221.)

MITEN NUORTEN OMA OSALLISTUMINEN TOTEUTUI HANKKEESSA NUORTEN MIELESTÄ?

Kaikkien palautekyselyyn vastanneiden nuorten mielestä nuoret osallistuivat paljon...

- 40 % mielestä ideointiin
- 32 % mielestä tarkempaan suunnitteluun tai käsikirjoittamiseen
- 46 % mielestä teoksen / esityksen tekemiseen ja työstämiseen
- 48 % mielestä teoksen esillepanoon ja esittämiseen
- 20 % mielestä tiedotukseen tai markkinointiin

Nuorten osallisuus korostui teatterin ja sirkuksen piiriin kuuluneissa hankkeissa.

Tarkempia tuloksia Kvantitatiivisen palautekyselyn tulokset -osion luvussa 8.1.

MIHIN TOIMINTOIHIN NUORET OLIVAT ITSE OSALLISTUNEET?

Kaikkien palautekyselyyn vastanneiden nuorista oli osallistunut paljon...

- 27 % ideointiin
- 24 % tarkempaan suunnitteluun tai käsikirjoittamiseen
- 37 % teoksen / esityksen tekemiseen ja työstämiseen
- 47 % teoksen esillepanoon ja esittämiseen
- 15 % tiedotukseen tai markkinointiin

Vielä useammat hankkeessa innokkaimmin mukana olleet nuoret olivat osallistuneet eri toimintoihin paljon.

Tarkempia tuloksia Kvantitatiivisen palautekyselyn tulokset -osion luvussa 8.2.

Pedagogisessa tarkastelussa yhteisölliset elementit ja dialoginen ote ovat lähes kaikissa laadullisen tutkimuksen tarkastelussa olleissa hankkeissa konkreettisesti esillä. Teatterihankkeissa ja musikaaleissa ammattilaisohjaajat ja -vetäjät ovat vastanneet erilaisista prosessin rakenteista, joissa harjoittelu ja luomistyö ovat sujuneet sellaistenkin nuorten kanssa, joilla ei ole ollut aikaisempaa kosketusta taiteen, varsinkaan teatterin tekoon. Näihin on kuulunut esimerkiksi alussa orientaatiojakso, jossa on tutustuttu toisiin ja kokeiltu ilmaisun tapoja, usein improvisaatioharjoituksia. Taiteellinen esityksen rakenne ja yksittäisten kohtausten dramatisointi ovat myös useimmiten kuuluneet yksin ohjaajan vastuul-

le. Sen sijaan esitysten sisältö ja teemat teksteinä, runot, kuvat, jopa sävellykset ovat olleet nuorten tekijyyden alueita. Musiikkiteoksissa ammattilaiset ovat tarjonneet tukeaan usein sovitusvaiheessa. Näyttämöllä ovat nuorten lisäksi olleet esiintymässä joissakin hankkeissa myös ohjaajat kuten hiphop-musikaalissa Kauhajoella keväällä 2009.

Yhdessä tekeminen aikuisten kanssa kykenee tukemaan ja tuomaan esille nuorten omaa tekijyyttä. Voi nähdä, että *Myrskyn* taidehankkeet ovat kyenneet tukemaan nuorten toimijuutta ja tekijyyttä. Ajoittain ne olisivat nuorten näkökulmasta katsoen voineet tehdä sitä vahvemmin.

Kuva: Katriina Siivonen.

Vapaan ja vahvan ilmaisun tuki

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Rakenteellista, dramaturgista ja pedagogista ohjaustukea on tarvittu siihen, että nuoret ovat voineet turvallisesti ilmaista itseään varsinkin tilanteissa, joissa oman elämän pulmatilanteet ovat olleet ajankohtaisia ja esitettävä teksti on liittynyt niihin. Monissa hankkeissa teosten sisältö on tullut nuorten elämästä ja sen kipukohdista tai nuorille itselleen tärkeistä muista kulttuurin ja yhteiskunnan kysymyksistä. Vapaan ja vahvan ilmaisun tukemisesta kertoo seuraavassa taiteilija, jonka vetämässä ryhmässä 16-vuotiaan tytön ”elämän paine oli kenen tahansa ihmisen mittakaavassa aika rankka sillä hetkellä” (TYKL/SPA/459):

H: [...] Rakenteet on oltava niin vahvat, että ei käy niin, että, tämä joka itseänsä vie veitsenterälle, hajoaa ja hän hajottaa muutkin lapset ympärillään. Ja tässä se esityksen muoto antoi hänelle sen tuen, että mitä tahansa siellä kirjoitusprosessissa saa kirjoittaa, mutta näyttämöllä ei enää ilmasta mitä tahansa. Mutta hän tietyllä tapaa niitten rajojen sisällä koki vapautta tässä roolissaan, ja hän sai laittaa sen rajojen sisällä siihen rooliin sitä niinkun omaansa

[...]

SK: [...] Hän jäi katsojan mieleen just sen takia, et hänen ilmaisunsa oli niin vahva. Mikä siitä teki niin vahvan? [...] hänen koko se elekieli ja kaikki, kaikki se miten hän liikkui, ja miten hän lauloi, puhui, niin siinä oli selkeästi niinkun, se oli niinkun toisella tasolla, kuin monen muun.

H: [...] Hän oli keskellä kriisiä, niin häntä oli ohjattu enemmän kuin muita. Joukkokohtauksissa, missä tahansa tässä missä näkyy joukkoja voi myös niinkun antaa päästellä täysillä. Mut hänellä oli tavallaan soolo, pieni soolo siinä [...] siel pitää säilyä se salaisuus. Et hänellä oli myöskin tavallaan se taiteilijan salaisuus. [...] Ja se anto hänelle sen vapauden tunteen, et hänel oli sekä se salaisuus että se muoto missä se tehtiin, ni hän pysty sitä omaa taustaansa myös purkamaan. [...] on tavallaan vapaa ilmaisemaan, mutta pitää olla vahva. [...] Ohjaaja] ei voi sanoa, et sun pitää olla vahva. Vaan että minun pedgogina pitää tehdä se tilanne sellaseksi että se ei repee. [...] Siis ei vapaa ja heikko vaan vapaa ja vahva. (TYKL/SPA/459.)

Esimerkin työllä kirjoittaminen ja oman tekstin pohjalta näytteleminen toimivat yhtäaikaaisesti terapeutisena metodina ja ilmaisun välineenä. Ilman ohjaavan pedagogin apua tämä ei olisi onnistunut. Ohjaajan on autettava kussakin tilanteessa teatterin ilmaisulliset rakenteet niin vahvoiksi, että ne tukevat rankkojen tuntojen ilmaisemista vaikeissakin henkilökohtaisissa tilanteissa. Jos niin ei tapahdu, yhdenkin nuoren ongelmallinen tilanne voi vaikuttaa kielteisesti koko ryhmän nuoriin. Onnistuessaan teatterilla ja draamalla on tällaisissa tilanteissa voimaannuttava merkitys esiintyjille, jotka samalla luovat sen taiteellisen sisällön ja ilmaisun. Yksilöiden lisäksi tämä koskee myös ryhmiä. Toisen hankkeen taiteilija kuvaa tätä asiaa seuraavasti:

H: [...] teatteri sisältää metodin, että päästään siihen tavoitteeseen tehdä se esitys. Se ryhmä muodostaa omat metodinsa päästäkseen kohti jotakin asiaa. Eli, eli jos on vaikeasta ryhmästä kyse, otetaan heitä kiinnostava aihe. Sillon se ryhmä muodostaa itse sen metodiston vetäjän välityksellä. Et mitenkä päästään kohti sitä esitystä ja käsitellään samalla niitä aiheita, jotka on vaikeita ja kipeitä.

SK: No kerro joku esimerkki?

H: No esimerkiksi sillä tavalla, että, ne nyt käsitteli huumeita, tyttöteatteri. Kun he valitsivat tekstin, eli lähetettiin tekstilähtöisesti tekemään niin ne käsitteli sen prosessin aikana sitä aihiota, jonka kirjailija periaatteessa oli antanu heille jo valmiiksi. Kun repliikit täyty opetella ulkoa ja tietyssä ajassa täytyy saada tuotos näyttämölle, niin samalla kuitenkin käsiteltiin sitä aihetta väliajoilla mietittiin, pohdittiin mitä se minun roolihenkilössä on ja näin. Jolloinka se metodisto muodostui siitä, sen teatterin tekemisestä. Viime vuonna lähdettiin niin päin, että lähdettiin miettimään heidän aihettaan. Ja käsiteltiin sitä aihetta, joka teki sen tekstin ja teki sen näyttämölle panon. Eli se toimii molempiin suuntiin. Joko sen aiheen pohjalta tai sitten jonkun joka vieraannuttaa selkeästi siitä aiheesta. Jos on oikein vaikea ryhmä, niin on helpompi lähteä minun mielestä siitä valmiista tekstistä. (TYKL/SPA/451.)

Näistä esimerkeistä näkyy myös se, että sekä valmiita että nuorten itse tuottamia tekstejä voi yhtä lailla käyttää nuorten oman pohdinnan ja ilmaisun välineinä. Ohjauksella on mahdollista tukea omakohtaisten ja vaikeiden asioiden käsittelyä kummallakin tavalla toimittaessa.

Tutkimuksen tilastollisessa osuudessa näkyy, että valtaosa nuorista on kokenut tunnelman ja ryhmän tuen hankkeen harjoituksissa ja esityksissä kannustavaksi. Tämän voi ajatella olevan omiaan tukemaan kenen tahansa nuoren ilmaisua. (Ks. tarkemmin sivuilta 222-223.)

MILLAISIA KOKEMUKSIA NUORILLA OLI HANKKEESTA?

Kaikista palautekyselyyn vastanneista nuorista oli täysin samaa mieltä tai samaa mieltä...

- 83 % ”Mukana olleet nuoret ovat viihtyneet hyvin yhdessä”
- 82 % ”Tunnelma harjoituksissa ja esityksissä on ollut kannustava”
- 79 % ”Olen saanut apua muilta ryhmän jäseniltä, jos olen tarvinnut sitä”
- 66 % ”Olen tuntenut itseni hankkeen työryhmän tärkeäksi jäseneksi”
- 55 % ”Olen löytänyt ystäviä, joiden kanssa olen viettänyt myös muuta vapaa-aikaa”
- 51 % ”Olen löytänyt ystäviä, joiden kanssa voin jutella myös luottamuksellisesti”

Innokkaimmin mukana olleilla nuorilla oli enemmän positiivisia kokemuksia kuin vähemmän innokkaasti osallistuneilla nuorilla.

Tarkempia tuloksia Kvantitatiivisen palautekyselyn tulokset -osion luvussa 9.

Moni nuori arvostaa aikuisen ohjaajan tukea ja läsnäoloa. Joillekin kyse on turvallisuuden tunteesta ja toisille taiteilija-ohjaaja muodostuu hankkeen aikana esikuvaksi, jota ihannoidaan ja fanitetaan. Eräs taiteilijoista kertoo havainneensa toisaalta ohjaajan pelkän läsnäolon tärkeyden, toisaalta sen, että nuoren tulee voida määrittää oman osallistumisensa aste toiminnassa koko prosessin ajan. Osallistuminen voi näyttää vähäiseltä ja olla silti nuorelle oleellinen. Kaikki eivät esimerkiksi halua estradille loppunäytöksessä. Myös tästä näkökulmasta on tärkeää taata nuorelle turvallinen olo:

H: [...] Ymmärrettiin vasta aika myöhään, muistaakseni, että osallistumisen asteen täytyy antaa olla semmonen kuin nuori itse haluaa. Et se, että ei voida vaatia osallistumaan työpajoihin aktiivisesti, kun on niin eri luonteita. Joillekin riitti, se et oli vaan mukana siinä ja vaikka istu tuolilla ja katto. Et se oli täysin riittävää. Ekaks tuli semmonen paniikki et ”mitä nyt keksitään noille? Mitä me nyt? Tulkaa nyt mukaan tonne.” Jossain vaiheessa heräs siihen, että annetaan olla, ne on täällä mukana, tää on heidän halu osallistua tähän. Ei meidän tarvi alkaa tarjoilemaan mitään aktiviteettia. Heille riitti se, et siel on aikuiset läsnä ja et he on mukana siinä. Se oli ihan riittävä. (TYKL/SPA/467.)

Tämän taiteilijan mukaan alussa osallistumattomimmat nuoret olivat saaneet hankkeesta eniten rohkeutta ja ilmaisuunsa uusia ulottuvuuksia: kaikki olivat näyttämöllä lopussa, kun oli esityksen aika (TYKL/SPA/467).

Taiteilijoilta vaaditaan herkkyyttä ja taitoa huomata, tukea ja kunnioittaa jokaisen nuoren ajankohtaista tilannetta ja hänen tapaansa olla toiminnassa mukana. Siten kunkin omat ilmaisun tavat ja niiden käyttö sekä omien asioidensa pohdintaan että oman sanoman välittämiseen muille pääsevät vahvistumaan.

Esitysten kannustavuus ja osallistavuus

Moni taiteilija pohtii loppuesityksen ja yleisöjen merkitystä tärkeänä osana taiteen tekemisen prosessia. Niiden nähdään motivoivan nuoria ja tuovan hankkeen päätteeksi tilaisuuden yhteisten ponnistusten, taitojen ja tulosten näyttämiseen muille. Tästä kertovat kaksi eri ohjaajaa seuraavissa sitaateissa:

H: [...] Tilanteet ovat muuttuvia joka hetki ja sitten yks kaks ne on koossa, elikkä asiat jotka on tehty, harjoteltu ja ne puhkee kukkaansa sillä hetkellä, kun ne tajuaa et se esitetään yleisölle. Oisko siinä joku tämmönen, että minä osaan, minä haluan, joku tämmönen onnistumisen elämyksen joku [...]. Ne ei varmaan sitä tietosesti, mutta joku tämmönen siinä on joku merkillinen. (TYKL/SPA/457.)

H: Kyllä tää julkinen esitys on sillä tavalla tärkeä, että se on semmonen niinkun kerma tai ruusu sinne prosessin päälle. Viime vuonna kun meillä oli neljä esitystä niin opiskelijat, että ”eikö ois voinu olla enemmän esityksiä?”. Että se vuorovaikutus yleisön kanssa ja tietysti kun on kavereita ja omaisia ja muita se on niinkun on sillä tavalla sitä, että yleisö antaa vahvaa palautetta, niin kyl se siihen itsetuntoon tekee [...]. Mut kyl se prosessi sitte taas siinä, että tulee sitä pitkäjännitteisyyttä kurinalasuutta ja kuuntelemisen taitoa ja yhdessä toimimisen taitoa. Että kyllähän se prosessi siinä nyt varmaan se pää, koska se ajallisestikin on se isompi. Mutta kyllä se tarpeen on, että se esitys on siellä. Se kiteyttää ja pistää energiat sitten lopussa liikkeelle ja oikein yritetään yhdessä, että se on tärkeä. (TYKL/SPA/460.)

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Nuoret ovat kertoneet yllä puhuvalle ohjaajalle toivovansa runsaasti esityksiä. Kavereiden ja omaisten eläminen esityksissä mukana ja palaute ovat olleet tärkeitä.

Kaikkien *Myrsky*-hankkeiden esityksissä on ollut monenlaista yleisöä, kun useimmilla loppunäytökset ja muut esitykset ovat olleet tarjolla julkisesti omalla paikkakunnalla:

H: [...] koululaisesityksiä on suurin osa. Tää lähtee siitä, et tän ikäsille ei oo tarjontaa. Toinen asia, tän ikäsillä ei oo varaa harrastajateattereista maksaa esimerkiksi 10–15 euroa, että ne lähtis illalla kattomaan esitystä. Kolmas on se, että kun saman ikäiset esiintyy saman ikäsille, niin tulee suhde siitä, että ”okei, toihan on mun koulukaveri, jonka mä nään joka päivä. Ja herranjumala, se tekee tommosta!” [...] että sieltä kautta tulee myös niitä, et ”mäkin haluan mukaan! [...] Ja sitte taas vastaavasti meil on yleisöesitykset. Ja ne on yleensä ollu ihan täynnä. Koska sitä haluu tulla kaikki vanhemmat ja kaverit ja muut jotka ei sovi siihen koululaissapluunaan. (TYKL/SPA/451.)

Oma ulottuvuutensa on ikätovereille esiintymisessä. Silloin toisaalta esiintyjien taidot tulevat esille yleisölle, toisaalta yleisöstä voi innostua uusia nuoria mukaan toimintaan. Outoguru-hankkeen omilla festivaaleilla on lisäulottuvuutena ollut toisten nuorten esitysten näkeminen oman esiintymisen lisäksi. Näille festivaaleille kokoontui useasta Lapin eri kunnasta Outoguru-ryhmiä yhteiseen viikonlopun mittaiseen tapaamiseen. Kukin ryhmä toi näytille omia esityksiään ja lisäksi työskenneltiin festivaalien aikaisissa työpajoissa. Tutkijan havainnoissa Outoguru-festivaaleilla ”[s]e voima, jolla nuoret aiheita käsittelivät, oli uskomattoman vahva. Aiheiden rankkuudesta huolimatta kaiken yllä pulpahteli voimakas ilmaisemisen ilo. Toisten teoksissa mukana eläminen sekä aplodit, tömistykset ja kannustus-huudot oman hankkeen festarin tunnelmissa kertoivat yhteishengestä.” (Siivonen 2009; ks. myös TYKL/SPA/559, Katriina Siivosen kenttätyöpäiväkirjat 15.–17.5.2009 ja 11.–13.12.2009.)

Esitykset tuovat kokoavan huipennuksen taiteen tekemisen prosessille. Oma merkityksensä on sillä, miten ne luovat sosiokulttuurisia, vuorovaikutteisia tiloja nuorten ja aikuisten välille ja nuorten keskinäisiin suhteisiin. Esiintymiset mahdollistavat vahvan yhteenkuuluvuuden ja onnistumisen tunteen näissä erilaisissa yhteisöllisissä suhteissa. Kaikenlaisille yleisöille esiintyminen on tarjonnut monille *Myrsky*-hankkeen nuorille tärkeän osan taiteen tekemisen prosessia. Oma tekijyys on voinut saada vahvistusta toisille *Myrsky*-nuorille, muille ikätovereille, omille ohjaajille, muille läheisille aikuisille ja laajemmille aikuisyleisöille esiintymisestä ja saadusta myönteisestä palautteesta.

Nuorten kyvykkyyden vahvistaminen

Kansalliset kunkin taiteenalan festivaalit ja kilpailut sekä *Myrskyn* valtakunnalliset päätösfestivaalit Hämeenlinnassa elokuussa 2010 (TYKL/SPA/559, Katriina Siivosen kenttätyöpäiväkirjat 6.–8.8.2010) ovat myös luoneet omanlaisensa ympäristön esityksille. Niihin on lähdetty pitemmän matkan päähän. Niillä on ollut mahdollisuus tavata muita samoista asioista kiinnostuneita nuoria ja omien ohjaajien lisäksi muita aikuisia taiteen ammattilaisia. Esityksiä varten niissä on ollut ammattimaiset puitteet valoineen, mikrofooneineen ja kulkulupineen. Myös nämä kaikki ovat luoneet nuorten omaa tekijyyttä vakavasti otettavina esiintyjinä. Näiden lisäksi kunniamaininnat omista esityksistä ovat arvokas lisäosoitus oman esityksen merkityksestä laajemmille yleisöille. Tästä kertoo yksi teatteriryhmänsä kanssa Lappeenrannan nuorisoteatterikatselmukseen osallistunut nuori seuraavasti:

H: [...] ja me olimme siellä ja saimme kunniamaininnan sieltä.

[...]

H: Se oli tosi mahtavaa, kun oli kaikki valot ja valomiehet ja mikrofonit ja, kaikki oli niin ammattimaisen tuntusta. Ja sitte kun saimme, siellä oli semmoset passit jaethiin jokaiselle, niin se tuntu, että siinä luki että esiintyjä, niin se oli kauhean semmonen, että jes! Että meillä on tosi special olo! (TYKL/SPA/508.)

Kuva:
Tuotantokopla.
SKR.

Pakolaistaustaisille ja hiljan maahan tulleille nuorille vastaava kokemus on yhtäläillä merkittävä ja myös moniulotteisempi. Heille jo matkustaminen toiselle paikkakunnalle voi olla pelottavaa ja vaatia siten erityisesti omaa rohkeutta ja tukea ohjaajilta, koululta ja kaikkiaan lähiaikuisilta. Pelkkä matkaan pääsy voi tällaisessa tilanteessa olla niin suuri ponnistus, että määränpäässä esiintyminen on jo ylivoimaista. Näistä kokemuksista kertoo Tampereella Nuori kulttuuri -festivaaleille ryhmänsä kanssa osallistunut taiteilija seuraavasti:

H: Niin. Se iso ryhmä, josta sitten tota. Jolla sitten käytiin esiintymässä tuolla [...] Nuori kulttuuri -festivaaleilla Tampereella. Mikä oli kyllä ihan käsittämätön työvoitto kaikkienensa, koska sitten sinne lähti myös semmosia, jotka eivät uskal, ois uskaltanu siis bussilla kulkea pitempää matkaa mihinkään. Et he ei vält, osa ei sit uskaltanu esiintyä, mutta että, et meillä lähti semmonen isompi porukka sinne. Me oltiin aika yllättyneitä, et me saatiin sitten. Mut siinä tehtiin tosi paljon työtä tehtiin sen koulun kanssa sitten. (TYKL/SPA/492.)

Osallistujien määrä ja esiintymisen puitteet olivatkin Tampereella valtavan suuret nuorten aiempiin esiintymiskokemuksiin verrattuna. Näyttämölle uskaltaneiden esitys samalla matkalla oli kuitenkin menestys, ja he saivat siitä kunniamaininnan. Tästä kertoo hankkeen toinen ohjaaja:

H: Ja siellähän me saatiin sit kunniamaininta siitä esityksestä

KS: Just. Missä se oli?

H: Se oli Tampereella ja siellä oli, onks siellä nyt 600 vai 800 vai 1000 niinku sirkusharrastajaa joka puolelta Suomea. Ja iso, siis semmonen niinkun, Sorin sirkuksen hieno näyttämö ja niinku mahtava valotekniikkaa ja, just se jättisuuri katsomo ja, niin niin, se oli [...]. (TYKL/SPA/539.)

Esityksessä mukana ollut silloin 16-vuotias tyttö kertoo seuraavassa festivaalin järjestäjien tuen ja suureen kilpailuun osallistumisen aiheuttamasta ilosta. Sitaatti on suomeksi käännetystä burman-kielisestä kokemuspäiväkirjasta, joka on kirjoitettu kaksi vuotta tapahtuman jälkeen:

K: ”Me osallistuimme Tampereen Nuori kulttuuri -sirkusfestivaaliin [...]. Monet ihmiset ovat kiinnostuneita meistä. Kilpailun järjestäjät neuvoivat ja tukivat meitä ja sanoivat että kehittäisimme itseämme. Olen tosi iloinen että sain olla mukana isossa kilpailussa.” (TYKL/SPA/556, 4.)

Ammattimaiset esiintymisen puitteet ja nuorten osallisuus suurissa valtakunnallisissa esiintymistilaisuuksissa ovat tuoneet hankkeen oman toiminnan lisäksi mahdollisuuksia nuorten tekijyyden vahvistamiselle. Lisäulottuvuutena tässä ovat olleet palkinnot, joita *Myrsky*-nuoret ovat esityksistään saaneet. Paneutuvalla yhteistyöllä taiteilijoiden kanssa tämä on ollut mahdollista.

Jännityksen purku

Esitysten jälkeen prosessin purku on usein ollut yhteinen hetki pian esityksen päätyttyä tai joissain tapauksessa myöhemmin. Vain harva ohjaajista on kertonut varsinaisesta purkutilaisuudesta, jossa olisi pohdittu hankkeen merkitystä nuoren omassa kokemusmaailmassa. Koko tekemisen intensiteetti ja esityksiin latautuminen ovat koetelleet nuorten ja ohjaajien voimia monissa hankkeissa, ja kaikki käytettävissä ollut energia on keskitetty niihin. Samalla nuorilla on ollut huolenaan koulutyö ja muita velvoitteita. Väsymys on välillä nostanut tunteita pintaan ja aiheuttanut riitojakin. Niitä on hankkeissa purettu keskustelemalla, joskus myös lepotaun jälkeen uudestaan kokoonnuttua. Tästä kertoo yksi ohjaaja seuraavasti:

H: No riitoja, riitoja oli. Ne oli niin väsyneitä, että ne riitelivät keskenänsä ja välillä itkettiin ja välil naurettiin, välillä sovittiin ja välillä taas rieltiin. Että, oli se aika, oli se kyllä, kyllä ne riiteli ne teinit tietenki keskenänsä sitte.

[...]

H: Joo, kesän yli oli miettiny ja kyllä ne niinku, me ollaan puhuttu paljon nyt syksyllä siitä, ni ne sano et se oli niin raskasta, että ihmiset oli niin väsyneitä. Uupuneita.

KS: Joo. Niin varmasti on jos yhdeksän esitystä ja, harjottelut ja kaikki ni on se aika.

H: Mmm. Roudaukset ja kaikki ni, ja siinä kaikki koeviikot tietenki ja kaikki samassa, loppukevhään. (TYKL/SPA/536.)

On myös hankkeita, joissa ei ole katsottu tarpeelliseksi lainkaan pohtia tehtyä, koska itse prosessi on edellyttänyt syvällistäkin reflektointia:

H: [...] kylhän me pidettiin semmonen loppusessio, mis jonki verran puretti tätä juttua, mut et se aika vähän. Et se oli vähän sellast et ihmiset oli lähös eri suuntiin. Et osa armeijaan ja jonnekin muualle ja osa toiseen kaupunkiin ja osa niinku aatteli että vois jatkaa tuol teatterilla osa oli vaa niinku käymässä. Lähinnä vaa sellast erotyötä [...] Mutta me ei pietty mitää varsinaist purkua ja yleensähan teatteris pidetään sellanen perusteellisempi, mut täs tapauksessa niin tuli sellanen olo, että se oli aika raskas se viimeinen jakso siinä, ni sitte sen jälkee ei enää ollu niinku paukkuja tavallaan pitää oikein mitää. Ja sitten must tuntu, et me käsiteltii prosessissa niinku niin monta asiaa jo että ei enää mul ainakaa ollu tarvetta kaivaa yhtää enempiä. (TYKL/SPA/437.)

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Nuoret ovat monesti ikänsä puolesta olleet *Myrsky*-hankkeidensa päättyessä suuntaamassa uusiin elämänvaiheisiin, kuten yllä olevassa esimerkissäkin. Myös ne ovat tuoneet heille uutta ajateltavaa, jolloin oleellisimmaksi hankkeen päättyessä on voinut tehdyn työn läpikäymisen sijasta nousta ryhmän maailmalle hajaantumisen käsittelemisen joukolla.

Intensiivinen työskentely, asioiden perusteellinen pohtiminen ja niiden pohjalta esitysten tekeminen ovat olleet omiaan antamaan sekä nuorille että ohjaajille vahvoja kokemuksia, joita ei aina ole ollut mahdollista purkaa heti yhteiseen tietoisuuteen. Ne ovat voineet silloin puhuttaa myöhemmin tavatessa, ja kulkevat myös kunkin osallisen mukana hankkeiden jälkeen. Elämänvaiheidensa vuoksi nuorilla on ollut edessään useita tilanteita, jotka ovat tuoneet heille omanlaisensa tarpeen ja mahdollisuuden reflektoida itseään ja omaa toimintaansa. *Myrskyn* taiteen tekemisen prosessi on heillä asettunut niiden oheen.

Pedagogisia haasteita

SITOUTUMISEN JA LUOTTAMUKSEN VAIKEUS

Hankkeissa on koettu monenlaisia pedagogisia haasteita. Taiteellisen toiminnan prosessin intensiivisyys ja sitoutuminen työskentelyyn sekä keskittyminen, odottelu ja muu sellainen on ollut monelle nuorelle outoa. Usein yhteisten toimintatapojen ja periaatteiden löytäminen taiteilijoiden ja nuorten kesken on vaatinut prosessin aikana pohdintaa:

K: Prosessin aikana oli välillä vaikea löytää yhteisiä toimintatapoja ja periaatteita. Niistä hetkistä katsottuna lopputulos oli huima. Kukaan ei roikkunut kesken esityksen renkaissa tai puolapuissa, piereskellyt tai pitänyt jotain omaa showta yllä. Sitoutumista ja ryhdikkyyttä löytyi myös niistä, joiden suhteen olin jo luovuttanut, hetkeä ennen viimeistä esitystä näimme ensimmäiset kyyneleet ja esityksen jälkeen valtava lataus purkautui koko joukon itkuna koulun pihassa. Kaikki olivat vahvistuneet ja siirtäneet rajojaan. (TYKL/SPA/556, 7.)

Erityisnuorten kohdalla yhteisten toimintatapojen löytäminen on edellyttänyt myös yhteistyötä esimerkiksi erityisopettajien tai terapeuttien kanssa:

H: [...] se oli hirveen kova kynnys A kuunnella toista ja B että saa sen lauseen tulemaan suusta. Ja sitten ne vaan lähti tekemään ja monta mutkaa, monta semmosta asiaa, joita minä en tienny etukäteen mitä erityislasten kanssa pitää ottaa huomioon. Siinä opettajat oli opettamas minua. (TYKL/SPA/437.)

Kuva: Netta Norro.

Joissakin suomalaissyntyisiä ja Suomeen muualta muuttaneita nuoria yhteen koonneissa hankkeissa koettiin haasteita ohjaajien ja eritaustaisten nuorten kohtaamisessa erityisesti alkuvaiheessa. Niitä oli sekä luottamuksen rakentumisessa että nuorten tilanteiden ymmärtämisessä kaikkiaan. Eri puolilta maailmaa syntyisin olevien nuorten keskinäinen kohtaaminen vaati myös erityishuomiota. Lisäksi hankaluutena koettiin usein nuorten suomenkielentaidon puutteet ja tätä kautta keskinäiset ymmärtämisen pulmat. Ryhmien sisällä on ollut erilaisia konflikteja ja sisäisiä jännitteitä, joita ohjaajat ovat pyrkineet purkamaan taiteellisen toiminnan lomassa. (Ks. esim. TYKL/SPA/492; TYKL/SPA/539.) Jälkimmäisistä kertoo seuraava esimerkki:

L: Afgaanityttöjen kanssa oli haasteellista, mutta mukavaa tehdä animaatio. Animaatiopajojen aikataulu on aina hyvin tiukka ja se asettaa tietyt vaatimukset tekemiselle. Hahmot ja taustat on saatava valmiiksi, jotta kuvaukset voidaan aloittaa. Varsinkin afgaanityttöjen animaatiossa minua kosketti sen teema, salainen rakkaus, jonka seurauksena tyttö ja poika muuttuvat männyksi ja kiveksi. Useimmat nuorista afgaaneista olivat kihlattuina ulkomaille. He kirjoittelivat kihlattujensa kanssa ja muutamat tytöistä lähtivät miestensä luokse asumaan. Tytöistä kapinallisin olikin sitten rakastunut helsinkiläiseen poikaan ja he tapailivat salaa. Rakkaus ja rakkaudenkaipuu välittyi kaikesta mitä teimme ja siten animaatiokin pursuaa punaisia sydämiä. Ryhmän tytöt joutuivat konfliktitilanteeseen, koska osa tytöistä oli konservatiivisempia ja uskonnollisempia kuin toiset. Riitaa tuli huivin käytöstä ja siitä millä tavalla toisia kunnioitetaan. Ristiriitoja pyrimme käsittelemään animaation teon lomassa. (SKR, loppuraportti 31.3.2009, hanke 2.⁴)

Haasteista huolimatta esimerkkejä on myös siitä, miten eri tahoilta Suomeen muuttaneiden kohtaamiset kasvoivat myönteisiksi kokemusten vaihdoiksi, vaikka puheeksi tuli esimerkiksi pakolaisleiriltä

4 Sitaatti on Suomen Kulttuurirahastoon arkistoidusta hankkeen loppuraportista, joiden alussa käytämme tunnusta L. Hankenumerointi on Kulttuurirahastossa käytetyn numeroinnin mukainen.

Suomeen muuttaneiden nuorten tarinoita taustoistaan ja niiden joukossa vaikeitakin muistoja. Niistä eräs hankevetäjä kertoo seuraavasti:

H: Siellä, juteltiin paljon ja, siellä oli semmonen tunnelma, että he niinkun, rupesivat toisillensa kertomaan taustoistaan ja, kuuntelin siinä kun, just burmalaiset tytöt kertoo suomeksi afganistanilaisille tytöille ja toisin päin. Siis niinkun uskonnollisista näkemyksistensä ja perheensä historiasta ja maansa niinkun, ja kaikista ja, silloin oli kyllä kaikilla jotka siellä oli, niin mun mielestä oli kuollu perheen jäseniä [...]. (TYKL/SPA/539.)

Nuorten tilanteet elämässään ovat voineet olla sellaiset, että ne eivät ole tukeneet nuoria sitoutumaan toimintaan, keskittymään siihen tai luottamaan kanssatoimijoihinsa. Ryhmien sisällä on ollut jännitteitä tai nuoret ovat näyttäneet olevan niistä etäällä. Riittävän turvallinen ja nuoria tukeva ympäristö on kyennyt lieventämään näitä ilmiöitä.

AUTORITAARISUUDEN ANSA

Työhön motivoituminen on ollut ongelma eräässä monipuolisesti eri taiteen lajeja, pääosin teatteria ja tanssia, kokeilleessa pienessä ryhmässä. Ohjaajalla oli ohjauksessaan useita ryhmiä ja erityisesti tästä pienestä ryhmästä hänen vaikutelmansa on ollut se, että nuoret eivät ole tienneet alkuunkaan mitä ovat halunneet tehdä, ja tavoitteena on kuitenkin ollut lähteä nuorten ajatuksista liikkeelle. Kyseinen ohjaaja kuvaa tilannetta seuraavasti:

H: [...] ku ne on ittekki mulle sanonu, että ”niinku ei me itekkään yhtään tietä, että mitä me halutaa”, että suorastaan kateeksi käy, siis sillain ohjaajana, [...] et] pääsee tuonne, missä niillä on valmis, iso ryhmä ja niillä on jo valmiina se, että tehään [...]. Et mulla ei oo sellasta ollu kyl vastassa missään, mulla on vaan just silleen, et tumput suorina seisotaan. Ja ei oo paljon ehkä niinku välttämättä mittään ideaa, että mitä haluttas tehdä ja sit se alkaa ihan siitä kalastelusta sitte, että mitähän tässä vois tehdä. (TYKL/SPA/528.)

Nuorten näkökulmasta tämä sama tilanne näkyy kokemuksena siitä, että heiltä on vaadittu asiaa, jonka toteuttamiseen he eivät ole kokeneet kykenevänsä. Seuraavassa sitaatissa on puhe kolmen nuoren kanssa siitä, mikä kyseisen ryhmän toiminnassa on tuntunut tyhmältä:

Kuvat: Tuotantokopla. SKR.

H1: Ja sitte jos ei keksi mitää mitä pitää sanoo, jos pitää ite keksiä joku näytelmä. Tai tämmöne, tai jos ei keksi mitään, sitte tulee joku huono, nopee, tehtynä.

KS: Ni se tuntuu niinku tyhmältä sitte? Onko muuta sit vielä? Entäs [haastateltava 2]?

H2: No, samat ku [haastateltavalla 1].

KS: Teistä niinku oikeestaa kaikista varmaan, säki taisit sanoo sen et on hankalaa jos ei keksi. Tuntuuks se vaikeelta?

H3: No ei se oikeestaa, ku sitte vaa keksii siihen jotai läppää esitettäväks.

KS: Mitäs se, tuntuuks että niinku vaadittas enemmän, et sen pitäs olla jotenki parempaa vai mistä se tulee se vaatimus? Tuleeks se teistä ittestänne vai tuleeks se [ohjaajalta]?

H?: Ehkä iteltä.

H2: [Ohjaajalta].

H3: [Ohjaajalta]. (TYKL/SPA/509.)

Tässä nuorten kokemuksissa näyttää vallitsevan ajatus siitä, että heidän tulisi kuvatuissa tilanteissa tuottaa tietyn laatuvaatimuksen mukaisesti näytelmä. Samaa heijastelee myös ohjaajan haastattelu-sitaatti. Nuoret eivät ole onnistuneet tässä saamaan otetta omasta toimijuudestaan.

Toisessa kuvataiteisiin painottuvassa hankkeessa oli selkeä taiteilijan asettama emansipatorinen tavoite, jonka mukaan nuoret ohjattiin toimimaan. Hanke oli koostettu siten, että nuoret saivat siitä osin itselleen kesätyön, osin koulukurssin. Ohjaajat odottivat heiltä vastuunottoa hankkeen tavoitteen puitteissa. Nuoret eivät kuitenkaan tarttuneet vastuuseen eivätkä heille annettuun emansipatoriseen tavoitteeseen ja kokivat toiminnan välillä piinalliseksi ja pakonomaiseksi. (TYKL/SPA/501; TYKL/SPA/506; TYKL/SPA/507.) Hankkeen suunnitelleen taiteilijan kanssa ohjaajana toiminut kertoo tästä kokemuksestaan seuraavaa:

H: Joo, mut kyl se selvästi, mitä pitemmälle hanke ehti, ja mitä paremmin opittiin tuntemaan, ni ne uskals kans sanoa meille, ja ehkä me vaadittiin liikaa niiltä, mutta tuntu, niinku, ne oli kuitenkin aika aikuisia, et ne olis voinu, että täyty sanoa siis kymmenen kertaa joka asiasta, et tuntu hiukan niinku välillä, ettei ne ihan kuunnellu tai ottanut omaa vastuuta niinku ollenkaan, et ne oli aika paljon omassa maailmassaan.

[...]

H: Yritettiinhan me, mä tarkotan, et mehän ei päätetty mitään vaan että pikemminkin, tai, me yritettiin tehdä kaikki päätökset yhdessä ryhmässä, jollain tavalla, että se mitä me tehtiin oli aina lähtösin siitä mitä ne halus, mutta olihan [ohjaavalla taiteilijalla] kuitenkin ajatus siitä miten se halusi asioiden olevan, ni totta kai sekin vaikutti. Ja sit ne rasitti siitä [emansipatorisesta] keskustelusta niinku et ”äh, me ei jakseta kuunnella tollasta”. (TYKL/SPA/507.)

Nuoret kertoivat, että tämän hankkeen toiminnassa oli koulumaisia piirteitä, se ei aina sisällöltään motivoinut, mutta esimerkiksi ryhmähenki oli monen mielestä hyvä, uusiin ihmisiin oli ollut mukava tutustua ja uusia asioita oli saanut oppia (ks. esim. TYKL/SPA/493; TYKL/SPA/494; TYKL/SPA/498). Nuorten haastatteluissa asiasta on puhuttu näin:

H: No, välillä tuntuu niinku koululta. Tuntuu vähän enemmän pakolta, joskus.

KS: Ja se on ikävää?

H: Joo. Et ei oo aina, niinku, niin hauskaa kun olin ajatellu. (TYKL/SPA/496.)

H: No jos mä nyt oon ollu mukana ekan puol vuotta, ni turha hypätä pois, koska mehän saadaan kans palkkaa kesällä ja sit syksyllä mä saan tästä yhen lukiokurssin. (TYKL/SPA/497.)

H: No siis joo, musta ryhmähenki koko ryhmässä on ollu tosi hyvä, ja et voidaan tehdä hauskoja asioita yhdessä eikä riidellä ja niinku sillai. Että, jotenkin kaikkien mielipiteet otetaan huomioon, ei niitä ehkä saa läpi, mut ainakin saa niinku tehdä ite, se on must ihan hyvä. Että voi niinku vähä päättää ite. Ohjelmakin on ollut ihan hauska, et olen oppinu paljon, monenlaisista asioista. (TYKL/SPA/493.)

Viimeinen myönteinen kuvaus hankkeesta kertoo rajatusta omasta päätäntävällästä ja monenlaisten asioiden oppimisesta.

Näyttääkin siltä, että näissä kahdessa yllä esiteltyssä ryhmässä pedagoginen ote on painottunut liian vahvasti autoritaariseen suuntaan. Nuorten oma toimijuus ei ole niissä päässyt esille, ja he ovat reagoineet voimattomuuden tunteilla, ottamalla etäisyyttä hankkeeseen tai heittäemällä ”läppää”. Ensimmäisessä esimerkissä nuoret ovat orientoituneet toimintaan valmiin esityksen kautta ja kokeneet sen vaikeaksi. Tästä on muodostunut heille vaatimus, joka on estänyt oman sanottavan löytymisen. Toisessa esimerkkihankkeessa on ollut nuorille valmiina annettu emansipatorinen sanoma, joka heidän on tullut omaksua. Nuoret eivät ole tätä kokeneet omakseen.

AIKUISTEN LÄSNÄOLON JA NUORTEN VASTUUTTAMISEN MERKITYS

Monissa hankkeissa on motivaatiopulmiin löytynyt kuitenkin keinoja. Hankalat ohjattavat ja nuorten motivaation piiloutuminen ovat panneet taiteilijat miettimään nuorten paikkaa prosessissa ja loppuesityksissä uudelleen. Esimerkiksi omanlaisen tehtävän saaminen omia erityistaitoja vastaavana on motivoinut nuoren olemaan mukana prosessin loppuun saakka:

H: Tuolla erityisoppijoissa on yks viittomilla puhuva ja sitten on ollu kolme poikaa, jolla on aika heikko siis ihan tää puheilmasu. Ja sitten on ollu yks erittäin villi, joka sitte loppuvaiheessa poistettiin. Mutta hän on nyt käsiohjelmassa. Hänen kuvansa [...]. Hän piirsi sitten tuolla muutamana harjoituksena, että hän istu tuolla vaan piirtämässä sitten [...]. Hän oli nyt katsomassa sitten, on ollu loppuun asti kuitenkin mukana, että, että tässä oli aika haasteellinen tämä meidän porukka. (TYKL/SPA/460.)

Monia nuoria ovat auttaneet selkeät toimintaperiaatteet, tuki ja kannustava palaute sekä vastuun antaminen nuorille (ks. esim. TYKL/SPA/556, 15), kuten kuvaa eräs taiteilijoista:

H: Jäähysysteemi oli meillä ihan niinku selkee, että kerran varotetaan ja sitte jäähyille. Ja sitten me päätettiin antaa näille kaikista vaikeimmille tapauksille vastuualueita. Että he oman kykynsä mukaan olivat vastuussa jostain asiasta, minkä he koki sit suureks, vaik todellisuudessa ne asiat oli, et mikään ei ois kaatunu, jos he ei ois siitä

Kuva: Irja Samoil. SKR.

suoriutuneet. Katoin silmiin ja sanoin, et ”tää on ihan hirveen tärkeä asia, mä tiedän, et SUSTA on tähän” ja että ”nyt sä TEET tän ja sä pistät kaikki ällikällä!”. Niin se oli kaikista suurin, et ei kiellot, rajoitukset [...] pojalle sanotaan koko ajan, et ”nyt jos sä et käyttäydy, ni mä soitan sun isälle!”. Se sanotaan joka päivä 20 kertaa. Se tietää, ettei kukaan tee yhtään mitään. Et se enää toimi siinä vaiheessa, ku on jo tapaus siinä vaiheessa, et oikeesti vois vaikka vetästä niinku ohjaajaa turpaan. Mut et jos kääntääki sen silleen, että [...] että alkaakin odottamaan siltä, et ei ajattele sitä menetettynä tapauksena, niin [...] töitä piti silti tehdä ja tarvittiin niinku nuorisotyöntekijää meidän lisäksi. Mut että tässä esityksessä tää kaikista vaikein poika, niin, sehän on se, joka tulee sinne, tota noin niin, tuolille istumaan. Tulee, ääni tulee taustalta. Ja se vaan niinku ”hohhojaa! Olipa rankka päivä” ja silleen. Niin se, et hänellä oli vastuuna, tuoli, lamppu ja jotain muita tavaroita. Niin hän suoriutu siitä sillä tapaa, et hän sai ihan hirveet aplodit. (TYKL/SPA/467.)

Vas. kuva: Katriina Siivonen. TYKL/DG/4325.

Oik. kuva: Tuotantokopla. SKR.

Erityisesti hiljattain maahan muuttaneiden nuorten kiintyminen ja tukeutuminen ohjaajiin on ollut voimakasta. Jo pelkästään kontakti aikuisiin suomalaisiin miehiin ja naisiin on taiteen tekemisen ohessa ollut merkityksellistä. Kokemus näiden nuorten kanssa työskentelystä on tuonut ymmärryksen siitä, että olisi pyrittävä huolehtimaan siitä, että kunkin nuoren oma, tietty, tuttu ohjaaja on aina paikalla. Tämä ei tietenkään käytännössä ole mahdollista jo ihan sairaustapausten vuoksi, jos ohjaajia on vain yksi. Ratkaisuksi onkin haettu ohjaajaparia, jolloin ainakin toinen ohjaajista pystyisi helpommin olemaan aina paikalla. Tästä kertoo eräs taiteilijoista seuraavasti:

H: Ja sitten tuli myös se, tajuttiin se, että ohjaajat ei, et tavallaan jos johonkin ohjaajaan kiinnytään, niin se ei vaan voi olla kipeä se ohjaaja, enää sen jälkeen, että, et ei voi tavallaan vaihtaa, että, et semmonen. Niin. Et siinä mielessä on ihan hyvä, et ryhmällä on niinkun alusta saakka kuitenkin niinkun vaikka edes kaksi ohjaajaa, jos jommallekummalle sattuu jotain, et ei tavallaan vaihdu. Et se, se on hirveen herkkä.

[...]

H: Ja sitten kun se ei aina välttämättä edes ole sitä, että tarvis olla niinkun taidekasvatuksen puolella se, vaan vaan silleen, et kun oltiin tuolla, siellä Tampereella, niin sitten [ohjaaja] kävi näyttämässä jalkapallostadionin, mikä oli tosi kova juttu, ja siis ylipäätensä vaan siis, että on, siis aikuinen suomalainen mies, jonka kanssa voi jutella ihan mistä vaan -tyyppisesti. (TYKL/SPA/492.)

Ohjaajien merkitys nuorille on asia, joka on ollut tärkeä myös muissa *Myrsky*-hankkeissa. Se on niissä ymmärretty osaksi nuorten ja taiteilijoiden kanssakäymistä. Joissakin tilanteissa hankkeissa vierailevat taiteilijat ovat saattaneet kuitenkin tulla mukaan keikka-asenteella ymmärtämättä nuorille suunnatun taiteellisen toiminnan luonnetta ja pedagogista suhtautumista:

H: [...] mä koen sen silleen, et se jättää niinku 75 prosenttia tavallaan siihen asiaan menemättä. Eli että okei mulla on tietty aika tähän ja mä käytän tän tietyn ajan tähän

[...]

H: Nuoret on nälkäsiä ja ne haluais. Mut väitän et niinku ne aikuiset jotka tavalla tai toisella on tässä niin, kestää hetken ennen kuin ne tajuaa jollain tavalla sen, et näähän oikeesti tarttee meitä.

SK: Tarkotat ihan näit ohjaajia?

H: Tarkotan ehkä enemmän sellasia, jotka tulee vierailevana ohjaajana. Joka tarkoittaa et heittää jonkun keikan. Okei, 10 tuntii tanssii, mejän proggiksessa tai sit tulee valoäänisuunnitteluun tai johonki tällaseen. Ni se että tässä tehään kimpassa tätä. Ja ja ollaan yhdessä näiden nuorten kanssa on tärkeämpää. Et se täytyy opettaa näille ihmisille erikseen, muuten siinä mennään vaan keikalle ja that”s it. (TYKL/SPA/451.)

Yhdessäolon merkitystä korostaa myös seuraava taiteilija, joka on ottanut somerolaisia nuoria tulitaidetta tekevän yhdistyksensä toimintatapoihin mukaan. Nuorten rytmin mukaan harjoittelemisen, vaihteleva toiminta ja yhdessä rentoutuminen vaikkapa syntymäpäiviä viettäen ja lettuja paistaen on hänen painoituksissaan keskeisintä. Hän kuvaa asiaa näin:

KS: [...] mikä on sen niin, ikään kun kaikkein keskeisin juttu koko, koko siinä hommassa?

H: En tiedä, varmaan se yhdessä oleminen ja tekeminen.

KS: Just. Niin se on se, se on se keskeisin pointti ja siihen sit kutoutuu nää muut jutut.

H: Ainaki mulle. Mulle vaan niinku se tekeminen, et totta kai se on olennaist mitä tekee mut et, ku me tehään niin paljo. Nii et se ei oo pelkästään se, joku sirkustaide tai jonglööritoiminta. Et tuolla tuolla mejän sisällä [sisätiloissa] ollaan niin soitettu [tallenteilta] musiikkii, mut et kesällä, kesällä me tehtiin yks esitys mihin tuli ite soitettuu musiikki. Meillä oli niinku, peltitynnyreit, niit isoi öljytynnyreit mitkä oli rumpuja mihin laitettiin tulia et ne palaa ja. [...] Et tota, sit meil on semmone paikka mis me siel treenataan mis on grillikatot, siin vieressä. Et kesällä me järjestettiin kuvaussessioita öisin. Mis me sit kans paisteltiin lettuja ja, muutamit synttärit on kans sattunu olee just sellasina päivinä, ku niitä on, nii sit me ollaan siel, siinä on niinku hyvä puuhella, mitä ollaan sit käytetty ja, paistettu lettui useempaan kertaan. Et siin niinku, tehään kaikennäköstä. (TYKL/SPA/480.)

Tilastollisen aineiston mukaan yhdessä toimimiseen ja hyvään ryhmähenkeen liittyvät seikat ovat olleet enemmistölle nuorista tärkeimpiä asioita *Myrsky*-hankkeissa. Ne ohittivat tärkeydessään kirkaasti uusien taitojen oppimisen merkityksen. (Ks. tarkemmin sivuilta 223–226.)

Aikuisten läsnäolon merkitys yhteisen taiteen tekemisen osana on merkittävää nuorille. Se on sisältänyt yhtä aikaa sekä väljää aikaa myös muuhun yhdessäoloon, kuin taiteen tekemiseen, että nuorten vastuuttamista omiin tehtäviin taiteen tekemisessä aikuisten tuella. *Myrsky*-hankkeissa haasteita on ollut erityisesti nuorten keskittymisessä ja motivoituneisuuden tavoittamisessa. Nämä ovat korostuneet nuorilla, joiden toimintakyky on ollut jollakin tavalla vajaa. Jonkin verran hankkeissa on ollut nuoria, jotka ovat lopettaneet kesken. Mukana pysyneiden motivaation löytymiseen on yleensä keksitty keinoja. Tilastollisen aineiston mukaan ainakin osin vastahankaisesti mukaan lähteneistä nuorista oli lähes puolet ollut mukana innolla. Noin viidennes heistä ei innostunut toimeen koko aikana. (Ks. tarkemmin sivuilta 217–218.) Hankalissakin tilanteissa ohjauksen ytimenä on ollut nuoren oman toimijuuden korostettu tukeminen, jolla on voitu vahvistaa nuorten taiteen tekemistä ja toimintaa ryhmässä. Siihen on tarvittu nuorten yksilöllisten toimintaedellytysten hyväksymistä sekä aikuisten aikaa ja läsnäoloa.

Nuorisolähtöisen dialogin anti

Nuorten ja aikuisten antamat merkitykset *Myrsky*-hankkeiden toiminnalle tukevat ymmärrystä siitä, että nuorisolähtöisyydessä oleellisia ovat olleet kriittisen pedagogiikan kaltaiset periaatteet. Silloin tavoitteena tai tuloksena on ollut voimaannuttava muutos nuorissa ja mahdollisesti heidän lähiympäristössäänkin. Se on voinut toteutua, jos toiminnalle ei ole asetettu nimettyjä tavoitteita, vaan sen lähtökohtana on ollut nuorten näkemysten tavoittaminen ja nuorten auttaminen niiden esille saamiseksi. Tällaisen toiminnan avulla lähtökohtaisesti vastahankaisiakin nuoria on voitu motivoida mukaan.

Taiteilijoiden omasta taiteen tekemisen ammattitaidosta on ollut apua nuorten taiteen tekemisen tukemisessa, vaikka toisaalta se on ollut jätettävä syrjään vahvana oman taiteen tekemisen intentiona. Pedagoginen kokemus tai koulutus on voinut olla eduksi, mutta yhtä lailla on voinut riittää selkeä ymmärrys ja käytännön toiminta tasaveroisesta kohtaamisesta nuorten kanssa ja tilan tekemisestä nuorten omalle ilmaisulle.

Yhdessä tekemisen oppiminen sekä aikuisten aika ja ammatillinen tuki ovat toiminnassa keskeisiä. Ne ovat oleellisempia kuin taiteellisen ilmaisun oppiminen itsessään. Niiden tuella osassa haastavista tilanteista taiteilijat ovat kyenneet löytämään nuorten luottamuksen sekä tukemaan heidän motivaatioitaan nuorten taiteen tekemiseen ja osallisuuteen, vaikka ne alkuun olisivatkin olleet olemattomat.

Seuraavassa luvussa paneudumme siihen, mitä nuoret ovat hankkeissa tehneet ja erityisesti siihen mitä he ovat kokeneet siitä saaneensa. Koska olemme kiinnostuneita nuorten yhteisöllisen osallisuuden vahvistumisesta, tarkastelemme asiaa identiteettien ja identifikaation kautta.

TAITEEN TEKEMISEN MERKITYKSET NUORTEN IDENTITEETEILLE MYRSKYSSÄ

Identiteetit kulttuuristen yhteyksien tuottajina

Perimmältään identiteeteissä on kyse ihmisen käsityksestä omasta itseystään. Länsimaisessa ajattelussa identiteettejä on tavattu eritellä kolmella analyyttisellä ulottuvuudella. Ensimmäinen on fyysinen olemassaolo, johon liittyvät ihmisen keho, luonne, tunteet ja perustarpeet. Toisen ulottuvuuden muodostavat sosiokulttuurisissa vuorovaikutussuhteissa näyttäytyvät identiteetit ja identifiointiprosessit. Ne eivät ilmene tietoisina, vaikka luovatkin samuuden ja toiseuden kokemuksia ihmisille. Kolmas ulottuvuus on itsestään tietoinen itsenä oleminen, jota ilmaistaan kulttuurisesti erilaisten identiteettejä kuvaavien symbolien ja tarinoiden avulla. (Moilanen & Sulkunen 2006, 9–10; Seigel

Kuvat: Tuotantokopla. SKR.

2005, 5–7, 11, 18, 24–25; ks. myös esim. Burr 2004; Ricoeur 1992.) Tässä tutkimuksessa huomio keskittyy sosiokulttuurisesti määrittyviin identiteetteihin ja identifikaatioon. Vaikka ne leimallisesti kuuluvat toiselle ja kolmannelle analyttiselle ulottuvuudelle, kaikki mainitut ulottuvuudet ovat niissä olennaisia ja toisiinsa kietoutuneita. Niiden avulla itseyttä määritetään suhteessa sekä muihin ihmisiin ja kulttuurin aineettomiin piirteisiin että suhteessa aineelliseen ympäristöön. Katsomme että jokaisella ulottuvuudella identiteetit ja identifikaatio määrittyvät ainakin osin kulttuurisesti. (Siivonen 2008, 78–80.)

Norjalainen sosiaaliantropologi *Thomas Hylland Eriksen* tarkastelee sosiokulttuurisia identiteettejä yksilöiden näkökulmasta. Hän toteaa, että niissä on vaihtelua ja kirjavuutta yhdelläkin ihmisellä, puhumattakaan ihmisryhmistä. Kullakin ihmisellä on useita mahdollisia identiteettejä, joita he ottavat käyttöönsä eri tilanteiden tuomien edellytysten mukaan. Ihmiset eivät voi valita identiteettejensä ympäristöstään riippumatta, he eivät voi myöskään tulkita toisten identiteettejä miten vain. Identiteetit eivät rakennu ainoastaan yksilöiden ominaisuuksista. Vuorovaikutustilanteissa yksittäisten ihmisten käsitykset omista ja toisten identiteeteistä suhteutuvat aina muiden ihmisten käsityksiin. Identifikaatio on jatkuva neuvotteluprosessi, jossa kommunikaatio, kieli, merkitykset ja sanaton viestintä ovat keskeisiä. Ihmiset samaan aikaan sekä asettuvat että heidät asetetaan erilaisiin suhteisiin ja sitoumuksiin sosiokulttuurisissa ympäristöissään. Niihin muodostuu kollektiivisesti jaettuja identiteettisymboleja ja -tarinoita, joihin ihmiset kiinnittyvät, mutta joita he samalla koko ajan määrittävät uudelleen. (Eriksen 1993, 30–33; ks. myös esim. Hall 2003, 97; Hall 1996; Burr 2004.) *Paul Hodkinson* on todennut, että samalla tavalla myös nuorisokulttuureihin sitoutuminen rakentuu monimutkaisissa sosiaalisissa verkostoissa nuorten yksilöllisistä mauista ja kiinnostuksen kohteista, jotka ylittävät ja määrittävät lajityyppejä, tyylejä ja aktiviteetteja koko ajan (Hodkinson 2007, 15). Selkeästi ilmaistujen symbolien ja tarinoiden lisäksi identiteetit ilmenevät myös kokemuksina omasta ympäristöstä ja itsestänselvyydessään huomaamattomina sosiokulttuurisina käytänteinä. Ne ovat arkisessa toiminnassa esillä sanattomina tuttuuden tai vierauden tunteina sekä

Kuvat: Tuotantokopla. SKR.

helppoutena tai vaikeutena toimia yhdessä muiden kanssa. (Eriksen 2000; Bendix 2000b; ks. myös Siivonen 2008, 344, 349, 352.)

Identiteetit elävät jokaisella ihmisellä koko ajan suhteessa heidän lähiympäristöönsä kaikilla yllä mainitulla kolmella ulottuvuudella. Otamme ne kaikki myös esille tämän tutkimuksen analyysissa. Tarkastelemme ensimmäisellä ulottuvuudella nuorten ilmaisemia tunteita ja itsenä olemassa olon tapoja. Ruotsalaiset kulttuurin- ja nuorisotutkijat *Ove Sernhede* ja *Thomas Johansson* liittävät ajattelun, tunteet, estetiikan ja vuorovaikutusmuodot yksilöiden kulttuurisia asemia määrittäviin identiteetteihin ja toimijuuteen (Sernhede & Johansson 2001, 9), mitä myös me pidämme analyysissamme oleellisena. Tässä näkemyksessä identiteettien ensimmäisen ulottuvuuden piirteet liittyvät sen toiseen ulottuvuuteen, siis sosiokulttuuriseen vuorovaikutukseen, identifikaatioon ja toimijuuteen.

Toisella ulottuvuudella tutkimme nuorten kertomina yhteisöllisiä toiminnan tapoja ja niihin liittyviä merkityksiä. *Myrsky*-hankkeiden yhteisöt ovat olleet nuorten pieniä, usein 10–20 hengen lähiryhmiä. Niiden dialogisissa taiteen tekemisen prosesseissa ammattitaiteilijat ovat tukeneet ja innostaneet nuorten toimintaa. Oppiminen on yksi asia, jonka nuoret ovat tuoneet usein esille *Myrskystä* ja jota erittelemme identifikaatioprosessien osana. Itseilmaisu, omista näkemyksistä ja omin tavoin muille kertominen, on toinen nuorille oleellinen toiminnan muoto. Sen yhteydessä tarkastelemme nuorten tekijyyttä identiteettien määrittäjinä. Sekä yksilöllinen että yhteisöllinen, dialogisessa prosessissa muodostuva tekijyys ovat tulleet toistuvasti esille nuorissa tekijäryhmissä ja eri sukupolvien kesken. (Ks. Niemi-Pynttari 2008.) Oppimisen ja yhteisöllisen tekijyyden taustalla oleva muiden kanssa yhdessä tekeminen on kolmas nuorten *Myrskystä* korostama piirre, johon identiteettien ja identifikaation toisella ulottuvuudella syvennymme.

Aineistostamme nousee esille muutamia symbolisia piirteitä saavia identiteettien kuvauksia, joihin nuoret liittävät itsensä tai joihin heidät liitetään. Ne kertovat toisaalta taiteesta ja taiteen tekijöistä, toisaalta syrjäytyneisyydestä. Identiteettien kolmannella ulottuvuudella tarkastelemme niitä nuorten identifikaation kohteina. Lisäksi katsomme omana erityisenä kokonaisuutenaan identifikaatiota hiljattain Suomeen muuttaneiden nuorten näkökulmasta heidän ja kantasuomalaisen nuorten yhteisissä taidehankkeissa. Nuorten suhdetta omiin kotipaikkakuntiinsa tarkastelemme tutkimuksen neljännessä osassa.

On todettu että taiteen tekeminen usein vahvistaa jo olemassa olevaa käsitystä itsestä, mutta toisinaan se voi käynnistää muutoksen tai jopa muuttaa tätä käsitystä. Tunnetyönä taiteen tekeminen voi voimistaa omia tunteita tai purkaa niitä. Taiteen tekeminen voi myös edesauttaa empaattista suhtautumista kanssaihmiin, mikä on omiaan tukemaan myönteisiä suhteita kanssaihmiin. (Esim. Saresma 2002, 74–77, 97, 125–126.) Taiteen tekeminen voi siis nähdä ulottuvan identiteettien ja identifikaation kaikille ulottuvuuksille. Se voi sekä tukea että ravistella yksilöllisiä tunteita ja itsenä olemista sekä yhteisöllisiä suhteita. Taiteen tekemisellä ja teoksilla voi asettua kommentoimaan omassa ympäristössä ilmeneviä identiteettien symbolisia ilmauksia. Lisäksi taiteen tekeminen voi tuottaa tekijöilleen uudenlaisia symbolisesti ilmaistuja identiteettejä tai muuttaa olemassa olevia. Kaikilla näillä ulottuvuuksilla taide on mukana kahdella tavalla, sekä taiteen tekemisenä että teoksina, joilla on oma tekijänsä.

Nuorisolähtöinen dialogi identifikaation perustana

Myrskyn taidehankkeiden dialogiset, pedagogisiksi hahmotettavat prosessit ovat luoneet puitteet tarkastelemallemme nuorten toiminnalle. Omista hankkeistaan kertoessaan nuoret ovat usein tuoneet esille koko taiteen tekemisen prosessin myönteisenä asiana. Tämän rinnalla yleensä vähäisempään asemaan ovat jääneet valmiiksi saadut ja taiteenalasta riippuen mahdollisesti myös esitetyt lopputulokset.

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Kolmatta vuotta teatteritoiminnassa ja eräässä *Myrskyn* prosessidraamahankkeessa mukana ollut 17-vuotias tyttö kertoo havainneensa vasta jonkin aikaa mukana toimittuaan, että näytelmätekstien, musiikkisanoitusten ja sävelten yhdessä tuottaminen ja työstäminen ovat oleellisempaa tekemistä kuin lopputuloksen harjoittelu ja esittäminen:

H: [...] Mie tykkäsin kauheesti siitä, että, sitte ku, se oli kaikista hauskinta, että mie pidin sitä että kun me teimme yhdessä niitä juttuja. Se oli minusta ehkä hauskempaa, ku sitte kattoo, että jaa, nyt meillä on valhmiina tämä koko homma, että nyt pitäis alkaa harjothelamaan sitä. Että sitte huomaski, että hei, tämä asia niinkun keikahti ympäri, että, tämä onkin hauskempaa tämä työstäminen, ku se että luethaan paperista ja yritethään opetella säveltä. (TYKL/SPA/508.)

Myös monet muut toivat samankaltaisia ajatuksia esille. Tekemisen prosessia painottaessaan heistä esimerkiksi eräs 13-vuotias tyttö nosti mukavaksi puoleksi tekemisen ja keksimisen (TYKL/SPA/510), toinen saman ikäinen tyttö asioiden selvittämisen ja puhumisen (TYKL/SPA/509) ja eräs 13-vuotias poika korosti leikkimistä (TYKL/SPA/511). Vapaata tekemistä piti oleellisena eräs 14-vuotias tyttö (TYKL/SPA/517) ja toinen samanikäinen tyttö kertoo että yllätyksellisyys, siis sellainen toiminta, jota ei olisi osannut etukäteen ajatellakaan, on ollut hienoa:

H: [...] me ollaan tehty kaikenlaista, mitä ei ois osannu kuvitellakkaan ja kaikki on tosi hauskaa ja ihanaa [...]. (TYKL/SPA/520.)

Tilastollisen aineiston mukaan uusien asioiden kokeilemisen halu on ollut yleisin mukaan houkutelut asia, erityisesti nuorilla, joilla oli selkeä motivaatio lähteä mukaan taiteen tekemiseen. Nuorten osallistuminen ideointiin, suunnitteluun, sisällöntuottamiseen ja moniin eri tehtäviin hankkeissa näkyi

myös tilastollisessa aineistossa. (Ks. tarkemmin sivuilta 214–217 ja 218–221.) Kaksi tyttöä, iältään 12- ja 13-vuotiaita, perustelivat yhteisessä haastattelussaan koko tekemisen prosessin tärkeyttä myös sillä, että siihen paneutumalla on mahdollista saada kunnialla ja kunnolla aikaan loppuun hiottu esitys, eikä asia jää hutaisuksi (TYKL/SPA/531).

MIKSI NUORET OLIVAT MUKANA MYRSKY-HANKKEISSA?

Kaikista palautekyselyyn vastanneista nuorista:

- 21 % sanoi, että heidän oli ollut pakko osallistua
- 58 % oli utelias kokeilemaan uutta
- 48 % halusi oppia uusia asioita
- 39 % halusi kehittyä harrastuksessaan

Tärkein syy osallistumiselle:

- 36 % halu kokeilla uutta tai oppia uusia asioita
- 22 % ystävät houkuttelivat mukaan tai hanke oli sopivasti tarjolla
- 22 % halusi kehittyä harrastuksessaan tai halusi mukaan juuri tähän harrastukseen
- 10 % oli pakko osallistua

Myrsky-hankkeet siis oletettavasti toivat kulttuuriharrastusten piiriin uusia nuoria.

Tarkempia tuloksia Kvantitatiivisen palautekyselyn tulokset -osion luvussa 6.

Osa nuorista on tarttunut toimintaan hyvin tavoitteellisesti ja pitää sekä työn tekemisen prosessia että esiintymisiä sen tuloksena yhtä tärkeinä (esim. TYKL/SPA/470). Taidon hiominen on heille keskeistä, toiminnan prosessi on olemassa sitä varten ja esiintymisissä taitoja voi testata. Näin asiasta kertoo 15-vuotias poika kahden nuoren haastattelussa:

KS: Miten jos aattelet tätä toimintaa kaiken kaikkiaan, niin mikä teidän mielestä siinä on tärkeintä? Et onks ne just tämmöset esitykset, jotkut, markkinoilla tai näytelmät tai sitte, näytelmäesitykset tai sitte koko tää toiminta?

H: No sanotaanko näin, että toiminta JA esitykset. Et esityksissä pääsee aina testaamaan itteään, että, pääsee näkemään, että mitä olet oppinu, ja mitä sulla on parantamisen varraa. Et molemmat kuuluu niinku asiaan.

KS: Nii, onks ne niinku sun mielestä niinku tasaveroset?

H: On, ne on tasaveroset, mulla ainaki. (TYKL/SPA/530.)

Esiintymisen huumaa innostavana asiana korostavat muutamat. Eräs 14-vuotias tyttö kuvaa sitä näin:

H: On ne [esiintymiset] on mun mielestä ihan sikahauskoja, koska, tulee niinku semmonen adrenaliinin tunne, koska mä oon hirveän huomionkipeä. Se on varmaan yks syy miks mä oon tässä, koska mä oon hirveän huomionkipeä. (TYKL/SPA/537, ks. myös esim. TYKL/SPA/470.)

Toiset taas eivät nosta esiintymisiä itselleen erityisinä esille. 12-vuotias kaverinsa kanssa haastattelussa ollut tyttö ilmaisee sen näin:

H: Mulla kanssa on sillee, että leirit [on yksi parhaista asioista] mutta ei mittää yleistä esiintymistä sillä ei se ole mittään erityistä. Silleen. (TYKL/SPA/531.)

Oleelliset asiat taiteen tekemisen prosessissa painottuvat nuorten luonteiden ja tavoitteiden mukaan. Osa heistä korostaa tekemisen prosessin merkitystä, osalla ovat tavoitteellisemmin valmiit teokset ja esitykset huomion kohteena. Näkyy kuitenkin, että dialogisten pedagogisten tilojen ominaispiirteet, tekemisen vapaus, keksiminen, leikkiminen ja nuorten ehdoilla toimiminen, ovat olleet yleisesti nuorille keskeisiä. Ne ovat luoneet mahdollisuuden tunteiden ja omien ajatusten ilmaisulle, oppimiselle ja yhdessä tekemiselle, joita nuoret ovat tuoneet haastatteluissa esille. Mitä siis yhteisen, nuorista lähtevän tekemisen kautta on saatu?

Tunteet identiteettien ytimenä

Identiteettien ensimmäiseen ulottuvuuteen luetaan kehollinen olemassaolo, luonne, tunteet ja perustarpeet. Ne ovat mukana identifikaatioprosessissa sekä tuottamassa käsitystä omasta itseystään että määrittymässä identifikaatioprosessin kautta. Ne ovat sosiokulttuuristen identiteettien ja yhteisöissä toimimisen perustaa. On suhteellista, mitä pidetään inhimillisinä perustarpeina sosiaalisesti, kulttuurisesti ja identiteettien kannalta. Sellaisiksi on kuitenkin mahdollista hahmottaa esimerkiksi itsekunnioitus sekä rakastetuksi ja hyväksytyksi tuleminen tarve, joiden toiminnalliset ja merkitykselliset muodot määrittävät sosiokulttuurisessa vuorovaikutuksessa. (Esim. Allardt 1976, 21–28, 52–54.) Taiteen tekemisellä on puolestaan mahdollista päästä käsittelemään itseä ja tunteita suhteessa identiteetteihin ja osallisuuteen (Saresma 2002; Känkänen 2006; Anttonen & Lehmuskoski 2010).

Nuoret eivät ole juuri eritelleet tunteiden käsittelemistä, jota taidehankkeissa on paljon tehty. Siitä on heiltä yksittäisiä mainintoja, ja silloin on kyse hiukan vanhemmista nuorista. Seuraavassa esimerkissä asiasta puhuu lyhyesti 18-vuotias poika. Hän on jo ennen *Myrsky*-hanketta pitkään toiminut teattereissa, mikä on hänen mukaansa kehittänyt tunneälyä:

H: No tunneäly on varmaan kehittynny aika paljon. (TYKL/SPA/436.)

Tunteet ovat kuitenkin näkyneet nuorten tekemisissä teoksissa ja tekemisen prosesseissa. Ne ovat tulleet esille esimerkiksi nuorten kirjoittamissa teksteissä ja saattaneet yllättää ohjaajankin tunteiden ja kannanottojen voimakkuudella:

Kuva:
Petteri Kivimäki. SKR.

H: [...] en osannu oottaa sitä et se oli niin kanta-aottava ja sit että niin vahvasti myöskin se nuorten tavallaan se niitten sen hetkiset tuntemukset niinkun välitty siinä esityksessä vaikka ne oli tehty monta kuukautta aikasemmin [...]. Ja tytötki seiso sit ylpeästi mun mielestä niitten sanojensa takana, et aluksi tietysti oli vähä semmosta että hävettää [...]. Mut että ne oli kuitenkin loppuu kohti ne oli tosi ylpeitä [...]. (TYKL/SPA/433.)

Tässä ohjaaja kertoo, kuinka tytöt hänen ryhmässään esiintyivät seisten ylpeästi tunteita ja kannanottoja välittäneiden sanojensa takana, vaikka se alkuun tuntui haastavalta. Teokset ovat monissa hankkeissa kantaneet julkisiksi asti, vaikka nuorilta olisi vaatinut rohkeutta esittää niitä.

Tunteet ovat siis olleet nuorten taiteen tekemisessä esillä. Joissakin tilanteissa niiden prosessointi ja taito prosessoida niitä on ollut tietoista. Niiden esittäminen on voinut vaatia nuorilta rohkeutta. Monissa tilanteissa tunteet ovat kuitenkin pulpahdelleet esille *Myrskyn* ryhmien toiminnassa ilman, että nuoret ovat pystyneet niitä erityisesti pohtimaan.

PIILOUTUNUT PAHA OLO JULKI JA ILOKSI

Osa *Myrsky*-hankkeista on ollut suunnattu erityistä tukea tarvitseville nuorille kuten kehitysvammaisille, mielenterveyskuntoutujille tai lastenkodeissa asuville nuorille. Heidän parissaan työskennelleet taiteilijat kertovat siitä, miten sellaisetkin nuoret, joille tunteiden ilmaisu on hankkeen alussa ollut hyvin hankalaa, ovat löytäneet siihen keinoja ryhmässä toimimisen ja taiteen tekemisen kautta. Tämä on esimerkiksi näkynyt siinä, miten he ovat aktivoituneet ja alkaneet ilmaista tunteitaan toisia kohtaan *Myrsky*-ryhmässään. Ääritapauksessa kontaktia ottamattomasta puhumattomuuden tilasta hymyilemään ja halaamaan edennyt tyttö on tästä yksi esimerkki. Pitkään jo ennen *Myrsky*-hanketta nuorten parissa työtä tehnyt taiteilija kuvaa tässä tytössä näkyvää muutosta yhden lukuvuoden mittaisessa mielenterveyskuntoutujien teatterihankkeessaan:

H: Yks tytöistä ei puhunu ollenkaan, ku me aloitettiin hän ei puhunu ollenkaan. Hän ei puhunu, hän ei katsonu, hän ei kommunikoinu [...]. Ensin kokeiltiin viikko ja sit sanottiin et ”haluuks olla lisää?” Halus. Elikkä hän oli siellä, mä edelleen väitän, että oikea ympäristö niinku auttaa sen itsetunnon kehittämässä ja niinku eheytymissä ja tää [paikkamme] oli sille tytölle turvallinen ympäristö, jolla on ilmeisesti väkivaltataustaa, jolloin hän tuntee turvattomuutta ja se puhumattomuus tulee varmaan sieltä. Mut et hän on turvallisten asioiden kanssa ja että [...] tänään just katoin, hän hymyili [...]

H: Nyt hän jopa haluaa, tulee koskettamaan, aika isoja juttuja, että pääsee niinku niin lähelle. [...] mun on etäännyttävä ohjaaja ja näyttelijä itsestäni ja pitää olla enemmän ihminen ja mahdollinen heille toista kautta, unohtamatta kuitenkaan että mä teen sitä työkseni. Mut se, että on se herkistäny ja kun sä näät nää mielenterveyskuntoutujat, siel lähettiin samasta tilanteesta, siel on itsemurhayrityksiä takana talven mittaan ja [...]. (TYKL/SPA/457.)

Toinen taiteilija kuvaa kokemuspäiväkirjassaan, kuinka hän on ohjannut koulukodissa asuvia nuoria ilmaisemaan tunteitaan elokuvan keinoin. Tunteiden ilmaisu oli heille lähtökohtaisesti hyvin hankalaa, mutta he ovat kuitenkin päiväkirjan kirjoittamishetkellä hyvässä vauhdissa tekemässä niitä käsitteleviä lyhytelokuvia. Oleellista on ollut ilmaisukeinojen ohjaus ja rajaaminen sellaisiin, joiden kautta tunteiden purku ja niissä myöteläminen tulevat mahdollisiksi:

K: Pyrkimykseni on saada nuoret pohtimaan tunteita ja tekemään lyhytelokuvia tunteiden laajasta kirjosta. Tunteiden käsittely ja ilmaiseminen eivät ole helppoa nuortenkodin arjessa ja kaaoksessa. Elokuvan tekemisen kautta on helpompi päästä kokemaan ja purkamaan asioita, jotka painavat mieltä. En suvaitse tarinoihin alkoholin tai huumeiden käyttöä, tupakointia, väkivaltaa, seksiä tai toisen perusteetonta alistamista. Nuoret ihmettelivät aluksi, miten tehdä elokuvia, kun en salli käyttää heidän mielestään tärkeitä elokuvakerronnallisia elementtejä. Keväällä valmistuu useita lyhytelokuvia, joiden pohjana on käytetty tunteita. (TYKL/SPA/556, 15.)

Vuorovaikutuksen ja ilmaisun keinot on näissä tilanteissa ollut haettava juuri niille nuorille sopiviksi, joiden kanssa työtä on tehty. Ei ole olemassa malleja, joiden mukaan voisi edetä. Keskeisintä on dialogisen pedagogiikan mukainen tasavertainen ja kuunteleva vuorovaikutus nuorten kanssa. Samaa ovat korostaneet myös *Päivi Känkänen* ja *Anna Pauliina Rainio* kahta *Myrsky*-hanketta koskevan tutkimuksensa tuloksissa (Känkänen & Rainio 2010, 16.)

Nuorten näkökulmasta tästä kertoo seuraavassa 16-vuotias tyttö. Hän on ollut masennuksen vuoksi terapiassa ja aiemmin myös sairaalassa, mistä hän kertoo haastattelussa. (TYKL/SPA/533.) Niiden ohessa *Myrsky*-hankkeen teatteritoiminta on tuonut hänelle apua omiin ongelmiinsa:

H: [...]Meidän viime kevään esitys oli semmoinen, että, mistä aika monesta hahmosta löysi jotaki itteen liittyvää, tai mihin saatto itensä samaistaa.

KS: Toiks se apua siis ihan vai?

H: No kyllä se vähän. Et oli ihan mukavaa, vaikken mie ite niinku näytelly niitä keskeisiä rooleja siellä mitenkään, nii kyllähän mie kumminki muistin niitä, sit me käytiin harjoitusten kautta läpi, nii et kaikki oli välissä vähä eri rooleissa siinä. Et kyllä se ainaki vei ajatuksia pois. Ilosempaan suuntaan, jos ei muuta. (TYKL/SPA/533.)

Nuorten musikaaliesityksen hahmot tarjosivat hänelle samaistumiskohteita sekä etäännyttäviä ja omaan tilanteeseen iloa tuovia elementtejä. Suhde ohjaavan taiteilijan kanssa on tällaisissa tilanteissa

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Kuva: Petri Saunio. SKR.

erityisen herkkä. Pakolaisina hiljattain Suomeen saapuneiden nuorten hanketta vetävä kertoo, että epävarmalla ja rikkinäisen tuntuaisella otteella ryhmässä toimivista nuorista huolehtiminen vaatii hyvin henkilökohtaisen kontaktin luomista heihin, mikä on samalla vaikeaa heidän vetäytyväisyytensä takia. Pienenkin häiriön sattuessa he saattavat kadota toiminnasta. (TYKL/SPA/539.) Saman voi ajatella koskevan ketä tahansa, jolla on erityisiä vaikeuksia tuoda esille itseään, ajatuksiaan ja tunteitaan yhteistoiminnassa muiden kanssa. Kontakti väljähtyy myös helposti kehen tahansa nuoreen, jos toimintaan tulee katkoksia. (TYKL/SPA/527.)

Identiteettityötä voi taiteen avulla tehdä monin tavoin, esimerkiksi samastumalla henkilöhahmoihin, käsittelemällä omia kokemuksia teoksen kautta tai testaamalla omia arvoja teosta vasten. Näin yllä olevan esimerkin tyttö kertoikin tehneensä. Taiteen tekemisen terapeuttiset ominaisuudet liittyvät tämän kaltaisissa tilanteissa kiinteästi identiteettityöhön (Saresma 2002, 76–79). Päivi Känkäsén mukaan lastensuojelun piirissä olevilla lapsilla oman hyvyyden, riittämisen ja pätevyyden koettelu on erityisen suuri esimerkiksi häpeän kokemusten takia. Taiteellisessa ilmaisussa lapsi saa mahdollisuuden työstää minuuttaan, toteuttaa unelmiaan ja näyttää mielensä maisemaa myös katsojalle. (Känkänen 2003, 88.) Näin on käynyt myös itäsuomalaisessa lastenkodissa asuville 17- (H1) ja 14-vuotiaille (H2) tytöille. He kuvaavat *Myrsky*-hankkeessa mukanaolon merkitystä itselleen:

SK: Mites sää purat pahaa oloa?

H1: No siis

H2: Kiroilemalla ja. No jos mä oon kotona ni minä polta aika paljo tupakkaa ku täällä ei sillee polteta ja. Sitte voi olla että hakkaan seinää, mul on nytteki tästä rystyisestä iho irti ku mul on vähä menny hermot ja sitten kirjottamalla. Ja sitten välillä kuhan vaan [...] tulee sitte siinä purkautuu sitä energiaa ja pahaa oloa.

[...]

SK: No jos te aattelette omaa elämääne tän esityksen teon aikana sieltä syksyltä nyt tähän saakka, nii helpottiks se esityksen teko jotenki teiän omaa oloa?

H2: No ei oikee [...] saman vaihtelevana [...]

SK: Entäs sulla?

H1: No mulla ainaki on helpottanu.

SK: Niinku missä mielessä?

H1: No siis sillee että, niinku siis että toiset ihmiset niinku tietää sen että minkälaista oikeesti elämä voi olla jollaki toisella.

SK: Elikä tarkotatko sitä, [...] että ne jotka tuli katsomaan sitä esitystä niin sai tietää ja esitys jotenkin sai ihmisiä ajattelemaan, niinkö?

H1: Nii.

[...]

SK: No oleksa aikasemmin niinku kokenu vaikuttavas jossain asiassa?

H1: No en oikeestaan, että tämä oli nyt semmonen ainut kokemus. (TYKL/SPA/434.)

Toiselle näistä tytöistä taiteen tekeminen oli tuonut ensimmäisen mahdollisuuden vaikuttaa lähiympäristöönsä kertomalla lastenkodin nuorten tilanteista julkisesti *Myrsky*-hankkeensa esityksessä. Tämä oli ollut hänelle hänen omaa oloansa helpottava tekijä. Tilastollisen tutkimusosuuden mukaan kolmella neljästä kyselyihin vastanneista nuorista hankkeeseen osallistuminen oli parantanut heidän tyytyväisyyttään ainakin vähän ja neljänneksellä vastanneista tyytyväisyys oli parantunut paljonkin. (Ks. tarkemmin sivuilta 227–228.)

OLIKO HANKKEESEEN OSALLISTUMINEN VAIKUTTANUT NUORTEN TYYTYVÄISYYTEEN?

Kaikista palautekyselyyn vastanneista nuorista:

- 25 % parantanut paljon
- 34 % parantanut jonkin verran
- 16 % parantanut vähän
- 13 % ei vaikutusta tai huonontanut
- 12 % ei osannut arvioida

Tyytyväisyys on lisääntynyt useammin niillä, jotka olivat mukana hankkeessa täysin vapaaehtoisesti ja/tai olivat hankkeessa innokkaasti mukana.

Tarkempia tuloksia Kvantitatiivisen palautekyselyn tulokset -osion luvussa 11.

Identiteetin murenemisella tarkoitetaan itsestä ja omista tunteista vieraantumista, itsestä syrjäytymistä ja minäkuvan kadottamista. Ihminen on tällöin kyvytön kertomaan ja määrittelemään elämäänsä muille. Elämästä puuttuu ilo eikä hän luota kehenkään, ei edes itseensä. Minän rohkeus puuttuu. Esimerkiksi itsestä syrjäytyneillä nuorilla on heikko itsetunto, ja he kokevat itsensä surullisiksi ja useimmiten myös yksinäisiksi. (Sava 2003; Niemelä 2002.) Näyttää siltä, että tämän kaltainen tilanne on ollut myös yllä kuvatuilla nuorilla. *Maaria Linko* on eritelty taiteen terapeuttista merkitystä väitöskirjassaan. Hänen mukaansa taiteen tekeminen kykenee ristiriitaisissa elämäntilanteissa auttamaan mielenrauhan saavuttamisessa ja tätä kautta eheytyemisessä. Taiteen tekeminen voi tuottaa myös voimia arjen jaksamiseen. (Linko 1998, 42–43.) Kauneuden kokeminen ja taiteellinen ilmaisu voivat toimia terapiana, tunnetyönä ja identiteetin rakentamisena (Saresma 2002).

Näin näyttää myös yllä kuvatuissa esimerkeissä tapahtuneen. *Myrsky*-ryhmistä löytyy kokemuksia siitä, miten jotkut vaikeissa elämäntilanteissa eläneistä nuorista ovat avautuneet ilmaisemaan tunteitaan ryhmissä toimittuaan. On myös näyttöä siitä, että fiktiosta on löytynyt reflektointipintaa tai

ilmaisumuotoja omille kokemuksille. Tämän jotkut nuoret ovat myös yhdistäneet entistä vahvemman ilon löytymiseen omaan elämään.

LÄIKEHTIVÄT JA JÄSENTYVÄT TUNTEET

Myrskyn taidehankkeet ovat tuoneet kaikenlaisille nuorille iloa ja rohkeutta esiintyä ja ilmaista itseään ja tunteitaan. Vaikka nuoret eivät ole eritelleet tunteiden käsittelyä, hyvin monet heistä ovat kuvanneet omia tunteitaan *Myrskyssä*. 17-vuotias tyttö kertoi pitkän haastattelun loppupuolella ilman asiaan liittyvää kysymystä teatteritoiminnassa vahvistuneesta esiintymisrohkeudesta:

H. Oikeestaan pitäs teatterista mainita yks semmonen asia mikä on tullu niinku ihan arkipäivässä ja koulussaki hyödyksi, että mie ossaan esiintyä. Mie en pelkää sitä, että miun pittää mennä luokan etheen ja sanoa jotaki, esittää jotaki. Että se on niinku, ja sitä että mulla on enemmän, ossaa ottaa sen niinku, miten mie sen sanon, jännittää. Mutta sitte ku tietää että ku se jännittää, nii se on enemmän sitä että mulla on voimaa. (TYKL/SPA/508.)

Rohkeuden, itsevarmuuden ja vapautuneisuuden lisääntymisestä puhuvat myös muut, sekä tytöt että pojat. He ovat kokeneet sen joko omakohtaisesti (esim. TYKL/SPA/452; TYKL/SPA/461; TYKL/SPA/529; TYKL/SPA/537; TYKL/SPA/541) tai havainneet toisten nuorten esiintyvän rohkeasti (TYKL/SPA/436). Itseluottamuksen kasvun mainitsevat jotkut muorista (TYKL/SPA/520; TYKL/

Kuva: Petteri Kivimäki. SKR.

SPA/529). Nämä kaikki voivat kantaa myös varsinaisen taiteen tekemisen ulkopuolelle nuorten arkiseen kanssakäymiseen heidän lähiympäristöissään. Lisäksi hankkeet ovat tuoneet tekemisen iloa (TYKL/SPA/535) ja iloa nuorten elämään (TYKL/SPA462) ja hyvin monilla on *Myrskyssä* ollut hauskaa (esim. TYKL/SPA/509; TYKL/SPA/510; TYKL/SPA/512; TYKL/SPA/534). Jotkut nuoret mainitsevat että ohjaajan tavalla toimia nuorten kanssa on merkitystä rohkaistumisessa ja tunteiden ilmaisussa. Kaksi tyttöä esimerkiksi tuovat sen esille ja kertovat arvostavasti ohjaajansa iloisesta ja rohkaisevasta persoonasta (TYKL/SPA/537). Tilastollisen aineiston mukaan valtaosa nuorista on kokenut *Myrskyn* toiminnan tunnelman kannustavaksi ja he ovat kokeneet saaneensa lisäiloa ja rohkeutta elämäänsä (Ks. tarkemmin sivuilta 229–233).

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

MILLAISIA POSITIIVISIA VAIKUTUKSIA HANKKEESEEN OSALLISTUMISELLA OLI OLLUT NUORTEN ELÄMÄÄN?

Kaikista palautekyselyyn vastanneista nuorista hankkeeseen osallistuminen oli vaikuttanut paljon tai jonkin verran positiivisesti:

- 64 % jollakin tavalla
- 73 % lisännyt iloa elämään tai vähentänyt omien ongelmien ajattelua
- 71 % lisännyt taitoja tai rohkeutta esiintyä tai ilmaista itseä
- 70 % parantanut yhteistyötaitoja, lisännyt sosiaalisia suhteita tai parantanut suhteita vanhempiin
- 68 % parantanut käsitystä taiteesta tai lisännyt haluja harrastaa kulttuuria tai osallistua taiteen tekemiseen

Positiivisia vaikutuksia oli kaikkein eniten vanhimmilla yli 17-vuotiailla nuorilla ja täysin vapaaehtoisesti hankkeissa mukana olleilla nuorilla.

Tarkempia tuloksia Kvantitatiivisen palautekyselyn tulokset -osion luvuista 12.2 ja 12.3.

Tunteiden käsittelyssä taiteen tekemisen avulla on mukana ajatus toisaalta niiden kokemisesta ja kohtaamisesta, toisaalta niiden etäännyttämisestä taiteen kuvitteelliseen maailmaan. Tämä ei ole helppo taito, joten ei ole ihme ettei se joka hetki ole *Myrskyn* taidehankkeissa täysin onnistunutkaan. Kaksi tyttöä, 16-vuotias (H1) ja 17-vuotias (H2), muistelevat seuraavassa naurussa suin vajaan vuoden takaista ja jo selvitettyä tilannetta, jossa tunteet heilauttivat musikaalin esitystilanteen kulisseissa ja hetkellisesti näyttämölläkin osin nuorten ja ohjaajan hallinnasta. Heidän ryhmässään mukana olleiden nuorten vihastuminen toisiinsa toi toisaalta esityksen fiktiivisiin tunteisiin erityistä pontta, toisaalta näkyi myös esittäjien välisissä suhteissa todellisena vastaanäyttelijän lyömisenä näytellyn läimäytyksen sijaan:

H1: Oliko se [oman hankkeen festivaaleilla] sitte ku meillä tuli se, meillä, öö.

H2: Paras esitys oli silloin ko, kaks, kolme ihmistä oli vihapäissään. Nii ja yks niistä oli ihan itkussa.

H1: Joo, yks itki kulisseissa meillä, siellä esityksen aikana ja, just ennen ku hänen piti mennä lavalle.

H2: Mmm, nii ja sitte, se yks vihanen, ni se, se, löi yhdessä kohtauksessa oikeesti, vaikka sen ei pitäny.

KS: Ai!? Oliko se just siellä siis [oman hankkeen] festareilla?

H2: Joo, ja [ohjaaja] sano, että se oli paras esitys mikä meillä on koskaan ollu. [nauraa]

KS: Aijaa.

H1: Mut me niinku, ehkä ku tommoset todelliset tunteet sekoittuu tänne.

H2: Mmm. Jep.

KS: Niin.

H2: Mikä oli sinänsä ihan sopivaa, ku piti olla agressiivinen suoritus.

H1: Toisaalta se, että tyyppi lyö oikeasti, ni on ehkä vähän, ei niin sopivaa. Mutta no joo. (TYKL/SPA/533.)

Tunteet ovat läikehtineet ryhmien toiminnassa eri tavoin. Ohjaajat ovat tehneet havaintoja nuorten myönteisenä pitämästään tunteiden ilmaisun kehittymisestä. (Esim. TYKL/SPA/453; TYKL/SPA/433; TYKL/SPA/440.) Eräs ohjaajista kertoi tämän näkyneen hymyinä ja nauruna, joita oli alkanut löytyä nuorten kasvoille ja yhteiseen tekemiseen. Hänestä tässä oli merkitystä hänen kanssa-ohjaajansa erityisen myönteisellä ja kannustavalla tavalla toimia nuorten kanssa. (TYKL/SPA/453.) Toinen ohjaaja kertoo kuulleensa nuorten puhuneen siitä, että he ovat taiteen tekemisen kautta saaneet uusia tapoja tunteidensa ilmaisuun (TYKL/SPA/459). Ilo, suru, kaipaus, onni, vihastuminen ja rakkaus ovat olleet näkyvissä sekä tekemisessä että teoksissa myös silloin, kun tutkijoina olemme olleet seuraamassa nuorten toimintaa ja esityksiä (ks. esim. TYKL/SPA/559, Katriina Siivosen kenttätyöpäiväkirjat 15.–17.5.2009 ja 11.–13.12.2009).

Omista kielteisistä pidettävistä tunteistaan nuoret eivät yleensä puhuneet haastatteluissa. Yksi nuorista toi kuitenkin ensimmäisenä *Myrsky*-hankkeesta mieleensä tulleen tunteena esille vihan, mikä oli hyvin poikkeuksellista. Hänen ryhmässään oli ollut sitkeitä ristiriitoja nuorten välillä, ja hän koki jääneensä kokonaan nuorten joukon ulkopuolelle sekä *Myrsky*-ryhmän toiminnassa että myös muutoin nuorten keskuudessa pienellä paikkakunnallaan. Hän kuitenkin jatkoi *Myrskyn* toiminnassa ja oli

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

löytäneet ystäviä muilta paikkakunnilta. Hänen *Myrsky*-ryhmältään oli haastavaa aihetta käsittelevän elokuvan tekeminen keskeytetty, eivätkä he saaneet sitä koskaan valmiiksi. (TYKL/SPA/541.) Tässä on kyse muusta aineistosta poikkeavasta tilanteesta, jossa ohjaajakin on ollut voimaton. Tilastollisen aineiston mukaan yksi prosentti nuorista on kokenut tulleen torjutuksi *Myrsky*-toiminnassa. He olivat siksi vetäytyneet toimimaan vaisummin kuin hankkeen alussa. (Ks. tarkemmin sivuilta 217–218.)

Kaikenlaisten tunteiden kokemisen ja ilmaisun lisäksi jotkut nuoret kertovat, että taiteen tekeminen on vahvistanut heidän kykyään käsitellä entistä analyttisemmin hankaliakin asioita. Tästä kertoo yksi pikkutyttönä huostaan otettu 15-vuotias seuraavasti. Hän oli pohtinut paljon myös ohjaajansa kanssa oman elämänsä vaikeita tilanteita (TYKL/SPA/559, Katriina Siivosen kenttätyöpäiväkirjat 13.12.2009):

KS: [...] onks se [toiminta Myrsky-hankkeessa] muuttanu jotenki sitä mitä ajattelet asioista?

H: Ei, se ei oo ehkä muuttunu, mut se että miten on alkanu ajattelemaan, ni se on muuttunu. Osa niinkö ettiä niinkö sitä miten tämän asian vois käsitellä.

(TYKL/SPA/513.)

Tämä rinnastuu kiinnostavasti tilastollisen aineiston tuomaan tietoon *Myrskyn* nuorten ajatuksista. Sen mukaan 73 prosenttia heistä katsoi, että hankkeeseen osallistuminen oli lisännyt iloa heidän elämäänsä ja noin 70 prosentin mielestä osallistuminen oli lisännyt heidän taitojaan ja rohkeuttaan ilmaista itseään (ks. tarkemmin sivuilta 229–233). Samat asiat näkyvät myös laadullisessa aineistossa. Sen sijaan vain kolmannes kysymyksiin vastanneista nuorista ilmoitti, että hankkeeseen osallistuminen oli vähentänyt omien ongelmien ajattelua. Kyse voi olla siitä, että heillä ei ole ollut erityisiä ongelmia, joita olisi ollut tarvetta ajatella, ja siitä huolimatta ilo heidän elämässään on lisääntynyt. Kuitenkin nuorten kokemat ihmisten väliset ristiriidat ja oman elämän haasteet ovat olleet näkyvissä paitsi vaikeita elämänvaiheita kokeneilla nuorilla, myös koko mukana olevien nuorten joukossa. Siten olisi ollut odotettavissa, että vaikutus omien ongelmien ajatteluun olisi ollut suurempi. Tämä olisi ollut odotettavissa erityisesti suhteessa nuorten elämänilon vahvistumiseen, josta sekä määrällinen että laadullinen aineisto kertovat. (Ks. tarkemmin sivuilta 229–233.)

Kun nämä tiedot rinnastaa yllä olevassa haastattelusitaatissa näkyvään ajatukseen, käy ilmi, että se aika, jonka nuoret omien ongelmien ajatteluun laittavat, ei välttämättä olekaan tässä oleellinen. Se sijaan keskeistä on se miten he ongelmiaan kykenevät käsittelemään opittuaan sekä tunteiden että erilaisten toimintojen ja toimintatapojen erittelyä taiteen tekemisen avulla. He saattavat käsitellä mielessään ongelmiaan yhtä paljon tai ehkä enemmänkin kuin aiemmin, mutta uudella tavalla, jolla saavat niistä mahdollisesti paremman otteen.

Siitä miten oma elämä, ilmaisutaitojen kehittäminen ja taiteen tekeminen voivat tunteiden kautta niveltä toisiinsa, kertoo yksi 18-vuotias poika tuoreen kokemuksensa:

H: [...] mulle se oli ainakin pidemmän päälle sitä, että halusi, se on tanssiteatteriesitys, ni halusin ihan oikeesti oppia jotakin tanssista, ku [...] näyttelijöitten pitäs niinku osata tanssia ja nykyään niitten pitää osata laulaa, soittaa, tanssia ja näytellä, että niitten pitää osata kaikki.

[...]

H: [...] Ja sitten vasta eilen oikeestaan tajus sen, yhen hienon jutun, jonka oppi eilen. Kun sitä ohjaajat aina sanoo, että ajattele mitä sä puhut, ja joo, oon tajunnu sen jollain tavalla, mutta eilen se jotenkin lokahti niin hyvin, kun mulla oli siinä esityksessä sellanen rukouspätkä äidille ja ensi-illassa äiti ei ollut kattomassa ja sanoin sen sille, että joo, mutta eilen siinä oli sellanen idea, että mä tajusin ja mä puhuin sen rauhallisesti ja mulle tuli ekaa kertaa sellanen tunne, että nyt mä tajusin mitä mä puhuin. Ja se oli niinku aika sysähdyttävä tunne [...] nyt sen sitten tajus, että miltä se tuntuu niinku tunteellisesti, ku sanoo niinku jotain todella, tarkottaa sitä. [...]

(TYKL/SPA/436.)

Ilmaisutaitojen oppimisen ohessa hänelle oli yhtäkkiä avautunut uudella tavalla teksti, jota hän oli esittänyt aiemmin näyttämöllä. Tekstin suhteuttaminen omaan elämään auttoi häntä ymmärtämään tunteen kautta aivan eri tavalla mistä tekstissä puhutaan, kuin hän oli aiemmin tehnyt. Suhde oman elämän ja esitettyjen tunteiden välillä ei ole yksioikoinen. Näistä esimerkeistä kuitenkin näkyy, että oman elämän kautta koetut tunteet voivat nuorilla syventää tunnetta esityksissä ja taiteen tekemisessä. Samaten taiteen tekeminen voi tuoda heille keinoja käsitellä tunteita ja muita elämänilmiöitä omassa elämässä.

Monet *Myrsky*-nuoret kertovat hankkeiden taiteellisen toiminnan tukeneen rohkaistumista, vapautumista ja itseluottamuksen kasvua. Sen myötä nuoret ovat joissakin tapauksissa kyenneet tunnistamaan ja käsittelemään entistä paremmin tunteitaan. Mikään ei takaa, että liikkeelle lähtevät ja esille nousevat tunteet ovat väistämättä myönteisinä, sopuisina tai cheyttävinä pidettäviä. Nuoret voivat kokea ne vapauttavina ja voimistavina, mutta myös ristiriitoja herättävinä ja ahdistavina. Niiden myönteinen voima näyttää kuitenkin olevan suuri, kun prosessin onnistuu. Monet nuoret ovat kokeneet taiteen tekemisen auttavan myös omien tunteiden ja pulmien jäsentämisessä. (Ks. myös Kotilainen 2008.)

Identifikaatio Myrsky-ryhmien toiminnassa

MERKITYKSELLINEN TOINEN

Minuuden osin tunneperäisen kokemuksen kautta ihmiset ymmärtävät itseään suhteessa muihin, tilanteisiin ja tapahtumiin. Minuus nähdään sosiokulttuuristen identiteettien osana. Minuuden rakentumisessa pidetään oleellisina merkityksellisiä toisia, joiden kautta minäkuvaa voidaan tarkastella ja rakentaa. (Burr 2004, 87–99.) Tätä erittelemme identiteettien toisella ulottuvuudella, osana identiteettejä rakentavia toiminnallisia käytänteitä.

Useissa *Myrsky*-hankkeisiin osallistuneiden nuorten haastatteluissa ja kokemuskirjoituksissa ohjaavat taiteilijat nostetaan merkityksellisten toisten asemaan. Nuoret esimerkiksi fanittavat taiteilijoita avoimesti (esim. TYKL/SPA/533; TYKL/SPA/537) tai puhuvat heistä hillityn kunnioittavasti ja arvostavasti tai lämmöllä (esim. TYKL/SPA/513; TYKL/SPA/520; TYKL/SPA/534; TYKL/SPA/556, 15). Myös ohjaajat ovat kertoneet kokeneensa nuorten arvostuksen. Eräässä hiljan Suomeen pakolaisina saapuneiden nuorten parissa toimineessa hankkeessa suuri arvonnanto on toisaalta hämmäntänytkin ohjaajia, toisaalta havahduttanut huomaamaan oman työn merkityksen nuorille (TYKL/SPA/539). Nuorten kehittymisen näkeminen voi lisäksi voimaannuttaa ohjaajia vuorovaikutuksessaan heidän kanssaan (TYKL/SPA/525).

Jotkut nuorista identifioituvat vahvasti ohjaaviin taiteilijoihin, varsinkin jos yhteisiä hankkeita on ollut jo aiemmin. Esimerkiksi 18-vuotias itäsuomalainen nuori mies kuvaa oman teatteriharrastuksensa etenemistä merkityksellisten toisten avulla, joiksi määrittävät perhe ja teatteriohjaajat. Hän on tehnyt jo ennen *Myrsky*-hanketta yhteistyötä hankkeen paikallisen ohjaajan kanssa:

H: [...] perhe on ollut tuolla [kotipaikkakunnan] kesäteatterissa ja muutenki vanhin isosisko on alottanu sellasen teatteriharrastuksen ja isä on ollut pienenä täällä [lähikaupungin] kaupunginteatterissakin. Et se on niinku perheessä. Nii sitten mä oon ollut kesäteatterissa ja lastenteatterissa [kotikunnassa] neljävuotiaasta lähtien.
[...]

H: kun täällä [lähikaupungin] harrastelijateatterista lähti paljon porukkaa pois pari vuotta sitten 2005–2006 vuoden välissä, lähti opiskelemaan ja, [Myrsky-ohjaaja] sitten kerto sitten musta [X:lle], joka on täällä harrastelijateatterin tämä ohjaaja, johtaja, ni sitten minä tulin ekaan kertaan tänne [lähikaupunkiin] ja musta se tuntu ihan älyttömän hienolta kun mä pääsin johonkin harrastelijateatteriin, et se tuntu jotenkii vielä ammattimaisemmalta
[...]

H: Siinä se harjoituskausi oli ihan julmattoman pitkä, mä kuljin [kotipaikkakunnalta lähikaupunkiin] ja mulla päiviä, että kävin kotona yhteensä 15 minuuttia päivisin.

SK: Eli sä kävit päivällä koulua [kotipaikkakunnalla]?

H: Nii ja [...] kävin sanoo äitille päivää, ja menin bussilla [lähikaupunkiin]. Olin neljän aikaan täällä, viideltä alko reenit vai kuudelta, ne kesti kymmeneen, nukuin [kaupungissa], tulin aamulla bussilla [kotipaikkakunnalle] ja.

SK: Missä sä täällä [kaupungissa] sitten oikein nukuit?

H: Siellä harrastajateatterin tiloissa, sellasella sohvalla mä nukuin, yli sata yötä ainakin.

SK: Voi hyvä ihme, mitä sun vanhemmat tykkäs siitä?

H: No siis, no kyllä ne vähän, äiti mietti että ku ei ikinä nää sua kotona. [...]. Et mä sanoisin, että on kaks ihmistä, jotka on viennyt tätä mun teatteriharrastusta niinku vakavempaan ja hienompaan, [Myrsky-ohjaaja] ja sitten [X] tuolta [lähikaupungin] harrastelijateatterilta. Ne on niinku ne kaksi [...].

[...]

H: Yritän seurata [ohjaajan] jalanjälkiä, en tiedä muulla tavalla seuraanko, mutta musta se olis jotenki mukavaa, että ite ois ammattinäyttelijä ja sitten ois naimisissa jonkun ammattitanssijan kanssa. (TYKL/SPA/436.)

Pääsy ja hyväksyntä aikuisten, ”ammattimaisten” harrastajien kanssa samaan harrastajateatteriin on ollut yllä kuvatulle nuorelle merkityksellistä ja vahvistanut hänen taidesuhdettaan, joka haastattelussa näyttäytyy erityisen vahvana. Ilman äidin ja perheen ymmärrystä tästä harrastuksesta nuori ei varmaan olisi lukioaikanaan reissannut paikkakunnalta toiselle päivittäin kuten hän yllä kuvaa. Oma motivaatiota on myös tarvittu koulusta ja aikaa vievästä harrastuksesta suoriutumisen. *Myrsky*-hankkeessakin ohjaajana toiminut taiteilija on nuorelle selkeä esikuva, jonka mallin mukaan hän toivoo perustavansa itsekin perheen joskus. Haastatteluhetkellä tanssiva tyttöystävä oli löytynytkin. Esimerkki kuvaa tässä tapauksessa pitkäjänteisen yhteistoiminnan ja taiteen tekemisen avaamia

Kuva: Katriina Siivonen. TYKL/DG/3547.

mahdollisuuksia, joiden joukossa voi olla myös ammatin löytyminen alalta.

Jorma Niemelä kuvaa identiteettityötä itseyden etsimistä ja yhteisöllisiä samuuden kokemuksia sisältävänä prosessina, joka organisoii identiteettiä uudelleen esimerkiksi uudenlaisten yhteisöllisten roolien kautta. Hän pitää tärkeänä hyväksytyksi tulemisen kokemusta ja uudenlaisen järjestyksen tai ”kielen” oppimista (Niemelä 2002, 87). Taiteellisessa toiminnassa se voi tarkoittaa taiteen ilmaisutapoja, mutta myös oman taiteen tekijän roolin hakemista esikuvan avulla, joista yllä olevassa esimerkissä on kyse.

OPPIMINEN JA HYVÄKSYTYKSI TULEMINEN

Niemelänkin mainitsemat oppiminen ja hyväksytyksi tuleminen ovat asioita, jotka tulevat toistuvasti esille nuorten haastatteluissa. Osa nuorista puhuu niistä samanaikaisesti ja kertoo kuinka ovat oppineet voittamaan ryhmän edessä epäonnistumisen pelon esimerkiksi teatterin improvisaatioharjoitusten avulla. Näin sen ilmaisee eräs 14-vuotias tyttö:

H: [...] Meil on ihan sikahuippu ohjaaja. Et niinku, niin just opettanu sit, että improssa ei voi tehdä mitään virheitä. Ja sit niinku, virheist oppii, sitä on niinku voinu hyödyntää niinku omaan elämään, eikä vaan tähän [...]. (TYKL/SPA/537.)

Moni muukin nuori on kyennyt kertomaan miten on oppinut rohkeammaksi esiintyjäksi ja esillä olijaksi. Mainintoja on myös siitä, että nuoret kokevat tästä olevan hyötyä teatterin lisäksi muusakin elämässä. Nuoret sanovat oppineensa epäonnistumisten kääntämisen omaksi voitokseen, puhuvat onnistumisen tunteesta, rohkaistumisesta ja sitä kautta aiempaa vahvemmassa muiden edessä esille astumisesta ja omien mielipiteiden ilmaisusta. Asiasta ovat haastatteluissa puhuneet erityisesti 12–14-vuotiaat tytöt. (Esim. TYKL/SPA/538; TYKL/SPA/531; TYKL/SPA/541.) Tilastollisen aineiston mukaan yli 60 prosenttia nuorista koki hankkeissa toimimisen lisänneen heidän rohkeuttaan ja tuoneen iloa heidän elämäänsä (ks. tarkemmin sivuilta 229–233). Esillä olemisen voi nähdä nuorten sosiokulttuurisessa ympäristössä olevana haasteena, johon he kokevat saaneensa tukea taiteen tekemisestä. Näyttäisi siltä, että nuorimmat *Myrsky*-tytöt ovat joko kokeneet tämän muita vahvemmin tai ainakin nähneet aiheesta puhumisen kulttuurisesti sopivaksi ja tuoneet sitä siten haastatteluissa esille aikuisille.

Ilmaisutaitojen ja itseilmaisun tavoitteellinen oppiminen ja taitojen jatkuva kehittäminen ovat olleet monilla nuorilla *Myrskyn* oleellisten antien joukossa. Nämä näkyvät tilastollisessa aineistossa, jonka mukaan lähes puolet halusi mukaan muun muassa oppiakseen *Myrskyssä* uusia asioita, ja omien taitojen kehittämistä tavoitteli vastaavasti lähes 40 prosenttia vastanneista nuorista. Yli 80 prosenttia piti oppimista tärkeänä tai erittäin tärkeänä. Halu oppia oli kokeilunhalun jälkeen toiseksi yleisin ja monille tärkein mukaan lähtemisen motiivi. Erityisesti uuden oppimisen tavoitteita korostivat nuoret, joiden motivaatio oli lähtökohtaisesti suhteellisen vahva taiteen tekemiseen. (Ks. tarkemmin sivuilta 214–217, 223–226 ja 228–233.)

Ilmaisukykyjen ja -taitojen oppiminen tuo välineitä itsensä toteuttamiseen. Sitä pitivät tilastollisen aineiston mukaan oman tulevaisuutensa osana tärkeinä tai erittäin tärkeinä lähes kaikki hiukan vanhemmista mukana olevista nuorista: 98 prosenttia vähintään 17-vuotiaista tytöistä ja 96 prosenttia saman ikäisistä pojista. Itsensä kehittäminen oli kuitenkin asia, joka jakoi nuoria sen mukaan, olivatko he lähteneet *Myrskyy*n mukaan täysin vapaaehtoisesti vai ainakin osin pakosta. Täysin vapaaehtoisesti mukana olevista nuorista noin kolmannes piti oman tulevaisuutensa kannalta tärkeimpinä asioina kiinnostavaa työtä ja mahdollisuutta kehittää itseään. Ainakin osittain pakosta mukana olevista niin ajatteli vain kymmenen prosenttia. Heille niitä tärkeämpiä olivat esimerkiksi

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

hyvä ulkonäkö ja taloudellinen menestys. Näiden nuorten toiminnan taustalla olevat arvot ovat siis tässä erilaiset. Kiinnostavaa on huomata, että hankkeen kuluessa oppiminen oli yksi tärkeimmistä asioista nuorille, ja silloin samaan tapaan sekä lähtökohtaisesti motivoituneille että vähemmän motivoituneille. Yli 60 prosenttia kertoi taitojensa ja rohkeutensa lisääntyneen hankkeen toiminnassa. (Ks. tarkemmin sivuilta 214–217, 223–226 ja 228–233.)

Tavoitteellisesta oppimisesta ovat haastatteluissa puhuneet erityisesti 14-vuotiaat ja sitä vanhemmat tytöt ja pojat. (Esim. TYKL/SPA/537; TYKL/SPA/538; TYKL/SPA/516; TYKL/SPA/517; TYKL/SPA/518.) Teatterista oppimalla oppii samalla ihmisistä, tuo esille yksi 16-vuotiaista tytöistä (TYKL/SPA/533). Oppiminen tapahtuu monesti toiminnan ohella kuin huomaamatta, mistä puhuvat esimerkiksi kaksi 16- ja 17-vuotiasta tyttöä (TYKL/SPA/533). Tekemisen kautta oppimista pitävät oleellisena myös moni ohjaaja (esim. TYKL/SPA/540). Liian valmiiksi ei asioita sovi työstää nuorille. Erään ohjaajan sanoin:

H: [...] Ku nuoria lähetään opettamaan, niin aina pitää jättää se nälkä, ei saa liikaa syöttää. Jos ähkyyn syöttää, ni se loppuu se homma. (TYKL/SPA/525.)

Hän siis korostaa sitä, että vaikka nuoret asettavat itselleen tavoitteita taiteen tekemisen oppimisessa, ohjaajien tehtävä ei ole tehdä sitä. Sen sijaan heidän tulee antaa nuorille tilaa ja välineitä oppimiseen.

Monet ovat olleet *Myrskyn* ryhmien toiminnassa väsyneitä ja tulleet paikalle nälkäisinä koulupäivän jälkeen. He ovat hankkineet itselleen ehkä välipalaa tai ajoittain jääneet ryhmän toiminnasta pois erityisesti lukion raskaiden koeviikkojen aikana. Tämä on koskenut vahvimmin nuoria, joilla matkat kotiin ovat olleet pitkät. Esimerkiksi Lapissa ne ovat vaihdelleen muutamasta kilometristä jopa yli 50 kilometriin. (Esim. TYKL/SPA/532; TYKL/SPA/511.) Nuorten väsymys on näkynyt

Kuva: Tuotantokopla, SKR.

nimenomaan Lapissa myös ohjaajan silmin (TYKL/SPA/540). Joissakin tilanteissa sitä on ollut hankala voittaa. Toisissa tilanteissa taiteen tekeminen yhdessä toisten kanssa on koettu virkistäväksi. Siitä kertoo eräs 15-vuotias lappilainen tyttö, joka asuu 13 kilometrin päässä koululta. Haastattelu tehtiin hänen *Myrsky*-ryhmänsä harjoituksissa, jotka tavanomaiseen tapaan olivat hänen koulullaan illalla koulupäivän jälkeen:

H: [...] Mä oon tosi väsyny aina ku mä tuun niinku koulusta ja mä meen jonnekki. Ni sitte se on ihan huippua, ku täällä tulee aina semmonen tosi virkee olo [...] (TYKL/SPA/537.)

Välipalat, lepotauot ja itse toiminnan virkistävyys muodostuvat näissä tilanteissa keinoiksi tehdä nuorten sinänsä tärkeänä pitämälle oppimiselle tilaa.

Monille nuorille on *Myrsky*-hankkeissa ollut keskeistä oppia uutta. He ovat oppineet ensinnä rohkeutta sekä kykyä esiintyä ja olla esillä ihmisten edessä. He ovat saaneet kokemuksia onnistumisista omassa ryhmässään ja siis siltä osin hyväksytyksi tulemisesta. Lisäksi oppia on tullut kunkin taiteen alan ilmaisutaidollisista asioista. Mainintoja on ollut myös siitä, että taiteen tekemisen ohessa on löytynyt uudenlaista ymmärrystä ihmisyydestä yleisemminkin. Tällaisesta opista on hyötynyt myös osa lähtökohtaisesti motivoitumattomammista nuorista.

ITSEILMAISU

Haastatteluissa ilmaisun vapaudesta ovat puhuneet eri-ikäiset tytöt ja pojat. He ovat nostaneet itselleen oleellisina esille vapaan tekemisen (esim. TYKL/SPA/509; TYKL/SPA/510), itsensä toteuttamisen (esim. TYKL/SPA/530) ja itseilmaisun (esim. TYKL/SPA/518; TYKL/SPA/529). Niitä tarvitaan itsensä toteuttamisen välineinä. Kyse on voinut olla myös yhteisestä ilmaisusta muiden kanssa *Myrsky*-ryhmissä. Kaksi 15-vuotiasta tyttöä kertoo asiasta näin:

H1: Mmm. [Ohjaaja] anto sitte niin vapaata, että sai ite niinku päättää kaiken, melkein, mitä tehään.

KS: Oliko se vapaus kivaa?

H1&H2: Joo.

H1: Että ei sanottu, että ”noni, nyt muovaillette tuosta tuommosta”. Vaan että sai niinku ite päättää ja sitte [ohjaaja] niinku keksi siihen niitä juttuja.

[...]

H1: No, sehän on tosi paljon semmosta, itte tekemistä, että siis siinä pitää yksin miettiä, niinku kirjoitettiin siitä tarinaa, siinä piti niinku eläytyä, yheksi henkilöksi meidän kahen. Niinku oltas yks ja sama henkilö. Niin, emmie tiä, siis kyllä [ohjaaja] niinku kerto että mitä siinä pitää tehdä ja käyttää mielikuvitusta ja kaikkea, että miten niinku tehdä. Mutta sitte siihen pittää niin paljon käyttää omaa niinku mielikuvitusta ja kaikkea että, emmie tiä voiko sitä oikeen neuvoa.

H2: Ei minusta kyllä.

KS: No onko se onnistunu teidän mielestä?

H2: On.

H1: Kyllä se on, mennee se. Käyttää vain mielikuvitusta, ni kyllä se mennee. (TYKL/SPA/535.)

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Suurimmalle osalle ilmaisutaidot näyttävät tulleen osaksi muita elämäntaitoja. Osa on kuitenkin asettanut tavoitteekseen myös ammatin löytymisen taiteen alalta. Tavoite voi olla tunnusteleva, omaa tekijyyttä arvioiva ja punnittavana yhtenä monien ammattivaihtoehtojen joukossa, kuten seuraavassa esimerkissä puhuvalla 15-vuotiaalla pojalla. Tässä hän puhuu teatterin merkityksestä itselleen, toisaalla haastattelussa hän toi esille myös muita ammattivaihtoehtoja (TYKL/SPA/530):

H: [...] Että koko ajan opin lissää, joka päivä. Et, koen et on suuri hinku ja halu allalle. Ja niinku koko ajan voi kartuttaa taitoja.

KS: Just. Haluisiks sä sit ihan ammatiksi?

H: Joo. Et semmonen olis kova halu ja semmonen, että

KS: Onks sulla ollu pitkään semmonen ajatus, että haluaisit?

H: Oikeastaan nyttän, tämän kautta ku on päässy harrastamaan. Että mulla on ollu hirveän pitkän aikaa halu päästä niinku harrastamaan teatteria. Mutta täällä [kotipaikkakunnalla] on ollu niin surkeat mahdollisuudet. Että joku viikonloppukurssi, kerran vuodessa ja siinä se. Ja nyttän ku alko tämä ni mie olin, että ”nyt on minun aika tulla”. (TYKL/SPA/530.)

Hän pohtii valintamahdollisuuksinaan lappilaisen kotipaikkakunnan lukiota ja helsinkiläistä ilmaisutaidon lukiota, jonne lähtemisen hän kokee monin tavoin haastavana, mutta houkuttelevana. Hänelle *Myrskyn* toiminta on kuitenkin avannut ainakin kotipaikkakunnalla oman tilan, jossa hän on päässyt kontaktiin omaksi kokemansa alan kanssa ja oppimaan sitä. (TYKL/SPA/530.)

Nuorten teosten sisällöt ovat käsitelleet vuoroin nuorten omaa elämää tai fiktiivisiä tilanteita. Ne ovat kiinnittyneet tekemisen hetkeen ja sen tunnelmiin. Näihin hankkeiden taiteilijat ovat nuoria myös ohjanneet. Omiin kokemuksiin ja tunnelmiin perustuvasta ajatusten ja tekstien tuottamisesta kertoo esimerkiksi 14-vuotias tyttö seuraavasti:

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

KS: [...] Minkälaisia asioita sä oot sitte halunnu kertoa siellä?

H: Ööö, no me on nyt kirjoitettu myös syksyllä aika paljo, että on kerrottu menneisyydestä ja mitä haluais tulevaisuudessa ja, semmosia. Että niinku tosijuttuja ja sitte, keksittyjä. Että silleen niinku, semmosia mukavia ja välillä vähän surullisia ja, ja se vähän riippuu, millä tuulella on sillon, ni, mitä haluaa kertoa. (TYKL/SPA/529.)

Fiktio tuo toisaalta vapautta, toisaalta turvaa tuoda omia, joissakin tilanteissa ehkä arkoja ja herkkiäkin tunteja esille. Sen turvin vapautuminen, rohkaistuminen ja itseilmaisu saavat siivet alleen. Naamioiden etäännyttävästä ja vahvistavasta vaikutuksesta kertovat 13- (H1) ja 14-vuotiaat (H2) tytöt seuraavassa:

KS: No mikäs niis naamioissa on sit se kiva?

H1: No, se on jotenki vaan se, se kans kasvattaa luonnetta, että menee vaan tuonne kylälle ja laittaa naamion päähän ni ei, sitä voi tehdä vaikka mitä, ihan sama. Ei, ei, siinä ei välitä mitä muut ajattelee. Siinä saa tehdä mitä vain. Niin, se on jotenki hauskaa.

H2: Se naamio vapauttaa. (TYKL/SPA/529.)

Naamiot muodostavat hyvin konkreettisen suojan. Mutta samalla niistä muodostuu fiktiivisen hahmon kautta myös mentaalinen tuki ja suoja. Taiteen salaisuudesta nuorten vapauttajana ja ajoittain myös terapeuttisena tukena ovat myös nuorten ohjaajat puhuneet, mitä olemme käsitelleet pedagogisia kohtaamisia käsittelevässä luvussa. Päivi Känkänen ja Anna Pauliina Rainio ovat tutkineet kahta lastensuojelun sijaishuollossa oleville nuorille suunnattua *Myrsky*-hanketta. He ovat korostaneet tuloissaan samaten taiteen tekemisen ja esitysten metaforista suojaa nuorten vapautumisen väylänä. (Känkänen & Rainio 2010.)

Fiktio, taiteen salaisuus ja metafora tuottavat kaikki mahdollisuuden ilmaista itselleen oleellisia asioita verhotusti. Samalla ne sekä ilmaisun taidot ja tekemiseen rohkaistuminen tarjoavat myös kaikille nuorille mahdollisuuden ihmisyyden, minuutensa ja identifikaationsa tunnusteluun, erittelyyn ja ilmaisemiseen.

TEKIJYYDEN HALTUUNOTTO

Vahvan taidesuhteen omaaville nuorille on tuntunut olevan tärkeää se, että heidät tunnustetaan taiteen, siis rakentuvan teoksen, tekijöiksi. Tätä mieltä ovat myös 15-vuotiaat tytöt Länsi-Suomessa toteutuneesta hiphop-hankkeesta. Kumpikin on harrastanut tanssia jo vuosia ennen osallistumistaan *Myrskyyn*, jossa he toivovat voivansa itse tehdä myös koreografiaa toisin kuin yleensä on mahdollista.

SK: Mitä sä odotat tältä keväältä?

H1: No että loppunäytöksestä tulis meidän näkönen. Että siinä olis meidän omia tekemiä biisejä ja omatekemiä tansseja ja sitte, että siellä olis mukana kaikki nämä ohjaajat ja et se tarina kertos kaikista meistä eikä niinku vaan jotaki, keksitään joku tuhkimo sinne. Että musta kerrotaan. Että se ois kiva.

SK: Miks se on just niin tärkeää, et siel on teidän omia tekemiä?

H1: No sitte se on meidän, eikä se oo näitten meidän ohjaajien. Kun se on kuitenkin vissiin tarkoitus, että se on meidän omatekemä pääasiassa.

H2: Mäkin meinasin sanoo, et se on niinkun meidän juttu. Ni sen takia ois tärkeä, et siin on meidän asioita.

SK: No onks se sit niin, ni te ette riittävästi pääse tekeen omia asioita yleensä vai?

H1: [...] kun soittimia soitetaan, niin soitetaan toisten kappaleita eikä sitten harjotella tekemään niinkun omia kappaleita [...]

SK: Onks se tanssissa sama, että on muiden koreografioita?

H2: No siis sen ohjaajan koreografioita tehään. Et se ohjaaja on ne ite keksiny. (TYKL/SPA/441.)

Tyttöjen toiveet toteutuvat, kun loppuesityksessä nuoret ja ohjaajat tanssivat yhdessä lavalla. Käsi-ohjelmassa nuoret mainittiin yhtä lailla teoksen tekijöinä kuin ammattitaiteilijakin.

Nuorten taiteellinen tekijyys on moninäkökulmainen asia. Haastattelussa itäsuomalainen taiteilija tekee eron ohjaajan tavoitteiden pohjalta ammattimaisessa laitostatterissa ja koulutuksellisessa nuorisohankkeessa. Ammattimaisesti toimittaessa tähtäimessä on mahdollisimman korkeatasoinen taideteos. Nuorisohankkeessa työn täytyy olla mukana olijoiden kannalta siten merkittävä, että se auttaa heidän osallisuutensa vahvistumista omissa sosiokulttuurisissa ympäristöissään:

H: [...] Täällähän [kaupunginteatterissa] me keskitytään siihen, et me saadaan mahdollisimman korkeatasoinen taideteos. Mut tämmösessä koulutuksellisessa jutussa mis on nuorii ihmisii mukana ja erityisesti jos on tämmösii vähemmistöryhmiä ni silloin must se fokus on siinä, että et se prosessi on niiden ihmisten kannalta merkityksel-

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

linen ja että ne sen kautta pääsee kiinni johonki semmoseen itsessään ja maailmassa, mihin ne muuten ei pääsis ja sitte et ne sais oman äänensä kuuluviin, tai se niiden näkökulma tulis näkyviin mikä muuten ei tuu. (TYKL/SPA/437.)

Taiteilija ei kuitenkaan sulje pois mahdollisuutta, etteikö nuoriso- tai muu vähemmistöteatteri voisi näistä tavoitteista huolimatta olla tasokasta taidetta:

H: Nii on se lopputuloskin tärkeä se niinkun, jos me ajatella äänen saamista kuuluviin niin kyl sen lopputuloksenki pitää olla hyvä jotta se ääni tulee kuuluviin. (TYKL/SPA/437.)

Ilman hyvää lopputulosta teosten ja esitysten sanomalla ei ole mahdollisuutta tulla laajemmin kuuluksi, nähdyksi, koetuksi ja ymmärretyksi.

Tavoitteellisesti taiteen tekemiseen suhtautuva 15-vuotias poika ottaa erilaiset tekemisen ja tekijyyden ulottuvuudet haltuunsa kiinnostavina haasteina. Hän pitää itseään enemmän näyttelijänä ja tanssijana kuin kirjoittajana. Hän on kuitenkin valmis tarttumaan myös kirjoittamiseen, ottamaan teoksesta vastuun kirjoittajana ja löytää kirjoittamisen vaikeudesta jännitystä ja nautintoa. Hän vertaa valmiiden ja itse tuotettujen tekstien pohjalta työskentelyä toisiinsa ja pitää molempia omalla tavallaan innostavina:

H: No, ainaki minusta se on niinku, haastavaa, koska ku mie en ole mikään kynämiehiä, niinku, ja mie inhoan kirjottamista. Et joskus harjotuksissa, ku täälläki pittää kirjottaa jotaki, ni on että ”ei hyvä luoja! Onko pakko?”. Tai enää ei keksi ihan mitään, että on aivan täys blackout. Mutta niin, siinä on kuitenkin, luo semmosen oman jännityksensä siihen, että mitä voi syntyä. Et sitte taas jos se on toisen teksti, joka on valmis, ni se on, sinänsä helpompi. Et sehän on haastava, mut se on niinku paljo helpompi. Ja siinä ei ole niin hirveästi mahdollisuuksia päästä niinku muokkaamaan sitä. Et siinä on kuitenkin oltava se, ydin.

KS: Tuliko tässä, sä et nyt oikeestaan sanonu, et kumpi oli parempi, emmä tiedä tarviiko sitä välttämättä, jos ei osaa sanoa.

H: Ei, ei sitä, siis ei siitä voi sanoa, että niissä molemmissa, ne on niin kaks äärityyppiä minusta.

KS: Erilaisia.

H: Mie nautin molemmista tavoista. Et molemmissa on ne haastavat puolet ja sitte ku on tietyllä tavalla joskus laiskaki, niin niin, mut se on haastavinta aina iteltä niinku kirjottaa, et se on sitä. Kuitenki et se on hauskaa, loppupeleissä. (TYKL/SPA/530.)

Myös sellaisissa tilanteissa, joissa verbaali kieli on heikosti hallittu, taide voi tuoda mahdollisuuden nuoren tekijyyden kasvamiselle. Pohjoissuomalaista maahanmuuttajanuorten hanketta vetänyt taiteilija kertoo tästä:

Kuvat: Tuotantokopla. SKR.

H: [...] Hän, rupes puhumaan tosi moni, niinkun siis paljon, ja siis silleen monimutkasia ajatuksia, joita en ollu koskaan ennen hänen kuullu puhuvan. [...] Myöskin niinku, ymmärtävän esitystä hirveen paljon. [...] Siis tämmösiä niinku vaikeita asioita esiintymisestä, että, että niinkun ilmaisua ja [...] esiintymisen tunnetta ja, esiintyjän jotakin intentioita ja, tämmösiä näin ja. [...] Ja kuulin myöhemmin sitte ku juteltiin tästä, että hän on myöski [...] ruvennu niinkun ohjaamaan, siis sitä että, niinkun olemaan tavallaan niinkun apuohjaajana harjotuksissa ja, tälleen niinkun, osoittanut myöskin niinkun omaa taiteellista tahtoansa [...]. (TYKL/SPA/539)

Hän oli havainnut, kuinka paria vuotta aiemmin Suomeen pakolaisena muuttanut ja alkuun hyvin vähän puhuva nuori oli vähäisestä suomen kielen taidostaan huolimatta ottanut haltuunsa hyvin vaikeita asioita esitysten tekemisestä. Hän oli aloittanut suomenkielisessä hankkeessa hiljattain Suomeen muutettuaan. Myöhemmin hän otti apuohjaajan roolia ja selitti toisille miten sirkusesityksiin saadaan esimerkiksi tunneilmaisua ja oikeanlaista intentiota. Hänellä ilmeni tässä siis myös oma taiteellinen näkemys esityksistä. Samalla hän alkoi puhua suomea entistä enemmän.

Jotta nuorten tekijyys voisi päästä esille, he tarvitsevat kuitenkin aikuisten apua. Nuorten saaman rohkaistumisen, avautumisen ja ilmaisutaitojen opin lisäksi esitysten viimeistelyjen puitteiden tulee tukea esiintyjää samalla tavalla kuin ammattitaiteilijoillakin. Tässä aikuisten tuki on monesti tarpeen. Esittävässä taiteissa lavastuksen, puvustuksen, musiikin ja valaistuksen on oltava harkittuja, jotta esiintyjät voivat esiintyä itseään kunnioittaen. Tästä kertoo eräs hankevetäjistä seuraavasti:

H: Et se on, on myöskin niinkun pedagoginen näkemys, et sen esityksen kuuluu olla, viimeistely. Ja siihen tietenkin vaikuttaa se, että jos me on niinkun, projektia vetämässä ja, mulla ei oo pedagogista taustaa, mutta mä oon niinkun, ammatillinen itsekunnioitus on korkealla. Ja myöskin me muut, et me esiinnyttäen koko ajan. Kaikki meidän opettajat esiintyy itse. Niin he niinkun tietää sen tunteen mikä esiintyjällä on, jos kaikki on kunnossa. Ja sen tunteen mikä on jos, jos laitetaan työmaavaloja, mitkä tahansa verkkarit päälle, että siinä on se, kokemuksena eronsa. (TYKL/SPA/539.)

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Nuorten taitojen karttuessa tulee kuitenkin hetkiä, jolloin ohjaajan tulee ymmärtää tehdä tilaa nuorten tekijyydelle väistymällä syrjään. Nuorten bändiä ohjannut muusikko ja musiikinopettaja kertoo kuinka hän oli vetäytynyt ohjaamansa bändin asioiden hoitamisesta ja luovuttanut tehtävän yhdelle sen jäsenistä. Hän on saatellut bändiä itsenäiseksi antamalla nuorten hakea omaa tekemisen tapansa, auttamalla välillä, mutta luovuttamalla tekemisen vastuun bändin jäsenille.

H: [...] [Yksi bändin pojistahan] siinä on tavallaan se [bändin] keulahahmo, tällä hetkellä että, että mie luovutin sinne vapaat kädet sitten, ne on alkanu nyt ite tekemään biisejä ja, että minä en tiiäkkään kuin paljon niillä on jo omia biisejä.

KS: Nii, että se on itsenäistyny se toiminta?

H: Se on sillä tavalla itsenäistynyt, että, tietenkä minä joskus käyn aina kuuntelemassa, ihan mielenkiinnon takia ja, mielenkiinnon takia ja yritän auttaa missä pystyn auttamaan, nii. Tietenkä että se on selvä että nuoret, nuoret ku lähtee tekemään, että se on vähän semmosta hakemista ja, ettei se nyt välttämättä säveltäminen ja sanottaminen niin yksinkertasta ole, että.

K: Nii joo, ei varmastikkaan.

N: Et sitte tiettyjä juttuja, että mihin pittää kiinnittää huomiota että. (TYKL/SPA/525.)

Nuoret ovat tässä bändissä ottaneet vastuuta myös siten, että ovat alkaneet ohjata nuorempia musiikin tekemiseen, mistä 15-vuotias poika kertoo seuraavasti:

KS: Te pidätte niinku, ootte ohjaajina?

H: Nii, pienemmille. Sitte meillä on, meillä oli vielä vuos sitte, [Myrsky-hankkeen], rahotuksen ansiosta, niinku vetäjä meidän omalla bändillä, mut sit me päätettiin et me osataan ite jo. Että oltiin edistytty sen verran, et itsenäisesti harjotellaan ja silleen. (TYKL/SPA/515.)

Häneen puheestaan välittyy luottamus bändin jäsenten omiin kykyihin ja taitoihin ja sitä kautta tekijyyden selkeään haltuun ottamiseen.

Oma ja ryhmän yhteinen tyytyväisyys tehtyihin teoksiin ovat olleet *Myrsky*-hankkeissa oleellisia tekijyyden tukena nuorten tavoitteellisuuden asteesta riippumatta. Onnistumisen kokemuksena on ollut esimerkiksi se, että sekä nuoret että aikuiset ovat nauraneet mukana tyttöryhmän humoristisessa improvisaatioesityksessä (TYKL/SPA/537). Tai oleellista on ollut se, että oma työ on onnistunut ohjaajan realistiseksi koetun palautteen jälkeen (esim. TYKL/SPA/518). Tilastollisen aineiston mukaan yhteisen onnistumisen kokemus on ollut tärkeä hankkeiden toiminnassa 76 prosentille vastaajista ja ohjaajan palaute omasta osaamisesta on ollut tärkeä 79 prosentille vastaajista (ks. tarkemmin sivu 223, taulukko 16).

Osa nuorista on ottanut taiteen tekijyyttä haltuunsa aktiivisesti ja tavoitteellisesti, ehkä nauttienkin sen tuomista haasteista. He ovat osoittaneet omaa taiteellista näkemystään ja luottamusta omiin kykyihinsä lähteä kehittämään taitojansa ja mahdollisesti nuorempiensakin taitoja omin avuin. Tällaisissa tilanteissa aikuisten tehtäväksi on tullut tilan antaminen nuorten tekijyyden tueksi. Myös niillä nuorilla, joiden tavoitteellisuus ei ole ollut yhtä vahvaa, yhteinen onnistuminen ja palaute ohjaajalta ovat olleet tärkeitä. Niiden myötä oma ja yhteinen tekijyys on voinut nuorilla vahvistua. Nuoria arvostava, tasa-arvoiseen dialogiin perustuva työskentely kykenee antamaan tilaa jokaisen nuoren tavalle tarttua omaan tekijyyteensä ja lähteä halutessaan kasvattamaan sitä hyvinkin tavoitteellisesti itsenäisesti tuotettuihin teoksiin ja esityksiin asti. Monen nuoren korostama tekemisen vapaus ja itseilmaisuus pääsevät toteutumaan, kun tekijyys annetaan kullekin nuorelle hänelle sopivilla ehdoilla. Silloin nuorilla on hallussaan ja vastuullaan sekä oma identifiikaation prosessinsa että yksilöllinen tai yhteisöllinen omistajuus tekemiensä teosten sisältöön.

ESIINTYMISEN TUKI TEKIJYYDELLE

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Onnistumisen ja esiintymisen ilo on ollut tutkijoidenkin koettavissa nuorten esitysten jälkeen (ks. esim. TYKL/SPA/559, Katriina Siivosen kenttätöypäiväkirjat 15.–17.5.2009 ja 11.–13.12.2009). Oman hankkeen festivaaleilla bändin solistina laulanut 15-vuotias tyttö esiintyi haastatteluhetkeä edeltävänä iltana runsaan sadan oman hankkeensa nuoren, useamman ohjaavan taiteilijan ja yhden tutkijan yleisölle. Hän kuvaa seuraavassa yleisön kannustuksesta syntynyttä hienoa tunnetta, joka toi hänelle halun esittää aina vain uusia lauluja:

H: No tosi moni tuli sanoo et ”olitte tosi hyviä!” ja tälleen, mut sit oli silleen et ”ei me nyt noin hyviä oltu!” ja sitte kaikki oli silleen ”soittakaa lisää, soittakaa lisää!”. Oli vähän semmonen ”Öööö, häh?”.

KS: Nii, tuntu kivalta kuitenkin?

H: Joo. Se oli semmone että ”jes tää on nyt tässä!” ja mä olisin kuitenkin halunnu soittaa sitte lisää. Tuli semmonen ”aaa, tää on mahtavaa! Lisää! Me voidaan soittaa niinkö vaikka kuinka paljon biisejä”. (TYKL/SPA/514.)

Tässä myönteinen palaute tuli oman hankkeen aikuisilta ja nuorilta, joiden merkitys tilastollisen aineiston valossa on suurempi, kuin julkisen palautteen arvo. Kolme neljänestä nuorista piti ohjaajan palautetta omasta osaamisesta ja ryhmässä toimimisesta tärkeänä tai erittäin tärkeänä, kun noin puolet piti julkista palautetta tärkeänä tai erittäin tärkeänä. (Ks. tarkemmin sivuilta 223–226.)

Kuitenkin myös hankkeiden ulkopuolisille esiintymisellä on merkitystä, ja kannustava ja esityksistä ylpeä yleisö on tärkeä. Eräs hankevetäjä kertoi pakolaisleiriltä hiljattain Suomeen muuttaneiden nuorten esiintymisestä vanhemmilleen ja kantasuomalaisille koulukavereilleen. Tämän taiteilijan kokemuksissa monesti haastava ja nihkeä teiniyleisökin oli ihastunut näiden nuorten esitykseen:

H: Vanhemmat ja suomalaiset koulukaverit on olleet niinkun, osoittaneet olemalla siellä ja käyttäytymällä hyvin ja, taputtamalla ja niinkun olemalla, siis silleen niinkun, että henki on ollu se, että he on ylpeitä ja se, ihastuneita siitä. Ja sen mä luulen, et sen kyllä niinkun, sen pystyy aistimaan, et mä ammattilaisena tiedän myöskin et miltä, miltä tuntuu katsomoissa, ollaan nihkeitä. Tai, ja varsinkin teinikatsomoissa ollaan nihkeitä, niin kyllä sen tuntee. Ja tuo teinikatsomo ei ollu nihkeä, et se oli niinkun, kannustava ja ylpeä. (TYKL/SPA/539.)

Näiden lisäksi mediassa esiintymisellä on nuorille oma merkityksensä. Seuraavassa 14- (H1) ja 15-vuotiaat (H2) tytöt kertovat että heitä oli haastateltu ja he olivat juuri olleet omilla nimillään ja kannanotoillaan näkyvissä Lapin Kansa -sanomalehdessä:

KS: Et se oraakkeli oli semmonen, et te neljä olitte niinku yks Oraakkeli?

H1: Joo.

KS: Ja sitte kerroitte Outogurun tulevaisuuden?

H1: Joo. Näytti vihreältä ja.

H2: Piti tulla jatkumaan 25000 vuotta.

H1: Seki mainittiin lehdessä.

KS: Just. Missä lehdessä se oli?

H1: Lapin Kansassa oli semmonen, siitä festareista juttu ja, siinä ku mainittiin kai kolmes lausees meidät mutta, siinä oli jotain että ”Muonion työtöt Oili, Essi ja Heini ja Emilia astuivat lavalle ja kohta jo lehmät lentävät”.

KS: Olikse se kivaa?

H1: Oli! (TYKL/SPA/537.)

Tytöt olivat juuri esittäneet kahden muun tytön kanssa *Outoguru*-hankkeensa festivaaleilla toisille nuorille, ohjaajille ja toimittajalle improvisaationa Orakkeelia, joka ennusti *Outogurulle* monimerkityksisen ja pitkäkestoisen tulevaisuuden. Tätä kautta tyttöjen yhteinen kannanotto omasta taidehankkeestaan pääsi maakuntalehteen, mistä he iloiten kertoivat. (Ks. myös Kotilainen & Siivonen & Suoninen 2010, 31–32.)

Julkinen palaute oli asia, josta monet nuoret iloiten kertoivat. Tunnelma nuorten vertaisesityksissä ja esityksissä vanhemmille on ollut havaittavan vahva. Kansallisilla esiintymistilaisuuksilla on ollut oma merkityksensä, mitä olemme käsitelleet pedagogisia kohtaamisia koskevassa luvussa. Kuitenkin tärkein palaute esityksistä ja teoksista tuli omalta ohjaajalta. Dialoginen suhde ohjaajan ja nuorten välillä on tässäkin suhteessa merkityksellinen ja luo tilaa nuorten omalle tekijyydelle.

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

YHTEISVOIMIN TEKEMINEN

Hyvä ilmapiiri, ryhmän jäseniä tukeva yhteishenki ja hyvät kaverisuhteet ovat luonnehtineet lähes kaikkia *Myrskyn* taidehankkeiden ryhmiä eri puolilla Suomea. Niitä on haastatteluissa pidetty toiminnan hyvänä tai parhaana puolena (esim. TYKL/SPA/531; TYKL/SPA/533; TYKL/SPA/538). Myös tilastollisen aineiston mukaan 80 prosenttia nuorista oli saanut ryhmien sosiaalisesta toiminnasta myönteisiä kokemuksia, ja noin 60 prosenttia piti yhteistoimintaa hankkeiden tärkeimpänä antina (Ks. tarkemmin sivuilta 223–226). Jotkut ovat lähteneet *Myrsky*-hankkeiden toimintaan mukaan yhdessä kavereidensa kanssa (esim. TYKL/SPA/529; TYKL/SPA/533; TYKL/SPA/534). Tilastollisen aineiston perusteella se on ollut tärkeä syy kymmenelle prosentille nuorista (ks. tarkemmin sivuilta 214–217). 15-vuotias tyttö kertoo seuraavassa, että luovalla yhteistoiminnalla ja mukavalla ohjaajalla on innostuneella porukalla mukaan lähdettäessäkin ollut joukon yhteishenkeä entisestään parantanut vaikutus:

KS: Joo, lähittekö te niinkö porukalla, ku sä sanoit et useampi teijän luokalta?

H: Joo, että ei sinne tullu oikeestaan muita ku mejän luokkalaisia. Mejän luokka on tosi avoin, nii me innostuttiin kaikki. Semmonen tyttöporukka, joka on aina yhdessä, innostuttiin siitä.

KS: Nii muutenki ootte yhdessä?

H: Hää, nii sitte löyetti taas yks yhteinen harrastus.

KS: No onks se ollu erilaista olla yhdessä tossa [*Myrsky*-hankkeen] jutussa ku vaikka koulussa?

H: No on se sillä lailla että ko tässä saa niinkö, tämä on luovaa työskentelyä! Että ei tarvii niinkö miettiä silleen, että niinkö, että, jos mä vastaan esimerkiks kysymykseen, ”vastaanko mä oikeen, vastaanko mä väärin, nauraako nuo?”. Vaan niinku siellä kikatetaan ihan muutenki, ni ei siellä tarvii pelätä mitään. [Ohjaajamme] on tosi kiva ohjaaja, ni se sitte niinkö vielä parantaa sitä ryhmähenkeä entisestään. (TYKL/SPA/513.)

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

MITÄ ASIOITA NUORET PITIVÄT TÄRKEINÄ HANKKEESEEN OSALLISTUMISESSA?

Kaikista palautekyselyyn vastanneista nuorista hankkeessa piti erittäin tärkeänä tai erittäin tärkeänä asiana...

- 87 % ”Omien taitojen kehittyminen”
- 83 % ”Uusien taitojen oppiminen”
- 79 % ”Ohjaajan palaute omasta osaamisesta”
- 77 % ”Yhteistyö muiden kanssa”
- 76 % ”Yhteinen kokemus onnistumisesta”
- 75 % ”Selviytyminen omasta roolista ryhmässä”
- 67 % ”Uusien ystävien saaminen / uusiin ihmisiin tutustuminen”
- 48 % ”Julkinen palaute teoksesta tai esityksestä”

Vaikka taitojen oppiminen ja ohjaajan palaute oli tärkeää useimmille, niin 61 % nuorista piti kaikkein tärkeimpänä asiana sosiaaliin suhteisiin ja ryhmähengen liittyviä asioita ja vain 39 % taitojen oppimiseen, kehittymiseen tai palautteeseen liittyviä asioita.

Tarkempia tuloksia Kvantitatiivisen palautekyselyn tulokset -osion luvussa 10.

Kaikki eivät kuitenkaan ole havainneet mitään muutosta omassa vanhojen kaverusten ryhmässään *Myrskyn* toiminnan myötä (esim. TYKL/SPA/517; TYKL/SPA/535). Vaikka toimintaan olisikin lähdetty kaveriporukalla, uusien ystävien löytymistä hankkeen kautta on pidetty hyvänä (esim. TYKL/SPA/531; TYKL/SPA/537; TYKL/SPA/510; TYKL/SPA/515). Tilastollisen aineiston mukaan erityisesti hankkeisiin innokkaasti osallistuneet pitivät hankkeen tärkeimpänä antina uusien ystävien löytämistä (ks. tarkemmin sivuilta 223–226). Niitä on löytynyt myös oman paikkakunnan ulkopuolelta esimerkiksi hankkeessa, jossa on ollut ryhmiä useilla eri paikkakunnilla. Niillä toimineet nuoret ovat kokoontuneet koko hankkeen yhteisille festivaaleille useampaan kertaan. (Esim. TYKL/SPA/538.) Uusien kavereiden löytymisen ilosta tällaisissa tilanteissa kertovat seuraavassa 15-vuotias poika (H1) ja 12-vuotias tyttö (H2), kun miettivät oman *Myrsky*-hankkeensa kolmea parasta puolta:

Kuva: Katriina Siivonen. TYKL/DG/3616.

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Kuva: Irja Samoilo. SKR.

H1: [...] Uudet ystävät, uudet kokemukset ja, pääsee toteuttamaan itteään. Et ne on niinku ne top kolme.

KS: Just. Mitäs sun mielestä?

H2: No ne uudet kaverit, mitä on kaikilta noilta festareilta ja leireiltä saanu. Ja sitte, mmm, no mukavaa sellasta niinku työskentelyä on täällä [...] (TYKL/SPA/530.)

Yhteyttä muilla paikkakunnilla asuviin uusiin ystäviin on pidetty esimerkiksi ”mesessä”, siis internetissä toimivan Messenger-yhteydenpito-ohjelman avulla (esim. TYKL/SPA/516). Hyvästä yhteishengestä ja uusista ystäväistä ovat iloinneet kaiken ikäiset tytöt ja pojat. Ryhmässä on voinut olla hauskaa, vaikka siellä olisi ollut risteäviä toiveita siitä, mitä nuoret ovat halunneet yhdessä tehdä (esim. TYKL/SPA/532) tai sen antama tuki itseilmaisulle olisi jäänyt heikoksi (esim. TYKL/SPA/509; TYKL/SPA/493).

Kavereiden auttamisesta ja heiltä saadusta avusta kertovat monet eri-ikäiset nuoret (esim. TYKL/SPA/512; TYKL/SPA/533). Tilastollisen aineiston mukaan lähes 80 prosenttia koki saaneensa apua ryhmän jäseniltä (ks. tarkemmin sivulta 222, taulukko 15). Teatteriryhmissä toimivat nuoret ovat muiden tuesta puhuessaan maininneet improvisaatioharjoitukset. Niiden myönteisinä puolina pidetään sitä, että kaikki niissä keksityt ratkaisut ovat oikeita ja vaikean tilanteen tulleen kaverit auttavat toisiaan. Niin tapahtuu yleisön edessä improvisaatioesityksissä. Mutta erityisesti harjoitustilanteissa saatua kavereiden tukea on pidetty tärkeänä. Tästä kertovat seuraavassa 14- (H1) ja 15-vuotiaat (H2) tytöt:

H1: Että kyllä siihen pystyy, että ei me tehdä mitään väärin. Että kyllä noi auttaa mua. Vaikka munaisinki. Hehee.

KS: Eli niinku siinä ryhmässä sisällä?

H1: Nii.

KS: Että saa apua sitte?

H1: Nii, täytyy auttaa niinku kaveria, että ei saa, jättää pulaan.

K: No kumpi on tärkeempää tässä nää esiintymiset vai se toiminta kaikkienensa?

H2: Se toiminta kaikkienensa, koska ei ne esiintymiset sillein mitenkään hirveen tärkeitä ole. (TYKL/SPA/537.)

Kaiken ikäiset tytöt ja pojat ovat myös kertoneet, että ovat ryhmissä oppineet tuntemaan vanhojakin kavereita entistä paremmin, heidän kanssaan on keskusteltu syvällisemmistä asioista ja luottamus heihin on kasvanut (TYKL/SPA/508; TYKL/SPA/529; TYKL/SPA/533). On ollut mukavaa ja avartavaa ymmärtää eri nuorten erilaisia tapoja hahmottaa maailmaa keskusteluissa, jollaisia ei normaalissa nuorten välisissä tapaamisissa yleensä käydä. Tästä kertoo 15-vuotias poika seuraavasti:

- H: Niin keskustelut, me ollaan keskusteltu paljo ja, sitte menty aika, aina vain niinku, syvällisempiin asioihin.
KS: Mmm. Onks se ollu hyvä? Että näin on?
H: Semmonen, no uuenlainen kokemus, että joudut, tai ei niinku jouduttu, mutta saatu mennä niin kuitenkin syvälle eri ihmisten niinku, että mitä me ajatellaan, sisällämme. Ja miten monella eri tavalla tätä maailmaa voi kattoa.
K: No onks se ollu kivaa?
H: On. (TYKL/SPA/530.)

Tilastollisen aineiston mukaan noin 60 prosenttia nuorista katsoo yhteistyötaitojensa lisääntyneen (ks. tarkemmin sivuilta 228–233). Myös ohjaajien näkökulmasta nuorten kokonaisvaltainen läsnäolo sosiaalisissa tilanteissa ja vuorovaikutustaidot ovat parantuneet (TYKL/SPA/536). He kertovat pyrkineensä kehumalla ja kannustamalla vahvistamaan nuorten sitoutumista sekä vastuun ottoa toisista nuorista ja yhteisestä toiminnasta esimerkiksi bändissä (TYKL/SPA/525, ks. myös esim. TYKL/SPA/539).

Monista hyvistä kokemuksista ja sekä nuorten että ohjaajien hyvistä aikeista huolimatta on myös tilanteita, joissa hyvä yhteishenki nuorten kesken *Myrsky*-ryhmässä ei ole toiminut. Se on voinut näkyä itse ryhmässä. Tai toiminta ei ole auttanut tuottamaan ryhmän nuorten hyviä suhteita ryhmän ulkopuolelle, esimerkiksi kouluun. Tilastollisen aineiston mukaan yksi prosentti nuorista on kokenut tulleen torjutuksi *Myrsky*-ryhmän toiminnassa (ks. tarkemmin sivuilta 217–218), ja torjunnasta näkyy tieto myös laadullisesta aineistosta (TYKL/SPA/541). Hankkeiden toiminnasta pois jääneitä haastatteleamalla tästä olisi voinut saada tarkemman kuvan, mutta emme ole saaneet heitä haastatteluihin.

Erään ryhmän nuoret kertovat, että *Myrsky*-ryhmässään nuoret ovat olleet kavereita, mutta ryhmän ulkopuolella joku heistä on hyljeksinyt *Myrsky*-kaveriaan. Tällaisen tilanteen osa kyseisen ryhmän muista nuorista toi paheksuen esille, joten keskustelua asiasta selvästi käytiin. (TYKL/SPA/531.) Tässä nimenomaisessa tapauksessa hyljeksitty poika kertoi kokeneensa aiemminkin koulussa syrjintää, koska ei noudattanut pienen paikkakuntansa ahtaaksi kokemiaan sukupuolirooleja ja oli poikana kiinnostunut tanssista ja teatterista. Tämä saattaa olla *Myrsky*-ryhmästä kerrotun ajankohtaisen tilanteen taustalla, jolloin ryhmä ei ole kyennyt täysin murtamaan paikkakunnan nuorten keskuudessa vallinnutta ilmapiiiriä. *Myrsky*-ryhmänsä ulkopuolella ajoittain hyljeksitty kertoo itse seuraavalla tavalla *Myrskyä* edeltäneestä tanssiharrastuksestaan, missä hän vaihtoehtojen puutteessa toimi jonkin aikaa ainoana poikana tyttöryhmässä:

- H: [...] aika vanhakantainen ajattelutapa täällä on. Et se on niin, että pojat jääkiekkoa ja tytöt tanssia. Ja pojat ei voi harrastaa tanssimista eikä tytöt jääkiekkoa.
K: Ja se oli susta tyhmä juttu?
H: Se on tosi tyhmää.
[...]
H: Aika, se oli aika vaikeaa siihen ryhmään niinku, et vaikka siinä oli minun tuttuja niin, kuitenkin se oli aika vaikea siihen päästä. Ja sitte toinen oli, että, vaikka kiinnostusta ja innostusta löys ni, mie koin, että paineet oli aika suuret.
K: Oliko se niinku, pitikö suorittaa, oliko semmoset paineet vai?
H: Joo, ja sitte toinen oli se, että se, ku näky sitte niinku kaveriporukoissa, että, heti alko semmonen tietynlainen syrjiminen.
K: Niin niin, et sä sillä tavalla koit.
H: Et siinä tuli taas se vanhakantainen ajattelutapa.
KS: Justii, et sulla omiin kokemuksiin tää ihan perustuu. (TYKL/SPA/530.)

Hänellä on perheensä tuki itselleen ja omille toimilleen. *Myrsky*-ryhmässä hän kokee olevansa kuin kotonaan. Mutta kotipaikkakunnaltaan hän ei koe löytävänsä yleisesti tukea omille pyrkimyksilleen ja haluaakin muuttaa sieltä pois aikuisena. (TYKL/SPA/530.)

Tällaisiinkin tilanteisiin taiteen tekeminen on saattanut tuoda nuorille analyttisiä välineitä. Toisessa, Norjan ja Suomen rajan läheisyydessä kokoontuvassa nuorten ryhmässä toimiva 14-vuotias tyttö kertoo heidän työstäneet *Myrsky*-toiminnassa eri ilmaisun keinoin ajatusta rajasta:

H: No mä aloin miettimään sitä, että, no just sitä mitä me käsiteltii, raja, et missä kaikki voi olla raja. Ja mie oon tullu siihie tulokseen, että joka paikassa on rajoja. Että ihan jokasessa, nii että maailma ei oo, missään ei mitään paikkaa jossa ei ois raja.

KS: Nii. Minkälaisia rajoja sitte siinä aattelet?

H: No yleensäkki tottakai Norjan ja Suomen raja, mutta sitte itsessämme raja johonki asiaan, et kuinka pitkälle menee ja niin, joka paikka. (TYKL/SPA/518.)

Hän löysi raja-käsitteen avulla keinoja miettiä paitsi maiden välisiä rajoja, myös rajoja, joita kukin ihminen löytää itsestään ja ihmisten väliltä. Uuteen toimintaan ja uusiin tuttavuuksiin uskaltamisessa ihmiset ylittävät rajoja. Se voi välillä olla helppoa, mutta välillä esimerkiksi ujouden voittamisessa vaikeaa. (TYKL/SPA/518.)

MILLAISIA KOKEMUKSIA NUORILLA OLI HANKKEESTA?

Kaikista palautekyselyyn vastanneista nuorista oli täysin samaa mieltä tai samaa mieltä...

- 83 % ”Mukana olleet nuoret ovat viihtyneet hyvin yhdessä”
- 82 % ”Tunnelma harjoituksissa ja esityksissä on ollut kannustava”
- 79 % ”Olen saanut apua muilta ryhmän jäseniltä, jos olen tarvinnut sitä”
- 66 % ”Olen tuntenut itseni hankkeen työryhmän tärkeäksi jäseneksi”
- 55 % ”Olen löytänyt ystäviä, joiden kanssa olen viettänyt myös muuta vapaa-aikaa”
- 51 % ”Olen löytänyt ystäviä, joiden kanssa voin jutella myös luottamuksellisesti”

Innokkaimmin mukana olleilla nuorilla oli enemmän positiivisia kokemuksia kuin vähemmän innokkaasti osallistuneilla nuorilla.

Tarkempia tuloksia Kvantitatiivisen palautekyselyn tulokset -osion luvussa 9.

Vallitsevana piirteenä *Myrsky*-hankkeissa on ollut nuorten halu ja vahvistuva kyky toimia yhdessä toisten nuorten ja aikuisten kanssa. Tunteiden ilmaisun tavoin tämäkään ei kuitenkaan johda väistämättä myönteiseen ja sopuisaan vuorovaikutukseen. Onnistuessaan rohkaistuminen, ilmaisutaitojen oppiminen ja omin ehdoin tekijyyden saavuttaminen yksin ja yhdessä toisten kanssa on nuoria vahvasti voimaannuttavaa.

Kiinnittyminen identiteettisymboleihin

Identiteettien kolmanteen ulottuvuuteen luettavia piirteitä aineistossa on vähemmän, kuin ensimmäiseen ja toiseen. Kolmanteen ulottuvuuteen kuuluu tiettyjen nimeämällä tai muulla keinolla symbolisesti ilmaistujen ja rajattujen sosiokulttuuristen ryhmien osoittaminen. Nämä ryhmät muodostavat eräänlaisia kuviteltuja yhteisöjä, siis kollektiivisesti sosiokulttuurisessa vuorovaikutuksessa määritettyjä identifikaation kohteita. (Siivonen 2008, 79–80; ks. myös Andersson 1991.) Yleisesti ryhmään kuulumisen tunnetta pidetään tärkeänä ihmisen omanarvontunteelle, varsinkin jos sitä kautta pystytään lisäämään ryhmän ja itsen arvostusta (esim. Tajfel 1974).

Yhteenkuuluvuuden tunne rakentuu kaikilla identifikaation ulottuvuuksilla. Ensimmäisellä ja toisella ulottuvuudella symbolisia ryhmiä ei nimetä. Ensimmäinen, kehollisten perustarpeiden ja tunteiden ulottuvuus muodostaa mahdollisuuden identifikaatiolle. Toisella ulottuvuudella yhteenkuuluvuuden ja vierauden tunteet tulevat esille sosiokulttuurisessa vuorovaikutuksessa ihmisten kesken osin sanattomina käytänteinä ja totumuksina. Kolmannella ulottuvuudella ihmiset määrittävät tietoisesti ja rajaavat symbolisesti ryhmiä, joihin esimerkiksi kokevat kuuluvansa ja joista heidän sosiokulttuurisesta ympäristöstään löytyy kollektiivisia symbolisia määreitä. Tässä keskitymme tarkastelemaan taiteen tekijöitä ja syrjäytyneitä identifioitumisen kohteina. Ne nousevat esille tämän tutkimuksen aineistosta.

Joissakin tutkimuksissa sosiokulttuurisiksi identiteeteiksi on määritelty nimenomaan tämä niiden julki tuotu, kerronnallinen ulottuvuus (esim. Ollila 2008, 21–22). Tässä olemme pitäneet oleellisena eritellä analyttisesti sekä tunteena ja sanattomasti toimissa ilmenneet että eksplisiittisesti ilmaistut identifioitumisen tavat. Näemme ne kaikki sosiokulttuurisesti oleellisina ja osin myös sosiokulttuurisissa prosesseissa määräytyvinä ulottuvuuksina. Siten taiteen tekemisen merkitykset nuorille tulevat selkeämmin ja moniulotteisemmin esille. Identiteetit ilmenevät käytännössä pitkälti käytänteinä ja tunteina. Tämä koskee kaiken ikäisiä ihmisiä. (Ks. Siivonen 2008, 73–80.)

TAITEEN TEKIJÄT

Nuoret ovat monilla paikkakunnilla todenneet, että *Myrsky*-ryhmissä mukana olevat ovat samanhenkisiä. Näin asian ilmaisee eräs 16-vuotias tyttö:

H: [...] Kumminki samanhenkisiä, ku ollaan kumminki samanlaisessa jutussa mukana. (TYKL/SPA/533.)

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Hankkeisiin mukaan lähteminen on ollut yleensä vapaaehtoista (ks. tarkemmin sivuilta 214–217), *Myrskyn* kansallisten tavoitteiden mukaisesti. Silloin yhteinen kiinnostus taiteen tekemiseen on ollut nuoria jo lähtökohtaisesti yhdistävä piirre. Yksi 16-vuotias tyttö on nimennyt oman pienen kotipaikkakuntansa *Myrsky*-nuoret omaksi, muista paikallisista nuorista erottuvaksi ryhmäkseen:

H: [...] Tämä meän porukka, mikä on teatterissa ni ollaan varmaan niinku [koti]kunnan ainoita, tämmösiä, taiteellisia hörhöjä [...]. (TYKL/SPA/534.)

Hänen arvionsa mukaan *Myrsky*-hanke on koonnut yhteen kaikki paikkakunnan ”taiteelliset hörhöt”. Tällä paikkakunnalla nuorten teatteritoimintaa oli jonkin verran ollut jo ennen *Myrsky*-ryhmän aloittamista, ja teatterista muodostuikin ryhmän keskeinen toiminnan muoto. Tilastollisen tutkimusosuuden mukaan näyttää kuitenkin siltä, että *Myrsky* on koonnut mukaan myös sellaisia nuoria, joiden innostus lähtökohtaisesti ei ole ollut suuri tai jotka eivät ole olleet erityisesti kulttuurin suurkuluttajia (ks. tarkemmin sivuilta 205–207 ja 214–217).

OLIVATKO PALAUTEKYSELYYN VASTANNEET NUORET KULTTUURIN SUURKULUTTAJIA?

Vähintään kolme kertaa vapaa-ajallaan oli käynyt:

- elokuvaesityksessä 65 %
- teatteriesityksessä 39 %
- klassisen musiikin konsertissa 11 %
- muussa konsertissa 42 %
- tanssiesityksessä 31 %
- sirkusesityksessä 25 %
- taidenäyttelyssä 28 %
- museon näyttelyssä 26 %
- kirjallisuustilaisuudessa 9 %

Myrsky-hankkeet onnistuivat saamaan uusia nuoria kulttuuritoiminnan piiriin, sillä eri taiteenlajien hankkeisiin osallistuneissa nuorissa ei ollut keskimääräistä enempää kyseisen taiteenlajin tilaisuuksissa useammin käyneitä.

Tarkempia tuloksia Kvantitatiivisen palautekyselyn tulokset -osion luvussa 4.

”Taiteelliseksi hörhöksi” luonnehdinnasta on luettavissa sekä positiivista arvoa tuovaa ryhmään identifioitumisen luonnetta että ”hörhöyttä”, joka näyttäisi asettavan taiteen tekemisen ja sen tekijät ehkä hivenen positiiviseen marginaaliin laajemmassa kontekstissa. Tällä tasolla nuoret eivät kuitenkaan ole haastatteluissa tai muussa aineistossa asiaa eritelleet. Hanketta vetävän taiteilijan näkökulmasta tässä samassa hankkeessa näyttää olevan runsaasti jo lähtökohtaisesti aktiivisia ja taiteen tekemisestä kiinnostuneita nuoria:

H: [...] Tässä [hankkeemme] toiminnassa on ollu enemmän mukana niitä, jotka on luonnostaan aktiivisia henkilöitä, jotka on muutenkin mukana monessa muussa jutussa. (TYKL/SPA/542.)

Pienillä paikkakunnilla, joilla tämäkin hanke toimi, asuvien nuorten puheista käy ilmi, että taiteen tekemisen mahdollisuuksia ei heidän kotiseudullaan kovin paljoa ole tarjolla. Siksi *Myrskyn* tarjoamiin mahdollisuuksiin on tartuttu hanakasti. 14-vuotias tyttö kertoo asiasta näin:

H: [...] Silleen että kun ei oo muuta ku niitä liikuntaharrastuksia ollu tällä paikkakunnalla ennen. Eikä ne välttämättä enää kiehdo niin paljoo! Niin halus jotain musiikkia siihen, että tuntee osaavansa niinku tehä jotain. [...] lähinnä sen takia, että se kuulosti mielenkiintoselta [...]. (TYKL/SPA/517.)

Moni nuori maaseutupaikkakunnilla tai pienissä kaupungeissa kuitenkin soittaa tai on soittanut jotakin instrumenttia, johon kotipaikkakunnalta tai lähistöltä on löytynyt mahdollisuuksia (esim. TYKL/SPA/493; TYKL/SPA/513; TYKL/SPA/515). Osalla musiikin harrastaminen on ollut mahdollista vain koulussa musiikintunneilla ja koulun tiloissa vapaa-ajalla, jolloin koulu on saattanut sijaita usean kymmenen kilometrin päässä kotoa (esim. TYKL/SPA/511). Paikoin säännölliset soittotunnit ovat olleet niin kaukana, että niillä käyminen osoittaa jo sen kautta erityistä paneutumista ja myös vanhempien tukea musiikkiharrastukseen. Seuraavassa Utsjoella asuva 13-vuotias tyttö kertoo käyvänsä viikoittain Norjan puolella 70 kilometrin päässä pianotunneilla vanhempiensa kyydillä:

KS: Mites, onks sulla sitte jotain taide- tai kulttuuriharrastuksia? Et soitatko jotain tai onks sul jotain?

H: No laulan ja sitte opettelen pianoa. Ja käyn niinku kerran viikossa siellä Norjan puolella Tanassa pianotunneilla.

KS: Just. Norjan puolella asti.

H: Joo.

KS: Onko lähempänä mahdollista sitte vai minkä takia se on siellä?

H: No Utsjoella ei oo nytte ollu opetusta. Ja sitte no, lähinnä Norjan puolella, se on ehkä seittemänkymmenen kilometrin päässä. Tai noin.

KS: Aikamoinen matka se sitte on. Miten sä pääset sinne kulkemaan?

H: No äiti tai isä vie mut aina sinne. Sitte se kestää ehkä tunnin ja sit me lähetään takasin kotiin. (TYKL/SPA/522.)

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Maaseutukunnissa asuvat nuoret ovat harrastaneet esimerkiksi kuvataiteita tai jotakin muuta taiteen alaa koulun tai kansalaisopiston kerhoissa tai kursseilla (TYKL/SPA/508; TYKL/SPA/512; TYKL/SPA/513). Monet ovat maininneet piirtämisen, maalaamisen, kirjoittamisen ja esimerkiksi verkossa tai liveinä pelatut roolipelit joko yksin tai kavereiden kanssa ja ilman erityistä ohjausta harrastetuksi ja kiinnostavaksi toiminnaksi (esim. TYKL/SPA/473; TYKL/SPA/512; TYKL/SPA/513; TYKL/SPA/516). Pienemmillä paikkakunnilla nuoret ovat kertoneet kulttuuri- ja taideharrastusten mahdollisuuksien vähyydestä tai yleensä harrastusmahdollisuuksien urheilupainotteisuudesta (TYKL/SPA/510; TYKL/SPA/517; TYKL/SPA/518). Tilastollisesta aineistosta näkyy, että tarjonnan ja ajan puute ovat vaikuttaneet nuorten harrastusmahdollisuuksiin. Kaupungeissa asuvilla ajan puute näkyi tärkeimpänä kulttuuriharrastusten esteenä. Maaseudulla asuvilla nuorilla tärkeimmät esteet kulttuuriharrastuksiin osallistumiselle olivat tarjonnan puute tai toiminnan vaikea saavutettavuus. (Ks. tarkemmin sivuilta 208–213.)

MILLAISIA ESTEITÄ NUORILLA OLI KULTTUURIHARRASTUKSIIN OSALLISTUMISELLE?

- 18 % sanoi, ettei harrastuksille ollut esteitä ja 82 % mainitsi vähintään yhden esteen
- 46 % nuorista sanoi, ettei aika riitä kaikkiin kiinnostaviin harrastuksiin
- 34 % nuorista sanoi, ettei harrastustoimintaa ollut heidän kotipaikkakunnallaan
- 23 % nuorista sanoi, että harrastus on liian kallis
- ajan riittämättömyyttä piti kulttuuriharrastusten suurimpana esteenä 52 % jonkun esteen maininneista maaseututaajamissa tai haja-asutusalueilla asuneista nuorista ja 56 % Etelä-Suomen läänissä asuneista nuorista
- harrastustarjonnan puuttumisen ja vaikean saavutettavuuden mainitsi kulttuuriharrastusten suurimpana esteenä 55 % jonkun esteen maininneista kaupunkilaisnuorista ja 57 % Pohjois-Suomessa asuneista nuorista

Tarkempia tuloksia Kvantitatiivisen palautekyselyn tulokset -osion luvussa 5.

Esteistä huolimatta näkyvä nuorten aktiivisuus kertoo monien *Myrskyssä* mukana olevien nuorten suuntautuneisuudesta taiteen tekemiseen ja kulttuuriharrastuksiin. Monet pienillä paikkakunnilla eteläisessä ja pohjoisessa Suomessa asuvat ovat kokeneet taiteen tekemisen mahdollisuudet paikkakunnallaan heikoiksi, joten toiminnan mahdollisuuksien puolesta he ovat olleet suhteellisesti ottaen syrjässä taiteen tekemisestä. Motivoituneina moni näistä nuorista on kuitenkin löytänyt toimintamahdollisuuksia, joiden joukkoon *Myrsky*-hankkeet ovat tervetulleina kuuluneet. Siten nämä nuoret eivät ole olleet intonsa, motivaationsa tai suuntautuneisuutensa puolesta syrjässä taiteen tekemisestä. Monet heistä kertovat myös kotoaan saamastaan tuesta kulttuuri- ja taideharrastuksiinsa. Tilastollisen aineiston mukaan kotien tuki on muita vahvempaa silloin, kun vanhemmilla on suhteellisen korkea koulutus eikä perheessä ole taloudellisia vaikeuksia (ks. tarkemmin sivuilta 205–207).

Lähtökohtaisesti motivoituneista ja täysin vapaaehtoisesti hankkeisiin lähteneistä nuorista oli tilastollisen aineiston mukaan koko Suomesta 75 prosenttia toiminnassa mukana täysillä tai melko innokkaasti. 43 prosenttia nuorista olisi halunnut osallistua ideointiin ja toiminnan suunnitteluun toteutunutta enemmänkin. Neljällä prosentilla sen sijaan into laantui hankkeen toiminnan aikana. Seitsemän prosenttia ei innostunut taiteen tekemisestä koko hankkeen aikana. Lähtökohtaisesti ainakin

osittain pakosta mukaan lähteneistä nuorista kuitenkin lähes puolet osallistui lopulta hankkeeseen innokkaasti tai täysillä, joten jokin siinä sai heidät innostumaan toiminnan aikana. Alusta asti innokkaasti hankkeissa mukana olleet olivat kuitenkin osallistuneet hankkeiden eri toimiin aktiivisemmin kuin lähtökohtaisesti motivoitumattomammat. (Ks. tarkemmin sivuilta 217–221.)

KUINKA INNOKKAASTI NUORET OSALLISTUIVAT HANKKEISIIN?

Kaikista palautekyselyyn vastanneista nuorista:

- 36 % oli mukana täysillä
- 32 % oli mukana melko innokkaasti
- 19 % osallistui vaihtelevasti oman jaksamisen ja aikataulujen mukaan
- 7 % ei ollut kovin kiinnostunut koko aikana

Täysin vapaaehtoisesti mukana olleet nuoret olivat osallistuneet paljon innokkaammin kuin ne nuoret, jotka olivat mukana ainakin osittain pakosta.

Tätkempia tuloksia Kvantitatiivisen palautekyselyn tulokset -osion luvussa 7.

Osa esimerkiksi koulukodissa elävistä nuorista, on ollut lähtökohtaisesti tuen, motivaationsa ja suuntautuneisuutensa puolesta kauempina taiteen tekemisestä, mutta ovat saattaneet löytää innon tekemiseen sekä omaa tekijyyttään ja näkemystään *Myrsky*-hankkeen kautta (ks. esim. TYKL/SPA/556, 15). Esimerkiksi eräs ohjaaja on kirjoittanut kokemuspäiväkirjaansa koulukodissa asuvasta nuoresta, joka innostui seinämaalauksesta ja jonka oma tekijyys näkyi myös muiden neuvomisessa:

K: [Nuori] alkoi heti hommiin kun tuli kotiin. Hän nauttii silminnähdän ja antaa neuvoja muille nuorille. Hienoa. (TYKL/SPA/556, 23.)

Tilastollisen aineiston mukaan lähtökohtaisesti innottomille nuorille olivat kuitenkin samat asiat tärkeitä kuin muille: yhteistyö ryhmässä, yhteinen onnistuminen, selviytyminen omasta roolista ryhmässä ja omien taitojen kehittyminen (ks. tarkemmin sivuilta 223–226).

Sosiokulttuurisessa vuorovaikutuksessa identifiaktion toisella ulottuvuudella sekä muiden nuorten että aikuisten keskuudessa kasvava taiteen tekijyys onkin näyttö nuorten kiinnittymisestä taiteen tekijöiden joukkoon. Itsensä nimeäminen taiteen tekijäksi tai lievemmin ”taiteelliseksi hörhöksi” on kuitenkin vaativuudessaan todennäköisesti monelle hankalaa. Tekijyyden kasvaminen sille identifiointimisen ulottuvuudelle on pitkä prosessi. Pitkäjänteisyys, yhdessäolo muiden nuorten ja taiteen ammattilaisten kanssa taiteen tekemisen lomassa ja nuorista lähtävä vuorovaikutteisuus kaikessa toiminnassa ovatkin oleellisia nuorten taiteen tekemisessä. Niiden avulla nuorten tekijyys vahvistuu, oli sitten kyse ammattiin suuntautumisesta tai identiteettien ja vuorovaikutustaitojen kehittämistä taiteen tekemisen avulla. Tilastollisen tutkimusosuuden tuloksista näkyy myös, että lähes 70 prosentilla nuorista oma taiteellinen toiminta hankkeissa on lisännyt heidän kiinnostustaan yleensä kulttuuriin ja taiteeseen ja heidän haluaan itse osallistua taide- ja kulttuuriharrastuksiin (ks. tarkemmin sivulta 231, taulukko 21). Siten nuorten oma tekijyys ja kiinnittyminen taiteeseen näyttävät saaneen tukea *Myrskyn* toiminnassa. Suunta kohti nimettyyn taiteen tekijöiden joukkoon kuulumista on osalla nuorista valittuna.

Sosiokulttuurisen identiteetin rakentumisen kysymykset suhteessa nuorten taiteelliseen toimintaan ovat tässä tutkimuksessa keskeisiä jo pelkästään herkän elämänvaiheen – siis nuoruuden – näkökulmasta (ks. myös Saresma 2002; Mannheim 1928/1952), mutta yhtä lailla tulevan aikuisuuden, siis yleensä

hyvän elämän toteutumisen kannalta (Lahikainen & Punamäki & Tamminen 2008, 11; Niemelä 2002, 76). Tuija Saresma (2002) korostaa identiteettityön merkitystä taidesuhteen rakentumisessa. Jorma Niemelä (2002) pitää identiteettityötä tärkeänä marginaalista murtautumisessa ja yksilön toimijuuden sekä hyvinvoinnin rakentumisessa. *Myrsky*-hankkeissa innokkaasti mukaan lähteneet olivat muita innokkaammin mukana ja kokivat osallisuutensa ja hankkeista saamansa kokemukset suhteellisen hyväksi. Siitä huolimatta moni alussa motivoitumaton nuori innostui mukaan ja koki toimintansa *Myrsky*-hankkeissa anniltaan myönteiseksi.

Tuija Saresma kuvaa taiteen merkitystä suomalaisten elämässä harrastajien omaelämäkertojen pohjalta, jotka on kerätty pyydettyinä kirjoituksina iältään 20–80-vuotiailta suomalaisilta. Saresman mukaan lapsuuden kokemukset kuvataan usein erittäin merkittäviksi taidesuhteen syntymiselle. Siinä keskeisiä tekijöitä ovat kasvuympäristön olosuhteet, varsinkin kodin kannustus, ja taideharrastukset. Saresman mukaan nuoruudessa taide voi olla tärkeä apukeino elämän suunnan ja merkityksen löytäjänä. Oman taiteenalan löytäminen on myös helpottanut murrosiän myrskyjä. Saresman käyttämässä kirjoitetuissa elämäntarinoissa korostuu välineellinen suhde taiteeseen eli taiteen käyttäminen tiettyjen tarkoitusperien saavuttamiseksi, oli sitten pyrkimyksenä terapeutin vaikutus, pako arjesta tai jotain muuta. Omaelämäkertoissaan siis myös aikuiset harrastajat ovat arkoja nimittämään itseään taiteilijoiksi. (Saresma 2002, 45–49, 144.)

Hyvin monilla *Myrsky*-nuorilla identifioituminen taiteen tekemiseen näkyy taiteen tekemisen sosiokulttuurissa käytänteissä identiteettien toisella ulottuvuudella intona, oppimisena, itseilmaisuna, yhdessä tekemisenä ja sekä yksilöllisen että kollektiivisen tekijyyden haltuunottona. Harva nuorista kuitenkaan rohkenee nimetä itseään taiteen tekijäksi. Ohjaajille *Myrsky*-hankkeiden taiteen tekemisen välineellinen funktio on selvänä mielessä. Nuoret eivät kuitenkaan itse koe toiminnan välineellisyyttä. He ovat heittäytyneet tekemiseen ja tekijyyteen monesti vahvalla ja iloisella totisuudella. Heille heidän tekemänsä taide ei ole väline, se on itseisarvo.

Moivvas on ottanut tekijyyden haltuunsa. Kuva: Tuotantokopla. SKR.

SYRJÄYTYNEISYYS

Syrjäytyminen ja osattomuus ovat julkisessa keskustelussa helposti totalisoivia käsitteitä, jotka jättävät tunnistamatta ”katveessa” olemisen monet merkitykset. (Suutari & Suurpää 2001.) Julkinen puhe viestinnässä ja mediassa *Myrsky*-hankkeisiin osallistuvista nuorista syrjäytymisvaarassa olevina onkin koettu arkaluonteiseksi, ja paikoin nuoret sekä taiteilijat ovat pahoittaneet mielensä turhasta leimaamisesta, koska hankkeet ovat olleet tarjolla eri alueilla myös kaikille nuorille, siis kenelle tahansa 13–17-vuotiaalle. *Myrsky*-hankkeissa mukana olevat nuoret eivät juuri puhu henkilökohtaisesta syrjäytymisestä. Osa heistä on elänyt kuitenkin sellaisissa olosuhteissa, joita voi hyvällä syyllä luonnehtia syrjäytyneisyyttä aiheuttaviksi, mikä näkyy sekä laadullisessa että tilastollisessa aineistossa. Syrjäytyneisyyden piirteitä voivat tuottaa esimerkiksi kotipaikkakunnan syrjäisyys tai nuorten sosio-kulttuurisen taustan jokin yhteiskunnan kokonaisuudessa marginaalisuutta tuottava piirre.

OLIVATKO PALAUTEKYSELYYN VASTANNEET NUORET ”MARGINAALISTA”?

- 33 % asui haja-asutusalueella
- 18 % sanoi, että perheessä on talousvaikeuksia
- 9 % maahanmuuttajatausta
- 5 % ei tuntenut itseään suomalaisiksi
- 5 % asui laitoksessa, sijaiskodissa tai tukiasunnossa

Tarkempia tuloksia Kvantitatiivisen palautekyselyn tulokset -osion luvussa 2.

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Kuten edellisessä luvussa todettiin, paikkakunnan syrjäisyys ei välttämättä tuota nuorille kokemuksellista syrjäytyneisyyttä taiteen tekemisestä eikä kulttuuriharrastuksista. *Myrsky* on avannut toiminnan mahdollisuuksia niille, joiden kotipaikkakunnalta on puuttunut taiteen tekemisen tarjontaa. Lähtökohtaisesti kokemuksellisesti taiteen teosta syrjässä olevat nuoret muodostavat toisenlaisen ryhmän identifioitumisessaan taiteen tekemiseen ja mahdollisesti myös omaan lähiyhteisönsä. Tilastollisen aineiston mukaan 41 prosenttia pojista ja 13 prosenttia tytöistä ilmoitti pakon yhdeksi syyksi osallistua *Myrskyn* toimintaan. Valtaosalla heistä hanke oli toteutunut koulussa tai koulukodissa. Heistä kaikilla pakko ei kuitenkaan ollut tärkein syy hankkeeseen osallistumiselle, vaan kymmenellä prosentilla pakko osallistua oli tärkein toiminnassa mukana olemisen syy. Nämä nuoret ovat olleet ainakin hankkeen aluksi kokemuksellisesti syrjässä taiteen tekemisestä. (Ks. tarkemmin sivuilta 214–217.)

Koulukodissa toimineesta hankkeesta on aineistossa nähtävissä nuorten oma identifioituminen syrjään taiteen tekemisestä ja heistä, jotka sitä harrastavat. Erään ohjaajan kokemuspäiväkirjan kuvauksen mukaan nuoret olivat alkuun suhtautuneet taiteen tekemiseen asiana, joka kuuluu toisille, paremmissa aineellisissa oloissa eläville:

K: ”Miksi me nuortenkodin tyypit tehdään muka elokuvaa, haista sinä ...?” Eräs tyttö epäili aluksi, että lastenkodin nuorilla ei ole mitään kerrottavaa. Hänen mielestään taidetta tekee vain ne, joilla on hieno koti, piano omassa huoneessa, kaunis perhe ja rahaa taiteen tekemiseen. (TYKL/SPA/556, 15.)

Kuvatussa hankkeessa nuoret löysivät kuitenkin alun epäluulon jälkeen tekemisen innon ja myös omaa tekijyyttään elokuviinsa niiden valmistumisen myötä (TYKL/SPA/556, 15). Lähes puolet

kaikista tilastolliseen kyselyyn vastanneista ja alussa innottomista nuorista löysi tekemisen innon hankkeen aikana, jolloin heidän syrjäytyneisyytensä taiteen tekemisestä lieveni. Kiinnostus taidetta ja taiteen tekemistä kohtaan on hankkeiden toimissa myös yleisesti vahvistunut.

Huoli nuorten suhtautumisesta siihen, että *Myrsky*-hankkeet on osin suunnattu syrjäytyneille tai sen uhatta oleville, on ollut hankkeita ohjaavilla taiteilijoilla mielessä koko ajan työtä tehdessään. Syrjäytyneisyyden idean on pelätty leimaavan haitallisesti ihan kaikkia hankkeissa mukana olevia nuoria. Seuraavassa eräs pilottihankkeen vetäjä kertoo, kuinka nuoret olivat havainneet puolitoista vuotta hankkeen alkamisen jälkeen Helsingin Sanomista, että *Myrsky* on suunnattu syrjäytyneille nuorille. He olivat heti seuraavalla harjoituskerralla kysyneet ohjaajalta perusteita tälle määrittelylle ja kertoneet, etteivät koe itseään syrjäytyneiksi. Näin myös ohjaaja koki, mutta pystyi perustelevaan sekä itselleen että nuorille syrjäytyneisyyden koko heidän paikkakuntansa ominaisuudeksi:

KS: Onks sulla sit siitä, tavallaan näistä nuorista mitkä on teillä siinä ni, ajatuksia siitä et miten ne on? Missä ne on kiinni ja mistä ne on syrjässä?

H: No siitä et, et mähän oon koko ajan ollu huolissani siitä et missä vaiheessa ne siel, saa tietää et ne on nyt niinku nimellisesti syrjäytyneitä. Ni sehän on kestäny tota, viime viikkoon asti. Viime viikon maanantaina ku mun mielest oli iso juttu Hesarissa. Ni siel oli se syrjäytyneisyys mainittu. Sit torstaina ku meil oli, treenit ja joulujuhlat noitten kans [hankepaikkakunnalla] ni ne kyseli multa et miks me ollaan syrjäytyneitä.

KS: Justii, joo. Et se tuli niinku nyt?

H: Nii, et puoltoist vuotta on kestäny, niinku ne on sillee, saanu tietää, et ne on nyt niinku leimattu syrjäytyneeks.

KS: Nii justii. No mitä sä sanoit?

H: No sit mä kysyin niiltä et ootteks te omasta mielestänne syrjäytyneitä. Sit ne ei. Koska ne aatteli sen enemmän semmosena, negatiivisena, ongelmatapauksena. Ja, enemmänhän tota, Harri Kivi oli kans sillon alun perin, ku ne kutsu ja kysy et oisko lähös vetään tälläst, ni sit se oli sitä mieltä, et koko seutu voi olla syrjäytyny ja, sitä on tuol [hankepaikkakunnalla] pohtinu, et tavallaan ne on, [paikkakunnallaan] aika normaaleita. Mut et myöskään siel ei, kauheesti tueta mihinkään. Et kyl siel ehkä vähän urheiluun, tuetaan tai sitä voidaan ehkä vähän pitää siellä et se on niinku jotain. Mut et välttämättä niin kauheesti siel ei yleisesti, tueta. Et sielläki on sitä nuorisotoimen kärsintää, noin, et kyl ne on vähän siel, sillee syrjässä. (TYKL/SPA/540.)

Myös vuosituhanen vaihteessa toteutetussa Suomen Akatemian *Taimi*-hankkeessa (taide ja minus) on havaittu syrjäytymispuheiden arkaluontoisuus tutkimukseen osallistuneiden lasten ja aikuisten kohdalla. Inkeri Sava arvioi sen johtuvan vallankäytön mekanismeista, jotka ohjaavat syrjäytyneeksi määrittelyä. Hänen mukaansa ”vallan jakautumiseen perustuvat tekijät luovat ihmisten elämiseen perustan, joka määrittää myös koetun aseman erilaiseksi”. Tärkeää on kysyä, millainen suhde ihmisellä on itseensä ja paikkaansa elämässä sekä tuleeko mahdollisesti määritellyksi keskiöstä sen laitamille toiseksi ja erilaiseksi. (Sava 2003, 36.)

Yksi syrjässä olemista luova määre voi olla sukupuoli. Näennäisesti sukupuolineutraali taiteen kenttä on kahtia jakautunut ja hierarkisoitunut sukupuolen mukaan. Naiset kuluttavat taidetta ja miehet tuottavat sitä (Saresma 2002, 168). *Myrsky*-hankkeissa omaa tekijyyttään taiteen tekemiseen ovat kuitenkin nostaneet esille sekä tytöt että pojat. Taiteenaloittain nuoret ovat eriytyneet jonkin verran sukupuolen mukaan siten, että pojat ovat olleet hiukan tyttöjä enemmän musiikki- ja elokuvahankkeissa, kun taas tytöt poikia enemmän teatteri- ja tanssihankkeissa. On ainakin paikallista kokemusta siitä, että esimerkiksi tanssi on koettu pojille sosiokulttuurisesti sopimattomaksi taiteen alaksi, mikä rajaa tässä tapauksessa heitä tämän taiteen harjoittamisen ulkopuolelle. Pojilla halu tekijyyden rakentamiseen näkyy aineistossa hiukan tyttöjä vahvemmin: he olisivat halunneet hiukan tyttöjä useammin osallistua hankkeiden toiminnan ideointiin ja suunnitteluun toteutunutta vahvemmin (ks. tarkemmin sivuilta 202–204 ja 220–221).

Vahvemmat erot sukupuolittuneesta taiteen harjoittamisesta saattavat syntyä ja näkyä vasta aikuisissa. Esimerkiksi *Riitta Hanifn* mukaan (2009, 241) naisten on miehiä vaikeampaa jatkaa aktiivista musiikkiharrastusta aikuisiällä (soitto, laulu, säveltäminen). Vaikka naiset saisivatkin pianon mahtu-

maan kotiin, ja heille jäisi aikaa perheeltä, on naisten vaikea löytää tuekseen ryhmää, joka motivoisi jatkamaan. Enimmäkseen kitaran jo nuorena valinneet miehet soittavat erilaisissa bändeissä – kulloinkin ajankohtaisissa uusissa kokoonpanoissa – tekevät omia kappaleitaan ja mahdollisesti jatkavat jo lukioiässä alkanutta musiikin muokkaamista tietokoneella. Kaikista näistä nuorena aktiivisen musiikkiharrastuksen aloittaneista tulee kyllä konserteissa kävijöitä ja levyjen ostajia, naisistakin siis musiikin kuluttajayleisöjä.

Itäsuomalaista *Myrsky*-hanketta vetänyt taiteilija näkee nuoret yhtenä vaiennettuna vähemmistöryhmänä suomalaisessa, turhan yksinäisessä kulttuurissa. Hän on työskennellyt ja opettanut viime vuodet Afrikassa, josta palasi hankkeen myötä Suomeen:

H: [...] Suomes mun mielest ongelma on niinku se jollainen monotonisuus ja homogeenisuus ja niinku hegemonia [...]. Ja nuoret on, nuoret ja vanhukset on ihan samanlainen vähemmistö ku muutki että mikä niinku painetaan tavallaan pois näkyvistä. (TYKL/SPA/437.)

Nuorten ja muiden vähemmistöjen, esimerkiksi maahanmuuttajien, olemassaoloa ja toimijuutta on hankkeissa tehty näkyväksi. Taiteilija pitääkin *Myrskyä* tästä näkökulmasta poliittisena projektina:

H: [...] Tää mikä täs Myrsky-hankkees tapahtuu ni [...] mun mielest se ei pyri yksinkertaistamaan, vaan must se tuo niinku tavallaan enemmän näkökulmia keskusteluun, että sillä lailla mä näen et se on niinku post-modernimpaa ku seitkytluku ja siinä mieles fiksumpaa [...] elävöittävämpää, voimauttavampaa ja rikastavampaa niinku keskustelun avausta. (TYKL/SPA/437.)

Myrsky-hankkeen toiminnan luonteen nähdään tässä tukevan sosiokulttuurista monimuotoisuutta hyvällä tavalla.

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Myrsky-hankkeiden kokemuksista on nähtävissä, että osa nuorista on kotipaikkansa vuoksi syrjässä ohjatusta taiteen tekemisestä. Kuitenkin moni heistä on kokemuksellisesti kiinnittynyt taiteen tekemiseen, eikä heillä omaan lähiyhteisöön kiinnittymisessä näy ongelmia. Heidän näkökulmastaan syrjäytyneisyys on omaa identifioitumista loukkaava määre, eivätkä he hyväksy sitä identiteettinsä osaksi.

Pienen osan nuorista voi havaita yhteiskunnan tarjoamista mahdollisuuksista syrjässä oleviksi arvioimalla heidän elämänolosuhteidensa ulkoisia tekijöitä ja heidän omia kokemuksiaan asemastaan yhteiskunnassa. Heille syrjäytyneisyys identiteetin osana on kuitenkin myös ongelmallinen. Se saattaa kiinnittää heidät syrjäytyneen identiteettiin sekä heidän omassa kokemuksessaan että muiden arvioissa. Tämä ei auta heitä voimaantumaa paremmin osallisiksi yhteiskunnassa. *Myrsky*-hankkeessa on nähtävissä, että dialoginen taiteen tekemisen prosessi voi kuitenkin vahvistaa myös taiteen tekemisestä syrjään itsensä identifioineita nuoria kohti taiteen tekijän identiteettiä. On mahdollista, että samalla heillä vahvistuu myös yleisempi osallisuuden kokemus yhteiskunnassa.

Tästä huolimatta on myös jokunen esimerkki *Myrsky*-hankkeista, joissa taiteen tekeminen on syrjäyttänyt nuoria muista kotipaikkakunnallaan. Siten siis tälläkään identifioitumisen ulottuvuudella taiteen tekeminen ei väistämättä johda myönteisiin tuloksiin ja syrjäytyneisyyden lievenemiseen ja se voi ehkä jopa tuottaa tai vahvistaa syrjäytymistä. Onnistuessaan taiteen tekemisen prosessit ovat kuitenkin vahvoja välineitä syrjäytyneisyyden lieventämisessä nuorten koko elämän kokonaisuudessaan. Oleellista siinä on nuorten identifikaation siirtyminen syrjäytyneisyydestä kohti taiteen tekijyyttä, mitä *Myrsky*-hankkeissa on tapahtunutkin. Keskeistä silloin on se, että taide ei ole nuorille taiteen tekijöille väline syrjäytyneisyyden ehkäisemiseksi, vaan heidän aktiivisen tekijyytensä tuottamaa. Sitä ei ole ilman taiteen itseisarvoista asemaa heidän toiminnassaan.

Identifikaation merkitys maahanmuuttajille

Laadullisessa tutkimuksessa haastatellut maahanmuuttajanuoret ovat kaikki Suomen ulkopuolella syntyneitä ja korkeintaan joitakin vuosia *Myrsky*-hankkeessa toimimistaan ennen Suomeen muuttaneita. Inkeri Savan (2003, 42–43) mukaan tärkeätä yksilölle on arvostuksen saamisen tunne ja toivo paremmasta. Ensin tulee päästä osalliseksi vaikuttamismahdollisuudesta omaan elämäänsä ja osalliseksi merkityksellisestä toiminnasta. Kovia kokeneen nuoren kohdalla merkityksellisten toisten tuki voi käynnistää kiinnittymisen laajemminkin yhteisöön ja identiteetin rakentumisen. Näin on tapahtunut esimerkiksi Kainuussa, jossa merkityksellisenä toisena on toiminut koko monikulttuurinen hankeyhteisö osallistujilleen, jotka olivat joitakin vuosia aiemmin Suomeen muuttaneita ja kantasuomalaisia nuoria. ”Uudet suomalaiset” teatteriesitys rakentui nuorilta itseltään esiin nousseisiin teemoihin kuten sota, suomalaisuus ja pyhä: eri kulttuurien näkökulmia teatterin keinoin. Joulukuussa 2008 toteutuneet kuusi esitystä olivat loppuunmyytyt.

Tärkeimmäksi nuorille näyttelijöille on noussut kulttuurisen vuorovuorovaikutuksen käynnistyminen. Kyse on yhteyden syntymisestä sellaisten nuorten välille, jotka ovat kokeneet toisensa kulttuurisesti toisiksi mahdollisesti useammallakin identifioitumisen ulottuvuudella. Vahvistuneen yhteyden kautta entistä laajempi toiminnallinen yhteisö ja mahdollisesti uudenlaiset identifikaation kohteet saattavat lähteä kehittymään. Afganistanista ja Irakista jo muutama vuosi sitten Kajaaniin muuttaneet 23-vuotias nuori mies (H1) ja 19-vuotias nainen (H2) kuvaavat *Myrsky*-hankkeensa merkitystä itselleen ja muille identifioitumista rajanneiden kulttuuristen näkökulmien avaajana:

H1: [...] Ne oli tärkeitä asioita minun mielestä että pitäny jotenkin tämä viesti lähtä eteenpäin että suomalaisillekin [...] että minkälainen on oikeesti tää meidän elämä maahanmuuttajille täällä [...]. Se oli tosi tärkeä minulle.
[...]

H2: Kyllä sain [suomalaiset] kaverit ja sitten sain ymmärtää suomalainen, että meidän kulttuuri ja sitten [...] sain suomalainen kulttuuri, miten ollaan toimitaan suomalaisen kanssa. (TYKL/SPA/435.)

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Ohjaajan haastattelu tukee nuorten kuvausta. Hän havaitsi samanlaista näkemysten avautumista myös ryhmän kantasuomalaisen nuorten kohdalla:

H: [...] Et ihan se semmonen, suurin osa ei oo ollu missään tekemisissä [maahanmuuttajien kanssa]. Et se oli sillee niinku uus kokemus ja sit sitä kautta ne ku siin vaihettiin aika paljon tarinoita siitä niiden ihmisten elämästä ni monelle tuli varmaan niinku ihan uus näkökulma siihen uhmaan ja siihen mistä ne tulee. Se ongelma on just ulkomaalaisten suhtee se et niin kauan ku niit ei tunne oikeesti henkilökohtasest ite, ni ne on niinku outoja ja pelottavia. (TYKL/SPA/437.)

Lisäksi ohjaaja kertoo saaneensa palautetta yleisöltä siitä, että esitys on jopa muuttanut joidenkin katsojien ajattelutapaa myönteisemmäksi maahanmuuttajista. Samanlaisia kokemuksia on myös muista hankkeista (esim. TYKL/SPA/539). Maahanmuuttajanuoret kertovat kuitenkin Kajaanin hankkeesta, että jotkut heille tärkeitä katsojia kuten vaikka omat luokkakaverit tai opettaja eivät saapuneet esityksiin. Kajaanin hankkeen ohjaajan mukaan noin puolet koko yleisömäärästä näissä esityksissä oli uusia kävijöitä, joita ei usein näy teatterissa. Ohjaaja kuvaa heistä joidenkin olleen liikkeellä aggressiivisella asenteella:

H: [...] Jotenki sillee että mä vihaan tätä esitystä ennen ku on tullu edes ovest sisään, että ilmeisest jotain hampaankolossa ulkomaalaisia vastaa. Paris esityksessä oli pari semmost katsojaa, jotka toinen katto puolet esityksestä ja toinen koko esityksen, mut näki että tol on aika vaikeeta.

SK: Mistä sää sen näit?

H: No ei ihan siis sen naamasta, että siis istu siel tälle ja kuuntelee. Ettei niinku sano mitää mut et näkee sen niinku se on et ton tyyppin sisällä kiehuu. Se oli ihan mielenkiintosta. Ja sit se toi niihin tilanteisiin ihan mielenkiintosa lisäsävyjä et ku muut katsojat myöski aisti sen kyllä. (TYKL/SPA/437.)

Kuten tekijyyden haltuun ottoa käsittelevässä luvussa tuli esille, vuorovaikutuksesta yleisön kanssa on kuitenkin muistakin maahanmuuttajahankkeista myös myönteisiä ja kannustavia kokemuksia. Suomeen hiljattainkin saapuneet nuoret ovat saaneet taiteen tekijyydestä itselleen voimaantumista. (TYKL/SPA/539.) Näissä tilanteissa on identifioiduttu identiteettien kaikilla ulottuvuuksilla. Mukana näyttävät olevan tunteet, yhteistoiminnan käytännön muodot ja nimetty kulttuurinen toiseus. Mahdollisuudet ovat siinä, että taiteen tekemisen kautta yhteistoiminnan käytänteet sosiokulttuurisessa vuorovaikutuksessa muuttuvat. Se puolestaan rakentaa uudenlaisia muotoja sekä itsen että toiseuden ja samuuden kokemiseen maahanmuuttajilla ja kantasuomalaisilla. Näiden kautta myös nimetyt identiteetit voivat muuttua. Silloin esimerkiksi maahanmuuttajien kokemukset omasta suomalaisuudestaan voivat vahvistua ja kantasuomalaisten ymmärrys suomalaisuudesta laventua.

Toiminta maahanmuuttajanuorten hankkeissa on vaatinut joissakin tilanteissa Suomessa totuista tavoista poikkeamista esimerkiksi toiminnan aikoja sovittaessa. Nuoret eivät välttämättä ole ilmaantuneet sovittuihin tapaamisiin tai harjoituksiin. Ja onkin käynyt ilmi, että heillä on ollut este koko ajan, mutta sen ilmoittaminen ohjaajille on koettu vaikeaksi. Heitä ovat sitoneet kotiin monenlaiset sellaiset velvollisuudet, kotona auttaminen erilaisissa töissä, mihin ohjaajat eivät olleet kantasuomalaisten nuorten kanssa toimiessaan tottuneet:

H: [...] velvollisuuden tunne vanhempiansa kohtaan. Että jos toinen vanhemmista joutuu lähteen käymään jossakin matkalla tai jossain, niin silloin, silloin nuoret pysyy kotona auttamassa sitä, joka siellä on iteksensä. Monilla on niitä pikkusisaruksia tosiaan ja, et just noille festarireissuille, niin joka ikiselle reissulle on, joku perunu sen takia, että nyt mun pitää auttaa äitiä tai pitää auttaa isää, että, että en mä voi lähteä kun se jää sinne yksin kotiin. (TYKL/SPA/539.)

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Toisaalta erityisesti pakolaisina maahan muuttaneilla nuorilla on mahdollisesti traumaattisiakin kokemuksia. Seuraavassa ohjaaja pohtii sitä, että jos nuorten tunteiden vapautuminen hankkeen toiminnan kautta alkaa tuoda niitä esille toiminnan lomassa käytävissä keskusteluissa, syntyy tarve saada tueksi tällaisten ongelmien käsittelemiseen erikoistunutta ammattiapua:

H: Ja kaikki kirjotti, et mitä siitä tulee mieleen. Ja sitte niissä kirjoituksissa alko meille ensimmäistä kertaa niinku pilkahtaa jotakin niitä väkivallan kokemuksia, mitä heillä on ollu. Et ne ei oo aikasemmin tullu millään tavalla esille, siis silleen, niinku silleen että me oltas, niihin havahduttu, muuta kun siis tälleen näin niinkun, siis silleen tietona, mutta ei semmosena kokemuksena niin paljon, mut sit siinä alko siis silleen että, he ensimmäistä kertaa niin, niinku kertoi jostain niinku väkivaltaisista hetkistä joita he oli nähneet. Vaikka ne ei ollu vielä semmosia niinkun semmosia mitkä ois niinkun, niin rankkoja, että mitä on itseen kohdistunu tai omiin perheen jäseniin, mutta siis siitä, että on niinkun nähnyt väkivaltaa. Ja sen jälkeen me ruvettiin miettimään, että jos tää niinku lähtee, tää kerä lähtee, nyt aukeamaan, niin silloin mejän on pakko saaha niinkun joku, joku tota, itsellemme semmonen, ammatillinen apu, joka kertoo että miten, miten me ei tehtäisi tässä mitään vahinkoa ja, niinkun miten se olis niinkun, mitä siinä voi tapahtua ja mitä siinä kannattaa tapahtua ja mitä siinä ei saa tapahtua jos se rupee se kerä aukeemaan. (TYKL/SPA/539)

Taiteen tekeminen ja inhimillinen vuorovaikutus *Myrsky*-ryhmissä on omiaan nostamaan esille monenlaisia sosiokulttuurisia käytänteitä ja tunteita ja vaikuttamaan niihin. Yllä olevan sitaatin taiteilija näkee, että hyvin traumaattisiin kokemuksiin liittyvien tunteiden käsittelyyn ei taiteen tekeminen eikä taiteilijan ammattitaito kuitenkaan riitä. Saman voi ajatella koskevan myös kantasuomalaisia väkivaltaa nähneitä ja kokeneita nuoria, joilla on esimerkiksi taustallaan perheväkivaltaa.

Maahanmuuttajanuorten ja kantasuomalaisten yhteisissä hankkeissa vaikuttavat samat identifikaation prosessin ominaisuudet kuin muissakin hankkeissa. Vuorovaikutus hankkeissa liikuttaa ja rakentaa identiteettiä tunteiden, sosiokulttuuristen käytänteiden ja ilmaistujen identiteettisymbolien ulottuvuuksilla. Erityisenä antina hankkeissa on se, että maahanmuuttajanuorten ja kantasuomalaisten kohtaaminen ylipäänsä järjestyy, ja että toiminta saa heidät kaikki kokemaan ja miettimään toistensa tilanteita, mikä ei ole itsestään selvää kummankaan nuorten ryhmän arkisissa toimissa. Myönteisen yhteisen tekemisen kautta kummankin ryhmän ymmärrys toisista saattaa kasvaa ja identifikaatio esimerkiksi suomalaisuuteen saattaa kaikilla laajentua siten, että eri nuorten käsitykset siitä ja omat suhteet siihen lähenevät toisiaan.

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Taiteen tekemisen kaksitahoiset merkitykset

Dialogisissa, turvallisissa ja nuorisolähtöisissä pedagogisissa prosesseissa taiteen tekeminen kykenee avaamaan nuorille yhteyksiä omiin ja toisten tunteisiin entistä vahvemmin. Ryhmässä toimittaessa myös tunteiden ilmaisu toisille kykenee vahvistumaan. Välttämättä taiteen tekeminen ei tässä toimi aina myönteisesti. Esille nousevat tunteet voivat myös tuoda muassaan kielteisiä kokemuksia ja vaikutuksia. On oltava koettuja keinoja niiden käsittelyyn. Taiteen tekemisen kautta kuitenkin myös nuoret oppivat tunteiden ja inhimillisten toimintatapojen erittelyä, mikä auttaa tunteiden ja sitä kautta sekä itseyden kokemisen että sosiokulttuurisen identifioitumisen entistä vankemmassa haltuun ottamisessa.

OLIKO HANKKEESEEN OSALLISTUMINEN VAIKUTTANUT NUORTEN TYYTYVÄISYYTEEN?

Kaikista palautekyselyyn vastanneista nuorista:

- 25 % parantanut paljon
- 34 % parantanut jonkin verran
- 16 % parantanut vähän
- 13 % ei vaikutusta tai huonontanut
- 12 % ei osannut arvioida

Tyytyväisyys on lisääntynyt useammin niillä, jotka olivat mukana hankkeessa täysin vapaaehtoisesti ja/tai olivat hankkeessa innokkaasti mukana.

Tarkempia tuloksia Kvantitatiivisen palautekyselyn tulokset -osion luvussa 11.

Sosiokulttuurisessa ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa taide on yksi toiminnan muoto, jossa tunteiden vahva ilmaisu sallitaan. Silloin käytössä ovat taiteen ilmaisumuotojen kulttuuriset käytänteet, eivätkä tunteet välttämättä ole niitä ilmaisevien omassa elämässään kokemia. Pedagogisissa nuorten prosesseissa käydään jatkuvaa neuvottelua tunteista monella tavalla. Tavoitteena on vahvistaa tunteiden ilmaisuja varsinkin sellaisten nuorten parissa, joille se on erityisen hankalaa. Toiveena on, että taiteen keinoin vahvistuva omien tunteiden ilmaisu voisi yltää myös arkiseen vuorovaikutukseen ihmisten kesken, mistä on näyttöä myös *Myrsky*-hankkeista. Toisaalta pedagogisissa prosesseissa tunteiden ilmaisun tavoille etsitään koko ajan taiteen tekemisen ilmaisulle sopivaa muotoa. Mikä tahansa ei ole siinä sopivaa, vaikka monia ilmaisun keinoja onkin käytettävissä. Keinojen kesken voi myös tehdä valintoja kulloisenkin tilanteen mukaan.

Taide ei elä irrallaan kulttuurista. Taiteen avulla nostetaan tietoisiksi sellaisia kulttuurisia piirteitä, jotka arjessa ovat tavanomaistuneet osin huomaamattomiksi totumuksiksi. Pedagogisissa prosesseissa käydäänkin jatkuvaa vuoropuhelua niistä taiteen ja arjen käytänteistä, jotka ovat kulttuurisesti hyväksytyjä tunteiden kokemiseen ja ilmaisuun. Tämän kautta sekä nuorten että myös taiteilijoiden tunteet ja omakuvat ovat *Myrsky*-hankkeissa olleet koko ajan hyvin dynaamisessa tilassa. Identiteettien ensimmäisellä analyttisellä ulottuvuudella tarkastellaan tunteiden ja kehollisen itsenä olemisen ilmentymiä. Taiteen tekemisen avulla näihin on haettu *Myrskyssä* kosketusta ja liikettä. Tämä on mahdollistanut myös identifikaation prosessien voimistumisen. Identifikaation tällä tasolla *Myrskyssä* toimiminen on lisännyt valtaosalla nuorista tyytyväisyyttä ja tuonut heille lisää iloa elämään. Helppoa tämä ei kuitenkaan ole ollut, ja toiminta on välillä koetellut osallisten voimia.

KENEN TYYTYVÄISYYS JA HYVINVOINTI OLI PARANTUNUT ENITEN?

Eniten tyytyväisyys oli parantunut, kun...

- nuori oli mukana hankkeessa vapaaehtoisesti
- nuori oli ollut innokkaasti mukana hankkeen toiminnassa
- nuori viihtyi ryhmässä ja koki ryhmän yhteisölliseksi
- nuori koki nuorten osallisuuden toteutuneen hyvin hankkeessa
- nuori oli itse osallistunut aktiivisesti toimintaan

Tarkempia tuloksia Kvantitatiivisen palautekyselyn tulokset -osion luvussa 14.

Identiteettien toisella ulottuvuudella tarkastellaan sosiokulttuurisia käytänteitä. Ensimmäiseen ulottuvuuteen luettavat tunteet, niiden ilmaisu ja niiden hallinta, luovat perustan tälle tasolle. Toisella tasolla on kyse nuorten toiminnallisten identiteettien rakentumisesta taidesuhteiden ja nuorten elämäkokonaisuuden kokonaisuudessa omissa vertaisyhteisöissään ja suhteessa aikuisiin. Sosiokulttuuriset käytänteet organisoivat identiteettejä uudelleen esimerkiksi uudenlaisten yhteisöllisten roolien ja oppimisen kautta. Nuorille on *Myrsky*-hankkeissa ollutkin keskeistä oppia uutta. He ovat hankkeiden toiminnassa rohkaistuneet ilmaisemaan itseään, ottamaan vahvemmin oman roolinsa sosiaalisissa tilanteissa ja he ovat oppineet kaipaamiaan ilmaisutaitoja. Fiktion avulla heille on tarjoutunut mahdollisuus ihmisyden eri puolien tunnusteluun, erittelyyn ja ilmaisemiseen. Sen avulla myös oman minuuden ja identifikaation käsittely ja haltuun otto on ollut mahdollista.

Kuva: Petteri Kivimäki. SKR.

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Yhtenä identiteettien ulottuvuutena on ollut oman tekijyyden vahvistuminen taidehankkeiden toiminnassa. Oma ja ryhmän yhteinen tyytyväisyys tehtyihin teoksiin ovat olleet oleellisia sekä yksilöllisen että kollektiivisen tekijyyden vahvistumisessa. Valtaosalla nuorista yhteisen onnistumisen kokemus on ollut keskeistä hankkeiden toiminnassa. Nuoria arvostava, tasa-arvoiseen dialogiin perustuva työskentely on antanut tilaa jokaisen nuoren omalle tekijyydelle mahdollisesti hyvinkin tavoitteellisessa ja ehkä ammattiin tähtäävässä muodossa. Onnistuessaan rohkaistuminen, ilmaisutaitojen oppiminen ja omin ehdoin tekijyyden saavuttaminen yksin ja yhdessä toisten kanssa on ollut lähes kaikkia nuoria voimaannuttavaa.

Identiteettien kolmanteen ulottuvuuteen kuuluu tiettyjen nimeämällä tai muulla keinolla symbolisesti ilmaistujen ja rajattujen sosiokulttuuristen ryhmien osoittaminen. Nämä ryhmät muodostavat sosiokulttuurisessa vuorovaikutuksessa määrittyviä identifikaation kohteita. Olemme tarkastelleet identifioitumista suhteessa taiteen tekijyyteen ja syrjäytyneisyyteen. Hyvin monilla *Myrsky*-nuorilla identifioituminen taiteen tekijyyteen näkyy identiteettien toisella ulottuvuudella intona, oppimisena, itseilmaisuna, yhdessä tekemisenä ja sekä yksilöllisen että kollektiivisen tekijyyden haltuunottona. Harva nuorista rohkenee nimitä itseään taiteen tekijäksi. Ohjaajille nuorten taiteen tekijyyden välineellinen, voimaannuttava funktio on selvänä mielessä. Nuoret eivät kuitenkaan itse koe taiteen tekemistään välineellisenä. Heille tekemälläan taiteella on selkeä itseisarvoinen asema.

Osa *Myrsky*-nuorista on kotipaikkansa vuoksi syrjässä ohjatusta taiteen tekemisestä, mutta kuitenkin kokemuksellisesti kiinnittynyt taiteen tekemiseen ja myönteisellä tavalla omaan yhteisönsä. Heidän näkökulmastaan syrjäytyneisyys on loukkaava määre, eivätkä he hyväksy sitä identiteettinsä osaksi. Pienen osan nuorista voi arvioida yhteiskunnan tarjoamista mahdollisuuksista syrjässä oleviksi osin

myös heidän omien kokemuksiensa kautta. Heille syrjäytyneisyys identiteetin osana on kuitenkin myös ongelmallinen, koska se saattaa kiinnittää heidät syrjäytyneen identiteettiin eikä auta heitä voimaantumaa paremmin yhteiskuntaan osallisiksi. *Myrsky*-hankkeessa on nähtävissä, että taiteen tekeminen voi tukea syrjään itsensä identifioineita nuoria kohti taiteen tekijän identiteettiä ja mahdollisesti samalla myös kohti yleisempää osallisuuden kokemusta yhteiskunnassa. Identifioitumisen vahvistuminen taiteen tekemisen avulla ei kuitenkaan millään ulottuvuudella johda väistämättä myönteisiin tuloksiin ja se voi ehkä jopa tuottaa tai vahvistaa syrjäytymistä. Onnistuessaan taiteen tekemisen prosessit ovat kuitenkin vahvoja välineitä syrjäytyneisyyden lieventämisessä nuorten koko elämän kokonaisuudessaan.

Maahanmuuttajanuorten ja kantasuomalaisten yhteisissä hankkeissa vaikuttavat samat identifikaation prosessin ominaisuudet kuin muissakin hankkeissa. Myönteisen yhteisen tekemisen kautta kummankin ryhmän ymmärrys toisista saattaa kasvaa ja identifikaatio esimerkiksi suomalaisuuteen saattaa kaikilla laajentua siten, että eri nuorten käsitykset siitä ja omat suhteet siihen lähenevät toisiaan.

Entä millaiseksi taiteen olemus määrittyy nuorten tekijöiden kautta *Myrsky*-hankkeissa? Ensinnäkin, pääosin yhteistyössä taiteilijoiden ja nuorten kanssa rakentuneet taideteokset useilla eri taiteen aloilla kuvastavat nuorten tekijöidensä näköistä maailmaa. Esimerkiksi moni näytelmä on yhteiskunnallisesti kantaaottava nuorille tärkeisiin teemoihin ja liittyen sukupolvien väliseen vuorovaikutukseen. Teemoja on ajoittain myös, varsinkin erityistä tukea tarvitsevien nuorten kanssa, otettu vanhoista klassikoista, jotka ovat mukautuneet kulloisenkin ryhmän näköisiksi.

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

OSA III

NUORTEN TAITEEN
TEKEMINEN
YHTEISKUNNASSA

Crybeibi-musikaali. Kuva: Marko Keskitalo. SKR

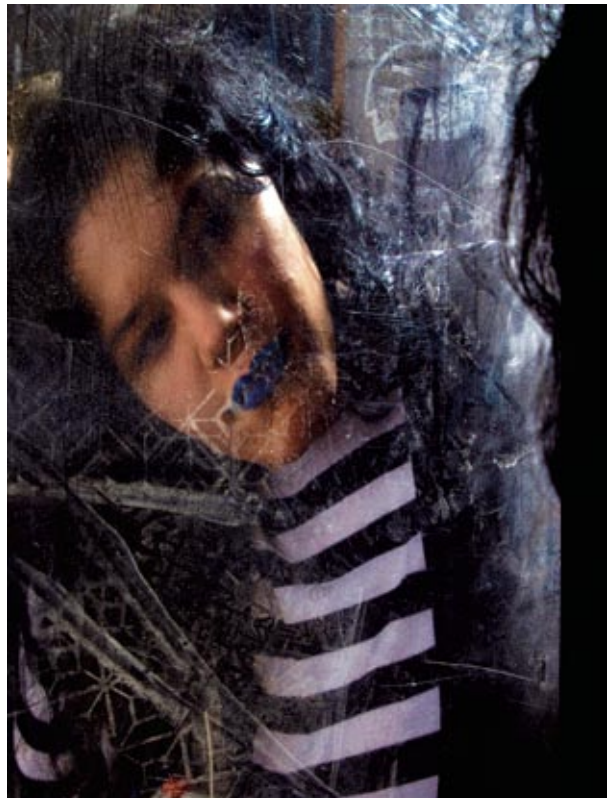
TAITEEN TEKEMINEN NUORTEN HYVINVOINNIN VAHVISTAJINA

Itsen toteuttaminen ja yhteisölliset suhteet globalisaation murroksessa

Nuorten hyvinvoinnin vahvistaminen sekä sosiaalinen ja henkinen kasvu on osoitettu *Myrskyssä* keskeiseksi tavoitteeksi. Erik Allardtin ja Marjatta Bardyn määritelmien mukaisesti taiteellinen toiminta vaikuttaa hyvinvointiin ainakin kahdella ulottuvuudella, itsen toteuttamisen ja yhteisöllisten suhteiden rakentumisen kautta. Allardt sisällyttää hyvinvoinnin kehikkoonsa varsinkin osallistumisen mahdollisuudet, oman äänen kuuluviin saamisen, tunteen omasta tarpeellisuudesta ja itsen kunnioituksesta osana ihmisen olemassaolon kokemusta (*being*). Bardy puhuu Allardtiin tukeutuen maailmaan orientoitumisesta, johon hän sisällyttää myös taiteellisen toiminnan ja kulttuurisen osallistumisen. Molemmat tutkijat pitävät yhteisöllisiä suhteita tärkeinä henkisen hyvinvoinnin rakentajina. Allardt nimeää ne yhteisyysuhteiksi (*loving*) ja Bardy uusien sukupolvien vastaanotoksi. Kolmantena hyvinvoinnin tekijänä kummallakin toimii taloudellinen tilanne ja elinolot (*having*). (Allardt 1976, 330–337; Bardy 2008; ks. myös Bardy ym. 2007.) Myös muut tutkijat tuovat esille itsen toteuttamisen ja ilmaisun jokaisen ihmisen perustarpeena ja onnellisuuden lisääjänä. Niiden nähdään luovan merkitystä elämään ja tätä kautta hyvinvointia. (Christiansen & Baum 2005.)

Identifikaatiossa ja identiteeteissä on kyse suhteesta toisaalta yksilöllisen itseyden määrittämisen ja toteuttamisen, toisaalta sen yhteisöllisen määrittämisen välillä. Tämä suhde rakentuu koko ajan uudestaan kunkin ihmisen sosio-kulttuurisessa ympäristössä identiteettien ja identifikaation kaikilla ulottuvuuksilla: tunteissa, kulttuurisissa toimissa ja käytänteissä sekä symbolisina identiteettien ilmauksina. Identiteetit ovat yksilöiden kulttuurinen keino kiinnittyä yhteisöihin ja luoda yhteisyyttä.

Anita Rubin on todennut, että nykyisessä globaalissa murroksessa myöhäismodernista kohti informaatio- ja verkostoyhteiskuntaa nuoret ovat aiempiin sukupolviin verrattuna uudenlaisessa ja siten haastavassa tilanteessa. Kulttuurinen moninaisuus, muutos ja vapaus ovat lisääntyneet moderniin teollisuusyhteiskuntaan verrattuna. Nuoret luovat omia identiteettejään erilaissa ympäristössä kuin vanhempansa. Siten vanhempien mahdollisuudet ottaa heidät vastaan identifikaatio-prosessissa uutena sukupolvena on rajallinen siinä ympäristössä, jossa nuoret toimivat. Samalla tässä murroksessa myös stressi, huoli,

Savu-hanke. Kuva: Tuotantokopla. SKR.

konfliktit sekä vaatimukset sosiaalisten taitojen ja aktiviteettien hallinnasta ovat koventuneet. Ei ole tarjolla selkeitä identifioitumisen kohteita. Niiden sijaan nuoria ympäröi entistä voimakkaampaa itseyyttä edellyttävä identifioitumisen valinnaisuus ja esittäminen suhteessa jatkuvassa muutoksen tilassa olevaan sosiokulttuuriseen ympäristöön. (Rubin 2000, 41–42 ja passim.)

Tähän liittyvät havainnot niistä ilmiöistä, joiden nähtiin uhkaavan nuorten hyvinvointia ja jotka olivat *Myrsky*-hankkeenkin taustalla. Entistä voimakkaammin muuttuva ja stressiä ja huolta lisäävä ympäristö on mahdollisesti vaikuttamassa siihen, että nuorten ja heistä erityisesti tyttöjen mielenterveydelliset ongelmat ovat lisääntyneet, kuten vuoden 2008 *Nuorten elinolot* -vuosikirjassa todettiin. Sosiaalisten taitojen ja aktiviteettien kasvanutta vaatimusta heijastanee se, että nuoret pitävät – *Nuorisobarometrien* mukaan – yhä vahvemmin ystäviä yhtenä hyvinvoinnin edellytyksenä.

Tämänhetkisessä globaalissa murroksessa itseyden määrittämisen ja määrittymisen välinen suhde identifikaatioprosesseissa painottuu aiempaa vahvemmin itseyden yksilöistä lähtevään valikoivaan määrittämiseen nuorten globaaleissa ja glokaaleissa, moninaisissa ja muuntuviissa ympäristöissä sen sijaan, että itseys määrittyisi jatkuvuuden pohjalta nuorten maantieteellisissä lähiympäristöissä. Tällaisessa muuntuvassa ympäristössä itsenä oleminen toisten ihmisten keskuudessa on entistä oleellisempi ja haastavampi taito, jota erityisesti nuoret tarvitsevat yhteisöllisiä suhteitaan luodessaan ja omaa tulevaisuuttaan rakentaessaan.

Kulttuuri- ja taidetoiminnan merkitys hyvinvoinnille

Taiteellisen ilmaisun elämäniloa lisäävä merkitys ihmisten arjessa tulee esille esimerkiksi elämäkerrallisissa taiteen- ja kulttuurintutkimuksissa (Saresma 2002; Linko 1998). Nuorten on todettu harrastavan taidetta, koska he näkevät sen lisäävän heidän iloaan, elämyksiään ja se tuo heille onnistumisen tunnetta. Tärkeinä he pitävät myös itseilmaisua, uuden luomista ja oppimista sekä yhdessä tekemistä ja kavereiden saamista ja tapaamista. (Myllyniemi 2009.) Näitä kaikkia voi pitää oleellisina asioina nykyisen globaalin murroksen identifikaatioprosesseissa.

Joissakin sosiaali- ja terveystutkimuksissa on nähty taide- ja kulttuurikokemusten olevan osallisena rakentamassa kaiken ikäisten ihmisen hyvinvointia ja jopa hengissä pysymistä. Esimerkiksi nostetaan usein *Boinkum Konlaanin* lääketieteen alan pitkittäistutkimus yli 10000 ruotsalaisen keskuudessa. Hän havaitsi, että joidenkin taiteen lajien ahkerilla harrastajilla, esimerkiksi elokuvissa, konserteissa ja museoissa kävijöillä, kuolleisuusluvut olivat suhteellisen alhaiset. Lisäksi hän havaitsi positiivisen yhteyden vajaan 4000 ruotsalaisen itse kokeman terveyden ja kulttuurielämään osallistumisen välillä. (Konlaan 2001.) *Markku T. Hyppäkin* kirjoittaa otsikolla ”Kuoroissa elämä pitenee”, mutta nostaa

Kuvat: Tuotantokopla. SKR.

taiteen kokemista ja taiteellista toimintaa tärkeämmäksi tekijäksi yhteisöllisyyden, siis yhdessä toimimisen kuorossa tai muissa vapaa-ajan toiminnoissa. Hän pitää kuoroa yhtenä sosiaalisen pääoman yhteisönä, joka jakaa elinvoimaa osallistujille samoin kuin erilaiset sosiaaliset verkostot:

Monet kansainväliset tutkimukset osoittavat, että ystävyys ja yhteenkuuluvuus pitävät hengissä yhtä tehokkaasti kuin esimerkiksi tupakoimattomuus tai matala verenpaine. (Hyypä 2002, 53.)

Varsinkin taidekasvatuksen kirjallisuudessa tunnetaan taiteellisen toiminnan positiivinen vaikutus ja vahvistava voima (esim. Bamford 2006; Delft 1998), vaikka on myös kritisoitu uskoa taidepedagogiikan aina hyvään vaikutukseen (Pääjoki 2004). Taide ja kulttuuri on alettu nähdä viime aikoina muun muassa lasten ja nuorten elämän yhtenä määrittäjänä ja hyvän elämän edistämisen keskeisenä tekijänä, polarisaatiokehityksen ja tehoysteiskunnan jatkuvien kilpailuasetelmien vastavoimana (esim. Lahikainen & Punamäki & Tamminen 2008; Autio & Eräranta & Myllyniemi 2008). Puheenvuorossaan *Nuorisotyö*-lehdessä *Tommi Hoikkala* peräänkuuluttaa ”nuorisokulttuurien performatiivisuuden huomiointia” (Hoikkala 2008). Tämä performatiivisuus voi olla yksi keino, jolla nuoret määrittävät omia identiteettejään muuttuvassa ympäristössään ja jolle siten aikuisten myönteinen huomio olisi merkityksellistä.

Sosiokulttuurinen innostaminen, jossa sovelletaan osallistumaan tukevaa, valtauttavaa pedagogiikkaa, ja muut osallistavat, emansipatoriset pedagogiikat kuuluvat kriittisen pedagogiikan kenttään. Siinä toiminta- ja oppimisprosessin innostajat ovat keskeisiä. Samaten sen yhteisön merkitys on merkittävä, jossa toimitaan. Tällaisen toiminnan mahdollistaa jokin julkinen taustarakente rahoituksen ja hallinnon avulla. (Ks. Kurki 2000; Kiilakoski 2007; vrt. Freire 2001.) Tällaiset valtauttavat prosessit antavat tilaa nuorten omalle performatiivisuudelle ja nuorten identiteettien yksilölliselle ja yhteisölliselle määrittämiselle. Kunkin nuoren ilmaisukykyjen ja -taitojen kehittäminen kriittisen

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

pedagogiikan mukaisissa toiminnan ympäristöissä voi tuoda nuorille keinoja, joilla itseyden määrittäminen, identifioituminen ja yhteisösuhteiden luominen voivat vahvistua myöhäismodernin muuttuvissa oloissa.

Myrskyn anti hyvinvoinnin tuottajana

Myös tässä tutkimuksessa olemme voineet todeta taiteen tekemisen tuoneen hyvin monille nuorille lisää tyytyväisyyttä, itseluottamusta, ilmaisun rohkeutta ja ilmaisutaitoja, ongelmien jäsentämisen kykyä, yhteisöllisiä taitoja, ystäviä sekä iloa elämään. Nämä ovat myös asioita, joita monet *Myrskyssä* toimineet nuoret ovat itse taiteen tekemisessä arvostaneet. Erityisesti alle 15-vuotiaat tytöt toivat haastatteluisilla esille itsenä olemisen haastetta ja siihen rohkaistumisen merkitystä itselleen. Kaikki *Myrsky*-hankkeiden nuorista eivät kuitenkaan ole henkilökohtaisesti pitäneet arvossa taiteen tekemistä ja itseilmaisua, vaan he ovat painottaneet elämäntavoitteinaan esimerkiksi taloudellista menestymistä.

Riippumatta nuorten suhteesta taiteen tekemiseen, olemme havainneet, että taiteen tekeminen ei ilman muuta tuo yllä mainittuja myönteisiä vaikutuksia, vaan voi joissakin tilanteissa aiheuttaa myös näille vastakkaisia asioita. Myönteiset vaikutukset ovat vahvat, ja erityisen vahvat lähtökohtaisesti motivoituneilla nuorilla, kun yhteistoiminta taidehankkeiden ryhmissä toimii nuorten tekijyyttä ja toimijuutta vahvistavassa dialogissa. Myös alkuun motivoitumattomat ovat löytäneet joissakin tapauksissa innostuksen taiteen tekemiseen. Kannustavassa dialogisessa prosessissa toiminta kykenee vahvistamaan myönteisellä tavalla nuorten identifioitumista ympäröivään yhteisöön.

Myrsky-hankkeiden ja taiteen tekemisen myönteinen vaikutus ja sen tuki nuorten identiteeteille voidaan koota *Erik Allardtin* ja *Marjatta Bardyn* näkemyksiä seuraten hyvinvoinnin kehikseen (ks. Allardt 1976; Bardy 2008). Olemme tässä tutkimuksessa jäsentäneet identiteetit kolmen eri ulottuvuuden avulla. Identiteettien ensimmäisellä ulottuvuudella nuorten tyytyväisyys, ilo ja rohkeus sekä taidot jäsentää ympäröivää maailmaa sekä ilmaista itseään ja omia mielipiteitään ovat yleisesti ottaen lisääntyneet *Myrskyn* taidehankkeissa. Tämä näkyy sekä hankkeiden ohjaajien että nuorten omilla kokemuksilla. Allardtin käsitteiden avulla jäsenettynä heillä on silloin hyvinvoinnista vahvistunut olemisen (*being*) osa-alue. Bardy nimeää tämän maailmaan orientoitumiseksi, siis kyvyksi itsen toteuttamisen kautta luoda esimerkiksi yhteisöllisiä suhteita.

Identiteettien toisella ulottuvuudella taiteen tekeminen ja oppiminen yhdessä toisten kanssa sekä nuorten parantuneet yhteisölliset taidot ovat vahvistaneet ja laajentaneet nuorten kaveripiiriä. Yhteisöllisten taitojen kehittyminen ja omaa *Myrsky*-ryhmää laajempien yhteisöjen positiiviset palautteet tehdystä teoksista ovat tukeneet näihin yhteisöihin ja laajemmin yhteiskuntaan kiinnittymistä. Allardtin nimeämistä hyvinvoinnin osa-alueista ovat tällöin vahvistuneet yhteisyyssuhteet (*loving*), Bardyn mukaan uusien sukupolvien vastaanotto. Nuorten oman tekijyyden kautta tämän voi nähdä myös uusien nuorten sukupolvien aktiivisena paikan ottamisena laajemmassa ylisukupolvisessa yhteisössä, mikä vastaa nuorten identifikaatioprosessien haasteisiin nykyisessä globaalissa murroksessa.

Identiteettien kolmannella ulottuvuudella identifioituminen taiteen tekijäksi on selkeä ja vahva tekijyyden ilmaus ja samalla kiinnittyminen taiteen tekijöiden joukkoon. Sitä eivät aikuisetkaan harrastajat kovin helposti tee. Eivät myöskään *Myrskyn* nuoret ole yleensä rohjenneet nimitä itseään taiteen tekijöiksi. Se sijaan nuorten taiteen tekijyys on tullut esille ja saanut tukea sekä muilta nuorilta että aikuisilta taidetoiminnan kautta sosiokulttuurisessa vuorovaikutuksessa *Myrskyn* toiminnassa identifikaation ensimmäisellä ja toisella ulottuvuudella. Samalla tavalla heidän osallisuutensa lähiyhteisöissään ja yhteiskunnassa on vahvistunut. Taiteen tekijyys on tuonut heille taitoja ja kykyjä, jotka ovat olleet sovellettavissa muissakin yhteyksissä, kuin taiteen tekemisessä. Kyky aktiiviseen ja omaehtoiseen tekijän otteeseen yhteisöllisissä suhteissa on *Myrsky*-nuorilla vankistunut. Näissä *Myrskyn* toimintaa laajemmissa yhteisö-

suhteissakin oleellisempänä näkyy kyky prosessoida tunteita ja yhteisöllisiä suhteita identifiointin ensimmäisellä ja toisella ulottuvuudella, ei niinkään taito hallita erilaisia identiteettisymboleita identifiointin kolmannella ulottuvuudella.

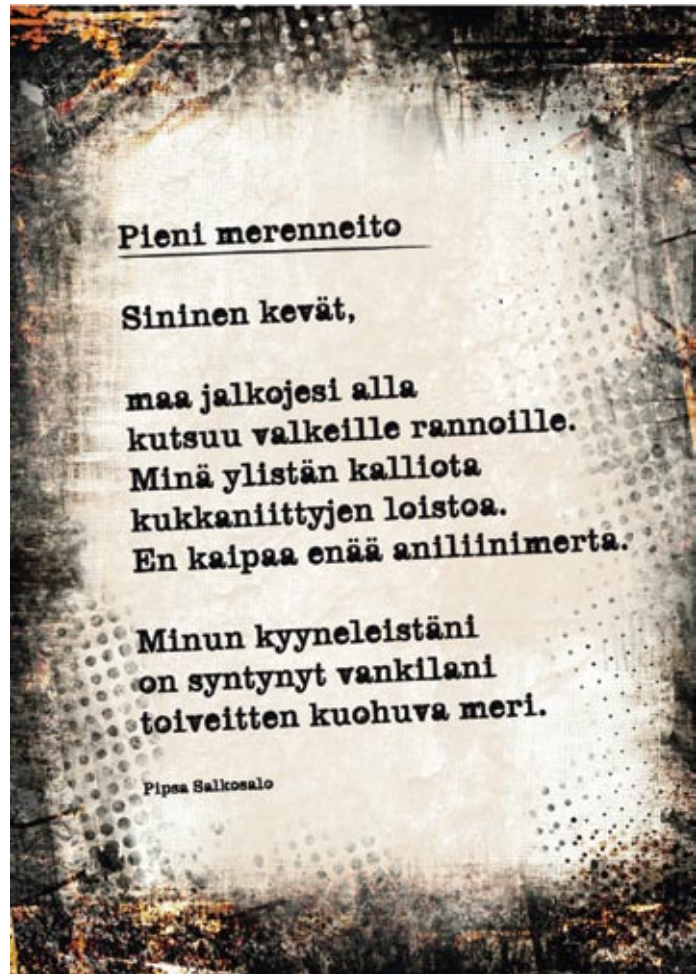
Identifiointiprosessissa ensimmäisen, toisen ja kolmannen ulottuvuuden ilmiöt kietoutuvat tiiviisti yhteen, ja ne ovatkin vain analyttisesti erotettavissa toisistaan. Ihmisen elämässä niitä ei voi erottaa toisistaan. Kun taidot tunnistaa ja ilmaista omia tunteitaan vahvistuvat, myös toisten huomiointi ja luottamus toisiin ihmisiin vahvistuvat ja vahvistavat yhteisyyssuhteita. Yhteisyyssuhteiden osana identifiointi esimerkiksi taiteen tekijyyteen pääsee vahvistumaan. Kun dialogisessa prosessissa ohjattu taiteen tekeminen tuo aiempaa laajemman näkökulman katsoa omia ongelmia, niiden käsittely helpottuu. Se tuo entistä vahvemman perustan myönteisille yhteisyyssuhteille laajemminkin. Tässä vuorovaikutteisessa prosessissa *Myrsky*-hankkeet ja yleensä nuorten taiteellinen toiminta

voidaan siis nähdä osana nuorten identifiointiprosesseja ja identiteettejä tukevia ja heidän tulevaisuuttaan rakentavia tiloja. (Ks. Kotilainen & Siivonen & Suoninen 2010, 14).

Globaalin murroksen tuomassa muutoksen tilassa selkeitä ja suhteellisen pysyviä identiteettisymboleita ei ole entiseen tapaan tarjolla. Silloin kyky prosessoida omia identiteettejä suhteessa muuttuvaan ympäristöön korostuu hyvinvointia rakentavissa itsen toteuttamisessa ja yhteisöllisten suhteiden luomisessa. Siinä ei riitä tietoisuus erilaisista identiteettisymboleista ja itsen suhteuttaminen niihin identifiointin kolmannella ulottuvuudella. Itseyden prosessoinnin sosiokulttuuriset kyvyt ja taidot muuttuvassa maailmassa painottuvat identifiointin ensimmäiselle ja toiselle ulottuvuudelle. Ne muodostuvatkin globaalissa murroksessa tärkeämmiksi kuin ennen, ja entistä tärkeämmiksi suhteessa ilmaistuihin identiteettisymboleihin. Taiteen tekemisen etu on se, että siinä toimitaan vahvasti identifiointin ensimmäisellä ja toisella ulottuvuudella ja kehitetään taitoja ja kykyjä tunnistaa ja hallita niitä.

Taiteen tekeminen ei kuitenkaan tuota pelkästään hyvinvointia. *Myrskyn* aineistossa on tietoja siitä, että taiteen tekemisen prosessit ovat tuoneet esille kielteisiä pidettäviä tunteita ja että nuorten yhteisyyssuhteet ovat *Myrskyn* ryhmässä tai sen ulkopuolella häiriintyneet. Sinänsä kielteisten tunteiden esille nouseminen ei ole huono asia, ja niiden käsittelytaito kykenee taiteen tekemisen kautta kehittymään, mikä on yleisenä elämäntaitona toivottava asia.

Ongelmallista on, jos taiteen tekemisen kautta syntyneet kielteiset tunteet ja kielteiset yhteisölliset suhteet jäävät vallalle. Näin voi nähdä käyneen yhdessä laadullisessa tutkimuksessa esille nousseessa tapauksessa. Tässäkin yhteydessä syynä näyttää olevan se, että nuorten itseilmaisun prosessi tyrehty-

Sulkasato-hanke. Kuva: Tuotantokopla. SKR.

tettiin, eivätkä he saaneet tehdyksi sen jälkeen yhdessä mitään teosta. Hankkeen ulkopuolelta estettiin heidän tapansa prosessoida ympäristöään ja suhdettaan siihen, jolloin siis heidän identifioitumisensa tämän toiminnan kautta omaan lähiympäristöönsä torjuttiin. Aikuisten herkkyys kuunnella nuoria ja auttaa heitä ilmaisemaan itseään ei tässä tilanteessa päässyt toteutumaan.

Tanssia harrastavan pojan hyljeksiminen kotipaikkakunnallaan *Myrsky*-ryhmänsä ulkopuolella kertoo puolestaan hyvin konkreettisesti siitä, että nuorten identifikaatioon tarjolla oleva sosiokulttuurinen ympäristö määrittyy koko heidän elämänsä kautta, ei vain taiteen tekemisestä. Tällaisessa tilanteessa *Myrsky*-ryhmä kykeni tuomaan identifikaatiolle yhden suotuisan tilan nuoren elämässä.

Taiteen rooli identifikaatiossa

Myrsky-hankkeiden ohjaajat näkevät taiteen tekemisen nuorten identifikaation ja osallisuuden vahvistamisen keinona ja jättävät taidehankkeissa syrjään ajatuksen taideteosten tekemisestä ammattimaisella taiteellisella kunnianhimolla. Taide on tällöin väline nuorten hyvinvoinnin vahvistamiseksi, ei itseisarvo sinänsä. Nuorten taiteen tekijyyden kannalta teokset ovat kuitenkin tärkeitä itsessään. On oleellista, että on yleisö, joka ottaa teokset vastaan arvostaen niitä niiden itsensä kannalta, ei nuorten hyvinvoinnin tuottajina. Siitä huolimatta, että nuorten tekijyyden kannalta heidän tekemänsä taide on ensisijassa itseisarvoista, nuoret ovat kyenneet näkemään taiteen tekemisen tuomia myönteisiä vaikutuksia elämässään laajemminkin. Niitä ovat myös aikuiset nähneet.

Jos taide otetaan vain välineelliseen käyttöön, se menettää perusluonteensa. *Juha Varto* kritisoi taiteen yleistä kulttuuristumista eli taiteen erityislaadun kadottamista ja taiteen inhimillistämistä. Hän peräänkuuluttaa vastanäkökulmia ja nostaa esimerkiksi *José Ortegán* ajatukset 1920-luvulta. Varton mukaan:

taide ei ole tavoiterationaalista toimintaa, joka tähtää tietoon ja siten pyrkii laajentamaan inhimillisen elämän aluetta hallitsemalla elämää. Tavoiterationaalisuus on nimitys, jolla voimme nykyisin kutsua melkein kaikkea toimintaamme ja pohdintojamme. Jopa tavallinen arjen reflektointi tavoittelee hyötyä, nimittäin parempaa arkea ja varmempaa tulevaisuutta. Alkaa olla vaikea esittää mitään muuta päämäärää. Ortega kuitenkin huomauttaa, että taiteella on kokonaan toinen tehtävä, nimittäin osoittaa jonnekin toisaalle. (Varto 2008, 47.)

Taiteen soveltava käyttö on tasapainoilua taiteen itseisarvon ja sen välineellisen käytön välillä. Jos taiteen arvaamaton toisaalle osoittamisen kyky katoaa kun se valjastetaan hallittujen, ennalta suunniteltujen pedagogisten prosessien välineeksi, se myös menettää kykynsä tukea ihmisten identiteettejä. Identifikaatiossa on oleellista, että jokainen yksilö pääsee omalla tavallaan kokemaan ja ilmaisemaan itseään. Jokainen yksilö on itseydessään omanlaisensa ja identifioituu omalla tavallaan globaalissa murroksessa jatkuvasti muuntuvaan ihmisten joukkoon. Tälle taide ja taiteen tekeminen kykenevät tuomaan dynaamisen tilan. Identifioituminen todentuu sosiokulttuurisessa vuorovaikutuksessa taiteen yllätyksellisen toisaalle osoittamisen kyvyn turvin. (Ks. Varto 2008, 67–68.)

Taide tällä tavalla itseisarvoisena ja hallitsemattomana tulee nuorten taiteen tekemisessä osaksi heidän itseytensä prosessointia sekä kykyjä ja taitoja siihen. Nämä kyvyt ja taidot painottuvat nykyisessä globaalissa murroksessa identifikaation ensimmäiselle ja toiselle ulottuvuudelle, tunteisiin ja sosiokulttuurisiin toimiin ja käytänteisiin. Identifikaatiossa tarvitaan yhtä aikaa sekä dynaamisuutta että dynaamisuuden käsittelyn ja hallinnan taitoja. Sitä taide toisaalle osoittamisen ominaisuuksineen ja taiteen tekeminen turvallisine pedagogisine puitteineen pystyvät antamaan.

Taiteellisen ilmaisun ja taiteen tekemisen itseisarvo on *Myrsky*-hankkeissakin avannut vahvan tilan identifikaation ensimmäiselle ulottuvuudelle, itsenä olemiselle ja sen ilmaisemiselle. Jotta identifikaatio tästä edelleen pääsee todentumaan sosiokulttuurisessa vuorovaikutuksessa ihmisten toimissa ja

käytänteissä sekä kiinnittymään myös jaettuihin kulttuurisiin identiteettejä ilmaiseviin symboleihin, tarvitaan kaikkia kunnioittavaa dialogista prosessia. Nuorten on oltava siinä yhtä aikaa itsenäisinä ja tasaveroisina aikuisten kanssa, että heidän apunsa ulottuvilla. Parhaimmillaan pedagoginen turvallinen tila voi sellaisen tarjota, ja niin on monissa yhteyksissä käynyt myös *Myrskyssä*.

Dokumentointia *Myrskyn* päätösfestivaaleilla Hämeenlinnassa. Kuva: Katriina Siivonen. TYKL/DG/3654.

NÄKYVYYKSIÄ MEDIASSA

Myrskyn osahankkeet voidaan nähdä pääosin julkisina esityksinä erilaisille yleisöille, myös itsessään taiteellisen ilmaisun mediana. Medialla tarkoitetaan usein joukkoviestimiä kuten televisiota, sanomalehtiä tai internetiä. Kulttuurisesta näkökulmasta mediasta puhutaan kuitenkin laajemmin merkityksiä välittävänä rakenteena julkisine esityksineen sekä tulkinnan ja käytön tapoineen. Media siis välittää ja kytkee meitä erilaisiin suhteisiin kanssaan, esimerkiksi kuluttajiksi, käyttäjiksi tai median tekijöiksi vastavuoroisena, kulttuurisena suhteena. Sosiokulttuuriset suhteemme mediaan jäsentyvät yleisöjen ja median tuotantokäytäntöjen keskinäisessä vuorovaikutuksessa monenlaisten esitysmuotojen välityksellä. (Ks. esim. Kotilainen 2009; Ridell 2006). Tässä yhteydessä tarkastelemme mediaa pääosin yhdenlaisena julkisena tilana, mediajulkisuutena, ja joukkoviestimiä välittäjinä tähän julkisuuteen. *Myrsky*-hankkeet julkisina esityksinä asettuvat siis osaksi mediajulkisuutta.

Maakunnalliset ja valtakunnalliset joukkoviestimet ovat laajentaneet *Myrsky*-hankkeiden nuorten taiteilijoiden julkista esitystilaa esimerkiksi maakuntalehden kautta sen lukijoihin. *Myrskyn* hankkeet ja nuoret osallistujat ovat siis näkyneet ja kuuluneet erilaisissa mediajulkisuuksissa, esimerkiksi tv-uutisissa, nuorten verkkopalvelussa tai maakuntaradiossa (ks. myös Kotilainen & Siivonen & Suoninen 2010). Näistä esimerkiksi tv-uutiset ja maakuntaradio edustavat Sirku Kotilaisen ja Leena Rantalan (2008) mukaan ylisukupolvista valtamediajulkisuutta, jossa nuorten näkemykset pääsevät esille myös aikuisille. Nuorten verkkopalvelut, *Myrskyn* tapauksessa erityisesti IRC-Galleria ja muut nuorten omat *Myrsky*-yhteisöt verkossa, edustavat nuorten keskinäisen julkisuuden aluetta, jossa yleisöinä ovat pääosin nuoret itse (mt.).

Media on oleellinen osa nuorten arkea länsimaissa varsinkin sosiaalisen median käytöissä rakentuvien kulttuuristen suhteiden kautta, esimerkiksi internetin yhteisöpalveluissa ja blogatessa (ks. esim. Hodkinson & Deicke 2007). Vallalla on moniarvoinen julkisuus, jossa voi olla esillä useissa eri yhteisöissä ja vaikka usein eri näkemyksin yhtä aikaa. Yleisönäkökulmasta nuoret nähdään aktiivisina ilmaisijoina ja osallistujina median julkisilla areenoilla, mutta heille on silti edelleen haasteellista päästä ylisukupolviin keskusteluihin aikuisten kanssa eli tulla kuulluksi omine näkemyksineen (esim. Kotilainen & Rantala 2008). Siksi on tärkeää tarkastella, miten *Myrskyssä* nuorten taiteellinen toiminta usein kantaottavine näkemyksineen on saanut tilaa varsinkin valtamediassa kuten lehdistössä, radiossa ja televisiossa.

Median roolista Myrsky-hankkeissa

Myrskyn taidehankkeiden kuvauksissa ja toiminnoissa media on valjastettu ainakin kahteen tehtävään: taiteellisen toiminnan ytimeksi kuten muutkin taiteenalat ja sen myötä pedagogisesti nuorten voimaantumisen tueksi sekä työvälineeksi osallistujien keskinäisessä vuorovaikutuksessa ja ohjauksessa, erityisesti internetissä. Kolmanneksi median tehtäväksi on asettunut tiedon välittäminen ja näkyvyys *Myrskystä* ja yksittäisistä hankkeista.

Taiteellisen toiminnan ytimenä media on ollut monissa hankkeissa ainoana hankkeen taidemuotona. Tällöin nuoret ovat usein toteuttaneet elokuvan, animaation tai valokuvia. Näissä kymmenissä hankkeissa, joissa media on toiminut ainoana taidemuotona, rakentunut teos on usein – ei kuitenkaan aina – julkisesti esitetty yleisöille fyysisessä tilassa tai verkossa, esimerkiksi YouTubessa. Media, varsinkin valokuva tai elokuva, on toiminut joissakin hankkeissa osana kokonaisuutta vaikkapa teatterin tai tanssin kanssa. Osa hankevetäjistä ja nuorista on myös blogannut kokemuksistaan hankkeen aikana. Ainoana hankkeena kokonaan internetissä toteutui vuosina 2008–2010 verkkokirjoittajakoulu *Sulkasato*, jossa luovasta kirjoittamisesta kiinnostuneet nuoret saavat edelleen ohjausta kirjailijoilta

ja sanataideopettajilta verkossa. (Ks. <http://www.sulkasato.fi/>)

Hankkeiden näkyvyys mediassa ei kuitenkaan ole tapahtunut ihan itsestään, vaan taustalla on toiminut *Myrsky*-hankkeen oma julkisuustyö, esimerkiksi hankkeita vetäneiden taiteilijoiden järjestämät tiedotustilaisuudet lehdistölle. Kansallisesti koko *Myrsky*-hanketta voitaisiinkin tarkastella myös suurena tapahtumatuotantona, jonka oleellisena osana on toiminut suunnitelmallinen ja asiantunteva viestintä. Hankkeen julkinen esittäytyminen on näkynyt esimerkiksi lehdistön, radion ja television uutisoinneissa kansallisesti ja paikallisesti. Lisäksi *Myrsky*-hanke lukuisine paikallisine hankkeineen on ollut esillä verkkosivuilla, jotka ovat löytyneet osoitteesta www.myrsky.info koko hankkeen ajan. Internetissä on toiminut myös sekä nuorten että hankkeen *Myrsky*-yhteisöjä, esimerkiksi IRC-Galleriassa.

Teosten, varsinkin kanta-aottavien, julkinen esittäminen erilaisille yleisöille ja hankkeisiin liittyvä mediajulkisuus ovat olennaisia nuorten näkökulmien esiintulolle, jotta sukupolvien välinen kulttuurinen ja yhteiskunnallinen dialogi voisi toteutua. Yksi kriittisen pedagogiikan kehittäjistä, *Henry Giroux* (2006), puhuukin *John Dewey*n ajattelusta ja kulttuurintutkimuksesta virittyneenä erityisesti *julkisesta pedagogiikasta*. Sillä hän tarkoittaa yhtäältä juuri julkisuuksissa eli julkisen alueilla toteutuvien ”kasvatuksellisten kamppailujen” mahdollistamaa sosiaalista valtautumista. Taiteellisen toiminnan ohjaajat voidaan määritellä muutokseen tähtääviksi intellektuelleiksi (mt. 73; Suoranta 2007), joiden tehtävänä on tukea esimerkiksi pelkästään taustalla olemalla. Tämä koskee pedagogista kohtaamista yleensä, mutta myös tilanteita suhteissa mediaan.

Useissa hankkeissa taiteilijat ovat asettuneet taustalle esimerkiksi maakuntalehden haastattelutilanteessa, jossa toimittajan kysymyksiin ovat vastanneet hankkeen nuoret. Alla olevassa esimerkissä siis julkinen toimijuus myös suhteessa mediaan on annettu nuorille itselleen:

Kuva: Jukka Salminen. SKR.

Kuva: Jukka Salminen. SKR.

H: Et jos kysyis että kenellä oli sen esityksen omistajuus, niin se oli heillä. Koska oli joitaki semmosia lehtihaastatteluita, jossa mä istuin täysin sivussa, joka on harvinaista teatteriprojektissa, että ohjaaja on sivussa. Ja se tuntui hyvältä, koska he asettautuivat sen toimittajan ympärille, että ”no niin me ollaan nyt haastattelussa”. Se koko ryhmä, ihan konkreettisesti. Se oli ihan konkreettinen näkymä. Ja mä jäin istumaan sinne, istuinko peräti toimittajan takana, siellä katsomossa. (TYKL/SPA/458.)

Taiteilija pitää edellä olevassa esimerkissä nuorten oman lausunnon antamista julkisuudessa yhdenlaisena vahvistuksena itse esityksen, tässä tapauksessa yhteiskunnallisesti kantaaottavan näytelmän, omistajuuteen ja samalla sen tekijyyteen. Mediatutkija *Seija Ridellin* (2006) yleisöjaotteluun pohjautuen nämä nuoret voisi luokitella erityiseksi *julkisoksi*, joka terminä kuvaa osallistuvaa tekijäyleisöä. Julkiso ei tyydy esimerkiksi perinteiseen katsojan rooliin vaan osallistuu julkisesti yhteiskunnalliseen keskusteluun silloin, kun aihetta on (mt.).

Ei ole lainkaan samantekevänä, millaisia kokemuksia nuorille kertyy kuulluksi tulemisesta, koska nämä kokemukset rakentavat laajemminkin halua osallistua yhteiskunnassa. Keskeisenä useissa tutkimuksissa nähdään se, kuinka nuorena voidaan toteuttaa ja rakentaa omaa kansalaisuutta, esimerkiksi kokea julkista osallistumista ja erilaisia ilmaisumuotoja (Kotilainen & Rantala 2008; Dahlgren 2006; Arendt 1958).

Myrsky-tutkimuksen väliraportissa (Kotilainen & Siivonen & Suoninen 2010) kuvaamme, kuinka media taidemuotona on yhtä lailla merkityksellistä nuorille kuin muutkin taidemuodot ovat hankkeissa olleet. Tätä tukee myös myöhemmin analysoitu sekä tilastollinen että laadullinen aineisto, joissa mediahankkeisiin osallistuneiden nuorten vastaukset eivät yleisesti poikkea muita taidemuotoja edustavien hankkeiden osallistujien vastauksista. Kuitenkin voidaan sanoa, että kaikissa hankkeissa mediajulkisuus esimerkiksi maakuntalehdessä on osalle nuorista tärkeää, ja kokemus osallisuudesta voi olla merkityksellinen nuoren identiteetin rakentumisessa (mt.).

Alla esimerkissä taiteilija kertoo hankkeen aikuisten tehneen julkisuustyötä. Hän pitää hankkeen mediajulkisuutta nuorten teatteritoiminnan pedagogisena jatkumona siinä vaiheessa, kun ryhmä on valmis esiintymään yleisölle:

H : [...] Tietysti se oli myös mejän aktiivisuudesta kiinni, et me informoitiin [...] et me tehtiin työtä myös sen eteen et se ois niinkun, julkisuudessa.

KS: No mitä nuoret.

H: Tykkäs siitä.

[...]

H: [...] On se aina iso juttu, jos on kuva lehdessä. [...] Se on myös terveellä tavalla näkyväksi tulemisesta, että [...] Se on siis se sama asia, ku sitte et tehdään ryhmässä. Ryhmäydytään, luottamus syntyy, turvallisuus, ruvetaan jakamaan asioita. Sit niitä jaetaan yleisön kanssa [...]. (TYKL/SPA/544.)

Myös nuoret kertovat mediassa näkymisensä arvosta muun julkisen näkyvyyden rinnalla, jota olemme analysoineet identiteettejä käsittelevässä luvussa. Seuraavaksi tarkastelemmekin, miten hankkeet ovat olleet esillä mediajulkisuudessa, ja miten media on antanut tilaa nuorten näkyvyydelle ja äänelle ja niiden myötä taiteen tekijyyttä ja osallisuutta tukevien identiteettien vahvistumiselle.

Myrskyä joukkoviestimissä

Koko kolmivuotisen hankkeen ajan Suomen Kulttuurirahasto on teettänyt lehdistöseurantaa, johon on sisältynyt myös kansallisten tv-uutisten ja radiokanavien annin koonti *Myrskystä*. Satojen seurantaan valikoituneiden uutisten ja artikkeleiden joukosta poimimme tarkasteluun neljän hankkeen saldon keväällä 2010. Tarkastelussa on ollut yhteensä 81 lehtileikettä, 63 kuvaa sekä tv- ja radiolähetyksiä,

pääosin uutisia. Eniten lehtileikkeitä oli hankkeiden toteutuspaikkakuntien maakuntalehdissä, yhteensä 37 leikettä.

MEDIA-ANALYYSIN AINEISTO HANKKEITTAIN

- Savossa toteutuneen laajan *Matka erilaisuuteen* -hankkeen osalta tarkastelussa oli yhteensä 28 tekstiä ja 24 kuvaa sanomalehdistä.
- Kainuussa toimineen suurimman *Myrsky*-hankkeen, pilottina toimineen *Ydin*-hankkeen, kohdalla analysoitiin 32 lehtileikettä ja 21 kuvaa, yhteensä reilut 6 minuuttia tv-uutisia ja vajaat 12 minuuttia radiolähetystä. Kaikki journalistiset tekstit ja kuvat ovat olleet sekä valtakunnallisia että alueellisia.
- Kauhajokisen ison *Kadun äänet* -hankkeen kohdalla valittiin tarkasteluun 17 lehtileikettä ja 15 kuvaa sekä 35 sekuntia tv-uutisia.
- Keski-Suomessa Multialla toteutuneen, näistä kestoltaan lyhimmän ja budjetiltaan pienimmän *Halipula*-hankkeen lehtileikkeitä oli analyysissä neljä, ja kuvia oli mukana kolme sekä alueellista radiolähetystä 1,5 minuuttia.

(TYKL/SPA/557.)

Sisällön erittely toteutettiin aluksi laskemalla tekstien ja kuvien lukumääriä ja niiden saamaa tilaa lehdissä (ks. esim. Pietilä 1976). Tältä osin esimerkiksi keskivertotekstin kokoa tai tyyppiä lehdissä on hankala nimetä, koska joka hankkeen sisällä mediatila vaihteli suuresti. Esimerkiksi kaikki neljä *Halipula*-hankkeen tekstiä ovat eri laajuisia ja erityyppisiä – pikku-uutisesta viiden palstan reportaasiin kahdella sivulla kahden ison kuvan kera. Kuvallisia ja kuvattomia tekstejä on kuitenkin joka hankkeessa suunnilleen yhtä monta. Tv- ja radiolähetykset ovat kaikki uutisia tai muita ajan-kohtaislähetystä.

Toisessa vaiheessa koko aineisto käytiin läpi laadullisella otteella aineistolähtöisesti tulkiten. Sisältöjä tarkasteltiin erilaisten teemallisten vastakohtaparien pohjalta rakennetulla janalla. Janan toisessa päässä oli esimerkiksi ”informatiivinen” ja toisessa päässä ”tunteita esiin tuova”. Tutkija merkitsi tekstin ja kuvan yhteisvaikutelman lähemmäs toista tai keskelle. Koska sisältöjä ei tarkasteltu tilastollisesti, varsinaisia pistemääriä ei annettu (ks. esim. Downey & Stanyer 2010; Pietilä 1976; Grossberg & Wartella & Wolfgang 1998). Etukäteen päätettiin tarkasteltaviksi vastakohtapareiksi muun muassa seuraavia teksteistä ja kuvista tarjolle asettuvia tulkintoja: toiminnallinen versus staattinen, onnistunut versus haasteellinen, yhteisöllinen versus yksinäinen tekeminen, tulevaisuuden suuntaava versus paikallaan pysyvä. Lisäksi katsottiin mitä pääteemoja jutuista nousee esiin.

MEDIATEKSTEISSÄ ERILAISIA PAINOTUKSIA

Tulkinta vastakohtaparien avulla oli selkeää, eikä keskivaiheille jäänyt yhtään lehtileikettä, tv-uutista tai radio-ohjelmaa. Kaikki jutut voitiin kirjata vaikutelmaltaan aktiivisempaan päähän janaa, koska niissä korostuu joko toiminnallisuus, yhteisöllisyys, hankkeen onnistuminen tai tulevaisuuden suuntaava ote. Journalistiset valokuvat ovat enimmäkseen suuria suhteessa tekstin ja kuvan kokonaistilaan. Niissä esiintyy pääosin hankkeisiin osallistuneita nuoria. Ainoastaan savolaishankkeen

lehtileikkeiden kuvaotoksessa esiintyvät valtaosin aikuiset taiteilijat. Silti niissäkin kuvat, kuten kuvat nuorista yleensäkin näissä lehtijutuissa, ovat toiminnallisia ja positiivisia tunteita välittäviä.

Otoksen kaikki tv-uutiset ja radiolähetykset voidaan luokitella informatiivisiksi, mikä vastaa hyvin niiden ohjelmatyyppejä eli uutista. Niissä tuodaan esiin lyhyesti faktat, jotka pohjautuvat selvästi toimitukselle lähetettyyn tiedotemateriaaliin, jota tuotti enimmäkseen *Myrsky*-hankkeessa valtakunnallista tiedotusta hoitanut viestintätoimisto. Mukana on myös alueellista uutisointia, joka kertoo esimerkiksi yksittäisen hankkeen käynnistymisestä tai paikallisesta nuorten esityksen ensiillasta. Tv-uutisissa kuvitus on nuorten taiteellista toimintaa.

Lehtileikkeissä kuvia on runsaasti, ja suurin osa niistä on otettu nuorten esityksistä, joten nuoret ovat kuvissa ryhmässä esimerkiksi tanssimassa tai näyttelemässä. Nuoret ovat myös päässeet ääneen omine lausuntoineen teksteissä, joissa ohjaajat toimivat enimmäkseen faktojen kertojina ja kommentoivat hankkeen etenemistä. Luennassa etusijalle asettuvat vaikutelmat kuitenkin poikkeavat toisistaan eri hankkeissa seuraavasti:

- *Matka erilaisuuteen*: yhteisöllinen ja informatiivinen (14 + 14 juttua/28)
- *Ydin*-hanke: informatiivinen (18 juttua/32)
- *Kadun äänet*-hanke: toiminnallinen ja yhteisöllinen (12 + 10 juttua/17)
- *Halipula*-hankkeen neljässä lehtileikkeessä painottuvat yllä esitetyt eri näkökulmat monipuolisesti eikä yksikään nouse etusijalle. Ainoastaan STT:n välittämä uutinen luokituu toiminnalliseksi ennemmin kuin informatiiviseksi, vaikka onkin uutinen.

Matka erilaisuuteen -hankkeesta kirjoitetuissa lehtijutuissa päällimmäiseksi nousevat nuorten yhteisöllisyys ja tekstin informatiivisuus, jotka kumpikin tulevat kirjatuiksi 14 kertaa, osittain samoissa teksteissä. Puolet lehtileikkeistä on maakunnan ykköslehdestä ja loput jutuista kertyy yksittäisistä muista lehdistä, joiden joukossa on myös kansallisia lehtiä.

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Ydin-hankkeen lehtileikkeistä vähän reilut puolet, eli 18, välittää vaikutelmia informatiivisesti. Tämä on ymmärrettävää, koska hanke kuului jo *Myrskyn* pilotteihin ja se oli esimerkkinä varsinkin ensimmäisen toimintavuoden 2008–2009 aikana kansallisessa tiedotuksessa. Pilotin status käy ilmi myös näistä informatiivisista teksteistä. Laajoissa kuvitetuissa artikkeleissa korostuvat nuorten toiminta (9) ja yhteisöllisyys (8). *Ydin*-hanketta koskevista lehtileikkeistä noin puolet on maakunnan ykköslehdessä ja loput yksittäisiä tekstejä muissa lehdissä, myös kansallisissa.

Kadun äänet -hankkeesta kirjoitetuista lehtiteksteistä välittyy etusijalle nuorten toiminnallisuus ja yhteisöllisyys, jotka saavat yhteensä 22 mainintaa. Tekstit ovat pääosin laajoja artikkeleita kuvineen, jotka ilmestyivät pääosin kahdessa maakuntalehdessä. Lisäksi on yksittäisiä juttuja eri lehdissä, myös kansallisissa. Monessa näytteessä hanke pyritään yhdistämään jollakin tavoin toimintapaikkakunnalla tapahtuneen kouluampumisen jälkihoitoon, vaikka ohjaajan lausunto leipätekstissä kieltää yhteyden. Yhdistämistä rakennetaan esimerkiksi erillisillä jälkihoitoa kuvaavilla teksteillä, jotka on sijoitettu samalle sivulle tai aukeamalle hankejutun kanssa.

Yksittäisenä sisällöllisenä teemana useissa lehtileikkeissä tulee esiin hankkeiden saama rahoitus, joka on julkistettu ja tiedotettu kansallisesti. Rahoituksesta on uutisoitu maakunnan onnistumisena rahoituskilvassa joko kulttuurin ”Jättipotti Etelä-Savon kulttuurille” tai nuorten ”Nuoret saivat jättipotin” kannalta. Tämä kontekstoituu muun muassa maakunnassa käytyyn julkiseen keskusteluun ennen *Myrsky*-rahoitusta. Esimerkiksi Kainuun lehdistössä keskusteltiin ennen *Myrskyä* juuri nuorten teatteritoiminnan jatkuvuudesta.

Kuva: Petteri Kivimäki. SKR.

HARMIAKIN MEDIAJULKISUUDESTA

Myönnettyistä rahoituksista uutisoiminen kansallisesti saattoi aiheuttaa paikallisesti harmiakin. Hankkeelle negatiivista julkista keskustelua on joissakin tapauksissa aiheutunut esimerkiksi silloin, kun maakunnan ulkopuolelta on rahoitettu kallis hanke paikkakunnalle, jonka oma kulttuuritarjonta on samanaikaisesti kärsinyt resurssien puutteesta. Tällaisessa tilanteessa on ollut muualta Suomesta pienelle paikkakunnalle hanketta vetämään lähtenyt taiteilija:

H: [...] mä oon ollu oikeen vihanen, viestintätoimistolle siitä [...]. Se että kuin paljon me ollaan saatu rahaa, ni, se suututti niin paljon joitain toimijoita, et se sai aikaan negatiivisuutta ja voi olla, että osa meidän nuorista jotka silloin aluks lähti pois, johtu siitä, et vanhemmat on ottanu ne veke siitä [...]. Tietenki sit taas me ei ite korjattu mitään, kirjotuksia, ikinä. Et vaikka ne oli selkeesti osotettu niinkun, mulle, hankkeen vetäjänä [...]. Ni me ei ikinä vastattu niihin, koska eihän niihin ois voinu vastata, et se ois ollu niinku sodan, alottaminen. (TYKL/SPA/467.)

Julkisten vastineiden sijaan hankkeen taiteilijat päättivät toimia matalalla profiililla. He kiersivät muun muassa kouluilla kertomassa hankkeesta, ja paikallinen nuorisotyö sitoutui alusta lähtien yhteistyökumppaniksi. Yllä kuvattu tilanne kääntyiikin toiminnan kannalta vähitellen positiiviseksi, kun hanke pääsi käyntiin. Lopulta nuorten taidehanke koettiin paikkakunnalla laajasti yhteiseksi, nuoria oli mukana paljon ja loppunäytöksiin riitti nipin napin paikkakunnan suurin esitystila. (TYKL/SPA/467.)

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Myrskyn valtakunnallisesta tiedotuksesta vastaavat olivat tietoisia näistä paikallisista tiedottamisista nousseista kohuista. Ne koettiin tavanomaiseksi reagoinniksi suurista apurahoista tiedotettaessa, ja siten niiden välttämistä pidettiin vaikeana.

H: Sinne lehdistön suuntaan. Eli sitte, sitte tuli. Tuli juttua ja sitte, niinku jotain siellä oli myös sit vähän tällästä että, et joku oli ottanu sitte, sitte kantaa sieltä. Muistaakseni oisko se ollu, sitten joku oma kulttuuritoimi, kulttuuritoimen toimija tai joku tällänen että. Että ku nehän sai, nehän sai aika ison rahasumman sinne. Jonkun tyyliin, oisko se ollu kahekskyt vai yhekskyt tuhatta euroa. Ni sitten ni oli sitte jotain kirjottelua, että, et miks niinkun, et miks sit niinku tällaiselle, niinkun myönnetään tää raha tai, tai jotain tällästä. Mut et siis sehän on ilmeisesti aika, yleistäkin kun tälläsiä apurahoja myönnetään, ni että siel, et saattaa tulla tälläsiä sitte, että ”Miksi juuri näille ja näille on tää raha myönnetty?” (TYKL/SPA/458.)

Valtakunnallista viestintää hoitavien näkemyksissä eivät tulleet esille tällaisen uutisoinnin aiheuttamat ongelmat hankkeiden yhteistyölle paikallisten kanssa.

Toinen harmia aiheuttanut uutisoinnin teema *Myrskyn* tiedotteissa oli rahoituksen suuntaaminen syrjäytymisuhan alaisille tai katveessa eläville nuorille. Toisella pienellä paikkakunnalla hankkeeseen osallistuneen nuoren vanhempi tarttui uutisointiin ja kohdisti kiukkunsa hanketta vetäneeseen taiteilijaan:

H: [...] sitten [maakuntalehdessä] oli ollu tämmönen, että Myrsky tavottaa katvenuoret [...] isä oli sitte työpaikallaan nähny [tämän lehden] ja hänen lapsensa oli tässä mukana, ni hän laitto minulle aika, tulenkivenkatkusen kirjeen, että, näinkö sä ajattelet? Et olenks mä besserwisser? [...] Se yks juttu aiheutti kyllä [...] Se oli vielä niin kökkerösti muotoiltu siihen [lehteen] [...]. Isolla paikkakunnalla, voi myöskin olla surutta katveessa, mutta pienellä paikkakunnalla, ei voi olla edes katveessa. (TYKL/SPA/458.)

Nuorten näkökulmasta suhdetta syrjäytyneisyyteen on analysoitu identiteettejä käsittelevässä luvussa. Siitä ilmenee, että tiedotus on yltänyt nuorille asti ja heistä osa on reagoanut siihen loukkaantuneena ja torjunut sen omasta identiteetistään. Toisaalta syrjäytyneeksi itsensä kokevan kannalta tällaisen identiteetin vahvistaminen ei lisää hänen osallisuuttaan yhteiskunnassa, vaikka *Myrskyn* toiminnassa vahvistunutta osallisuutta on tavoiteltu.

Valtakunnallista tiedotusta hoitavassa viestintätoimistossa *Myrskyn* syrjäytyneistä kohdenuorista tiedottaminen oli linjattu siten, että aikuisille suunnatussa aineistossa syrjäytyneisyydestä on pidetty mahdollisena puhua, mutta nuorille suunnatussa ei (TYKL/SPA/548). Tämä on koettu kuitenkin haasteelliseksi myös viestintätoimistossa. Toisaalta hankkeen yhtä perusajatusta on haluttu siellä tuoda esille, toisaalta ei ole haluttu leimata ketään nuorista tiedottamisen seurauksena. Viestintätoimistossa on ollut myös tiedossa se, että hankkeissa on ollut mukana hyvin monenlaisia nuoria. (TYKL/SPA/549.)

Näkyvyyttä nuorten taiteellisen toiminnan puolesta

Tarkastellussa media-aineistossa *Myrsky*-hankkeet ovat olleet säännöllisesti ja näyttävästi esillä sekä paikallisessa, maakunnallisessa että valtakunnallisessa mediajulkisuudessa. Tietous *Myrskystä* ja sen myötä nuorten taiteellisesta toiminnasta näyttää siis levinneen ainakin niillä alueilla, joilla hankkeita on ollut. Kansallinen ja paikallinen hankkeiden oma-aloitteinen tiedottaminen lehdistölle näkyy aineistossa. Varsinkin kansallinen suunnitelmallinen viestintä näyttää poikineen uutisiin tarkennuksia ja kokonaisia artikkeleita paikallisesti.

Taiteilijahaastatteluissa käy ilmi, että kansalliset lehdistötiedotteet ja uutisointi niiden pohjalta ovat aiheuttaneet paikoin myös hankkeissa harmea. Esimerkkejä löytyy pieniltä paikkakunnilta,

joissa uutisointi esimerkiksi paikkakunnan ulkopuolelta rahoitetusta hankkeesta on aiheuttanut toiminnan alkuvaiheessa jopa vastustusta. Myös kirjoitukset katvuenorista ovat aiheuttaneet mielipahaa pienillä paikkakunnilla. Nämä molemmat valtakunnallisen tiedottamisen käytännöt ovat paikoin aiheutuneet joissakin tilanteissa jännitteitä ja ristiriitoja, jotka ovat hankaloittaneet taidehankkeiden toimintaa ja yhteistyötä paikallisten aikuisten ja hankkeissa toimivien nuorten kanssa. Ne ovat joissakin tilanteissa silloin vaikuttaneet paikallistasolla *Myrskyn* tavoitteiden vastaisesti, eivätkä ole tukeneet nuoria osallistavaa identifikaatioprosessia. Taiteilijat ovat tällöin kuitenkin tehneet työtä paikallisten tilanteiden pehmentämiseksi

Media-aineistossa julkaistut lehtitekstit eivät ole pelkästään informatiivisia lehdistötiedotteiden pohjalta rakentuneita uutisia, vaan nuorten taiteellista toimintaa monipuolisesti kuvaavia artikkeleita. Rungas toiminnallinen kuvitus ei ole yllättävä tässä yhteydessä, onhan nuorten taiteellinen toiminta otollista kuvattavaa. Lisäksi kansallisen *Myrsky*-tiedotuksen kautta kuvia hankkeista on ollut lehdistön käytettävissä.

Voidaan sanoa, että media-aineiston *Myrsky*-hankkeiden nuoret ovat olleet esillä mediajulkisuudessa yhtä paljon ja monin paikoin enemmänkin kuin hankkeiden aikuiset ohjaajat. Useimmissa teksteissä nuoret ovat olleet esillä ohjaajan kanssa, joka on kertonut faktat ja kommentoinut hankkeen taustoja ja tulevaisuutta. Nuoren roolina on ollut taiteellinen esittäminen, oman tehtävänsä kuvaus ja kokemusten kertominen. Nuorten taide-esityksen avaintema on ollut myös useimmiten esillä lehdistössä, siis se yhteiskunnallinenkin sanottava, mikä nuorilla on näissä hankkeissa ollut. Tällainen media-aineisto vahvistaa positiivisella tavalla nuorten omistajuutta tekemiinsä teoksiin ja heidän taiteen tekijyyttään, jotka olemme todenneet keskeisiksi nuorten identifikaation piirteiksi. Siten tällainen mediajulkisuus selkeästi tukee *Myrskyn* valtakunnallisia tavoitteita.

Kuva: Jukka Salminen. SKR.

DIALOGI YHTEISTYÖVERKOSTOISSA

Olemme todenneet tutkimuksemme toisessa osassa, että valtaosassa *Myrsky*-hankkeista taiteilijoiden ohjaamat ryhmät ovat toimineet nuorisolähtöisinä vuorovaikutteisina tiloina, jotka ovat tukeneet nuorten identifiointumista heitä ympäröiviin yhteisöihin. Hankeryhmien sisäisissä pedagogisissa prosesseissa esiintyneitä haasteita olemme analysoineet luvussa Pedagogisia haasteita.

Tarkastelemme tässä luvussa taidehankkeita osana niitä ympäröiviä yhteisöjä ja näiden yhteisöjen käytäntöjä ja organisaatioita. Analysoimme sitä, miten taidehankkeet ovat toimineet vuorovaikutuksessa sosiokulttuurisen ympäristönsä kanssa. Analysoimme myös sitä, miten hankkeet ovat saaneet tavoitteilleen tukea toteuttaessaan nuorisolähtöistä toimintaansa. Laadullisessa aineistossamme on tästä erilaisia esimerkkejä. Otamme esille myös valtavirrasta poikkeavia tilanteita, koska ne auttavat ymmärtämään sitä, miten taidehankkeet toimivat eri yhteyksissä. Niiden kautta hahmottuu asioita, jotka ovat puuttuneet valtaosassa hankkeista ja jääneet siten niissä aihepiirinä huomiotta. Hankkeiden vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa sopuisasti toiminut yhteistyö ei ole noussut puheenaiheeksi. Hankaliksi koetut tilanteet sen sijaan ovat puhuttaneet, ja niistä on karttunut tietoa sekä havainnointitilanteissa että haastatteluissa ja kokemuspäiväkirjoissa. Ne auttavat näkemään sitä, mikä on ollut oleellista hankkeiden toiminnassa laajemminkin.

Tukeva ja torjuva yhteisyys

OUTOUS TAITEEN TEKEMISESSÄ

Nuoret ovat pääosin kokeneet taidehankkeiden toiminnan myönteisenä ja kannustavana. Joissakin tilanteissa he ovat kuitenkin pitäneet hankkeiden toimintaa outona ja vieraana. Tällaiset luonnehdinnat ovat tulleet yleisellä tasolla esille joidenkin nuorten haastatteluissa. Outous on voinut olla kiehtovaakin. Erittelevämmin ja laajemmasta perspektiivistä nuorten outouden kokemuksiin ovat tarttuneet vain niitä taidehankkeita vetäneet taiteilijat, joiden hankkeissa nuorilla on ollut tällaisia kokemuksia. (Ks. esim. TYKL/SPA/517; TYKL/SPA/527; TYKL/SPA/542.)

Fyysinen kosketus kuuluu monen taiteenlajin harjoitteluun ja ilmaisun luonteeseen. Toiminnan ohjaaminen vaatii joissakin tilanteissa sitä. On silti muutamia mainintoja siitä, että taiteen tekemisessä toisen ihmisen fyysinen koskettaminen on voitu kokea häiritseväksi. Nuori on voinut tulkita aikuisen kosketuksen esimerkiksi seksuaaliseksi, vaikka sellaiseen ei ole ollut aihetta. Nuorten kielteiset reaktiot fyysisistä koskettamista kohtaan kertovat siitä, että koskettaminen on koettu outona, ja että hankkeessa on poikettu heidän kokemastaan tavasta lähestyä ja koskettaa toista ihmistä. (Ks. esim. TYKL/SPA/517; TYKL/SPA/527; TYKL/SPA/542.) Inhimillinen fyysinen kosketus osana taiteen tekemistä on näissä tilanteissa tulkittavissa nuorille vieraaksi asiaksi, joka on hankkeen toiminnassa tullut heidän kokemuspiiriinsä häiritsevänä outona. Kyse on siitä osasta Suomea, jossa taiteen ja kulttuurin harrastamisen saavutettavuus on heikompi kuin maassamme yleensä.

Näistä outouden kokemisen tilanteista selvittiin puhumalla. Nuorten kanssa vastavuoroisen kuuntelemisen dialogisella otteella vuorovaikutuksen hankaluuksiin päästiin käsiksi ja niitä onnistuttiin ratkomaan. Puhuminen onnistui, vaikka nämä asiat ovat tavallisesti hyvin vaikeita sanoin ilmaistaviksi. Kokemuksellisesti ne ovat identifikaation ensimmäisellä ulottuvuudella itseyden fyysisessä ja emotionaalisessa maailmassa, mihin on kaikkein vaikeinta päästä puhumalla käsiksi, ja missä vieraus ja tuttuus ilmenevät tunteina. Hankkeen ulkopuolisen, tasapuolisen ja arvostetun paikkakuntalaisen aikuisen apu asian selvittämisessä oli ollut arvokasta.

Vaikka nuoret ovat tuoneet esille toiminnan outouden joissakin haastatteluissa, eivät taiteilijoiden

kuvaamien tilanteiden torjuvat reaktiot näy nuorten haastatteluissa. Sen sijaan niissä on luonnehdittu taidetoimintaa myönteisesti. Tämä selittyy sillä, että haastattelut tehtiin sen jälkeen, kun pulmatilanteet oli selvitetty ja nuoret jatkoivat toimintaansa *Myrsky*-ryhmässään. (Ks. esim. TYKL/SPA/517; TYKL/SPA/527; TYKL/SPA/542.) Taidehankkeen toiminnan kokeminen myönteisenä asian selvittämisen jälkeen osoittaa, että outous oli lieventynyt ja se oli hyväksytty osaksi hankkeen taidetoimintaa ja sitä kautta myös osaksi nuorten omaa toimintaa. Tässä hyväksynnässä hankkeen ulkopuolisen, nuorille entuudestaan tutun aikuisen tuki oli ollut oleellista. Se oli merkittävästi auttanut hankkeen toimintamahdollisuuksia paikkakunnalla.

OMAN IDENTITEETIN VARJELEMINEN

Joillakin hankepaikkakunnilla elää oman sosiokulttuurisesti vahvan ja koko maan tasolla pienen vähemmistön identiteetin omaavia ihmisiä. Kyse voi tällöin olla uskontoon tai etniseen ryhmään liittyvästä symbolisesta kollektiivisesta identiteetistä, jota ajoittain ilmaistaan selkein käsittein puheessa ja toimissa, mutta jotka toisinaan näkyvät puhumattomuutena ja sanattomina ilmauksina sosiokulttuurisessa vuorovaikutuksessa. Näihin ryhmiin itsensä lukevilla on tarve löytää sellaisia toiminnan muotoja, jotka tukisivat vähemmistön olemassaoloa ja säilymistä sen kollektiivisen identiteetin ehdoilla. (Ks. esim. TYKL/SPA/458; TYKL/SPA/526; ks. Siivonen 2008, 348–354.)

Tällaisilla paikkakunnilla on nähtävissä, että hankkeet ovat törmänneet jännitteisiin, jotka ovat vaikuttaneet myös hankkeiden ja nuorten toimintaan. Hankevetäjät ovat kokeneet tullessa henkilöinä torjutuiksi paikallisissa yhteisöissä, vaikka ovat saaneet toimilleen nuorten parissa myös kahdenkeskisesti ilmaistua henkilökohtaista tukea monilta paikkakuntalaisilta. Näissä tilanteissa hankkeita kohtaan osoitettu kritiikki ei yleensä kohdistunut niissä tuotettuihin taiteellisiin sisältöihin. Sen sijaan saatettiin moittia toiminnan muotoja ja taiteellista toimintaa pyrittiin rajoittamaan esimerkiksi vetoamalla viranomaisiin. Tällä tasolla rajoittamisen perusteet osoittautuivat kuitenkin aiheettomiksi, eivätkä ne aiheuttaneet mitään todellisia toimia hankkeita vastaan. (Esim. Katriina Siivosen kenttätyöpäiväkirjat 15.3.2011; TYKL/SPA/458; TYKL/SPA/542.)

Haastatteluissa ilmeni, että nuoret olivat näillä paikkakunnilla ajoittain kokeneet, etteivät he täytä niitä vaatimuksia, miten symbolisesti rajatun yhteisön toiminnassa tulisi olla mukana. Havainnointiaineistossamme on mainintoja siitä, että lapset poikkesivat tietien tahtoen oman yhteisönsä aikuisten antaman keskeisen identiteettisymbolin noudattamisesta, kun paikalla oli vain ulkopaikkakuntalainen tutkija. On myös esimerkkejä siitä, miten *Myrsky*-hankkeiden toiminta on tuottanut nuorille väylän sellaisten omien ajatustensa ilmaisemiseen, jotka eivät ole noudattaneet paikkakunnan kollektiivisen identiteetin käytänteitä. Ohjaajat ovat ker-

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

toneet nuorten näissä tapauksissa voimaantuneen siitä, että heidän omat ajatuksensa ovat päässeet esimerkiksi esitettyjen teosten kautta esille. Nuorten toiminta on voinut tuoda myös oleellisia uusia myönteisiä koettuja ja yhteisöllisiä piirteitä paikkakunnalle. Näitä olemme käsitelleet luvussa Toivon pedagogiikka. (Esim. TYKL/SPA/458; TYKL/SPA/520; TYKL/SPA/559, Katriina Siivosen kenttätyöpäiväkirjat 15.3.2011; ks. myös TYKL/SPA/542.)

Ohjaajien ja hankevetäjien yhteistyö hankepaikkakunnan aikuisten kanssa näyttää olevan tällaisissa tilanteissa häiriöille herkkää. Yhteistyö voi vaikuttaa oleellisestikin nuorten toimintaan hankkeissa ja heidän identifioitumisensa lähiympäristöönsä kaikilla identiteettien ulottuvuuksilla. Hankkeiden suunnasta katsoen on tuntunut siltä, että ohjaajat ovat joutuneet reviiritasteluun paikallisten aikuisten kanssa. Monesti hankkeiden ohjaajat ovat muuttaneet paikkakunnalle ohjaamaan hankettaan tai he ovat vierailleet siellä ohjaamassa ryhmää, ja he ovat siten olleet uusia toimijoita paikallisissa yhteisöissä. Pienillä paikkakunnilla tällä on erityistä merkitystä (ks. Siivonen 2008, 259–264). Osa ohjaajista on asunut hankepaikkakunnalla jo kauemmin tai on sieltä kotoisin. Reviiritastelusta kertoo seuraavassa yksi hankevetäjistä:

H: Niin. Tuo reviirijuttu on noussu tosi selkeesti useammillakin paikkakunnilla, mutta sittenhän on tietysti semmosia paikkakuntia, että ne ihmiset on siellä ihan että ”mahtavaa, kun tulette” ja ne on tosi yhteistyöhalusia. Silloinhan sen näkee myös sen nihkeän asenteen kauhean selkeesti, tajuaa, että siellähän [toisella hankepaikkakunnalla] oli tosi nihkeä se asenne. Ehkä ne ei haluakaan meitä sinne. (TYKL/SPA/542.)

Taiteilijoiden kokemuksen mukaan osa paikkakunnista on yhteistyöhaluisempia ja vastaanottavaisempia sinne tarjottua uutta toimintaa kohtaan kuin toiset.

Hankkeiden kohtaama kritiikki paikkakunnilla, joilla on vahvan kollektiivisen vähemmistöidentiteetin tukijoita, kertoo siitä, että näiden paikkakuntien aikuiset ovat kokeneet hankkeiden

Kuva: Tuotantokopla, SKR.

toiminnan uhkaavan heille tärkeitä ja heidän ylläpitämiään identiteetin ilmauksia. Taidehankkeiden toiminta on perusluonteensa mukaisesti laittanutkin identifioitumisen prosessin nuorten keskuudessa liikkeelle aiemmasta poiketen. Taiteen tekemisen vaikutukset identifikaation ensimmäisellä ja toisella ulottuvuudella tunteisiin, toimintoihin ja käytänteisiin ovat nostaneet nuorten yksilölliset kokemukset entistä voimakkaammin esille ja ravistelemaan paikkakuntien vallitsevien kollektiivisten identiteettien sanattomina käytänteinä ja identiteettisymboleina ilmeneviä piirteitä.

Näillä paikkakunnilla nykyinen globaali murros on näkynyt erityisen vahvana hankkeen toiminnan ja sitä ympäröivän paikallisen yhteisön välisessä suhteessa. Nuoret ovat taidetoiminnan kautta ottaneet vahvemman otteen itseystensä ja identiteettiensä määrittämisestä kuin näillä paikkakunnilla on ollut tapana. Toisaalta nykyinen globaali murros tuo myös kollektiivisille vähemmistöidentiteettien ilmauksille entistä vahvemman tuen kansainvälisistä verkostoista muilta vastaavilta vähemmistöiltä (ks. esim. Croucher 2004, 185–196; Siivonen 2008, 76–77). Nuorten itseyden vahvistuminen on kuitenkin asettunut paikallisesti osin kyseenalaistamaan identiteettien vallitsevaa yhteisöllistä määrittymistä ja siten myös sitä uhkaamaan.

Nämä tilanteet eivät ole kenellekään helppoja. Ne koskettavat kaikilla identifioitumisen ulottuvuuksilla sekä nuoria että heitä ympäröiviä aikuisia, eikä niihin siten ole löydettävissä nopeita ja helppoja ratkaisuja. Murros identifikaatioprosesseissa on väistämättä jännitteinen, mikä voi herättää sekä ristiriitoja että uusia virkistäviä kulttuurisia piirteitä. *Myrsky*-hankkeiden toiminnan tuottamien jännitteiden kautta onkin saavutettu sekä vahvan myönteisinä että kielteisinä pidettyjä uusia yhteisöllisen olemassaolon ja toiminnan muotoja.

Haastava pedagoginen yhteistyö

Olemme käsitelleet hankkeiden sisäisiä pedagogisia haasteita luvussa Pedagogisia haasteita. Hankkeet ovat joissakin tilanteissa kohdanneet pedagogisia haasteita myös suhteessa niiden yhteistyökumppaneihin hankepaikkakunnilla. Tällaisia on ollut esimerkiksi koulujen kanssa. Jotkut koulut ja kouluissa jotkut opettajat ovat kokeneet hankeyhteistyön lisäävän omaa työtään ja vievän aikaa opetukselta. (Ks. esim. TYKL/SPA/556, 13.) He eivät olekaan osallistuneet yhteistoimijoina prosessiin vaikka alun perin niin oli ajateltu ja asiasta oli jopa sovittu.

Omanlaisiaan pulmia on ollut myös yhteistyössä sosiaalialan ammattilaisten kanssa. Taidehankkeiden toiminnan tavat on koettu esimerkiksi lastensuojelun periaatteita rikkoviksi. Eräs taiteilija kertoo siitä, että haastavien nuorten parissa työskennelleet sosiaalialan työntekijät eivät ole aina uskoneet taidehankkeen myönteisiä tuloksia ja toimivaa yhteistyötä nuorten kanssa (TYKL/SPA/566, 15):

K: Päädyin ehdottamaan nuorisokotien johtajalle ratkaisua, jossa nuoret saataisiin pois laitoksista toiminnan ajaksi. En ollut varma, meneekö ehdotukseni läpi. Olihan nuoret määrätty laitoksiin lastensuojelulain nojalla. [...] Johtaja piti ajatuksiani hyvänä. Hän hyväksyi suuntaviivat ja päätti lähteä tukemaan laitoksensa nuorten työssäoloa [yhdistyksessämme] maksamalla heille palkkaa. [...] Olen saanut lokaa niskaani [hankkeeni] aikana muutaman kerran leväperäisestä suhtautumisesta lastensuojelulakiin. [...] Eräs nuori onnistui työharjoittelussa. Hänessä tapahtui muutos, selkeästi parempaan suuntaan. Hän osoitti olevansa luottamuksen arvoinen ja halusi tehdä annettuja tehtäviä. Aloin kuulla nuortenkodin työntekijöiden taholta huomautuksia pikkuasioista. Työntekijät halusivat selvästi hankaloittaa prosessia. Heidän mielestään en kyennyt havaitsemaan kuinka nuori manipuloi. He vaativat muutoksia sovittuihin pelisääntöihin. Työyhteisömme oli heidän mielestään liian boheemi, vaikka kukaan ei ollut käynyt toteamassa asiaa paikan päällä. Me luotimme nuoreen ja ilmoitimme sen hänelle. Yritin toteuttaa lastensuojelulaitoksen vaatimuksia. Riitelyn sijaan näiden kahden toimialan pitäisi lyödä hynttyyt yhteen. (TYKL/SPA/566, 15.)

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Sitaatista näkyy, että *Myrsky*-hankkeen taiteilijalla ja nuortenkodin työntekijöillä on joissakin kohdissa ollut risteävät käsitykset siitä, minkälainen toiminta soveltuu nuortenkodin nuorille ja miten heidän kanssaan tulee olla vuorovaikutuksessa. Nuorten oman tekijyyden ja osallisuuden kasvu on näkynyt hankkeen toiminnassa nuortenkodin ulkopuolella, mutta nuortenkodin näkökulmasta myönteistä muutosta on ollut vaikea uskoa. On toisaalta myös kokemuksia lastensuojelun ja *Myrsky*-hankkeiden sujuvasta ja sopuisasta yhteistyöstä tässä samassakin hankkeessa (esim. TYKL/SPA/566, 15).

Toisella paikkakunnalla nuorisokodin esimies on koonnut talossa työskenteleviltä ohjaajilta kirjallisesti kokemuksia *Myrsky*-hankkeesta ja lähettänyt ne kokemuspäiväkirjan luonteisina tutkimukselle:

K: [Myrsky-ohjaaja] osasi ottaa hyvin kontaktin nuoriin, osasi olla oikeaan aikaan passiivinen, eikä ”tyrkyttänyt” asiaansa. On hyvä, että [hän] halusi vetää projektin yksin, ilman [nuorisokodin] ohjaajia. Mielestäni näin [hän] sai nuoret toimimaan paremmin, kuin jos [nuorisokodin] omaohjaaja/ei pidetty ohjaaja olisi mukana ”progiksessa”. (TYKL/SPA/556, 23.)

Kuvauksesta ilmenee, että nuorisokodin työntekijät ovat seuranneet vierestä *Myrsky*-hankkeen ohjaajan työskentelytapaa, pitäneet sitä hyvänä ja huomanneet, että heidän on parasta vetäytyä toiminnasta syrjään. Taiteilijan kanssa toimiminen on saanut nuoret toimimaan heidän käsityksensä mukaan paremmin kuin nuorisokodin omien ohjaajien mukana ollessa olisi todennäköisesti tapahtunut. Heidän ammattitaitoonsa ja osaamiseensa on näissä tilanteissa kuulunut syrjään väistyminen ja sitä kautta taideprosessin vahvistaminen sen omilla ehdoilla.

Taiteen tekeminen ominaispiirteineen on otettu vaihdellen osaksi koulujen ja esimerkiksi nuorisokotien toimintaa. Taidetoiminnan osittainen hallitsemattomuus ja dynaaminen luonne on koettu joissakin tilanteissa vaikeasti esimerkiksi koulutyöhön tai lastensuojelun toimintaan yhdistettäväksi. Toisaalta on esimerkkejä siitä, että esimerkiksi nuorisokodeissa on nähty taiteen tekemisen vapauden myönteinen merkitys nuorten voimaantumiselle, ja sille on osattu antaa tilaa.

Nuorten osallisuuden tuki ja torjunta

Myrskyn taidehankkeissa toimineet taiteilijat ovat hakeutuneet yhteistyöhön muun muassa kuntien, paikallisten oppilaitosten, yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, paikallisten ja valtakunnallisten yhdistysten, Suomen kulttuurirahaston lisäksi joidenkin muiden säätiöiden ja rahastojen sekä paikoin yritysten kanssa. Yhteistyötahojen joukossa on myös Suomeen muualta muuttaneiden tueksi toimivia yhdistyksiä tai kulttuurikeskuksia. Taiteilijat ovat onnistuneet luomaan näihin hyviä yhteistyösuhteita. Monet näistä tahoista ovat antaneet hankkeille osan rahoituksesta. Useat taidehankkeet ovat toimineet kunnan omistamissa tiloissa, esimerkiksi kouluissa. Muun muassa nuoriso-ohjaajia ja opettajia on ollut mukana hankkeiden toiminnassa. Yhteistyötä on tehty myös sosiaali- ja terveydenhuoltoalojen ammattilaisten kanssa. Toiminnan jatkuvuus on ollut tema, josta hankevetäjät ovat käyneet kunnissa keskustelemassa. Kokemukset ovat monin paikoin olleet hyviä ja yhteistyö sujuvaa. (Esim. TYKL/SPA/501; TYKL/SPA/542; TYKL/SPA/544.)

Seuraavassa esimerkissä taiteilija kertoo kunnanjohtajasta, joka kutsui nuoret luokseen kertomaan siitä, minkälaiseksi he haluaisivat kotikuntaansa kehittää:

H: Mut sen, sillä tavalla mä oon nähny että niinku nuoria, arvostetaan niinkun, on ruvettu arvostamaan enemmän. Joissakin piireissä ainakin ja niinku kunnioitetaan sitä. Se mikä on tosi hieno asia. Ja myös se että, nuoria kuullaan. Et onha toi tietysti yhteiskuntaan, vaikuttamista. No tää on ihan Myrskyä, [yhdeillä pienistä hankepaikkakunnistamme] oli Totuus [kotipaikkakunnastamme] -niminen esitys, niin siellä kunnanjohtaja pyysi sen jälkeen nämä kahville nää esiintyjät. Juttelemaan et minkälainen [kotikunnan] pitäis olla. (TYKL/SPA/544.)

Kuva: Nina Pöyhönen. SKR.

Näkyvä siis, että paikoin nuorten oma sanoma on päässyt vaikuttamaan yhteistyöorganisaatioissa, esimerkiksi kunnassa toimivien aikuisten näkemyksiin siitä, miten niiden toimintaa tulisi kehittää. Tällöin nuorten yhteiskunnallinen osallisuus on toteutunut vahvana ja hyvin konkreettisessa muodossa ja se on ollut omiaan vahvistamaan heidän tekijyyden ja osallisuuden tunnettaan.

Hankkeissa on kuitenkin myös joitakin yksittäisiä kokemuksia siitä, että toiminta on herättänyt vastustusta. Eräässä pienessä kunnassa nuorten kanssa työtä tekevä kunnan työntekijä oli hankkeen ulkopuolisena puuttunut nuorten toimintaan ja kieltänyt heitä tuottamasta haluamansalaista sisältöä teokseensa, jossa he olisivat käsitelleet mieltään vaivaavaa ja haastavaa aihetta, itsemurhaa. Se ei *Myrsky*-hankkeissa ole ollut poikkeuksellinen aihe (ks. esim. TYKL/SPA/544). Tilanteesta kertoo yksi hankkeen ohjaajista seuraavasti:

H: Nehän [nuoret] oli saanu ihan valtavan kipinän [...] kirjoittamaan semmosista aiheista, jotka nimenomaan oli heille itselle tärkeitä ja ne halus, ja niillä oli valtava tarve käsitellä niitä asioita. Ja ne liittyy tupakointiin ja tämmöisiin pienempiin asioihin, mutta niillä oli sellainen isompikin asia kuin itsemurha.

[...]

H: Kunnan [työntekijä], [...] oli todella ollu vihanen ja huutanu [nuorille] ja sanonu kovasti, että ne ei saa missään nimessä sellaisia aiheita käsitellä

[...]

H: Ne oli aloittamassa siellä just sellasta prosessia, että itestä tuntu siltä, että nyt ne tekee sitä mikä on tosi tärkeitä siellä. Ja se, että se tyrmättiin noin kovasti. [...] se oli vielä vedetty [kunnan päättävään elimeen] käsiteltäväksi se asia, että voiko [hanke] ylipäätään jatkaa siellä kunnassa

[...]

H: Niin siinä tilanteessa kun niistä asioista olis voinu ihan asiallisesti ja oikeasti puhua [aikuisten kesken], niin [kyseinen kunnan työntekijä] ei siinä [puhunut asiasta mitään]. (TYKL/SPA.)

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Sitaatista näkyy, että kyseisen kunnan joidenkin työntekijöiden näkemys hankkeen toiminnasta ja erityisesti itsemurhan käsittelystä nuorten taiteen tekemisen keinoin on poikennut voimakkaasti hankkeen ohjaajien näkemyksestä. Asiasta on ollut vaikea keskustella. Kaikki ovat kokeneet toimivansa nuorten parhaaksi. Siinä, miten nuoret lähtivät aihetta *Myrsky*-ryhmässään käsittelemään, ei näy poikkeamaa muiden *Myrsky*-hankkeiden onnistuneisiin pedagogisiin prosesseihin verrattuna. Kunnassa tilanne on nähty niin vakavaksi, että asiaa on käsitelty sen päättävissä elimissä. Siellä keskusteltiin siitä, voiko hanke jatkaa toimintaansa paikkakunnalla. Hanke sai jatkaa, mutta kyseinen nuorten ryhmä ei enää sen jälkeen saanut tehdä minkäänlaista omaa teosta. Tämä ryhmä näkyy laadullisen aineiston kokonaisuuteen verrattuna poikkeavana siten, että hankeryhmissä yleisesti vallitsevan hyvän yhteishengen sijasta siellä nuorten välillä oli selvästi havaittavia, toiminnan aikana syventyneitä ja pitkäkestoisia ristiriitoja, jotka ulottuivat hankkeen ryhmän ulkopuolelle. Nuorten haastatteluissa näkyy yksilöllistä tunnetason voiman hakemista vihan kautta. (TYKL/SPA/556; TYKL/SPA/559.)

Luvussa Vapaan ja vahvan ilmauksen tukemista käsitelimme pedagogisten prosessien mahdollisuuksia tukea vaikeissa elämäntilanteissa olevia nuoria tilanteensa erittelyyn ja itseilmaisuuksiin. Totesimme, että taiteellinen esitys luonteeltaan metaforisena kykenee antamaan suojan nuorten herkkienkin tunteiden käsittelyyn. Ohjaajan tulee lisäksi kyetä tukemaan nuoria, joilla on hankala tilanne elämässään tai jotka käsittelevät vaikeita aiheita teoksissaan. Silloin kun jollakulla nuorella on ollut itsellään selkeästi kriisi elämässään, apua on ollut myös siitä, että taiteilija on toiminut nuoren kanssa esimerkiksi terapeutin kanssa yhdessä. Tällaista apua taiteilijat ovat osanneet tarvittaessa myös hakea. *Myrskyn* toiminnasta on lukuisia esimerkkejä siitä, että tällä tavalla haastaviin aiheisiin tarttuminen

on vaikuttanut nuoriin myönteisesti. Yllä kuvatussa tilanteessa näkyy sen sijaan kielteisiä vaikutuksia, vaikka motiivi itsemurhan käsittelyn estämiseen on varmasti ollut nuorten hyväksi toimiminen.

Näistä esimerkeistä näkyy, että sillä on merkitystä hankkeen ja siinä toimivien nuorten kannalta, minkälaisen tuen hanke saa omalta paikkakunnaltaan paikallisten aikuisten ja organisaatioiden keskuudessa. Dialoginen, nuorten identifi kaation prosessia ja omaa tekijyyttä vahvistava prosessi ei ulotu pelkästään hankeryhmien sisälle, vaan myös niiden ulkopuolelle vuorovaikutuksessa paitsi mediaan, myös muihin hanketta ympäröiviin toimijoihin. Myönteinen kiinnostus ja nuorten sanoman kuunteleminen tukevat toimintaa. Tämä näkyy esityksiä ja yleisöjä käsittelevässä analyysissämme luvussa Esitysten kannustavuus ja osallistavuus. Samanlainen vaikutus on esimerkiksi yllä mainitun kunnanjohtajan positiivisella kiinnostuksella. Vastaavasti taiteen tekemisen keskeyttäminen voi aiheuttaa yhteisösuhteisiin ja nuorten tunnetason identifi kaatioon ristiriitoja. Nuoret eivät silloin tavoit ta tekijyyttään taiteelliseen toimintaansa. Nuorten omien näkemysten ja toimien osallisuus esimerkiksi kunnan toimissa ei tällaisessa tilanteessa toteudu, vaan heidän näkemyksensä, tekijyytensä ja identifi oitumisensa prosessi tulee paikallisessa yhteisössä torjutuksi. Nämä havainnot korostavat nuorten saamien myönteisten kokemusten merkitystä nuoria valtauttavissa ja turvallisissa taiteen tekemisen pedagogisissa prosesseissa.

SOSIOKULTTUURINEN VALTA JA VALLATTOMUUS

Hankkeiden toiminnassa itsessään ja dialogissa yhteistyöverkostojen kanssa on nähtävissä sosiokulttuurisen vallankäyttöä. Sitä on kaikessa ihmisten välisessä toiminnassa ja se saa erilaisia muotoja eri yhteyksissä. Osin tällainen valta ilmenee sanattomana viestintänä ja käytäntöinä, joka voi olla huomaamaton hiljaista tietoa. Osin valtaa pidetään sanattomassa muodossa, jolloin siihen on hyvin vaikea puuttua. Osin se näkyy sanoin ilmaistuna. (Hannerz 1992; Siivonen 2008, 352.)

Ihmisten kohtaaminen ja organisatorinen vallattomuus

Yksittäisten ihmisten tasolla kulttuuri on aina monimuotoista. Jokaisella on monia erilaisia identifioitumisen kohteita ja mahdollisuuksia. Yksikin ihminen on tässä mielessä monikulttuurinen. Vuorovaikutus yksilöiden välillä rakentaa kunkin itseyyttä sekä sosiokulttuurista samuutta ja toiseutta muiden yksilöiden kanssa jokaisessa dialogisessa tilanteessa aina uudelleen. Norjalainen sosiaaliantropologi *Fredrik Barth* erittelee yksittäisten ihmisten keskinäisen organisoitumattoman vuorovaikutuksen omaksi analyttiseksi tasokseen, jonka hän nimeää mikrotasoksi. Sillä jokainen toimii yksilönä suhteessa muihin ihmisiin, luo suhdettaan ympäristöönsä ja muokkaa sitä kautta sekä itseään että yhteistä sosiokulttuurista ympäristöään. Tällä analyttisellä tasolla ei tarkastella ihmisiä minkään organisaation edustajina. (Barth 1994; ks. myös Siivonen 2008, 49–80.)

Identifikaatio toimii mikrotasolla kaikilla kolmella ulottuvuudellaan, tunteina, toimintoina ja

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

käytänteinä sekä identiteettisymboleina, mutta aina yksilöistä käsin määrittyvissä monenkirjavissa muodoissa. Koko ajan on kyse yksilöiden suhteista toisiin yksilöihin ja sitä kautta omaan toimintaympäristöön. Valta tällä analyttisellä tasolla ilmenee kohtaavien kahden tai useamman yksilön välisessä dialogissa.

Sosiokulttuurinen valta voi olla symmetristä tai epäsymmetristä (Hannerz 1992, 55–61). Kun pedagogisissa prosesseissa nuorille annetaan omiin edellytyksiinsä nähden tasavertainen asema aikuisten kanssa, vallan voi ajatella jakautuvan mahdollisimman symmetrisesti. Nuorten oma ääni ja tekijyys pääsevät esille. Nuorten välillä valta on symmetristä, jos heidän keskinäisessä toiminnassaan kaikilla on oma samanveroinen asemansa ryhmässä suhteessa muihin sekä omiin kykyihinsä sovitettu mahdollisuus kohdata omia tunteitaan, toimia yhdessä, oppia, ilmaista itseään ja luoda omaa tekijyyttään taiteen tekemisen kautta. Tämä luo edellytykset kunkin omaa osallisuutta rakentavalle identifikaatiolle.

Jos pedagoginen prosessi on luonteeltaan autoritaarinen, valta on ohjaavalla auktoriteetilla. Silloin tämän vallan alle asetettujen nuorten oma sosiokulttuurinen määrittelyvalta kaventuu ja heidän itsenäinen, omiin tunteisiin ja itseyteen perustuva identifikaation prosessinsa heikkenee. He eivät koe toimintaa vahvasti omakseen, eikä heidän osallisuutensa ympäröivässä yhteisössä pääse vahvistumaan. Mikrotason yksilöistä lähtevä ja tasavertainen toiminta on kaikkien siinä mukana olevien osallisuutta ja tekijyyttä vahvistavan tai heikentävän identifikaation perusta.

Myrsky-hankkeiden toiminnassa mikrotason sosiokulttuurinen vuorovaikutus on ollut keskeistä sekä nuorten keskinäisissä suhteissa että nuorten ja aikuisten kohtaamisissa taiteen tekemisessä. Ihmisenä ihmisen kohtaaminen on tarkoittanut organisatoristen roolien ja asemien jättämistä syrjään nuorten kanssa toimittaessa. Välillä se on tapahtunut hyvin selkeästi, esimerkiksi siirtämällä toiminta hankkeen yhteistyökumppanina toimivan nuorisokodin ulkopuolelle. Myös taiteilijoiden luopumista taiteen kriittisistä tavoitteista voi pitää keinona, jolla taiteilijat ovat kohdanneet nuoret ihmisinä ja jättäneet oman taiteilijuutensa syrjään.

Myrsky-hanke sinänsä on tuonut organisatoriset puitteet toiminnalle. Monilla taiteilijoista on ollut taustallaan jokin organisaatio, esimerkiksi yhdistys tai alueellinen taidetoimikunta, ja yhteistyökumppanina mahdollisesti esimerkiksi kunta. Toiminta taidehankkeissa on kuitenkin toteutunut siinä muodossa, että se on mahdollistanut taiteilijoiden vapaan ja nuorisolähtöisen vuorovaikutuksen nuorten kanssa ilman mitään valmiita malleja toiminnan luonteesta. Monissa tapauksissa tämä on toteutunut, ja toiminta on enemmän tai vähemmän noudattanut kriittisen pedagogiikan nuorisolähtöisiä periaatteita, vaikka se ei olisi aina ollut tietoista. Joissakin Pedagogisia haasteita -luvussa analysoimissamme tapauksissa vuorovaikutus on painottunut autoritaariseen suuntaan, jolloin nuorisolähtöisyys ja nuorten oman osallisuuden tavoittaminen on jäänyt heikommaksi. Yleisesti ottaen hankkeissa on kuitenkin toteutunut nuorten ja aikuisten tasavertainen kohtaaminen, jossa aikuisten aika ja heidän läsnäolonsa nuorten keskuudessa aikuisina elämäkokemuksensa, tietojensa ja taitojensa kanssa on ollut oleellista.

Nuorten nauru, ilo, vihas tumen, rohkaistuminen, itseluottamuksen kasvu, taitojen oppiminen, omien tunteiden ja ajatusten viestiminen, esitykset ja tekijyyden vahvistuminen sekä yhdessä tekeminen kuuluvat kaikki mikrotasolle. Samoin heidän oma kokemuksensa taiteen tekijyydestään tai syrjäytyneisyydestään saa muotonsa ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa mikrotasolla. Mikrotasolla ihmisten kesken kulttuurisesti jaettuun tunteisiin, toimiin ja käytänteisiin kuuluvat myös vieraiksi koetut vuorovaikutuksen muodot. Niitä on ollut esimerkiksi nuorilla, jotka kokivat fyysisen kosketuksen oudoksi, mutta suopuivat siihen, laajensivat omaa totunnaista toimintaansa uusiin muotoihin ja kokivat sen jälkeen taidehankkeen toiminnan myönteiseksi. Suomeen muualta muuttaneilla ja suomalaissyntyisillä nuorilla on ollut suhteessa toisiinsa vierauden tunnetta, jota taidehankkeet ovat auttaneet lieventämään. Yhtä lailla haastatteluissa esille tulleet viha ja nuorten konfliktiin ajautuneet vuorovaikutussuhteet toimivat mikrotasolla.

Ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa mikrotasolla ovat toimineet myös ne tilanteet, jotka ovat johtaneet jotkut hankeohjaajat laajentamaan omaa totunnaista toimintaansa taiteilijoina ja pedagogeina. Heillä oman taiteilijuuden ja pedagogisen vuorovaikutuksen muodot törmäsivät nuorten maailman todellisuuteen esimerkiksi nuorisokodissa tai pienen paikkakunnan sosiokulttuurisessa ympäristössä ja antoivat omalle toiminnalle aivan uusia merkityksiä. Edellytyksenä tälle on ollut nuorten kohtaaminen ihmisenä ilman mikrotasolle kuulumatonta organisatorista, institutionalisointuneiden toimintamuotojen tuomaa suojaa.

Mikrotason sosiokulttuurinen ympäristö tarjoaa kullekin ihmiselle useita kulttuurisesti muotoutuneita tunnetiloja, toimia ja käytänteitä sekä identiteettisymboleja, joihin voi kiinnittyä identiteettien eri ulottuvuuksilla ja joita voi muokata uuteen suuntaan (ks. Siivonen 2008, 73–80). Taide ja taiteen tekeminen voivat tuoda siihen dynaamisuutta ja dynaamisuuden hallinnan taitoja. Mikrotasolla tarkasteltu valta ei ole organisatorista valtaa, vaan yksittäisten ihmisten vuorovaikutuksessa käytettyä valtaa ja organisatorista vallattomuutta. Sen voima on tasaveroisessa kohtaamisessa ihmisten välillä. Se on suuri, ja kykenee vaikuttamaan identiteetteihin niiden kaikilla ulottuvuuksilla tunteista toimintaan ja tietoisiin identiteettien ilmauksiin asti. Tämä koskee yhtä lailla sekä suomalaissyntyisiä että Suomeen muualta muuttaneita nuoria.

Paikalliset organisaatiot valtattajina

Kun tarkastellaan paikallisia organisaatioita, kuntaa yhtenä niiden joukossa, on kyse Barthin mukaan välitasosta. Myös paikallisen ja maakunnallisen median voi nähdä kuuluvan tälle analyttiselle tasolle. Välitasolla valtaa keskitetään sosiokulttuurisesti organisaatioille, joilla on omalla toiminnan alueellaan oikeus tehdä monia ihmisiä koskevia päätöksiä ja laajat mahdollisuudet vaikuttaa ihmisiin. Välitason toimet ovat näkyvissä *Myrskyn* taidehankkeiden ja paikallisten organisaatioiden keskinäisissä suhteissa. (Ks. Barth 1994.)

Välitasolla paikalliset ja alueelliset organisoituneet ryhmät, käytännössä niissä toimivat ihmiset, ajavat organisaatioiden yhteisiä tavoitteita ja käyttävät siinä näiden organisaatioiden kulttuurisia identiteettisymboleita hyödyksi. Organisaatioiden ajamisessa asioissa voivat korostua esimerkiksi alueellisen, uskonnollisen tai etnisen ryhmän edut. Barth on luonut mallinsa alun perin viimeksi mainittujen analyysiin. Tällä tasolla kulttuuri nähdään helposti homogeenisena ja rajattuna. Omaksi erityisominaisuudeksi määritetyn toiminnan ja muiden kulttuuripiirteiden avulla korostetaan oman kulttuurisen ryhmän omintakeisuutta suhteessa muihin. Organisaatioiden avulla käytetään valtaa ja tullaan helposti koonneeksi ”meidät” omaan joukkoon ja sulkeneeksi ulkopuolelle ”toiset”. Tavoitteena on tarjota omaan joukkoon kuuluville ihmisille yhteisen toiminnan ja identiteetin avulla tukea. Tämä tapahtuu osittain sanattomasti, osittain toiminnallisesti, osittain identiteettisymbolien ilmaisemisen avulla. (Barth 1994; ks. myös Siivonen 2008, 73–80; Anttonen 1999.)

Paikallisten organisaatioiden valta on voinut *Myrsky*-hankkeessa asettua taidehankkeiden vahvaksi tueksi. Silloin hankkeiden toiminta on valtanut paikkakunnalla osaksi sen muuta toimintaa. Tästä on aineistossamme esimerkkejä vaikkapa kunnanjohtajana, joka halusi kuulla nuorten näkemyksiä heidän kuntansa kehittämiseksi. Hyvin sujunut yhteistyö koulujen, nuorisokotien, nuoriso-, sosiaali- ja terveystoimien, paikallisten yhdistysten ja muiden paikallisten organisaatioiden kanssa on osoituksena välitason antamasta tuesta *Myrsky*-hankkeille.

Myös *Myrsky*-hankkeet toimivat yhtenä välitason organisoituneina ryhminä paikkakunnillaan tavoitteenaan nuorten taiteen tekemisen tukeminen. Taidehankkeiden toiminta on tukenut nuorten taiteen tekijyyttä, koonnut yhteen osin samanhenkisiä nuoria, ”taiteellisia hörhöjä”, joista osa on lähtenyt aktiivisesti tavoittelemaan taiteen tekijyyttä myös ammatikseen. Keskeisintä on kuitenkin ollut tehdä tilaa monenkirjavalle nuorisolähtöiselle taiteen tekemiselle toiminnallisesti.

Taidehankkeiden ja paikallisten organisaatioiden välisissä suhteissa on syntynyt myös reviiiritais-
telulta tuntuvia tilanteita, joissa taidehankkeiden tavoitteet ja toimintatavat ovat asettuneet jonkin
paikallisen tahon tavoitteiden ja tapojen kanssa jännitteeseen suhteeseen. Kyse on voinut olla uhasta,
jonka on koettu kohdistuvan johonkin paikallisesti keskeiseen kollektiiviseen identiteettiin tai muihin
paikallisiin toimintamuotoihin. Kun *Myrskyn* toiminnassa vallan käytön prosesseissa on ollut muka-
na paikallisia organisaatioita, jotka ovat asettuneet vastustamaan taidehankkeen toimintaa, valta on
jakautunut epäsymmetrisesti taidehankkeita vastaan varsinkin silloin, jos taidehankkeen ohjaaja on
kokenut olevansa toimissaan paikkakunnalla yksin. Tällaisessa tilanteessa esimerkiksi Kulttuurirahaston
näkyvä tuki taidetoiminnalle on voinut muuttaa asetelmaa ohjaajan ja paikallisen organisaation välillä
symmetrisemmäksi, mistä taiteilijoilla on myös kokemuksia (esim. TYKL/SPA/544).

Valtaa voi välitasolla käyttää monin tavoin. Sitä voi tuoda toimissa käytännössä esille pehmeäm-
min tai jyrkemmin. *Myrsky*-hankkeiden tapa käyttää valtaa on yleensä ollut hyvin pitkälle nuorten
valtauttamista ja välitason organisatorisen vallan häivyttämistä. Kaikki on organisaatioidenkin ta-
solla kiinni lopulta yksittäisistä ihmisistä ja siitä, miten he organisaatioiden, säädösten ja resurssien
puitteissa toimivat ja ajavat omia tavoitteitaan.

Paikalliset taidehankkeet eivät toimi irrallaan paikallisista organisaatioista. *Myrsky*-hankkeilla on
ollut valtanaan luoda nuorille taiteen tekemisen tiloja. Paikalliset organisaatiot ovat puolestaan voineet
tarjota valtansa avulla taidehankkeille tukea. Ne ovat voineet myös asettua rajoittamaan hankkeiden
toimintaa, jos niissä toimivat ihmiset ovat kokeneet hankkeiden tavoitteet oman organisaationsa
tavoitteiden vastaisiksi. Tällä on ollut nuoriin, heidän toimintaansa ja heidän identifioitumisensa
tapoihin asti yltyviä vaikutuksia kumpaankin suuntaan.

Tuki paikalliselle toiminnalle

Fredrik Barth sijoittaa kansalliset ja kansainväliset organisaatiot kolmannelle analyttiselle tasolle,
makrotasolle. Ne määrittävät, ohjaavat ja tukevat välitason organisaatioiden toimintaa antamalla
niille säädösten ja resurssien avulla toiminnalliset puitteet. (Barth 1994.) Nuorten taiteen tekemisen
kannalta makrotason organisatorista toimintaa on Suomen, Euroopan unionin ja esimerkiksi YK:n
nuoriso- ja kulttuuripolitiikka. Globaalissa maailmassamme paikallisesti voivat vaikuttaa myös eri-
laisten intressi- ja identiteettiryhmien kansainväliset partnerit.

Tälle analyttiselle tasolle kuuluu Suomen Kulttuurirahasto, joka on toiminnallaan ja rahoituk-
sellaan luonut mahdollisuudet *Myrskyssä* nuorten taiteen tekemiselle taiteilijoiden ohjauksessa. Sen
vaikutukset ovat ulottuneet mukana oleviin noin 14 000 nuoreen asti monesti hyvin voimakkaassa
muodossa. Vaikutukset nuorten osallisuuden tunteen ja oman taiteen tekijyyden vahvistumiseen
ovat selkeät enemmistöllä nuorista. Nuorten kokema elämänilo ja tyytyväisyys ovat valtaosalla
vahvistuneet. Taiteilijat ovat saaneet Kulttuurirahastolta paitsi taloudellista, myös henkistä tukea
toiminnalleen nuorten kanssa.

Samalla Kulttuurirahaston toiminnassa on tuotettu hankkeiden toimintaympäristöön sellaisia piir-
teitä, jotka ovat joissakin tapauksissa vaikeuttaneet hankkeiden toimintaa ja vaikuttaneet kielteisesti
nuorten toimintamahdollisuuksiin hankkeissa sekä heidän identifioitumisensa ja valtautumiseensa
omassa toimintaympäristössään. *Myrskyn* kansallisessa tiedotuksessa korostettu toiminnan osittainen
suuntaaminen syrjäytyneille nuorille ja voimakas rahoituksesta tiedottaminen ovat vaikuttaneet
paikoin näin.

On selvää, että *Myrsky*-hankkeen laajuudessa kokonaisuudessa, jossa on ollut mukana tuhansia
nuoria ja useita kymmeniä hankkeita – valtaosassa niistä monia ohjaajia ja useita pieniä toimin-
taryhmiä – mukana on myös tilanteita ja pienempiä prosesseja, jotka eivät ole onnistuneet toi-
votulla tavalla. Kuvatut ja analysoidut kokemukset kertovat siitä, minkälainen sosiokulttuurinen

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

toimintaympäristö hankkeilla on paikkakunnilla ollut mikro-, väli- ja makrotasojen toimintojen yhteisvaikutuksesta. Kyse on toimintatavoista, joilla on ollut yhteys nuorten itseyden kokemuksiin, toimijuuden ja tekijyyden kokemuksiin ja osallisuuteen paikkakunnillaan. Siten tällä analyysillä on merkitystä nuorten osallisuuden vahvistumisen ja heidän identiteettiensä muotoutumisen kannalta omassa elinympäristössään.

Hankepaikkakunnilla toimivien ja siellä näkyvien, mutta hankkeiden ulkopuolisten aikuisten toimet vaikuttavat hankkeisiin sekä myönteisesti että kielteisesti. Ne muodostavat hankkeiden kanssa dialogisen suhteen, jossa on osin samoja piirteitä kuin hankkeiden sisäisissä dialogisissa suhteissa. Näissä suhteissa hankkeet valtautuvat toimimaan paikkakunnillaan vahvemmin tai heikommin. Silloin kun kielteiset jännitteet kohdistuvat hankkeisiin, ne ovat vieneet osan niistä voimavaroista, jotka olisivat olleet suunnattavissa toimintaan nuorten kanssa. Kun jännitteitä aiheuttavat tilanteet ovat tiedossa, niiden välttäminen on myös mahdollista.

Yksittäisissä tilanteissa näkyy, että vaikeiden asioiden esittäminen taiteessa on välillä ollut haasteellista. Taiteellisella ilmaisulla on voimaa, eikä se aina ole myönteistä. Kuitenkin vaikeistakin asioista tulisi voida taiteellisissa prosesseissa sekä niiden tuottamissa teoksissa ja toiminnassa puhua. Tueksi tarvitaan koko paikallisen ja kansallisen aikuisyhteisön positiivinen tuki.

Myrskyn voima

Myrsky-hankkeen positiivinen voima on lähtenyt siitä, että siinä toiminnan ja vallan pääpaino on ollut mikrotasolla yksittäisten ihmisten välisissä suhteissa. Hankkeiden organisoituminen on ollut kevyttä, ja nuorten taidetoiminta on niissä tapahtunut vahvasti ohjaajien ja nuorten keskinäisessä yhteistoiminnassa. Siinä nuorten tunteet ovat läikehtineet ja tulleet esille monenkirjavissa muodoissa.

Siinä he ovat toimineet yhdessä toistensa ja ohjaajien kanssa, kokeneet saaneensa tukea omille ajatuksilleen ja toimilleen, oppineet luottamaan itseensä entistä paremmin, erittelemään ihmisyyteen liittyviä tunteita ja käyttämään erilaisia ilmaisukeinoja ajatuksistaan ja tunteistaan kertomiseen. Siinä he ovat myös kokeneet tekijyyden iloa omista teoksistaan ja esityksistään.

Tälle kaikelle paikalliset organisaatiot ovat monissa yhteyksissä antaneet tukensa. Ilman sitä *Myrskyn* taidehankkeiden on ollut hankala toimia. Kun dialogi taiteilijoiden ja nuorten kanssa on toiminut ja nuoret ovat innostuneet toimintaan mukaan, paikallisissa organisaatioissa toimineiden tärkein tehtävä on voinut olla tilan antaminen hankkeiden toiminnalle samalla tavalla, kuin hankkeiden tärkein tehtävä on voinut olla tilan antaminen nuorille. Samanaikaisesti tuki niin nuorille kuin hankkeiden toiminnalle on ollut oleellista. Kunta ja sen eri yksiköt esimerkiksi koulu-, nuoriso-, sosiaali- ja terveystoimissa, paikalliset yhdistykset ja paikallinen media ovat kaikki voineet antaa tukeaan nuorten tekijyydelle heidän tuottamiinsa ja esittämiinsä asioihin. Sitä kautta paikalliset organisaatiot ovat voineet tukea nuorten osallisuutta sekä hankkeiden toiminnassa että paikallisissa yhteisöissä laajemminkin.

Mikrotasolle ominainen ihmisten välinen tasaveroinen toiminta antaa parhaiten tilaa identifikaation ensimmäisen ja toisen ulottuvuuden prosesseille, siis työlle tunteiden, käytänteiden ja toimien parissa. Ne vastaavat identifikaation prosesseissa parhaiten nykyisen globaalin murroksen tuomiin haasteisiin. Taidetoiminta vahvistaa näitä mikrotason ominaisuuksia arvaamattoman toisaalle osoittamisen kykynsä ansiosta. Välitasolla toimintaa rasittavat helposti kollektiiviset identifikaation vaatimukset, jotka vähentävät identifikaatioprosessien kykyä reagoida dynaamisesti nykymurroksen yksilöllisiin vaateisiin. Ne myös lieventävät nuorten omaa tekijyyttä, toimijuutta ja niiden kautta identifioitumista ja valtautumista lähiyhteisöjensä piiriin.

Myrskyn taidetoiminta asettuu osaksi perinteen luovuudella ja jatkuvuudella leikittelevää, varioivaa ja muuntelevaa, ajassa etenevää virtaa. Taiteen tekeminen on hyvin monissa tapauksissa osallistanut nuoria perinteen virrassa aktiivisiksi tekijöiksi aikuisten rinnalle. Taiteen loppuun asti hiotun institutionaalisen luonteen, median kärjekkyyttä tavoittelevan uutisoinnin sekä yhteisten, kollektiiviseksi määritettyjen identiteetin ilmausten ja kulttuuriperinnön tulee antaa tilaa tälle kulttuurissa perustavalle perinteen prosessille. Silloin nuorilla on nykyisessä myöhäismodernin globaalissa murroksessa mahdollisuus kehittää identifioitumisensa taitoja vastaamaan murroksen tuomiin haasteisiin. Sen myötä heidän hyvinvointia tukeva aktiivinen osallisuutensa muuttuvassa yhteiskunnassa voi vahvistua.

Kuva:
Tuotantokopla. SKR.

OSA IV

TAIDETOIMINTA
TULEVAISUUDEN TUKENA

NUORTEN TAITEEN TEKEMINEN KULTTUURI- JA NUORISOPOLITIIKASSA

Kulttuurin ja taiteen poliittinen arvo

Kulttuurin ja taiteen myönteiset vaikutukset inhimilliseen hyvinvointiin ovat juuri nyt ajankohtaisia poliittisessa keskustelussa. Esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriössä niihin on paneuduttu, ja hyvinvoinnin edistäminen kulttuurin avulla on yksi viidestä asetetusta tavoitteesta valtion *Kulttuuripolitiikan strategiassa 2020* (Opetusministeriö 2009, 23). Tämän linjauksen taustalla on useita tutkimuksiin nojautuvia selvityksiä, jotka osoittavat taiteen ja kulttuurin tukevan hyvinvointia ja terveyttä (ks. esim. Bardy et al. 2007; von Brandenburg 2008; Opetusministeriö 2010; Hyyppä & Liikanen 2005). Työtä on tehty myös ministeriöiden välisenä yhteistyönä osana terveyden edistämisen politiikkaohjelmaa (Liikanen 2010). Keskiössä on tällöin usein soveltava taide tai taiteellinen toiminta, jonka tavoitteena on tuottaa tekijöilleen ja yleisöilleen hyvinvointina mielihyvää, osallistumisen kokemuksia ja kykyä omaa elämäänsä etäännyttävään, yhteisöllistä osallisuutta vahvistavaan tutkimukseen.

Kulttuuripolitiikassa kulttuuri on kautta aikojen nähty toisaalta vapaana ja luovana itseilmaisuna, toisaalta keinona vastuulliseen hallinnan ja järjestyksen ylläpitoon (Pirnes 2002, 19). Siinä on siis ainakin joltakin ulottuvuudelta ollut aina mukana sekä yksilölähtöinen, luova kulttuurinen prosessi että institutionaalisesti tuotetut kulttuuriset kokonaisuudet, joiden avulla eri toimintaympäristöjä on pyritty ohjaamaan haluttuun suuntaan.

Kuva: Jukka Salminen. SKR.

Anita Kangas on analysoinut suomalaisesta kulttuuripolitiikasta ajan mukana muuttuvia painopisteitä ja niistä muodostuvia syklejä viimeisen runsaan sadan vuoden ajanjaksolta. Ensimmäisen syklin aikaan 1800-luvulla ja 1900-luvun alkupuoliskolla tavoitteena on ollut kansallisuuden rakentaminen, jota yksittäiset luovat taiteilijat ovat toteuttaneet. Toinen sykli liittyy toisen maailmansodan jälkeiseen hyvinvointivaltioideologiaan. Sille luonteenomaista on ollut laajoille kansalaisjoukoille suunnattu, yhtenäisesti organisoitu toiminta. Kolmas, 1900-luvun loppuun ajoittuva sykli kytkeytyy kilpailutalouteen ja alueiden kilpailukykyyn vahvistamiseen. Siinä paikallinen, omintakeiseksi määritetty kulttuuri on osoitettu hyvinvoinnin ja taloudellisen kehityksen välineiksi. (Kangas 2002; Kangas & Hirvonen 2001, 10–11.)

Opetusministeriön alaisuudessa tuotetussa ehdotuksessa valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittiseksi ohjelmaksi, *Taide on mahdollisuuksia*, nostetaan näiden lisäksi neljänneksi sykliseksi 2000-luvulla esille tullut kulttuurin ja taiteen innovatiivinen rooli, jota leimaavat yksittäisten luovien ihmisten osuus sekä taiteen ja kulttuurin taloudellinen hyödyntäminen (Opetusministeriö 2002, 53; ks. myös Opetusministeriö 2006). Tähän ehdotukseen perustuu *Valtioneuvoston periaatepäätös taide- ja taiteilijapolitiikasta* vuodelta 2003. Siinä korostetaan taidetta yhteiskunnallisena resurssina sekä mahdollisuutena itsensä kehittämiseen ja perusoikeutena nähtyyn sivistykseen. Lastenkulttuuri ja taidekasvatus on kirjattu periaatepäätökseen heti kärkeen. Esillä ovat lapsille suunnatut kulttuuripalvelut ja kerhotoiminta sekä taidekasvatus peruskoulujen taideaineiden opetuksena ja taiteen perusopetuksena. (Opetusministeriö 2003, 6, 8) Opetusministeriössä laaditussa kulttuuripolitiikan strategiassa vuodelta 2009 viitataan yllä mainittuihin edelleen ajankohtaisina asiakirjoina (Opetusministeriö 2009).

Samalla työtä kulttuuripolitiikan eri osa-alueiden määrittämiseksi on jatkettu. Ajatuksena on muun muassa kohdistaa huomio ympäristöihin, joissa näyttäisi olevan mahdollisuuksia kehittää taloudellisesti hyödynnettäviä innovaatioita (Hautamäki 2009, 8–10). Nuorten osalta keskustelun jatkuminen näkyy perusopetuksen uusien tavoitteiden määrittämisessä, jotka opetus- ja kulttuuriministeriö on julkaissut keväällä 2010. Niissä esitetään taito- ja taideaineiden aseman vahvistamista perusopetuksessa ja muun muassa draamaa uudeksi oppiaineeksi koulutyöhön. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010.)

Vuonna 2010 julkaistussa opetusministeriön johdolla tuotetussa ehdotuksessa kulttuurin tulevaisuusselonteoksi kiinnitetään monissa kohdin huomiota yksittäisiin luoviin ihmisiin ja luovuuden voimaan yhteiskunnassa. Näissä yhteyk-

Kuva: Jukka Salminen. SKR.

sissä toisaalta yhteinen kulttuuriperintö, toisaalta taide nähdään luovuutta ja elämänhallintaa lisäävinä ilmiöinä. (Opetusministeriö 2010, 19–22.) Silloin kun selvityksissä tarkastellaan kulttuurin ja hyvinvoinnin välistä yhteyttä, tullaan ajattelullisesti lähimmäksi kaikkia yksittäisiä ihmisiä (von Brandenburg 2008, 11–12, 16–20). Muutoin yksilöiden luovuus jokaista ihmistä koskettavana vuorovaikutteisena kulttuurin ja perinteen perusominaisuutena ei ole näissä näkemyksenä mukana kuin lyhyinä mainintoina. Sen hahmottamista pidetään myös osin haastavana. Monesti luovuuden nähdäänkin poliittisissa selvityksissä ja ohjelmissa kasvavan kollektiivisten symbolisten kulttuuristen kokonaisuuksien välisestä dialogista. (Opetusministeriö 2005, 16–17, 43–44, 65–66.; Hautamäki 2009, 8; Opetusministeriö 2010, 9, 15, 17, 19, 32.)

Kansainvälisellä tasolla luovuuden ajatuksia on viitottu UNESCO:n ja Yhdistyneiden kansakuntien aloitteesta vuonna 1993 käynnistetyssä Kulttuurin ja kehityksen maailmankomissiossa. Sen julkaisussa *Moninaisuus luovuutemme lähteenä* painotetaan, että luovalla ja yksilöistä lähtevällä kulttuurisella vuorovaikutuksella on ensisijainen merkitys kehitykselle. Esille tuodaan sekä kulttuurin itseisarvo että välineellinen arvo talouden ja hyvinvoinnin kehittäjänä. Julkaisussa kyseenalaistetaan kehityksen kulttuurinen kestävyys, jos se nähdään vain välineellisesti hyödynnettävänä kulttuuristen kokonaisuuksien tukemisena. (UNESCO 1998, 22–27, 262–267.)

Nämä kulttuuripoliittiset linjaukset ovat luoneet toimintaympäristön myös nuorten taidetoiminnalle *Myrsky*-hankkeissa, jolle Suomen Kulttuurirahasto näki yhteiskunnallisen tarpeen 2000-luvun puolenvälin Suomessa hanketta käynnistäessään. Itseilmaisu, kohtaaminen, osallisuus, yhdessä tekeminen ja oppiminen vuorovaikutuksessa toisten nuorten ja aikuisten kanssa ovat kaikki itseisarvoisen kulttuurin ja taiteen tekemisen yksilöllisen ja yhteisöllisen luovuuden ilmentymiä. Samalla ne toteutavat globalisaation prosessissa nähtyä tarvetta vankentaa luovuutta ja yksilöllisyyttä hyvinvoinnin ja taloudellisen hyödyn tukemiseksi, jolloin kulttuuri ja taiteen tekeminen asettuvat välineelliseen käyttöön. Toisaalta kulttuuripolitiikan tarve alueellisen tai paikallisen kulttuurin kollektiivisen ja hallitun yhtenäisyyden painottamiseen luo omanlaisensa toimintaympäristön taidehankkeille. Myös tällaisissa ympäristöissä kulttuuri helposti asettuu välineelliseen funktioon.

Kulttuurinen nuorisotyö

Nuorisotyössä yhdessä tekeminen ja ryhmäyttäminen sekä itseilmaisu ja identiteettikysymykset ovat olleet pysyviä elementtejä niin kauan, kuin nuorisotyötä on yhteiskunnassamme tehty (Hoikkala & Sell 2008, 10). *Juha Nieminen* erittelee nuorisotyön perusfunktioiksi sosialisointia, personalisaation ja kompensointia. Sosialisointia avulla nuoret halutaan liittää kulttuurin, yhteiskunnan ja lähiyhteisönsä jäseniksi. Personalisaatio tukee nuorten kehittymistä itsenäisiksi yksilöiksi. Kompensointia avulla tasoitetaan ja korjataan puutteita, joita kahdessa muussa funktiossa ilmenee. Lisäksi Nieminen tuo esille resursointi- ja allokointifunktion, mutta toteaa, että se koskee enemmänkin nuorisopolitiikkaa kuin käytännön nuorisotyötä. Poliitiikan avulla turvataan käytännön nuorisotyön toimintamahdollisuudet. (Nieminen 2008, 21–26.)

Nuorisotyö sijoittuu kotien, koulujen ja sosiaalityön välimaastoon pääosin nuorten vapaa-aikaan. Ominaista nuorisotyölle on nuorten osallistumisen vapaaehtoisuus ja nuorten itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Tästä muodostuu omanlaisensa oppimisympäristö nuorisotyön tavoitteiden toteuttamiseksi. Vaikka nuorisotyö on perustaltaan kokonaisuudessa moniarvoista, siihen on aina liittynyt erilaisia arvoja, joita on haluttu välittää nuorille sosialisointiprosesseissa. Näitä ovat eri aikoina eri painotuksin olleet esimerkiksi aatteelliset, uskonnolliset tai kansalliset arvot. Näihin on voinut ja voi liittyä myös nuorisotyön piilofunktioita, jolloin nuoria ohjataan kontrollin avulla kohti lausumattomia, haluttuja arvoja ja etäälle kielteisiksi tai haitallisiksi koetuista elämänmuodoista ja toimista. (Nieminen 2008, 28–38.) Tästä voi hahmottaa samankaltaista jakoa, kuin kulttuuripolitiikastakin on todettu: vapaata

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

ja luovaa itseilmaisua suhteessa vastuulliseen hallinnan ja järjestyksen ylläpitoon.

Nuorisotyön kohdistaminen jollekin valikoidulle nuorten joukolla on aina ollut jollakin tavalla läsnä nuorisotyössä. Eri-ikäisille tai joko tytöille tai pojille suunnattua toimintaa on järjestetty vaihtelevasti kunkin aikakauden kontekstissa. Suhteellisen uusia kohderyhmiä ovat etniset ryhmät ja maahanmuuttajanuoret. Yhtenä erityisenä nuorisotyön toiminnan alueena on jollakin tavalla ongelmiin joutuneiden nuorten tukeminen. Nuorisotyö on ammatillistunut 1900-luvun kuluessa. Asiantunteva ymmärrys nuorisotyöstä on sen myötä tullut työn tueksi. Siitä on hyötyä kaikessa nuorisotyössä, mutta erityisesti haasteellisten erityisryhmien kanssa työskenneltäessä. Osa nuorten ongelmista on myös sellaisia, että niiden hoito vaatii terveydenhuollon, sosiaalityön, työvoimahallinnon tai koulutuksen erityisosaamista. (Nieminen 2008, 25–26.)

Kulttuurinen nuorisotyö on nostettu omaksi erityisalueekseen. Sillä tuetaan nuorisotyön yleisiä tavoitteita: ryhmäytymistä, socialisaatiota sekä personalisaatiota ja identiteettien vahvistumista. Käytännössä kulttuuri tarkoittaa tässä yleensä eri taiteen aloja, kuten teatteria, musiikkia, tanssia sekä erilaisia visuaalisia taidemuotoja ja käsityötä. Median suuri merkitys tulee myös esille. (Ruotsalainen 2008, 171–172.) Oleelliseksi toiminnalliseksi piirteeksi nostetaan nuorten tukeminen yhteisöissä itsetuntemuksen ja itseilmaisun avulla, joita luomisen ilon, onnistumisen tunteiden ja osallisuuden kokemusten nähdään vahvistavan. Esteettinen uteliaisuus ja taiteen arkea ylevöittävät ominaisuudet mainitaan myös tällaisen työskentelyn erityispiirteinä. (Haapanen 2006, 15, 18; Karisto 1998.)

Kulttuurinen nuorisotyö saa niin ikään tukea eurooppalaiselta tasolta. Siinä näkyvät samat linjaukset ja painopisteet, kuin kulttuuripolitiikassa kaikkiaan. Oleellisina pidetään luovuutta ja kulttuuria niin yksilöllisenä mahdollisuutena ja voimavarana kuin sosiaalisen yhteisyyden tukijana.

Niiden katsotaan luovan perustaa Euroopan taloudelliselle, sosiaaliselle ja kulttuuriselle kehittämiselle. (Robinson 1999.) Nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistaminen on eurooppalaisen nuorisopolitiikan keskeinen tavoite. *Leena Suurpää* painottaa nuorten omaa aktiivisuutta ja kulttuuritoimintaa osallisuuden osoittajana. Siinä hän näkee nuorten toimien tutkimisen oleelliseksi, sen sijaan että selvitettäisiin esimerkiksi sitä kulttuuri- ja taidetarjontaa, joka on nuorten ulottuvilla. Hän toteaa kuitenkin nuorten organisoimattoman oman toiminnan usein vaikeasti tutkimuksiin tavoitettavaksi. (Suurpää 2006.)

Kuten nuorisotyössä yleensä, kulttuurityöstä ja -politiikasta tuttu kahtiajako kulttuurista yhtäältä luovan itseilmaisun, toisaalta hallinnan välineenä näkyy myös kulttuurisessa nuorisotyössä. Tämä kahtiajako saa kuitenkin erityistä painoa juuri kulttuurisessa nuorisotyössä. *Leena Ruotsalainen* toteaa, että tavanomaisessa nuorisotyössä on osin vaikea hyväksyä sellaista luovaa hulluutta ja hallittua kaaosta, jota kulttuurinen työskentely oman perusluonteensa vuoksi tuottaa. (Ruotsalainen 2008, 171; ks. myös Pirnes 2002.) Kuitenkin kulttuurisen nuorisotyön avulla on voitu tukea esimerkiksi syrjäytymisvaarassa olevia nuoria (Ruotsalainen 2008, 171; Karisto 1996). Keskeiseksi tällaisessa työskentelyssä on nostettu keskittyminen toiminnan prosesseihin ja nuorten itseilmaisun tukeminen. Työtä ohjaavan aikuisen roolina on silloin kannustava dialogi nuorten kanssa. (Ruotsalainen 2008, 174.) Toiminta *Myrskyn* taidehankkeissa rinnastuu selkeästi kulttuuriseen nuorisotyöhön.

Politiikan tuki nuorten taiteen tekemiselle

Valtakunnalliselta tasolta kulttuuri-, nuoriso-, koulutus- ja hyvinvointipolitiikasta ja julkisrahoitteisesta kulttuurisesta nuorisotyöstä on siis löydettävissä tukea *Myrskyn* tapaiselle toiminnalle Suomessa nuorten taiteen tekemisen vahvistamiseksi. Kuitenkaan tuki mikrotasolla toimivalle yksittäisten ihmisten väliselle vuorovaikutukselle ja siellä ilmenevälle luovuudelle ja identifikaation prosesseille ei näy kovin vahvasti poliittisissa määritelmässä. Poliittisesti painotetaan helposti institutionalisoituneiden kulttuuriperinnön, median, taiteiden ja paikallisten kollektiivisten kulttuurien vaalimista monenkirjavien perinteen prosessien tukemisen sijasta.

Poliittisissa keskusteluissa kansallisesti ja kansainvälisesti on kuitenkin mukana juonteita yksilöiden kulttuurisen luovuuden, heidän yhteistoimintansa ja nuorten oman aktiivisuuden huomioimisesta kulttuuri- ja nuorisopolitiikassa. *Myrskyn* tutkimuksen pohjalta niiden vahvistaminen nyt ja tulevaisuudessa entisestään tukee parhaiten nuorten identifikaatioprosesseja, jotka vastaavat myöhäismodernin murroksen tuomiin ja edelleen jatkuviin haasteisiin. Nuorten taiteen tekeminen, jossa taide säilyttää itsearvoisen toisaalle katsomisen ominaisuutensa, ansaitsee tuen niiden osana ja niitä tukevana toimintana.

Kuva:
Tuotantokopla. SKR.

TULEVAISUUS JA NUORTEN TAITEEN TEKEMINEN

Toivottavat tulevaisuudet

Tulevaisuuskuvat ovat kaiken ikäisten ihmisten tulevaisuutta koskevia käsityksiä. Identiteettien tapaan nekin määrittyvät sekä tunteiden, toimien ja käytänteiden että ilmaistujen tulevaisuutta kuvaavien ominaispiirteiden perusteella. Samoin identiteettien tapaan tulevaisuuskuvia määritetään osin yksilöllisesti, osin kulttuurisesti jaetusti sosiokulttuurisessa vuorovaikutuksessa muiden kanssa. (Rubin 2000, 16–17; de Jouvenel 1967, 27–28.)

Tulevaisuus ei ole ennalta määrättyä eikä siten ennustettavissa. Menneisyys ja nykyisyys kuitenkin vaikuttavat siihen, millainen tulevaisuudesta tulee. Joka hetki on hahmotettavissa useita erilaisia vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Kullakin hetkellä ihmisillä olevat tulevaisuuskuvat suuntaavat heidän toimintaansa ja määrittävät sen myötä sitä, minkälaiseksi tulevaisuus muotoutuu. Kukaan ei yksin ohjaa omaa tulevaisuuttaan, mutta kaikki vaikuttavat osaltaan siihen, minkälaiseksi muotoutuu yhteinen tulevaisuus ja samalla oma tulevaisuus sen osana. (Rubin 2000, 173; Masini 1993; Amara 1981a; Amara 1981b.)

Anita Rubin on todennut, että nykyisessä globaalissa murroksessa nuorten ristiriitaisia elementtejä sisältävät tulevaisuuskuvat suuntaavat heidän toimiaan sekä väistymässä olevan teollisen että vahvistuvan verkostomaisen tietoyhteiskunnan mukaisiksi. Murroksessa voimistuvat muutos, moninaisuus ja vapaus haastavat sekä identiteetit että tulevaisuuskuvat yhdelläkin nuorella muuntuviksi ja monimuotoisiksi. Rubin näkee *Zygmunt Baumanin* viitaten, että tässä tilanteessa nuorten identiteetit lähenevät rooleja, jolloin heidän omakuvansa ajallinen jatkuvuus ja sen kyky kattaa laajasti heidän minuuttansa heikkenee. Lisäksi Rubinin mukaan nuorten osin menneeseen suuntaavat tulevaisuuskuvat vaikeuttavat heidän omaa tulevaisuuttaan koskevia ratkaisujaan nykymurroksessa. Identiteetit ja tulevaisuuskuvat vaikuttavat siihen, miten nuoret kykenevät olemaan osallisina yhteiskunnassa ja rakentamaan sen osana omaa ja yhteistä tulevaisuutta. (Rubin 2000, 45, 78–79; Bauman 1993, 19.)

Erilaisten tulevaisuuksien erittely on yksi oleellinen tulevaisuutta rakentava analyttinen malli. Tulevaisuuksia jäsennetään epätodennäköisten, todennäköisten ja mahdollisten sekä toivottavien ja epätoivottavien piirteiden avulla erilaisiksi vaihtoehdoiksi. Toivottavan tulevaisuuden muotoileminen

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

auttaa sen saavuttamisessa ja sitä edesauttavien ja estävien tekijöiden hahmottamisessa. Kollektiivisen toivottavan tulevaisuuden määrittäminen tuo yhteisyyden tukea tulevaisuuden prosessointiin ja kunkin mukana olevan omaan osuuteen siitä. Tässä määrittämisessä on väistämättä mukana yhteinen kuva nykyisyydestä ja menneestä. (Rubin 2000, 76, 87; Bell 1997, 4–5, 87; de Jouvenel 1967, 37–39; Inayatullah 1993.) Toivottavat tulevaisuuskuvat luovat perustaa visiolle. Toivottavuuden lisäksi visiossa on mukana sen muodostaneen joukon yhteinen tahtotila sen toteuttamiseksi. (Rubin 2002, 907.)

Tulevaisuusverstailla, yhdellä tulevaisuudentutkimuksen menetelmistä, tavoitellaan yhteisen tulevaisuuden tahtotilan muotoilemista. Siihen vaikuttavat verstaassa mukana olevien arvot. (Jungk & Müllert 1987.) Olemme tuottaneet osana *Nuoret taiteen tekijöinä* -tutkimusta tulevaisuusverstaiden avulla kahdessa eri yhteydessä visioita ja osin myös strategisia toimia vision toteuttamiseksi. Ne ovat koskeneet toisaalta nuorten kotipaikkakuntien, toisaalta nuorten taiteen tekemisen tulevaisuuksia. Tulevaisuusverstaissa on mahdollista käsitellä nimenomaan yhteisiä tulevaisuuksia, ei kenenkään henkilökohtaisia tulevaisuuden vaihtoehtoja. Olemme keskittyneet tulevaisuusverstaissa vain joihinkin tulevaisuutta määrittäviin nykyisyyttä ja tulevaisuutta koskeviin käsityksiin niiden menetelmällisen luonteen mukaisesti. Olemme hahmottaneet kunkin verstaan joukon voimin nykytilan epäkohtia ja toivottavaa tulevaisuutta. Yhdistimme verstasmenetelmään teatterilähtöisiä työskentelymuotoja, jolloin saimme osallistujien tunnetilat suuntaamaan toivottavaan tulevaisuuteen paremmin, kuin pelkän tulevaisuusverstaan tiedollisissa prosesseissa on tavannut tapahtua.

Nuorten kuva kotipaikkansa nykyisyydestä ja tulevaisuudesta

Olemme työstäneet joidenkin *Myrsky*-nuorten kanssa kuvia heidän kotiseutunsa nykytilasta ja tulevaisuudesta. Näkemykset tuotettiin kolmessa eri tilaisuudessa vuoden 2009 aikana käyttämällä menetelmänä prosessidraamaa ja tulevaisuusverstaasta. Työ tehtiin *Myrsky*-ohjaaja *Anna-Leena Nordbergin* ja tutkija *Katriina Siivosen* yhteistyönä.

Kaikkiin tilaisuuksiin osallistui nuoria useista Lapin kunnista, mutta ei muualta Suomesta. Tilaisuudet nivoutuivat Lapin *Myrsky*-hankkeiden taidetoimintaan, pidettiin eri puolilla Lappia ja niiden tulokset koskevat ensisijassa Lappia. Yhteensä nuorten tulevaisuusprosesseihin osallistui 28 nuorta. Yhdessä tilaisuuksista oli mukana myös yhden *Myrsky*-nuoren äiti, jonka oma lapsi ei tilaisuuteen osallistunut. Tulevaisuuden tähtäimeksi valittiin kymmenen vuoden aikaperspektiivi, siis nuorten omassa elämässä nuoren aikuisuuden vaihe. (TYKL/SPA/554; TYKL/SPA/559, Katriina Siivosen kenttätöypäiväkirjat 16.5.2009 ja 12.12.2009⁵.) Tulevaisuus on ollut esillä myös muussa aineistossa. Haastatteluista on analyysiin tässä otettu lappilaisten nuorten omaa tulevaisuuttaan ja oman kotipaikkakuntansa nykyisyyttä koskevat näkemykset. Tilastollisesta aineistosta on katsottu kaikkien nuorten omaa tulevaisuuttaan käsitteleviä ajatuksia.

Nuoret ja heidän *Myrsky*-hankkeensa saivat kaiken verstaan tuottaman aineiston käyttöönsä heti verstaan jälkeen. Nuorten tuottamat visiot pääsivät myös vaikuttamaan laajaan prosessiin, jossa muotoiltiin Itä-Lapin ja Koillismaan alueelle Koillis-Suomen elinkeinostrategiaa vuosiksi 2011–2015. (Myllylä 2011.)

5 Tulevaisuusverstaiden aineisto on koottu Turun yliopiston Kultut-arkiston TYKL-kokoelmaan omaksi kokonaisuudekseen. Lisäksi tietoa on Katriina Siivosen kenttätöypäiväkirjoissa. Silloin kun käsittely perustuu näihin aineistoihin, niihin ei erikseen tämän jälkeen viitata.

NYKYTILAN PARANNETTAVIA PIIRTEITÄ

Nuorten tulevaisuusprosesseissa keskityttiin nykytilan ajattelussa kotiseudun ongelmien miettimiseen, joihin toivottiin parannusta tulevaisuudessa. Nuoret nostivat käsitellyt asiat esille vapaasti yhteisessä, avoimessa keskustelussa ilman, että sitä ohjasivat mitkään etukäteen annetut aihepiirejä ohjaavat valinnat. Kysymyksenä oli: mitkä asiat ovat tällä hetkellä huonosti kotipaikkakunnallanne?

Nuoret toivat keskustelussa esille julkisten ja yksityisten palvelujen puutteita. He kritisoivat kouluja, joista kertoivat liian suuren sijaisopettajien ja epäpätevien opettajien määrän, joidenkin opettajien huonon motivaation työhönsä ja epäasiallisen käytöksen, yksipuolisen ja maittamattoman ruoan, vähäiset harrastusmahdollisuudet sekä vanhentuneet oppimateriaalit: ”Ei enää maantiedon kirjoja, joissa opetetaan Neuvostoliitosta”. Kotipaikkakunnille kaivattiin myös koulutuspaikkoja peruskoulun ja lukion jälkeisiin opintoihin. Lapissa asuvien nuorten arviot kotialueensa huonoista koulutautumismahdollisuuksista tulevat esille myös *Anne K. Ollilan* tutkimuksessa (Ollila 2008, 161). Nämä aiheet kertovat nuorten halusta opiskella peruskoulussa, lukiassa ja niiden jälkeen hyvien, omasta alastaan kiinnostuneiden ja kouluissa pysyvien opettajien johdolla ajankohtaisista oppimateriaaleista, osallistua koulujen tarjoamiin vapaa-ajan harrastuksiin ja syödä koulussa hyvin.

Nuorilta kysyttiin tilastollisessa tutkimusosuudessa, millaista he haluaisivat elämänsä olevan tulevaisuudessa, pyytämällä heitä arvioimaan kuuden vaihtoehdoksi annetun asian tärkeyttä. Lisäksi heitä pyydettiin nimeämään yksi tai kaksi heille tärkeintä asiaa. Myös tässä osuudessa näkyy koulutuksen ja itsensä kehittämisen arvostus. Hyvää koulutusta piti erittäin tärkeänä 41 prosenttia vastaajista ja 85 prosenttia piti sitä tärkeänä tai erittäin tärkeänä. Vanhempien koulutus vaikutti jonkin verran nuorten koulutuksen arvostukseen. Ne joiden vanhemmilla on korkean asteen koulutus, arvostivat hiukan muita enemmän koulutusta.

Tilastollisessa aineistossa nuoret jakautuvat kuitenkin kahteen ryhmään omassa tulevaisuudessaan tärkeinä pitamiensä asioiden perusteella, ja siis siten myös erilaisten arvojensa perusteella. Vaihtoehdoiksi annetuista kohteista taloudellista menestystä ja hyvää ulkonäköä arvostivat selvästi muita enemmän pojat, nuoremmat vastaajat ja korkeintaan perus- tai keskiasteen tutkinnon suorittaneiden vanhempien lapset. Muiden *Myrsky*-nuorten arvostukset painottuivat kiinnostavaan työhön, onnelliseen perhe-elämään, mahdollisuuteen toteuttaa itseään ja hyvään koulutukseen. Raha menestyksen mittarina lappilaisten 9-luokkalaisten poikien keskuudessa tulee esille myös Anne K. Ollilan tutkimuksessa (Ollila 2008, 132).

Tämän tutkimuksen tilastollisen aineiston mukaan *Myrskyssä* lähtökohtaisesti motivoitumattomampien nuorten joukossa oli keskimääräistä enemmän taloudellista menestystä ja hyvää ulkonäköä arvostavia nuoria 54 prosenttia ja niitä keskimääräistä vähemmän kannattavia 2 prosenttia. Hankkeessa täysin vapaaehtoisesti mukana olleista nuorista näitä arvoja kannatti keskimääräistä enemmän 17 prosenttia ja keskimääräistä vähemmän 31 prosenttia. Nuorten kannattamat arvot liittyvät siis myös siihen, miten he

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

suhtautuvat taiteen tekemiseen. Kokonaisuudessaan *Myrsky* on lisännyt nuorten myönteistä suhtautumista taiteeseen ja kulttuuriin. Osa lähtökohtaisesti ainakin osittain pakosta mukaan lähteneistä nuorista on innostunut henkilökohtaisesti taiteen tekemisestä hankkeiden aikana. Siitä miten paljon tässä on yksittäisillä nuorilla mahdollisesti kyse myös muutoksista koulutukseen tai taloudelliseen menestykseen liittyvissä arvoissa, tutkimuksessamme ei ole tavoitettu tietoa.

Tulevaisuusverstaan osanottajien arvostusten mukaan kuitenkin yleisestikin nuorten arvostamalle ja nuorten omaan arkeen tiiviisti kuuluvalla koulu-

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

tukselle haluttiin paremmat edellytykset. Muut tilastollisessa osuudessa kartoitetut tulevaisuuteen liittyvät arvot näkyvät verstaiden tuloksissa konkreettisessa muodossa heikompina.

Koulutuksen lisäksi nuoret pitivät myös muita kunnan palveluja huonosti resursoituina, ja asiaan haluttiin parannusta. Nuoret mainitsivat tällaisista sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut: vanhusten hoidon, mielenterveyspalvelut sekä nopean avun synnytyksissä ja onnettomuustilanteissa. Läheisten huonoista kokemuksista kerrottiin, esimerkiksi ”pikkusisko syntyi taksissa”. Nuorten kokoontumispaikoista koettiin puutetta. Nuorisotaloille ei aina ole pääsyä, jos siellä oleva ikäraja tai siellä aikaa viettävä tiettyjen nuorten jengi sen estää. Puutteita nähtiin myös poliisin nopean avun saamisessa tarvittaessa. Huonot julkiset kulkuyhteydet tuotiin esille. Yksityisissä palveluissa nähtiin puutteena se, että kauppojen tarjonta keskittyy Lapissa kalliisiin matkailijoille suunnattuihin tuotteisiin, esimerkiksi vaatteiden osalta.

Nuoret puuttuivat myös kotipaikkojensa elinolojen, ihmisten hyvinvoinnin, henkisen ilmapiirin ja arvomaailman puutteisiin. Nuorille aikuisille toivottiin enemmän työpaikkoja ja harrastusmahdollisuuksia. Myös Anne K. Ollilan tutkimuksen nuorten sanomana oli, että Lapissa on heille huonosti tarjolla töitä (Ollila 2008, 163–165). *Myrsky*-nuorilla oli lisäksi huoli sekä aikuisten että nuorten liiallisesta päihteiden käytöstä. Juoppojen kerrottiin ahdistelevan pikkutyttöjä. Nuoret kaipasivat apua, hoitoa ja myötäelämistä päihteistä kärsiville. Nuoret ottivat esille liian ahtaan uskonnonvapauden ja muutoinkin ahtaan henkisen ilmapiirin. Yksinäisyys, koulukiusaaminen, ahtaat sukupuoliroolit ja huono erilaisuuden hyväksyntä huolestuttivat heitä. Stressi ja liika kiire sekä nuorilla että aikuisilla mainittiin. Luonnon pilaaminen ja matkailun kielteiset ekologiset vaikutukset tuotiin esille epäkohdina. Lisäksi nuoret kokivat, etteivät heidän näkemyksensä kanna päättäjille asti edes heitä koskeissa asioissa, ja toivoivat nuorille lisää sanan- ja päätösvaltaa.

Uskonnonvapauden, sukupuolirooleihin ja erilaisuuden hyväksyntään liittyvät nykytilan luonnehdinnat osoittavat, että verstaisiin osallistuneet nuoret kokivat omalla kotipaikkakunnallansa

vallitsevan arvoilmapiiirin omiin näkemyksiinsä nähden rajoittaviksi. He siis kaipaivat omalle identifioitumiselleen ja paikkakuntansa tulevaisuudelle myöhäismodernille yhteiskunnalle ominaisia piirteitä, suurempaa vapautta, moninaisuutta ja mahdollisuutta muutokseen (ks. Rubin 2000, 45). Osallisuutensa paikkakunnan asioihin vaikuttajina he kokivat heikoiksi.

UNELMIEN KOTIPAIKKA

Nuorten unelmien kotipaikassa olisi suvaitseva ja ystävällinen ilmapiiri, iloisia ihmisiä, luonto lähellä sekä viihtyisiä ja kaunis rakennettu ympäristö. Se ei välttämättä ole Lapissa, mutta voi yhtä hyvin olla myös siellä. Kuvatut piirteet tulevat esille nuorten kirjallisesti ja vapaamuotoisesti tulevaisuus- ja draamapajassa kuvaamista haaveiden kotipaikoista. Näin kaksi heistä niitä on kuvannut:

Haluaisin asua paikassa, joka olisi onnellinen, joka olisi kaunis, persoonallinen ja ihana, jossa olisi haapoja jotka havisivat tuulessa, meri tai järvi, jossa voisi kahlata. Pastillinvärisiä taloja. Hymyileviä mummoja. Sininen taivas ja aurinko. Hymyileviä vastaantulevia. Paikka jossa olisi kotini. Oma koti. Jossa en olisi surullinen. Jossa elämä olisi hassua.

Haluaisin asua paikassa, joka on iso, värikäs, puhdas, aurinkoinen, lämmin, ihmeellinen, sen paikan pitää muuttua koko ajan.

Avoimet, juttelemaan tulevat ja tutut ihmiset, jotka lohduttavat ikävissä tilanteissa, kerrottiin tulevaisuusverstaissa oman kotipaikkakunnan nykyisyydestäkin tärkeäksi puoleksi. Maisemien kauneus ja tunturit tuotiin arvokkaina esille, ja aina ajotiellä autojen kulkua estämässä seisovat porot mainittiin hymyssä suin ja hiukan hymähdellen.

Osa lappilaisista nuorista ajattelee asuvansa aikuisinakin kotipaikkakunnallaan, jos se suinkin on mahdollista. Siihen voi silloin sisältyä ymmärrys siitä, että silloin on kyettävä ottamaan ammattitaidolla omaan hoitoon tehtäviä, jotka kotipaikkakunnalla ovat tarjolla ja ehkä kotitaustan myötä osin haastavana, osin houkuttavana velvoitteenakin. Tästä kertoo esimerkiksi yksi 9-luokkalainen ja peruskoulun jälkeistä koulutustaan suunnitellut 15-vuotias poika:

KS: Joo. Mitäs sulla on suunnitelmissa?

H: No minä olen suunnitellu mennä tuonne ammattikouluun rakennusalalle.

[...]

KS: [...] sä sitte selvästiki aiot niinku rakennusalalle isona sieltä, haluisit siitä ammattia vai?

H: Mm. Joo siitä am- tulee toinen.

KS: Aha. No mikä sitte on toinen?

H: Meinasin vielä tuota, mm, vielä sen jälkeen porotalousalan koulutuksen käyvä. Sen näkee sitte kolmen vuoden päästä.

KS: Niin. Missäs se porotalouskoulutus on?

H: No, meinasin oppisopimuksella opettajasta teh-, ehkä tehdään isä, tai joku tuttu.

KS: Niin, justiin. Eli teillä on siis, sää oot porotilalta kotoisin, eli teillä on poroja kotona.

H: Olen.

KS: Joo. Tuota, ootko ajatellu sitte jäädä tänne itekki? [Koti]kylälle vaikka.

H: No, minä en lupaa mitään mutta yritän ainakin. (TYKL/SPA/482.)

Sama poika näkee myös taiteen tekemisen vaikuttavan omassa elämässään jatkossa. Hän ei ole ollut yhtä isossa teatteriproduktiossa mukana aiemmin ja kertoo siitä, mikä *Myrskyn* toiminnassa on osoittautunut mieleisemmäksi kuin aiemmissa koulun teatteriesityksissä. Samassa haastattelussa oli mukana myös toinen 9-luokkalainen poika, joka ei näissä sitaateissa ole äänessä. Teatterin tekeminen on tullut merkitsemään sitaatissa puhuvalle pojalle syvälle mieleen painuvaa itsensä ilmaisun kykyä:

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

H: Siinä on kivaa, tuota, itteänsä, mm, no se näyttelyminen, se ei niinku, ennen on vain sanottu ne repliikit, eikä ole niinkään keskitytty eleisiin ja ilmeisiin, niin tässä nyt voijaan ilmasta itteänsä paljon paremmin.

KS: Niin. Siihen on niinku tullu ohjausta sitte.

H: Niin, siihen on tullu parempaa ohjausta.

KS: Joo, se on ollu se hyvä juttu sitte tässä. Joo. Että, jos ajattelette sitte sitä, että että ku kuulin, että teillä loppuu tää homma nytte tässä tän kevään päätteeks, että täällä kylällä ei enää jatku, niin jääkö teille jotain tavallaan itellenne tästä kuitenkin sit sillai pysyvästi? Että, paha sitä tietysti etukäteen sanoa, mutta mitä tällä hetkellä ajattelette?

H: No, kyllä ne tietää nuo, näyttelyminen, jos on saanu jotain taitoja näyttelymisestä täällä, niin ne, ne jää mieleen syvälle. (TYKL/SPA/482.)

Pojan ote näyttelymiseen ja ilmaisutaitoihin oli arvioiva ja pohtivan myönteinen.

Lapin luonto ja vuodenaikojen vaihtelut, luonnossa liikkuminen, metsästyks ja kalastus sekä seudun rauhallisuus tuntuvat monista Lapin nuorista omilta ja kotoisilta, ja ne tuodaan haastatteluisissa esille kotipaikkaan sitovina arvoina. Toiset haluavat muuttaa muualle, ainakin väliaikaisesti, jolleivät pysyvästi. Osalla on sukua muualla Suomessa, mikä tuo heille siteitä monelle paikkakunnalle. Moni muuttamisajatuksia pohtiva suuntaa ajatuksissaan kuitenkin Rovaniemelle tai Ouluun, siis kaupunkeihin, joista käsin Lapin maisemat ja luonto ovat lähellä ja Lapille ominainen luonne on koettavissa paremmin kuin eteläisemmässä Suomessa. Näistä poikkeavasti jokusella nuorella on selkeä kokemus siitä, että kotipaikkakunta ei ole oma paikka sen ahdasmielisyyden takia, ja he haluavat sieltä pois aikuisina. Nuorten ammattitoiveet ovat moninaiset ja mielessä heillä on monesti useita vaihtoehtoja. Osa toiveammateista voi työllistää kotipaikkakunnalla, toisten kohdalla se voi olla vaikeampaa. Mainituksi tulevat esimerkiksi matkailuala, kieltenopettajan työ, lääkärin ammatti ja, kuten yllä olevassa esimerkissäkin, rakennusala ja porotalous, jotka voivat Lapissa elättää. Joillakin nuorilla haaveena on myös ammatti joltakin taiteen alalta. (Esim. TYKL/SPA/482; TYKL/SPA/509; TYKL/SPA/529; TYKL/SPA/530; TYKL/SPA/534; TYKL/SPA/537.)

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

Nuorten draama- ja tulevaisuuspajassa muotoiltiin yhdessä keskustellen visio heidän lappilaisista kotipaikkakunnistaan vuonna 2020. Ohjeena oli muotoilla se verstaassa esille tuotujen nykytilan ongelmien ja toivottavan tulevaisuuden piirteiden pohjalta yhteiseksi tavoiteltavaksi tulevaisuuden tilaksi. Yhden ryhmän muotoilema, osin jo strategisia toimiakin hahmottava visio on seuraava:

Nuorten kotipaikka maapallolla ja Lapissa vuonna 2020 on opettava, kiintoisa, erilainen, positiivinen, pohtiva, rikas ja mukava ihmisineen.
Työttömillä on mahdollisuus yhteiskuntapalveluun korvausta vastaan.
Eläinkokeet lopetetaan ja eläimillä on hyvät oltavat.
Mielenterveyspalvelut ovat ilmaisia ja mahdollisia kaikille Suomessa.
Joukkoliikenne toimii vähintään nykyistä edullisemmin, jollei ilmaiseksi.
Nuorten päihteiden käyttö on vähentynyt.
Eriaisuus on hyväksytty eikä ennakkoluuloja ole, mikä on seurausta siitä, että varhaiskasvatuksesta lähtien lapsia on kasvatettu moniarvoisuuteen.
Kaikille on mielekästä tekemistä.

Vaikka ohjeena oli käsitellä nuorten omaa kotipaikkaa, näkökulma nuorilla on yhtä aikaa globaali ja koko Suomea ja Lappia koskeva. Moniarvoisuus, henkinen ja aineellinen hyvinvointi, liikkumisen vapaus, elämän mielekkyys, ekologinen kestävyys sekä sosiaalinen vastuu vaikeuksissa olevista huolehtimisena luonnehtivat tätä lappilaisten nuorten visiota. Samankaltaisia painotuksia tuli esille myös muissa Lapin nuorten tulevaisuusryhmissä.

HAAVEIDEN TOTEUTTAMISTA TAIDETOIMINNALLA

Tulevaisuusverstaisiin osallistuneiden nuorten ajatukset nykyisyydestä ja tulevaisuudesta keskittyvät hyvin ihmisläheisiin teemoihin, joista arki ja hyvinvointi koostuvat. Toive fyysisen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden paranemisesta nousee omista kotipaikkakunnan oloista esille. Myöhäis-modernille murrokselle ominaisesti nuoret toivoivat entistä avoimempaa henkistä ilmapiiiriä. Nykyistä paremmat oppimisen mahdollisuudet olivat toiveissa myös vahvasti läsnä.

Nuorten omaa kotipaikkaa koskevissa tulevaisuuden haaveissa *Myrsky*-hankkeiden toimintaan, sen ominaispiirteisiin ja sen antiin nuorille liittyvät ajatukset siitä, että kotipaikkakunnalla olisi tulevaisuudessa hyvä yhteishenki ihmisten kesken. Monissa *Myrsky*-ryhmissä on ollut kannustava ryhmähenki, joka on tukenut nuorten iloa ja tyytyväisyyttä. Taiteen tekemisen maailmaan liittyvät myös toiveet kotipaikan esteettisestä ympäristöstä tulevaisuudessa, siis kauniista rakennetusta maisemasta ja luonnosta, joihin voi liittää yhtenä haavekuvana myös musiikin, joka siellä soisi ihmisten iloksi. Lisäksi verastyöskentelyssä toivottiin ”ihmisille apua itseluottamuksensa nostamiseen”, jotta uudenlaiset ja suvaitsevammatt ajattelutavat pääsisivät vallalle.

Itsetunnon, itsenä olemisen, oman ilmaisun ja hyvän yhteishengen vahvistumisesta monilla nuorilla on omista *Myrsky*-hankkeistaan kokemusta. Taiteen tekemisen avulla työtä näiden tukemiseksi on myös mahdollista ja verstaisiin osallistuneiden nuorten ajatuksiin nojautuen myös toivottavaa jatkaa heidän parissaan. Osin tällaista työtä on käynnissäkin Lapin yliopiston taidekasvatuksen oppiaineessa, mistä esimerkiksi *Mirja Hiltusen* väitöskirja kertoo. Hän

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

on taidepedagogisissa hankkeissaan keskittynyt yhteisötaiteeseen, jota hän on toteuttanut kaiken ikäisten ihmisten kanssa muutamissa Lapin kunnissa. (Hiltunen 2009.) Nuorten visioiman Lapin tulevaisuuden rakentamisessa taiteen tekemisellä olisi selvä oma tehtävänsä.

Aikuisten apu nuorten taiteen tekemiselle

Myrsky-hankkeessa järjestettiin noin kahdenkymmenen hengen joukolle talven 2009–2010 aikana tulevaisuusprosessi, jonka aiheena oli taiteen ja kulttuurin vahvistaminen nuorten arjessa vuoteen 2020 mennessä. Työ jakautui kahteen tulevaisuusverstaaseen, joissa ensimmäisessä pohdittiin nykytilan puutteita ja tulevaisuuden toiveita. Toisessa verstaassa jatkettiin toiveiden miettimistä ja palattiin ne ajatuksissa pohtimaan nykyisyyttä ja kartoittamaan keinoja, joilla toiveita voisi alkaa toteuttaa. Sama osanottajien joukko kutsuttiin molempiin verstaasiin, joissa tehty työ muodosti yhden kokonaisuuden. Osanottajiin kuului kolme *Myrsky*-hankkeiden ohjaajaa ja kolme *Myrsky*-nuorta eri puolilta Suomea. Lisäksi oli sekä kansalliselta että paikalliselta tasolta julkisista ja kolmannen sektorin organisaatioista asiasta kiinnostuneita aikuisia. Kaikki olivat lähtökohtaisesti sitoutuneet siihen, että taiteen tekemistä halutaan nuorten elämässä lisätä, joten työ tulevaisuusverstaassa lähti siitä liikkeelle. (TYKL/SPA/554⁶.)

Tulevaisuusverstaissa käytettiin verstaan perusmenetelmän tukena teatterilähtöisiä keinoja, joilla autettiin tunteiden ulottuvuus mukaan nykytilan ja tulevaisuuden pohtimiseen ja ajatuksissa tulevaisuuden unelmiin hyppäämiseen. Myös toisten osanottajien esille tuomien ajatusten positiivinen kehittäminen sai tukea teatterilähtöisistä keinoista. Verstaan kannustava henki olikin vahva. Teatterilähtöisiä menetelmiä verstaasiin toi näyttelijä *Niina Nurminen*, jolla on tällaisesta työskentelystä pitkä kokemus. Verstaan vetäjinä toimivat Katriina Siivonen ja Sirkku Kotilainen. Järjestelyissä oli lisäksi mukana *Reeta Kaivola* viestintätoimisto Drumista.

NUORTEN TAITEEN TEKEMISEN NYKYISIÄ KOMPASTUSKIVIÄ

Nuorten tulevaisuusverstaan tapaan tässäkin osanottajat nostivat käsitellyt asiat esille vapaasti yhteisessä, avoimessa keskustelussa niin, ettei heille annettu etukäteen mitään aihepiirejä käsiteltäviksi. Nykytilan perusongelmaksi nostettiin nuorten taiteen tekemisen haluttua vähäisempi määrä. Sen syyksi verstaan osanottajat näkivät nuorten ja aikuisten kohtaamattomuuden hyvin monilla ulottuvuuksilla. Nuorten sanoma ei välity aikuisille, se ilmaantuu graffiteina näkyviin katutiloihin, piiloutuu kouluvihkojen marginaaliin tai häviää nuorten hyökkäävän vastarinnan tai syrjäänvetäytymisen taakse piiloon. Aikuisten kiire vie heidät ohittamaan nuoret ja heidän näkemyksensä maailmasta.

Nähtiin että nuorten oma tekijyys puuttuu yleensä taidehankkeista varsinkin käynnistysvaiheessa. Nuoret eivät ole itse määrittämässä hankkeiden tavoitteita tai toimintatapoja. Nuorilla ei ole myöskään keinoja käynnistää omia hankkeita. Aikuisten taidekäsitys turhan vaativana ja toiminnan liiallinen suoristuskeskeisyys asettavat nuorille esteitä. He eivät saa rohkeutta ja kannustusta tarttua itse toimeen. Taiteen ja taiteen tekemisen arvo osana kaikkien ihmisten ihmisyyttä häviää.

Nuorten taidetoiminnassa mukana olevat aikuiset ovat haastavissa tilanteissa, koska heidän työpaikkansa nuorten taiteen tekemisen parissa ovat monesti määräaikaaisia. Silloin nuorten keskuudessa tehtävän työn jatkuvuutta on vaikea turvata, eivätkä aikuiset välttämättä sitoudu asiaan. Peräkkäisten

6 Tulevaisuusverstaan aineisto on koottu Kultut-arkistoon TYKL-kokoelmaan omaksi kokonaisuudekseen. Siihen ei tämän jälkeen viitata erikseen.

ja rinnakkaisten hankkeiden maailmassa kokemusten jakaminen ja toimivien ratkaisujen välittäminen muille jää hankkeiden kiireessä liian vähäiseksi, jolloin nuorten taiteen tekeminen hajautuu eri tahoille. Sitä ohjaavat aikuiset eivät saa siitä haltuunsa omaa työtään tukevaa kokonaiskuva. Toiminta sirpaloituu myös eri hallinnon sektoreille, mikä vaikeuttaa sujuvaa resurssien käyttöä.

Kuitenkin on sekä nuoria että aikuisia, jotka heittäytyvät innolla taidetta tekemään ja ohjaamaan. Huonompiosaisia nuoria on välillä vaikea tavoittaa: heitä ei löydetä taiteen tekemisen piiriin tai heidät koetaan ehkä hankaliksi ohjattaviksi, eikä välttämättä löydy keinoja saada heidän kanssaan luoduksi toimivaa kontaktia. Puutteena koettiin myös eri-ikäisten ja eri taustoista tulevien yhteisen toiminnan vähäisyys.

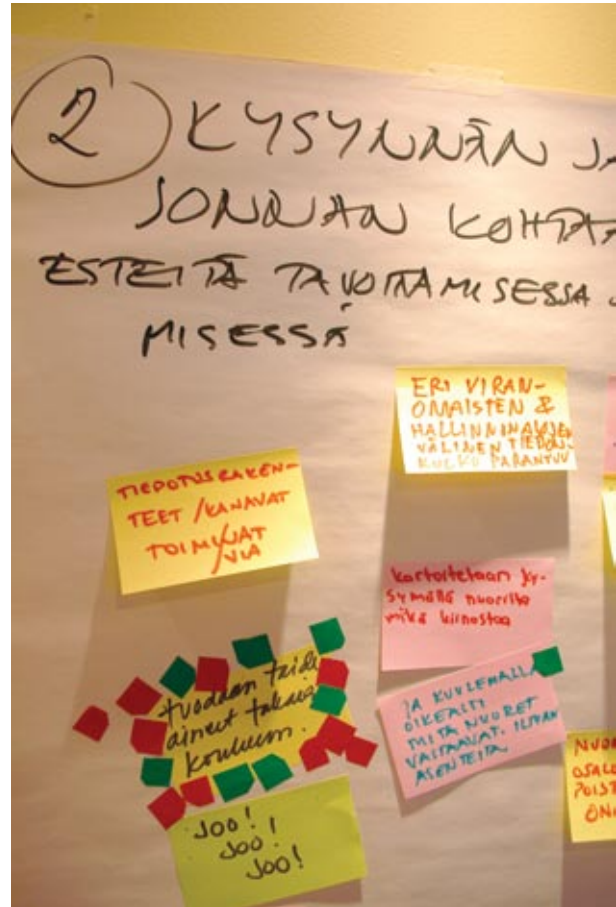
Koettiin että poliittista tahtoa nuorten taiteen tekemisen arvon näkemiseksi ja työn tukemiseksi puuttuu. Siten toiminta ei saa riittävää tukea kunnallisissa, maakunnallisissa eikä kansallisissa strategioissa. Hallinnollisten rakenteiden nähtiin luovan toiminnalle esteitä sen tukemisen sijaan. Siten kohtaamattomuutta havaittiin myös poliittisten ja hallinnollisten rakenteiden ja nuorten taiteen tekemisen tehtävissä toimivien väliltä. Tämä koettiin suuremmaksi ongelmaksi, kuin puuttuvat taloudelliset resurssit.

Siten siis tulevaisuusprosessiin osallistuneet osoittivat nuorten taiteen tekemistä tukevien asenteiden, arvojen ja hallinnon rakenteiden puutteen oman kokemuksensa pohjalta toiminnan suurimmaksi ongelmaksi.

TAVOITTEENA NUORISOLÄHTÖINEN JA VAPAA NUORTEN TAITEEN TEKEMINEN

Tulevaisuusverstaan joukko lähtikin tältä perustalta hakemaan keinoja nuorten taiteen tekemisen vahvistamiseksi. He näkivät, että arvojen, asenteiden ja toiminnan tasoilla kyse on asiasta, joka koskettaa kaikkia aikuisia heidän nykyisissä toimissaan. Tätä kautta myös toimintaa hankaloittavat rakenteet on mahdollista saada muutetuiksi, uudenlaista yhteistyötä käynnistetyksi ja olemassa olevat resurssit kyetään saamaan paremmin käyttöön.

Tulevaisuusprosessin perusteella muodostettu visio ja strategiset toimet sen toteuttamiseksi on julkaistu omana kokonaisuutenaan syksyllä 2010 (Siivonen 2010). Vision ytimenä on: taiteen särmällä nuorille hyvinvointia. Strategisiksi toimiksi esitetään seitsemän eri asiaa, joita kuka tahansa voi lähteä omassa arjessaan ja työssään toteuttamaan. Lisäksi julkaisuun on koottu mukana olleiden esimerkkejä ja sitoumuksia siitä, miten asiaan voi käytännössä tarttua. Tarkemmat tiedot tulevaisuusprosessin toteuttamisesta ja tuloksista löytyvät mainitusta julkaisusta. Siinä esitetyt strategiset toimet ovat lyhyesti seuraavat:

Kuva: Netta Norro.

- Aikuiset antavat nuorille aikaansa
- Nuoret ja aikuiset tekevät taidetta toisiaan inspiroiden
- Nuoret toimivat eri taiteen aloja yhdistävissä monitaiteisissa ympäristöissä
- Aikuiset ohjaavat taiteen tekemistä nuorten ehdoilla
- Nuoret vaikuttavat taiteen tekemisen mahdollisuuksiinsa ja saavat siihen apua
- Syrjässä olevat nuorten toiveet pääsevät esille taiteen avulla
- Nuoret saavat innostavaa ja laadukasta taideopetusta perusopetuksessa ja muissa oppilaitoksissa

Tulevaisuusprosessiin osallistuva joukko halusi siis lähteä rakentamaan nuorten taiteen tekemisen tulevaisuutta osoittamalla, miten eri tahoilla toimivat aikuiset voivat yhteisen vision avulla saada tukea toisistaan. Kaikki voivat sitä käyttäen lähteä dialogiseen ja tasaveroiseen prosessiin, jossa he voivat yhteisellä työllä muokata arvoja, asenteita ja toimintaa tukevia rakenteita vision osoittamaan suuntaan.

Verstaan tulokset ovat hyvin sopu-soinnussa *Myrskystä* kaikkiaan saatujen kokemusten kanssa, vaikka ne tuotettiinkin *Myrskyn* toiminnan rinnalla ilman, että tämän tutkimuksen tulokset olivat

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

vielä valmiina ja niihin vaikuttamassa. Hankkeen väliraportti alustavine tuloksineen (Kotilainen & Siivonen & Suoninen 2010) ilmestyi verstaasprosessin aikana. Aikuisten nuorille antaman ajan merkitys, nuorisolähtöisyyden oleellisuus ja nuorten kanssa yhdessä tekeminen ovat kaikki piirteitä, joista on hyviä kokemuksia *Myrskystä*. Taiteesta syrjässä olevien aktiivinen hakeminen toiminnan piiriin ja monitaiteisissa ympäristöissä toimiminen ovat *Myrskyn* toteutuneita ominaisuuksia. Taidetoiminnan vahvistaminen kouluissa muun muassa perusopetuksessa toisi taiteen tekemisen kaikkien ulottuville myös syrjäisemmällä paikkakunnilla, mitä on *Myrskysäkin* osin hyödynnetty. Näitä piirteitä halutaan yhteiskuntaan laajasti vallitseviksi, jatkuviksi ja mahdollisimman monia nuoria koskeviksi.

Keskeisintä verstaan tuloksissa on kuitenkin se, että nuorten taiteen tekeminen ei osanottajien näkemysten mukaan vahvistu yhteiskunnassa, jollei sen tueksi löydy ihmisten keskuudesta laajaa ymmärrystä siitä, miten se vaikuttaa ja mitkä ovat sen edut nuorten ja yhteiskunnan tueksi. Verstaan tuloksissa korostetaan joka taholla yhteiskunnassa tähän ymmärrykseen perustuvaa ja yksittäisistä aikuisista lähtevää nuorten taiteen tekemisen voimistamista. Poliittisen tuen puute tuodaan epäkohtana esille, mutta sitä ei nostettu asiaksi, jonka kautta toimintaa voitaisiin kehittää ensisijassa. Verstaassa nähtiin, että asian kehittäminen lähtee yksilöistä, heidän tunteistaan, tiedoistaan ja paneutumisestaan ja heidän kauttaan uusien organisaatio- ja sektorirajat ylittävien yhteistyömuotojen kehittämisestä. Näkemys korostaa yksittäisten ihmisten osallisuuden vahvistamisen merkitystä. Se on piirre, joka myös nuorten taiteen tekemisessä nousi *Myrskyn* kaltaisen toiminnan voimaksi.

Taiteen määrittelemätön toiveikkuus

Olemme todenneet *Myrsky*-hankkeen voimaksi sen toimimisen pitkälti organisoitumattomassa muodossa ihmisten välisissä kohtaamisissa. Niitä on ollut hankkeissa sekä nuorten ja toimintaa ohjanneiden aikuisten välillä että nuorten keskinäisessä yhteistoiminnassa. Kannustava yhteishenki

ja tunteisiin pohjautuva työskentely ovat tuoneet monille nuorille taitoja, joita he tarvitsevat ympäröiviin yhteisöihin identifioitumisessaan ja tulevaisuutensa rakentamisessa.

Nuorten kyky eritellä oman elämänsä iloja ja suruja ja heidän yhteisölliset taitonsa ovat taiteen tekemisen avulla parantuneet. Nuorisolähtöinen, kriittisen pedagogiikan mukainen taidetoiminta on tukenut useita nuoria itseilmaisuuksiin ja valmiiden teosten ja esitysten kautta taiteen tekijöiksi. Tämä kaikki on vahvistanut nuorten osallisuutta yhteiskunnassa. Se on onnistunut joissakin tapauksissa myös silloin, kun nuorella ei lähtökohtaisesti ole ollut motivaatiota taidetoimintaan ja hän on kokenut olevansa syrjässä sekä taiteen tekemisestä että yhteiskunnasta. Syrjäisille seuduille *Myrsky* on tuonut monille nuorille mahdollisuuden taidetoimintaan, jonka he ovat mahdollisesti kokeneet itselleen läheiseksi, mutta jonka saavutettavuus on heillä ollut heikko. Hiljattain Suomeen muuttaneille ja suomalaissyntyisille nuorille yhteiset taidehankkeet ovat antaneet mahdollisuuden tutustua paremmin toisiinsa ja laajentaa kuvaansa suomalaisuudesta identifikaation kohteena.

Taidetoiminta on parhaiten voinut auttaa nuoria, jos hankkeille on löytynyt niitä ympäröivästä lähiyhteisöstä ja mediasta tukea. Taide on ollut nuorten identifikaatiossa välineellisessä käytössä. Siitä huolimatta on ollut keskeistä ymmärtää, että taiteen iteisarvoista, dynaamista ja ennalta määrittelemätöntä luonnetta on nuorten taiteen tekemisessä kunnioitettava. Vain siten taiteen tekeminen voi antaa tilaa kunkin nuoren tunteisiin perustuville, yksilöllisille ominaisuuksille, heidän omien sanomiensa ilmaisemiselle ja heidän kiinnittymiselleen omiin lähiyhteisöihinsä ja yhteiskuntaan.

Tämä kaikki on oleellista nykyisessä globaaliin informaatio- ja verkostoyhteiskuntaan johtavassa murroksessa. Siinä muutos, valinnan vapaus, yksilöllisyys ja performatiivisuus on nähty identifikaation perusominaisuuksiksi. Ne haastavat modernin teollisuusyhteiskunnan varhemmat ja vakaammat identiteettien piirteet. *Myrsky*-hankkeiden nuorten taiteen tekeminen on tukenut niiden dynaamista hallintaa. Siten ne ovat vahvistaneet nuorten identifikaatiota lähipiiriinsä ja yhteiskuntaan uudelleen tulevaisuuteen suuntaavassa muodossa.

Taiteen tekeminen voi tukea myös nuorten kotipaikkakuntien tulevaisuutta. Nuoret esittivät tulevaisuusverstaissa muotoilemissaan visioissaan kotipaikkajensa hyvinvointia lisäävien ominaisuuksien joukkoon hyvän yhteishengen, suvaitsevaisuuden, moniarvoisuuden ja esteettisyyden vahvistamista. Nämä ovat piirteitä, jotka voivat saada tukea taiteen tekemisen prosesseista.

Taiteen tekeminen ja sen hyvinvointia lisäävät piirteet löytävät puolestaan tukea globaalista, eurooppalaisesta ja kansallisesta kulttuuri- ja nuorisopolitiikasta toisaalta nuorten hyvinvointia lisäävinä, toisaalta alueiden elinvoimaisuutta kasvattavina ilmiöinä. Poliitikassa kuitenkin kaikkia nuoria ja aikuisia kattavaa, yksilöistä lähtevää luovaa ja vuorovaikutteista, tunteet ja toiminnallisuuden kattavaa kulttuurin ja taiteen tekemisen prosessia ei selkein ilmaisuin tueta. Sille tarvittaisiin vahvempaa tukea, jotta *Myrskyn* kaltainen toiminta vahvistuisi.

Myrskyn tulevaisuusprosesseissa luotujen visioiden mukaan oleellisinta on ymmärtää miten taiteen tekeminen vahvistaa ihmisiä ja yhteiskuntaa. Mahdollisimman laajana tämä ymmärrys tuo eri puolille yhteiskuntaa ihmisiä, jotka kukin omissa toimissaan antavat tukensa nuorten taiteen tekemiselle. Silloin uudennainen toiminta ja yhteistyö erilaisten työtä jäykistävien rakenteellisten esteiden yli helpottuvat.

Kuva: Tuotantokopla. SKR.

OSA V

MYRSKYSTÄ ETEENPÄIN

MITEN TAITEEN TEKEMINEN ON TUKENUT NUORTEN HYVINVOINTIA MYRSKY-HANKKEESSA?

Oleellista tasavertainen kohtaaminen

Nuorisolähtöisyys on ollut *Myrskyssä* oleellista. Taiteenalasta riippumatta on ollut keskeistä, että taiteilija on asettunut tasaveroisena kanssaihminenä nuorten rinnalle, kuunnellut heitä, ymmärtänyt heitä ja auttanut heitä näkemystensä ja taitojensa näkyväksi tekemisessä heidän edellytystensä ja toiminnan tapojensa ehdoilla. Näin lähtökohtaisesti vastahankaisiakin nuoria on voitu motivoida mukaan. Tässä ohjaajan oma taiteilijuus on yhtä aikaa tullut käyttöön ja se on pitänyt jättää syrjään. Tällainen toiminnan tapa on hankkeissa voinut toteutua sekä silloin, kun se on suunniteltu pedagogisista lähtökohdista käsin toimivaksi että silloin, kun niin ei ole ollut. Näin toimittaessa on joka tapauksessa noudatettu kriittisen pedagogiikan periaatteita.

Yhdessä tekemisen oppiminen sekä aikuisten aika ja ammatillinen tuki ovat olleet toiminnassa keskeisiä. Ne ovat olleet oleellisempia kuin taiteellisen ilmaisun oppiminen itsessään. Ohjaajan merkitys on ollut suuri varsinkin silloin, kun on ollut autettava vaikeissa henkilökohtaisissa tilanteissa olleita nuoria rankkojen tunteiden ilmaisemiseen. Silloin taiteellisen ilmaisun rakenteiden on tullut olla riittävän vahvoja tukeakseen nuoria. Milloin niin ei tapahdu, yhdenkin nuoren ongelmallinen tilanne voi vaikuttaa kielteisesti koko yhdessä toimivan ryhmän nuoriin.

Dialogisissa, turvallisissa ja nuorisolähtöisissä pedagogisissa prosesseissa taiteen tekeminen kykenee avaamaan nuorille yhteyksiä omiin ja toisten tunteisiin entistä vahvemmin. Ryhmässä toimittaessa myös tunteiden ilmaisu toisille kykenee vahvistumaan.

OLIKO HANKKEESEEN OSALLISTUMINEN VAIKUTTANUT NUORTEN TYYTYVÄISYYTEEN?

Kaikista palautekyselyyn vastanneista nuorista:

- 25 % parantanut paljon
- 34 % parantanut jonkin verran
- 16 % parantanut vähän
- 13 % ei vaikutusta tai huonontanut
- 12 % ei osannut arvioida

Tyytyväisyys on lisääntynyt useammin niillä, jotka olivat mukana hankkeessa täysin vapaaehtoisesti ja/tai olivat hankkeessa innokkaasti mukana.

Taiteen tekemisen vahvistama identifioituminen

Myrsky-hankkeiden ja taiteen tekemisen myönteinen vaikutus ja sen tuki nuorten identiteeteille voidaan koota Erik Allardtin ja Marjatta Bardyn näkemyksiä seuraten hyvinvoinnin kehittöön. Olemme jäsentäneet identiteettejä kolmen eri ulottuvuuden avulla. Ne perustuvat ensinnä tunteisiin ja keholliseen itsenä olemiseen. Taiteen tekemisen avulla näihin on haettu *Myrskyssä* kosketusta ja liikettä. Nuorten ja taiteilijoiden tunteet ja omakuvat ovat *Myrsky*-hankkeissa olleetkin hyvin dynaamisessa tilassa. Valtaosalla nuorista tämä on lisännyt rohkeutta, tyytyväisyyttä ja iloa elämään sekä taitoja jäsentää maailmaa ja ilmaista itseään. Myös taiteilijat ovat voineet havahtua näkemään taiteellisen toimintansa ja taiteilijuutensa uusin silmin. Helppoa tämä ei kuitenkaan ole ollut, ja toiminta on välillä koetellut osallisten voimia. Allardtin hyvinvoinnin määritelmien mukaan tässä kaikessa heillä on kuitenkin vahvistunut olemisen (*being*) osa-alue. Bardy nimeää tämän maailmaan orientoitumiseksi, siis kyvyksi itsen toteuttamisen kautta luoda yhteisöllisiä suhteita.

KENEN TYYTYVÄISYYS JA HYVINVOINTI OLI PARANTUNUT ENITEN?

Eniten tyytyväisyys ole parantunut, kun...

- nuori oli mukana hankkeessa vapaaehtoisesti
- nuori oli ollut innokkaasti mukana hankkeen toiminnassa
- nuori viihtyi ryhmässä ja koki ryhmän yhteisölliseksi
- nuori koki nuorten osallisuuden toteutuneen hyvin hankkeessa
- nuori oli itse osallistunut aktiivisesti toimintaan

Identiteettien toisella ulottuvuudella tarkastelemme niitä toimintana ihmisten välisissä suhteissa. Tunteet, niiden ilmaisu ja niiden hallinta luovat perustan identiteettien rakentumiselle vuorovaikutuksessa muiden nuorten ja aikuisten kanssa. Nuoret ovat hankkeiden toiminnassa rohkaistuneet ilmaisemaan itseään, ottamaan vahvemmin oman roolinsa sosiaalisissa tilanteissa ja he ovat oppineet kaipaamiaan ilmaisutaitoja. Fiktio avulla heille on tarjoutunut mahdollisuus ihmisyyden eri puolien tunnusteluun, erittelyyn ja ilmaisemiseen. Sen avulla myös omien ongelmien käsittelytaidot ovat parantuneet ja entistä vahvempi oman minuuden ja identifikaation haltuun otto on ollut mahdollista.

Taiteen tekeminen ja oppiminen yhdessä toisten kanssa sekä nuorten parantuneet yhteisölliset taidot ovat vahvistaneet ja laajentaneet nuorten kaveripiiriä. Omaa *Myrsky*-ryhmää laajempien yhteisöjen positiiviset palautteet tehdyistä teoksista ovat tukeneet näihin yhteisöihin ja laajemmin yhteiskuntaan kiinnittymistä. Allardtin nimeämistä hyvinvoinnin osa-alueista ovat tällöin vahvistuneet yhteisyyssuhteet (*loving*), Bardyn mukaan uusien sukupolvien vastaanotto. Nuorten oman tekijyyden kautta tämän voi nähdä myös uusien nuorten sukupolvien aktiivisena paikan ottamisena laajemmassa ylisukupolvisessa yhteisössä.

MITÄ ASIOITA NUORET PITIVÄT TÄRKEINÄ HANKKEESEEN OSALLISTUMISESSA?

Kaikista palautekyselyyn vastanneista nuorista hankkeessa piti erittäin tärkeänä tai erittäin tärkeänä asiana...

- 87 % ”Omien taitojen kehittyminen”
- 83 % ”Uusien taitojen oppiminen”
- 79 % ”Ohjaajan palaute omasta osaamisesta”
- 77 % ”Yhteistyö muiden kanssa”
- 76 % ”Yhteinen kokemus onnistumisesta”
- 75 % ”Selviytyminen omasta roolista ryhmässä”
- 67 % ”Uusien ystävien saaminen / uusiin ihmisiin tutustuminen”
- 48 % ”Julkinen palaute teoksesta tai esityksestä”

Vaikka taitojen oppiminen ja ohjaajan palaute oli tärkeää useimmille, niin 61 % nuorista piti kaikkein tärkeimpänä asiana sosiaalisiin suhteisiin ja ryhmähenkeen liittyviä asioita ja vain 39 % taitojen oppimiseen, kehittymiseen tai palautteeseen liittyviä asioita.

Identiteettien kolmannella ulottuvuudella on kyse tietoisesta ja nimetystä itsenä olemisesta suhteessa muihin. Sillä ulottuvuudella identifioituminen taiteen tekijäksi on selkeä ja vahva itseyden ilmaus ja samalla kiinnittyminen taiteen tekijöiden joukkoon. Sitä eivät aikuisetkaan harrastajat kovin helposti tee. Eivät myöskään *Myrskyn* nuoret ole yleensä rohjenneet nimetä itseään taiteen tekijöiksi.

Sen sijaan nuorten taiteen tekijyys on tullut esille ja saanut tukea sekä muilta nuorilta että aikuisilta identifikaation ensimmäisellä ja toisella ulottuvuudella. Samalla tavalla heidän osallisuutensa lähiyhteisöissään ja yhteiskunnassa on vahvistunut. Oma ja ryhmän yhteinen tyytyväisyys tehtyihin teoksiin ovat olleet oleellisia sekä yksilöllisen että kollektiivisen tekijyyden vahvistajana. Valtaosalla nuorista yhteisen onnistumisen kokemus on ollut keskeistä hankkeiden toiminnassa.

Taiteen tekeminen ei kuitenkaan tuota pelkästään hyvinvointia. *Myrskyn*kin aineistossa on tietoja siitä, että taiteen tekemisen prosessit ovat tuoneet esille kielteisiä pidettäviä tunteita ja että nuorten yhteisyysuhteet ovat *Myrskyn* ryhmässä tai sen ulkopuolella häiriintyneet. Sinänsä kielteisten tunteiden esille nouseminen ei ole huono asia, ja niiden käsittelytaito kykenee taiteen tekemisen kautta kehittämään, mikä on yleisenä elämäntaitona toivottava asia.

Taiteen tekijyys ja syrjäisyys

Osa *Myrsky*-nuorista on kotipaikkansa vuoksi syrjässä ohjatusta taiteen tekemisestä, mutta kuitenkin kokemuksellisesti kiinnittynyt taiteen tekemiseen ja myönteisellä tavalla omaan yhteisönsä. Pienen osan nuorista voi arvioida yhteiskunnan tarjoamista mahdollisuuksista syrjässä oleviksi osin myös heidän omien kokemuksiansa kautta. *Myrsky*-hankkeessa on nähtävissä, että taiteen tekeminen voi tukea syrjään itsensä identifioineita nuoria kohti taiteen tekijän identiteettiä ja mahdollisesti samalla myös kohti yleisempää osallisuuden kokemusta yhteiskunnassa. Identifioitumisen vahvistuminen taiteen tekemisen avulla ei kuitenkaan väistämättä johda myönteisiin tuloksiin ja se voi myös vahvis-

taa syrjäytymistä. Onnistuessaan taiteen tekemisen prosessit ovat vahvoja välineitä syrjäytyneisyyden lieventämisessä nuorten elämässä.

Hiljattain suomeen muuttaneiden ja suomalaissyntyisten nuorten yhteisissä hankkeissa kummankin ryhmän ymmärrys toisista on *Myrskyn* kokemuksissa kasvanut myönteisen yhteisen tekemisen avulla. Silloin identifikaatio esimerkiksi suomalaisuuteen on osallisilla laajentunut siten, että eri puolilla maailmaa syntyneiden nuorten käsitykset suomalaisuudesta ja omat suhteet siihen ovat lähentyneet toisiaan.

Taiteen itseisarvo ja välineellisyys

Myrsky-hankkeiden ohjaajat näkevät taiteen tekemisen nuorten identifikaation ja osallisuuden vahvistamisen keinona ja jättävät taidehankkeissa syrjään ajatuksen taideteosten tekemisestä ammattimaisella taiteellisella kunnianhimmolla. Taide on tällöin väline nuorten hyvinvoinnin vahvistamiseksi, ei itseisarvo sinänsä. Nuorten taiteen tekijyyden kannalta teokset ovat kuitenkin tärkeitä itsessään. On oleellista, että on yleisö, joka ottaa teokset vastaan arvostaen niitä niiden itsensä kannalta, ei nuorten hyvinvoinnin tuottajina. Siitä huolimatta, että nuorten tekijyyden kannalta heidän tekemänsä taide on ensisijassa itseisarvoista, nuoret ovat kyenneet näkemään taiteen tekemisen tuomia myönteisiä vaikutuksia elämässään laajemminkin. Niitä ovat myös aikuiset nähneet.

Kuitenkin, jos taide otetaan vain välineelliseen käyttöön, se menettää perusluonteensa. Taiteen soveltava käyttö on tasapainoilua taiteen itseisarvon ja sen välineellisen käytön välillä. Taide yhtä aikaa itseisarvoisena ja hallitsemattomana tulee osaksi nuorten itseyden prosessointia ja osaksi heidän kykyjään ja taitojaan siihen. Nämä kyvyt ja taidot painottuvat nykyisessä globaalissa murroksessa identifikaation ensimmäiselle ja toiselle ulottuvuudelle, tunteisiin sekä sosiokulttuurisiin toimiin ja käytänteisiin. Identifikaatiossa tarvitaan yhtä aikaa sekä dynaamisuutta että dynaamisuuden käsittelyn ja hallinnan taitoja. Sitä taide toisaalle osoittamisen ominaisuuksineen ja taiteen tekeminen turvallisine pedagogisine puitteineen pystyvät antamaan.

Organisoitunut vallattomuus

Myrsky-hankkeen positiivinen voima on lähtenyt siitä, että hankkeiden organisoituminen on ollut kevyttä, ja nuoret ovat tehneet taidetta ihmisinä ihmisten keskuudessa ohjaajien ja nuorten keskinäisessä yhteistoiminnassa. Siinä nuorten tunteet ovat läikehtineet ja tulleet esille monenkirjavissa muodoissa. Siinä he ovat toimineet yhdessä toistensa ja ohjaajien kanssa, kokeneet saaneensa tukea omille ajatuksilleen ja toimilleen, oppineet luottamaan itseensä entistä paremmin, erittelemään ihmisyyteen liittyviä tunteita ja käyttämään erilaisia ilmaisukeinoja ajatuksistaan ja tunteistaan kertomiseen. Siinä he ovat myös kokeneet tekijyyden iloa omista teoksistaan ja esityksistään.

MILLAISIA POSITIIVISIA VAIKUTUKSIA HANKKEESEEN OSALLISTUMISELLA OLI OLLUT NUORTEN ELÄMÄÄN?

Kaikista palautekyselyyn vastanneista nuorista hankkeeseen osallistuminen oli vaikuttanut paljon tai jonkin verran positiivisesti:

- 64 % jollakin tavalla
- 73 % lisännyt iloa elämään tai vähentänyt omien ongelmien ajattelua
- 71 % lisännyt taitoja tai rohkeutta esiintyä tai ilmaista itseä
- 70 % parantanut yhteistyötaitoja, lisännyt sosiaalisia suhteita tai parantanut suhteita vanhempiin
- 68 % parantanut käsitystä taiteesta tai lisännyt haluja harrastaa kulttuuria tai osallistua taiteen tekemiseen

Positiivisia vaikutuksia oli kaikkein eniten vanhimmilla yli 17-vuotiailla nuorilla ja täysin vapaaehtoisesti hankkeissa mukana olleilla nuorilla.

Tälle kaikelle paikalliset organisaatiot ja media ovat monissa yhteyksissä antaneet tukensa. Ilman sitä *Myrskyn* taidehankkeiden on ollut hankala toimia. Kun dialogi taiteilijoiden ja nuorten kanssa on toiminut ja nuoret ovat innostuneet toimintaan mukaan, paikallisissa organisaatioissa toimineiden tärkein tehtävä on ollut tilan antaminen hankkeiden toiminnalle samalla tavalla, kuin hankkeiden tärkein tehtävä on ollut tilan antaminen nuorille. Samanaikaisesti tuki niin nuorille kuin hankkeiden toiminnalle on ollut oleellista. Nuorten taide-esityksen esilläolo mediassa on vahvistanut nuorten taiteen tekijyyttä. Kunta ja sen eri yksiköt esimerkiksi koulu-, nuoriso-, sosiaali- ja terveystoimissa, paikalliset yhdistykset ja paikalliset ihmiset ovat kaikki voineet antaa tukeaan sekä hankkeille että nuorten tekijyydelle heidän tuottamiinsa ja esittämiinsä asioihin. Sitä kautta nuorten osallisuus sekä hankkeissa, taiteen tekijyydessä että paikallisissa yhteisöissä on voinut vahvistua.

Taiteen tekeminen kasvattaa tulevaisuuteen

Olemme todenneet *Myrsky*-hankkeen voimaksi sen toimimisen pitkälti organisoitumattomassa muodossa ihmisten välisissä kohtaamisissa. Kohtaamisissa on ollut hankkeissa sekä nuorten ja toimintaa ohjanneiden aikuisten välillä että nuorten keskinäisessä yhteistoiminnassa. Kannustava yhteishenki ja tunteisiin pohjautuva työskentely ovat tuoneet monille nuorille taitoja, joita he tarvitsevat ympäröiviin yhteisöihin identifioitumisessaan ja tulevaisuutensa rakentamisessa.

Tämä kaikki on oleellista nykyisessä globaaliin informaatio- ja verkostoyhteiskuntaan johtavassa murroksessa. Siinä muutos, valinnan vapaus, yksilöllisyys ja performatiivisuus on nähty identifikaation perusominaisuuksiksi. Ne haastavat modernin teollisuusyhteiskunnan varhemmat ja vakaammat identiteettien piirteet. *Myrsky*-hankkeiden nuorten taiteen tekeminen on tukenut niiden dynaamista hallintaa. Siten ne ovat vahvistaneet nuorten identifikaatiota lähipiiriinsä ja yhteiskuntaan uudelleen tulevaisuuteen suuntaavassa muodossa.

Taiteen tekeminen voi tukea myös nuorten kotipaikkakuntien tulevaisuutta. Nuoret esittivät tulevaisuusverstaissa muotoilemissaan visioissaan kotipaikkajensa hyvinvointia lisäävien ominaisuuksien joukkoon hyvän yhteishengen, suvaitsevaisuuden, moniarvoisuuden ja esteettisyyden vahvistamista. Nämä ovat piirteitä, jotka voivat saada tukea taiteen tekemisen prosesseista.

Valtakunnalliselta tasolta kulttuuri-, nuoriso-, koulutus- ja hyvinvointipolitiikasta ja julkisrahoitteisesta kulttuurisesta nuorisotyöstä on löydettävissä tukea *Myrskyn* tapaiselle toiminnalle Suomessa. Kuitenkaan tuki yksittäisten ihmisten väliselle vuorovaikutukselle ja siellä ilmenevälle luovuudelle ja identifiikaation prosesseille ei näy kovin vahvasti poliittisissa määritelmässä. Poliittisesti painotetaan helposti institutionalisoituneiden kulttuuriperinnön, median, taiteiden ja paikallisten kollektiivisten kulttuurien vaalimista.

Poliittisissa keskusteluissa kansallisesti ja kansainvälisesti on kuitenkin mukana juonteita yksilöiden kulttuurisen luovuuden, heidän yhteistoimintansa ja nuorten oman aktiivisuuden huomiomisesta kulttuuri- ja nuorisopolitiikassa. *Myrskyn* tutkimuksen pohjalta niiden vahvistaminen nyt ja tulevaisuudessa entisestään tukee parhaiten nuorten identifiikaatioprosesseja, jotka vastaavat myöhäismodernin murroksen tuomiin ja edelleen jatkuviin haasteisiin. Nuorten taiteen tekeminen, jossa taide säilyttää itseisarvoisen toisaalle katsomisen ominaisuutensa, ansaitsee tuen niiden osana ja niitä tukevana toimintana.

Myrskyn tulevaisuusprosesseissa luotujen visioiden mukaan oleellisinta on ymmärtää miten taiteen tekeminen vahvistaa ihmisiä ja yhteiskuntaa. Mahdollisimman laajana tämä ymmärrys tuo eri puolille yhteiskuntaa ihmisiä, jotka kukin omissa toimissaan antavat tukensa nuorten taiteen tekemiselle. Silloin uudenlainen toiminta ja yhteistyö erilaisten nykyisten työtä jäykistävien rakenteellisten esteiden yli helpottuvat.

SUOSITUKSET NUORTEN TAITEEN TEKEMISEN VAHVISTAMISEKSI YHTEISKUNNASSA

- Nuorten omista näkökulmista lähtevästä, taiteilijoiden ohjaamasta taiteen tekemisestä on hyötyä nuorten tyytyväisyyden, elämänilon, yhteisöllisten valmiuksien ja taitojen sekä heidän yhteiskunnallisen osallisuutensa vahvistamisessa, joten sitä kannattaa yhteiskunnassamme lisätä.
- Dialogiseen vuorovaikutukseen perustuva työskentely on nuorten osallisuuden tuen edellytys. Keskeisintä on kohdata nuoret aidosti tasaveroisina ihmisinä ja tehdä tilaa heidän omalle sanomalleen heidän toimintaedellytystensä ehdoilla.
- Nuorten tulee saavuttaa tekijyys omiin ja yhdessä tekemiinsä teoksiinsa. Sen myöntäminen edellyttää taiteilijoiden ja nuorten tasavertaisuuden hyväksymistä. Dialogisen taidepedagogiikan ymmärrys auttaa tässä ja ohjaa taiteilijan otetta nuoren kohtaamisessa.
- Taidehankkeitten laadullinen räätälöinti aina juuri kulloisillekin nuorille sopivaksi on yksi onnistumisen kriteeri. Siksi ei ole mahdollista muotoilla mallia, jonka avulla taiteen tekeminen nuorten keskuudessa olisi säännönmukaisesti toteutettavissa. Oleellista on tasapainon löytäminen toisaalta organisoidun ohjauksen ja oppimisen, toisaalta jokaisessa tilanteessa omanlaisensa ja omaehtoisen toiminnan ja nuorten itseilmaisun välille.
- Ohjauksen tulisi kohdata nuorissa oleva ilmaisun ja tekemisen tarve. Sen löytäminen on vaativaa erityisesti sellaisten nuorten parissa, joilla on paljon haasteita elämässään ja jotka eivät ehkä oma-aloitteisesti sitä löydä.
- On avattava silmät sille, kuinka suuri merkitys näennäisen pienillä ja tavallisilla asioilla on nuorten ja myös yleensä ihmisten elämässä ja sitä kautta heille merkittävien asioiden ilmaisemisessa taiteen keinoin.
- Maahanmuuttajataustaisille nuorille voidaan taiteellisen toiminnan avulla toiminnallistaa suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin opetusta. Hankkeita kannattaakin suunnata muun muassa heille.
- On huomattava, että hankkeiden sosiokulttuurinen toimintaympäristö ja mediajulkisuus vaikuttavat siihen, minkälaisia mahdollisuuksia nuorilla on voimautua taiteen tekemisen kautta. Taidehankkeet ja niiden myötä nuoret saavat tukea, jos ne pääsevät toimimaan tasaveroisessa, keskinäiselle arvonannolle perustuvassa dialogisessa suhteessa omassa paikallisessa yhteisössään, yhteiskunnassa ja mediajulkisuudessa.
- Tärkein poliittinen tuki nuorten taidehankkeille on toimintaa tukevan asenne- ja arvoilmapiirin vahvistaminen. Sitä kautta yhteiskunnan ja hallinnon rakenteista on löydettävissä yhteistyömahdollisuuksia ja resurssien haltuunottoa sellaisella uudella tavalla, että nuorten taiteen tekeminen pääsee lisääntymään ja voimaantumaan.
- Taiteen soveltava käyttö on tasapainoilua taiteen itseisarvon ja sen välineellisen käytön välillä. Kuitenkin taiteen tekeminen menettää kykynsä voimaauttaa ihmisiä, jos siitä kadotetaan sen itseisarvo ja mahdollisuus täysin hyödystä riippumatta avata arvaamattomia näkymiä ihmisyyteen ja maailmaan. Nuorten taidehankkeissa taide ei ole ensisijassa hallittujen, ennalta suunniteltujen pedagogisten prosessien väline, vaan nuorten oman ilmaisun ja taiteen tekijyyden itseisarvoinen teos.

Lähteet

ARKISTOLÄHTEET

Kulttuurien tutkimuksen arkistot (Kultut-arkistot), TYKL-arkisto, Turun yliopisto
Nuoret taiteen tekijöinä -tutkimuksen (*Myrsky*-tutkimuksen) aineisto, kerääjät Sirkku Kotilainen ja Katriina Siivonen
 TYKL/SPA/430–550: Haastattelulitteraatiot, numerointi haastatteluittain
 TYKL/SPA/556, 1–32: Kokemuspäiväkirjat, alanimerointi hankkeittain
 TYKL/SPA/557: Kopiot Suomen Kulttuurirahaston teettämän mediaseurannan aineistosta
 TYKL/SPA/559: Tietoa *Nuoret taiteen tekijöinä* -tutkimushankkeen ja *Myrsky*-hankkeen kokonaisuudesta
 TYKL/SPA/554: Valtakunnallisten tulevaisuusverstaiden aineisto
 TYKL/SPA/551–553, 555, 558, 560–599, 702–717: Oheisaineistot
 Suomen Kulttuurirahasto, SKR
Myrsky-hankkeen taidehankkeiden hakemukset, väliraportit ja loppuraportit
Myrskyn visuaalinen aineisto

KIRJALLISUUS

- Allardt, Erik 1976. *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia*. Helsinki: WSOY.
- Amara, Roy 1981a. The Futures Field. *Futurist* Vol. XV, No. 1, s. 25–29.
- Amara, Roy 1981b. How to tell Good Work from Bad. *Futurist* Vol. XV, No. 2, s. 63–71.
- Andersson, Benedict 1991. *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Revised Edition. London & New York: Verso.
- Anttonen, Erja & Lehmuskoski, Ulla 2010. Kun kokemus tulee näkyväksi: ”Löytäjä saa pitää”. *Nuorisotutkimus* 4/2010. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 57–62.
- Anttonen, Marjut 1999. *Etnopolitiikkaa Ruijassa. Suomalaislähtöisen väestön identiteettien politisoituminen 1990-luvulla*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 764. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Arendt, Hanna 1958. *The Human Condition*. Chicago: University of Chicago Press.
- Arjava, Antti 2008. Myrskyn merkeissä. *Tammenlastuja. Suomen Kulttuurirahaston sisäinen tiedotuslehti* 1/2008. Helsinki: Suomen Kulttuurirahasto, s. 3.
- Autio, Minna & Eräranta, Kirsi & Myllyniemi, Sami (toim.) 2008. *Polarisoitua nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisoasiain neuvottelukunta & Stakes.
- Bamford, Anne 2006. *The Wow-Factor: global research compendium on the impact of the arts in education*. Munster: Waxmann.
- Bardy, Marjatta 2008. *Hyvinvoinnin kolmiulotteisuus*. Avauspuheenvuoro. Taiteen paikka 2020 – hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä. Eduskunnan Pikkuparlamentin auditorio 5.11.2008.
- Bardy, Marjatta & Haapalainen, Riikka & Isotalo, Merja & Korhonen, Pekka (toim.) 2007. *Taide keskellä elämää*. Kiasman julkaisuja 106. Helsinki: Like Kustannus Oy.
- Barth, Fredrik 1994. Nye og evige temaer i studiet av etnisitet. Teoksessa Fredrik Barth *Manifestasjon og prosess*. Oslo: Universitetsforlaget, 174–192.
- Bauman, Zygmunt 1993. *Postmodern Ethnics*. Oxford & Cambridge: Blackwell.
- Beckman, Svante 1998. Vad vill staten med kulturavret? Teoksessa Annika Alzén & Johan Hedrén (toim.), *Kulturavrets natur*. Stockholm/Stenhag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion, 13 – 49.
- Bell, Wendel 1997. *Foundations of Futures Studies. Human Science in a New Era. Volume 1. History, Purpose and Knowledge*. New Brunswick & London: Transaction Publisher.
- Bendix, Regina 2000a. Heredity, Hybridity and Heritage from One *Fin de Siècle* to the next. Teoksessa Pertti J. Anttonen & Anna-Leena Siikala & Stein R. Mathisen & Leif Magnusson (toim.), *Folklore, Heritage Politics and Ethnic Diversity*.

- A Festschrift for Barbro Klein*. Botkyrka: Multicultural Centre, 37–56.
- Bendix, Regina 2000b. After Identity. Ethnicity between Commodification and Cultural Commentary. Teoksessa Regina Bendix & Herman Roodenburg (ed. by), *Managing ethnicity. Perspectives from folklore studies, history and anthropology*. Amsterdam: Het Spinhuis, 77–95.
- Brandenburg, Cecilia von 2008. *Kulttuurin ja hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä. Näköaloja taiteen soveltavaan käyttöön*. Opetusministeriön julkaisuja 2008: 12. Helsinki: Opetusministeriö, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto.
- Bringéus, Nils-Arvid 1981. *Människan som kulturvarelse*. Lund: LiberLäromedel.
- Burr, Vivian 2004. *Sosiaalipsykologisia ihmiskäsityksiä*. Tampere: Vastapaino.
- Christiansen, Charles H. & Baum, Carolyn M. 2005. The Complexity of Human Occupation. Teoksessa Christiansen, Charles H. & Baum, Carolyn M. & Bass-Haugen, Julie (toim.), *Occupational Therapy: Performance, Participation and Well-Being*. Thorofare: Slack Incorporated, 2–24.
- Crapanzano, Vincent 1990. On dialogue. Teoksessa Tullio Maranhao (toim.) *The interpretation of dialogue*. Chicago & London: The University of Chicago Press, s. 269–291.
- Croucher, Sheila L. 2004. *Globalization and Belonging. The Politics of Identity in a Changing World*. Lanham & Boulder & New York & Toronto & Oxford: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Dahlgren, Peter 2006. Doing Citizenship. The Cultural Origins of Civic Agency in the Public Sphere. *European Journal of Cultural Studies* 9: 3, 267–286.
- Daun, Åke 1993. Etnologin, framtiden och samhället. Teoksessa Lena Gerholm (toim.) *Etnologiska visioner, femton forskare reflekterar kring sitt ämne*. Stockholm: Carlssons, s. 105–115.
- Delft, Marion 1998. *Community art: implications for social policy*. Helsinki: Stakes.
- Downay, John & Stanyer, James 2010. Comparative analysis: Why some fuzzy thinking might help. Applying fuzzy set qualitative comparative analysis to the personalization of mediated political communication. *European Journal of Communication* 4(25). <http://ejc.sagepub.com/content/25/4/331>.
- Ehn, Billy 1993. Min etnologi. Teoksessa Lena Gerholm (toim.) *Etnologiska visioner, femton forskare reflekterar kring sitt ämne*. Stockholm: Carlssons, s. 25–32.
- Ellonen, Noora 2008. *Kasvuyhteisö nuoren turvana. Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttämiseen*. Tampere: Tampereen yliopisto. <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7206-0.pdf>.
- Eriksen, Thomas Hylland 1993. *Ethnicity and Nationalism. Anthropological Perspectives*. Lontoo & Boulder: Pluto Press.
- Eriksen, Thomas Hylland 2000. Ethnicity and culture – a second look. Teoksessa Regina Bendix & Herman Roodenburg (toim.) *Managing ethnicity. Perspectives from folklore studies, history and anthropology*. Amsterdam: Het Spinhuis, 185–205.
- Erkkilä, Jaana 2008. Viittaustaidetta – eli kuka on tämän kuvan tekijä? Teoksessa Eeva Haverinen & Erkki Vainikkala & Tuomo Lahdelma (toim.) *Tekijyyden ulottuvuuksia*. Jyväskylän yliopisto: Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 93, 148–161.
- Eräranta, Kirsi & Autio, Minna 2008. Johdanto: polarisaatio käsitteenä ja empiirisesti koeteltuna tutkimusteeseinä. Teoksessa Minna Autio & Kirsi Eräranta & Sami Myllyniemi (toim.) *Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja 2008*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisosiain neuvottelukunta & Stakes, s. 8–15.
- Euroopan neuvosto 1998. *Syrjästä esiin. Puheenvuoro kulttuurista ja kehityksestä Euroopassa. Eurooppa-työryhmän raportti Euroopan neuvostolle*. Strasbourg: Euroopan neuvosto & Helsinki: Taiteen keskustoimikunnan tutkimus- ja tiedotusyksikkö.
- Freire, Paulo 2001. *Pedagogy of Freedom. Ethics, Democracy and Civic Courage*. New York: Rowman and Littlefield Publishers.
- Freire, Paulo 2005. *Sorrettujen pedagogiikka*. Tampere: Vastapaino.
- Frykman Povrzanović, Maja 2008. Beyond Culture and Identity. Places, Practices, Experiences. *Ethnologia Europaea, Journal of European Ethnology*. Vol 38:1/2008. Copenhagen: Museum Tusulanum Press, University of Copenhagen, s. 13–22.
- Giroux, Henry A. 2006. Academic Freedom Under Fire: The Case for Critical Pedagogy. *College Literature* 33.4, Fall 2006, 1–42.

- Gothóni, René 1997. Eläytyminen ja etäännyminen kenttätutkimuksessa. Teoksessa Anna Maria Viljanen & Minna Lahti (toim.) *Kaukaa haettua. Kirjoituksia antropologisesta kenttätutkimuksesta*. Helsinki: Suomen Antropologinen Seura, s. 136–148.
- Grossberg, Lawrence & Wartella, Ellen & Whitney, Charles D. 1998. *MediaMaking. Mass Media in a Popular Culture*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Grönfors, Martti 1985. *Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät*. 2. painos. Helsinki: WSOY.
- Guba, Egon G. & Lincoln, Yvonna S. 1989. *Fourth Generation Evaluation*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Haapanen, Sinikka 2006. Aika haastaa nuorisotyön. Teoksessa Sinikka Haapanen & Inkeri Sava & Virpi Vesänen-Laukkanen (toim.) *Voimatarina nuorisotyössä*. Helsinki: Nuorisoasiainkeskus.
- Hall, Stuart 1996. *Questions of Cultural Identity*. London: Sage.
- Hall, Stuart 2003. Kulttuuri, paikka ja identiteetti. Teoksessa Mikko Lehtonen & Olli Löytty (toim.) *Erilaisuus*. Tampere: Vastapaino, 85–128.
- Hallberg, Margareta 2001. *Etnologisk koreografi. Att följa ett ämne i rörelse*. Nora: Bokförlaget nya doxa.
- Hanifi, Riitta 2009. Musiikin aktiiviset harrastajat. Teoksessa Mirja Liikkanen (toim.) *Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat*. Helsinki: Gaudeamus, 225–249.
- Hannerz, Ulf 1992. *Cultural Complexity. Studies in the Social Organization of Meaning*. New York: Columbia University Press.
- Hautamäki, Antti 2009. Luova talous ja kulttuuri innovaatiopolitiikan ytimessä. Teoksessa *Luova talous ja kulttuuri innovaatiopolitiikan ytimessä*. Opetusministeriön julkaisuja 2009:30. Helsinki: Opetusministeriö, s. 6–25.
- Hiltunen, Mirja 2009. *Yhteisöllinen taidekasvatus. Performatiivisesti pohjoisen sosiokulttuurisissa ympäristöissä*. Acta Universitatis Lapponiensis 160. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Hodkinson, Paul 2007. Youth Cultures: A Critical Outline of Key Debates. Teoksessa Paul Hodkinson & Wolfgang Deicke (toim.) *Youth Culture. Scenes, Subcultures and Tribes*. London: Routledge.
- Hodkinson, Paul & Deicke, Wolfgang (toim.) 2007. *Youth Culture. Scenes, Subcultures and Tribes*. London: Routledge.
- Hoikkala, Tommi 2008. Kilpailuyhteiskunta Suomi ja kasvuyhteisöjen repeilevät ketjut. *Nuorisotyö-lehti* 8/2008.
- Hoikkala, Tommi & Sell, Anna 2008. Nuorisotyötä on tehtäväl! Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtäväl. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 7–17.
- Hoikkala, Tommi & Suurpää, Leena 2005. Finnish youth cultural research and its relevance to youth policy. *Young* 13 (3), 285–312.
- Honko, Lauri 1993. Dialogisesta kenttätutkimusmenetelmästä. Teoksessa *Sananjalka. Suomen Kielen Seuran vuosikirja* 34/1992, s. 123–137.
- Hyypä, Markku T. 2002. Kuorossa elämä pitenee. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Teoksessa Petri Ruuskanen (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille*. Jyväskylä: PS-kustannus, 28–59.
- Hyypä, Markku T. & Liikkanen, Hanna-Liisa 2005. *Kulttuuri ja terveys*. Helsinki: Edita.
- Hämäläinen, Juha 2007. Nuorisokasvatuksen teoria sosiaalipedagogisessa kehyksessä. Teoksessa Elina Nivala & Mikko Saastamoinen (toim.) *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 73, 169–201. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Hämäläinen, Mariitta 2008. Odotettavissa: Myrskyä koko maahan. *Tammenlastuja. Suomen Kulttuurirahaston sisäinen tiedotuslehti* 1/2008. Helsinki: Suomen Kulttuurirahasto, s. 6–8.
- Inayatullah, Sohail 1993. From "Who am I?" to "When am I?". Framing the Shape and Time of the Future. *Futures*, Vol. 25, No. 3, April 1993, s. 253.
- Jouvenel, Bertrand de 1967. *The Art of Conjecture*. New York: Basic Books.
- Jungk, Robert & Müllert, Norbert R. 1987. *Tulevaisuusverstaat*. Karkkila: Keskinäisen Sivistyksen Seura – Suomen Lataamo.
- Junkala, Pekka 1999. Kenttätutkimus etnologian profiilina. Teoksessa Bo Lönnqvist & Elina Kiuru & Eeva Uusitalo (toim.) *Kulttuurin muuttuvat kasvot. Johdatusta etnologiatieteisiin*. Tietolipas 155. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, s. 188–200.

- Kangas, Anita 2002. Alueellisen taidepolitiikan syklit. Teoksessa *Taiteen mahdollisuuksista enemmän*. Taide- ja taiteilijapolitiittisen ohjelmaehdotuksen oheisjulkaisu. Helsinki: Opetusministeriö, 32–38.
- Kangas, Anita & Hirvonen, Johanna 2001. *Kulttuuriprojekti. Euroopan unionin rakennerahastot, kulttuuri ja alueet*. Opetusministeriön *EU-rakennerahastot* -julkaisu 7 /2001. Helsinki: Opetusministeriö, EU-rakennerahastot.
- Karisto, Antti 1996. Invisible social policy: empowerment through cultural participation. *Kvartti* 3B/1996. Helsinki: City of Helsinki, Information Management Centre.
- Karisto, Antti 1998. Rajankäyntiä – kognitiivisen, esteettisen ja moraalisen suhteista. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) *Taide tiedon lähteenä*. Jyväskylä: Atena, 63–80.
- Kiilakoski, Tomi 2007. Kasvu moneen suuntaan – kriittinen pedagogiikka ja nuorisotyö. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 57–77.
- Konlaan, Boinkum B. 2001. *Cultural experience and Health: The coherence of health and leisure time activities*. Umeå University Medical Dissertations, no. 706. Umeå: Umeå University.
- Koskenniemi, Pieta 2007. *Osallistava teatteri Devising ja muita merkillisyyksiä*. Helsinki: Kansalaisfoorumi.
- Kotilainen, Sirkku 2001. *Mediakulttuurin haasteita opettajankoulutukselle*. Acta Universitatis Tamperensis 807. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 98. Tampere: Tampereen yliopisto. [Http://www.uta.fi /laitokset/kirjasto/vaitokset/2001/2001036.html](http://www.uta.fi /laitokset/kirjasto/vaitokset/2001/2001036.html).
- Kotilainen, Sirkku 2008. *Increasing well-being? Enhancing Youth Cultural Participation*. Konferenssiesitys European ESA conference ”Arts, Culture and the Public Spheres: Expressive and Instrumental Values in Economic and Sociological Perspectives”, the EPOCA - Centre of Economics and Advanced Cultural Policy Research. The University IUAV. Venice, Italy: 4.-7.11.2008. (Conference Publication available on DVD.)
- Kotilainen, Sirkku 2009. Suhteet mediaan – avainkokemuksia nykykulttuurissa. Teoksessa Sirkku Kotilainen (toim.) *Suhteissa mediaan*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 99. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimuskeskus.
- Kotilainen, Sirkku 2010. Lasten julkinen toiminta tutkimuksen kohteena. Teoksessa Hanna Lagström & Tarja Pösö & Niina Rutanen & Kaisa Vehkalahti (toim.) *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 101. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 210–212.
- Kotilainen, Sirkku & Rantala, Leena 2008. *Nuorten kansalaisidentiteetit ja mediakasvatus*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 89. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Kotilainen, Sirkku & Siivonen, Katriina & Suoninen, Annikka 2010. *Nuoret taiteen tekijöinä. Myrsky-hankeen väliarviointia*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 31. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Kotilainen, Sirkku & Suoranta, Juha 2007. Mot en dialogisk mediepedagogikk i Finland. Teoksessa Soilikki Vettenranta (toim.) *Mediedanning og mediepedagogikk: Fra digital begeistring til kritisk dommekraft*. Oslo: Gyldendahl Akademisk, 104–123.
- Kurki, Leena 2000. *Sosikulttuurinen innostaminen*. Tampere: Vastapaino.
- Kurki, Leena 2007. Nuorisokasvatus sosikulttuurisen innostamisen kehityksessä. Teoksessa Elina Nivala & Mikko Saastamoinen (toim.) *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 73. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 201–228.
- Kuula, Arja 2006. Yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Teoksessa Jaana Hallamaa & Veikko Launis & Salla Lötjönen & Irma Sorvali (toim.) *Etiikkaa ihmistieteille*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kuula, Arja 2010. Alaikäisiltä kerätyn aineiston arkistoinnin ja jatkokäytön etiikka. Teoksessa Hanna Lagström & Tarja Pösö & Niina Rutanen & Kaisa Vehkalahti (toim.) *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 101. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Känkänen, Päivi 2003. Yksinäisyydestä liittymiseen. Aikatila elämäkerronnallisessa työssä. Teoksessa Mari Krappala & Tarja Pääjoki (toim.) *Taide ja toiseus. Syrjästä yhteisöön*. Helsinki: Stakes, 81–92.
- Känkänen, Päivi 2006. Taidelähtöiset työmenetelmät lastensuojelussa. Teoksessa Hannele Forsberg & Aino Ritala-Koskinen & Maritta Törrönen (toim.) *Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleen arviointia*. Jyväskylä: PS-kustannus, 129–148.
- Känkänen, Päivi & Rainio, Anna Pauliina 2010. Suojassa mutta näkyvässä – taidelähtöinen toiminta osallisuuden rakentajana lastensuojelussa. *Nuorisotutkimus* 4/2010. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 4–20.

- Lahikainen, Anja Riitta & Punamäki, Raija-Leena & Tamminen, Tuula (toim.) 2008. *Kulttuuri lapsen kasvattajana*. Helsinki: WSOY.
- Liikanen, Hanna-Liisa 2010. *Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014*. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1. Helsinki: Opetusministeriö.
- Linko, Maaria 1998. *Aitojen elämysten kaipuu: yleisön kuvataiteelle, kirjallisuudelle ja museoille antamat merkitykset*. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 57. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimusyksikkö.
- Lehtipuro, Outi 2003. Voiko perinnettä kerätä? ”Maailman suurin Kansanrunousarkisto” ja kansanrunoudentutkimus toistensa haastajina. Teoksessa Pekka Laaksonen & Seppo Knuutila & Ulla Piela (toim.) *Tutkijat kentällä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lähteenmaa, Jaana & Strand, Teija 2008. *Etelä- ja Keski-Pohjanmaan suomenkielisten 9.-luokkalaisten nuorten kulttuuriharrastukset ja harrastuksiin liittyvät toiveet*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 20. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Löfgren, Orvar 1993. Livet som etnolog. Teoksessa Lena Gerholm (toim.) *Etnologiska visioner, femton forskare reflekterar kring sitt ämne*. Stockholm: Carlssons, s. 246–260.
- Lönnqvist, Bo 1999. Mitä etnologia on? Teoksessa Bo Lönnqvist & Elina Kiuru & Eeva Uusitalo (toim.) *Kulttuurin muuttuvat kasvat – johdatusta etnologiatieteisiin*. Tietolipas 155. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, s. 13–33.
- Mannheim, Karl 1928/1952, The Problem of Generations. Teoksessa Karl Mannheim (toim.) *Essays on the Sociology of Knowledge*. London: Routledge, 276–322.
- Masini, Eleonora 1993. *Why Futures Studies?* London: Grey Seal.
- Moilanen, Laura-Kristiina & Sulkunen, Susanna 2006. Johdanto: Aika ja identiteetti. Teoksessa Laura Kristiina Moilanen & Susanna Sulkunen (toim.) *Aika ja identiteetti. Katsauksia yksilön ja yhteisön väliseen suhteeseen keskiajalta 2000-luvulle*. Historiallinen Arkisto 123. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 7–34.
- Myllylä, Yrjö 2011. *Koillis-Suomen elinkeinostrategia 2011–2015*. Luonnos 4.4.2011. Turku: Tulevaisuuden tutkimuskeskus. [Http://www.naturpolis.fi/dynamic/Luonnos_KOILLIS-SUOMEN-ELINKEINOSTRATEGIA-2011-2015.pdf](http://www.naturpolis.fi/dynamic/Luonnos_KOILLIS-SUOMEN-ELINKEINOSTRATEGIA-2011-2015.pdf).
- Myllyniemi, Sami 2007. *Perusarvot puntarissa. Nuorisobarometri 2007*. Opetusministeriö & Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 37 & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 79. Helsinki: Opetusministeriö & Nuorisosiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. [Http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri_2007.pdf](http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri_2007.pdf).
- Myllyniemi, Sami 2008. Tilasto-osio. Teoksessa Minna Autio & Kirsi Eräranta & Sami Myllyniemi (toim.) *Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja 2008*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 84 & Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 38 & Stakes. Helsinki: Opetusministeriö & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Stakes, s. 18–81. [Http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/polarisoituvanuoruus.pdf](http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/polarisoituvanuoruus.pdf).
- Myllyniemi, Sami 2009. *Taidekohtia. Nuorisobarometri 2009*. Opetusministeriö & Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 41 & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 97. Helsinki: Opetusministeriö & Nuorisosiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Määttä, Mirja & Rantala, Kati 2007. The Evaluator as a Critical Interpreter. Comparing Evaluations of Multi-Actor Drug Prevention Policy. *Evaluation* Vol 13(4). Los Angeles: Sage Publications, s. 457-476.
- Niemelä, Jorma 2002. Identiteettityö, sosiaalinen pääoma ja marginaalista murtautuminen. Teoksessa Petri Ruuskanen (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 76–93.
- Nieminen, Juha 2008. Vastavoiman hahmo – nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eteos. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä: menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 21–43.
- Niemi-Pynttari, Risto 2008. Kirjoittaja roolihahmona online-draamassa. Teoksessa Eeva Haverinen & Erkki Vainikkala & Lahdelma Tuomo (toim.) *Tekijyyden ulottuvuuksia*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 93. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimuskeskus, 227–257.
- Nuorisolaki* 2006.
- Ollila, Anne K. 2008. *Kerrottu tulevaisuus. Alueet ja nuoret, menestys ja marginaalit*. Acta Universitatis Lapponiensis 141. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

- Olsson, Pia 2005. Tutkijan vastuu ja velvollisuus. Tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Teoksessa Pirjo Korkiakangas & Pia Olsson & Helena Ruotsala (toim.) *Polkuja etnologian menetelmiin*. Ethnos-toimite 11. Helsinki: Ethnos ry.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010. *Perusopetus 2010 – yleiset valtakunnalliset tavoitteet ja tuntijako*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:1. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Opetusministeriö 2002. *Taide on mahdollisuuksia. Ehdotus valtioneuvoston taide- ja taiteilijapolitiittiseksi ohjelmaksi*. Taide- ja taiteilijapolitiittinen toimikunta TAO. Opetusministeriön julkaisuja 2002:13. Helsinki: Opetusministeriö.
- Opetusministeriö 2003. *Valtioneuvoston periaatepäätös taide- ja taiteilijapolitiikasta*. Opetusministeriön julkaisuja 2003:20. Helsinki: Opetusministeriö, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto.
- Opetusministeriö 2005. *Kolme puheenvuoroa luovuuden edistämisestä. Luovuusstrategian osatyöryhmien raportit*. Opetusministeriön julkaisuja 2005:35. Helsinki: Opetusministeriö, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto.
- Opetusministeriö 2006. *Luovien alojen yritystoiminnan kehittäminen. Verkostomainen toimintamalli -selvitys*. Opetusministeriön julkaisuja 2006:47. Helsinki: Opetusministeriö, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto.
- Opetusministeriö 2009. *Kulttuuripolitiikan strategia 2020*. Opetusministeriön julkaisuja 2009:12. Helsinki: Opetusministeriö, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto.
- Opetusministeriö 2010. *Kulttuuri – tulevaisuuden voima. Toimikunnan ehdotus selonteoksi kulttuurin tulevaisuudesta*. Opetusministeriön julkaisuja 2010:10. Helsinki: Opetusministeriö, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto.
- Pekkala, Armi 2003. Tutkijan eettiset ongelmat. Teoksessa Pekka Laaksonen, Seppo Knuutila ja Ulla Piela (toim.) *Tutkijat kentällä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Pelto, Pertti J. & Pelto, Gretel 1975. Intra-cultural diversity: some theoretical issues. *American Ethnologist. A journal of the American Anthropological Association*, Vol. 2, No. 1, s. 1–18.
- Pietilä, Veikko 1976. *Sisällön erittely*. Helsinki: Gaudeamus.
- Pirnes, Esa 2002. Taidepolitiikka muuttuvassa kulttuuripolitiikassa. Teoksessa *Taiteen mahdollisuuksista enemmän. Taide- ja taiteilijapolitiittisen ohjelmaehdotuksen oheisjulkaisu*. Helsinki: Opetusministeriö, 18–31.
- Pääjoki, Tarja 2004. *Taide kulttuurisena kohtaamispaikkana taidekasvatuksessa*. Jyväskylä Studies in Humanities 28. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13418/9513919978.pdf?sequence=1> (Luettu 19.05.2010)
- Rauhala, Lauri 1992. *Ihmiskäsitys ihmistyössä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Ricoeur, Paul 1992. *Oneself as another*. Chicago: University of Chicago Press.
- Ridell, Seija 2006. Yleisö. Elämää normaaliyhteiskunnan jäsenenä. Teoksessa Seija Ridell & Pekka Väliaho & Tanja Sihvonen (toim.) *Mediaa käsittämässä*. Tampere: Vastapaino, 233–257.
- Robinson, Ken 1999. *Culture, Creativity and the Young: Developing Public Policy*. Cultural Policies Research and Development Unit. Policy Note No. 2. Strasbourg: Council of Europe Publishing. [Http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/Source/Resources/Publications/Culture/PN_2_CultureCreativityYoung.pdf](http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/Source/Resources/Publications/Culture/PN_2_CultureCreativityYoung.pdf).
- Rubin, Anita 2000. *Growing up in Social Transition: In Search of a Late-Modern Identity*. Annales Universitatis Turkuensis, Ser. B, Tom. 234, Humaniora. Turku: Turun yliopisto.
- Rubin, Anita 2002. Tulevaisuudentutkimuksen käsitteitä. Teoksessa Matti Kamppinen & Osmo Kuusi & Sari Söderlund (toim.) *Tulevaisuudentutkimus. Perusteet ja sovelluksia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 896. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 889–908.
- Ruotsala, Helena 2005. Matkoja, muistoja, mielikuvia – kansatieteilijä kentällä. Teoksessa Pirjo Korkiakangas & Pia Olsson & Helena Ruotsala (toim.) *Polkuja etnologian menetelmiin*. Helsinki: Suomen kansatieteilijöiden yhdistys Ethnos ry, 45–76.
- Ruotsalainen, Leena 2008. Kulttuurinen nuorisotyö on kamppailulaji. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 168–184.
- Saresma, Tuija 2002. *Häivähdys kauneutta. Taide suomalaisten arjessa*. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Sava, Inkeri 2003. Olet hyvä hänelle. Puhetta välittämisen taiteesta. Teoksessa Mari Krappala & Tarja Pääjoki (toim.) *Taide ja toiseus. Syrjästä yhteisöön*. Helsinki: Stakes, 35–50.
- Sava, Inkeri 2006. Taiteen voimalla osalliseksi omaan elämään. Julkaisussa Sinikka Haapanen & Inkeri Sava & Virpi

- Vesanen-Laukkanen (toim.) *Voimatarina nuorisotyössä*. Helsinki: Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus, 44–53.
- Seigel, Jerrolds 2005. *The Idea of Self. Thought and Experience in Western Europe since the Seventeenth Century*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sernhede, Ove & Johansson, Thomas 2001. Kulturstudier och identitetens omvandlingar. Teoksessa Ove Sernhede & Thomas Johansson (toim.) *Identitetens omvandlingar. Black metal, magdans och hemlöshet*. Uddevalla: Mediaprint Uddevalla Ab.
- Siikala Anna-Leena 1997. Toisiinsa virtaavat maailmat. Teoksessa Anna Maria Viljanen & Minna Lahti (toim.) *Kaukaa haettua, kirjoituksia antropologisesta kenttätyöstä*. Helsinki: Suomen Antropologinen Seura, s. 46–68.
- Siivonen, Katriina 2006. Kulttuuritoiminnalla kulttuurisesti kestävään kehitykseen – esimerkkinä osallistava alueellinen kulttuuristrategiatyö Varsinais-Suomessa. Teoksessa Katriina Siivonen (toim.) *Kulttuurista kestävyttä*. Ethnos-toimite 12. Helsinki: Suomen kansatieteilijöiden yhdistys Ethnos ry, 14–31.
- Siivonen, Katriina 2008. *Saaristoidentiteetit merkkien virtoina. Varsinaissuomalainen arki ja aluekehitystyö globalisaation murroksessa*. Kansatieteellinen Arkisto 51. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys.
- Siivonen, Katriina 2010. *Taiteen särmällä nuorille hyvinvointia. Sitoumuksia ja toiminta-ajatuksia nuorten tueksi*. TUTU-eJULKAISUJA 6/2010 & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 37. Turku: Turun yliopisto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus & Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Strandell, Harriet 2010. Etnografinen kenttätyö: lasten kohtaamisen eettisiä ulottuvuuksia. Teoksessa Hanna Lagström & Tarja Pösö & Niina Rutanen & Kaisa Vehkalahti (toim.) *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 101. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Suojanen, Päivikki 1997. Työkäluna tutkijan persoona. Teoksessa Anna Maria Viljanen & Minna Lahti (toim.) *Kaukaa haettua. Kirjoituksia antropologisesta kenttätyöstä*. Helsinki: Suomen Antropologinen Seura, 149–157.
- Suoranta, Juha 2007. Radikaali kasvatusteoriat nuorisokasvatuksessa. Julkaisussa Elina Nivala & Mikko Saastamoinen (toim.) *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 73. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 313–339.
- Suoranta, Juha & Moisio, Olli-Pekka 2006. Critical Pedagogy as Collective Social Expertise. *International Journal of Progressive Education* 2(3). [Http://www.inased.org/ijpe.htm](http://www.inased.org/ijpe.htm).
- Suurpää, Leena 2006. What Counts as Youth Cultural Participation? Teoksessa *Fostering Participation through Education and Cultural Exchange. The FORTE Manual*. Brussels: European Commission, Education and Culture. [Http://www.forteproject.org/includes/manual-en.pdf](http://www.forteproject.org/includes/manual-en.pdf).
- Suutari, Marja & Suurpää, Leena 2001. Johdanto. Erottautumista, kiinnikkeitä ja irrallisuutta. Teoksessa Minna Suutari (toim.) *Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 20. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Sääskilahti, Nina 1999. Kansan kulttuurista arkipäivän merkityksiin. Teoksessa Bo Lönnqvist & Elina Kiuru & Eeva Uusitalo (toim.) *Kulttuurin muuttuvat kasvot, johdatusta etnologiatieteisiin*. Tietolipas 155. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 145–154.
- Tajfel, Henry 1974. Social identity and intergroup behavior. *Social Science Information*, 13, 65–93.
- UNESCO 1998. *Moninaisuus luovuutemme lähteenä. Kulttuurin ja kehityksen maailmankomission raportti*. UNESCO ja Yhdistyneet kansakunnat, Kulttuurin ja kehityksen maailmankomissio. Helsinki: Otava.
- Varto, Juha 2008. *Taiteellisesta ajattelusta*. Taidekasvatuksen verkkolehti *Synnyt* 3/2008, 46–68.
- Vasenkari, Maria 1996. Mitä se sanoo? Mistä se kertoo? Dialoginen näkökulma kenttätutkimusaineiston tuottamiseen. Teoksessa Tuija Hovi & Lotte Tarkka (toim.) *Uskontotiede – folkloristiikka, kirjoituksia opinnäytteistä*. Etiäinen 3. Turku: Turun yliopisto, Kulttuurien tutkimuksen laitos, 84–109.
- Vayda, Andrew P. 1994. Actions, Variations, and Change: The Emerging Anti-Essentialist View in Anthropology. Teoksessa Robert Borofsky (toim.) *Assessing Cultural Anthropology*. New York: McGraw-Hill, Inc., 320–330.
- Vehkalahti, Kaisa & Rutanen, Niina & Lagström, Hanna & Pösö, Tarja 2010. Kohti eettisesti kestävä lasten ja nuorten tutkimusta. Teoksessa Hanna Lagström & Tarja Pösö & Niina Rutanen & Kaisa Vehkalahti (toim.) *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 101. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Åström, Anna-Maria 2005. Den etnologiska forskningsprocessen – en djupdykning i mentala och materiella sfärer.

Teoksessa Pirjo Korhokangas & Pia Olsson & Helena Ruotsala (toim.) *Polkuja etnologian menetelmiin*. Helsinki: Suomen kansatieteilijöiden yhdistys Ethnos ry, 25–42.

ELEKTRONISET LÄHTEET

- Aula, Maria Kaisa 2006. *Miten lapset ja nuoret voivat?* Pääministeri Matti Vanhasen koolle kutsuma lasten ja nuorten hyvinvointifoorumi 2.10.2006. http://www.valtioneuvosto.fi/tiedostot/julkinen/pdf/Lasten_ja_nuorten_hyvinvointi_foorumi_021006/Maria_Kaisa_Aula.pdf (Luettu 25.2.2011.)
- Kulttuurien tutkimuksen arkistot, kultut-arkisto*, Turun yliopisto. <http://www.kultutarkisto.utu.fi/>. (Luettu 9.2.2011.)
- Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma* 2007. http://www.valtioneuvosto.fi/toiminta/politiikkaohjelmat/lapset/ohjelman-sisaeltoe/HPO_Lapset_HSA2007.pdf (Luettu 25.2.2011.)
- Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma* 2011. <http://www.valtioneuvosto.fi/toiminta/politiikkaohjelmat/lapset/fi.jsp>. (Luettu 25.2.2011.)
- Myrsky 2008. *Myrsky lehdistötiedote* 27.2.2008. http://www.myrsky.info/images/stories/tiedotteet/myrsky_lehdistotiedote_27022008.pdf. (Luettu 1.12.2010.)
- Myrsky 2009. *Nuori saa voimaa taiteesta*. Lehdistötiedote 16.7.2009. http://www.myrsky.info/images/stories/tiedotteet/ suomi_arena_myrsky_tiedote.pdf. (Luettu 25.2.2011.)
- Myrsky 2010a. *Mikä on Myrsky*. http://www.myrsky.info/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=10. (Luettu 1.12.2010.)
- Myrsky 2010b. *Myrskyn tavoitteet*. http://www.myrsky.info/index.php?option=com_content&view=article&id=13&Itemid=11. (Luettu 1.12.2010.)
- Myrsky 2011. *Taiteella suuntaa elämään*. Helsinki: Suomen Kulttuurirahasto.
- Siivonen, Katriina 2009. Syrjässä ytimessä. *Nuorisotutkimuksen verkkokanava Kommentti*. <http://www.kommentti.fi/kolumnit/syrjassa-ytimessa>. (Julkistettu 18.12.2009.)
- Suomen Kulttuurirahasto* 2011a. <http://www.skr.fi/>. (Luettu 26.2.2011.)
- Suomen Kulttuurirahasto* 2011b. Kulttuuritoiminta. <http://www.skr.fi/default.asp?docId=12305>. (Luettu 26.2.2011.)
- Suomen Kulttuurirahasto* 2011c. Erityshankkeet. <http://www.skr.fi/default.asp?docId=12872>. (Luettu 26.2.2011.)
- Suomen Kulttuurirahasto* 2011d. Tiedesirkus. <http://www.skr.fi/default.asp?docId=16269>. (Luettu 26.2.2011.)
- Terveysten edistämisen politiikkaohjelma* 2007. <http://www.valtioneuvosto.fi/toiminta/politiikkaohjelmat/terveys/ohjelman-sisaeltoe/fi.pdf> (Luettu 25.2.2011.)
- Terveysten edistämisen politiikkaohjelma* 2011. <http://www.valtioneuvosto.fi/toiminta/politiikkaohjelmat/terveys/fi.jsp>. (Luettu 25.2.2011.)
- Tiedesirkus* 2011. <http://www.tiedesirkus.fi/>. (Luettu 26.2.2011.)
- Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, FSD*. Tampereen yliopisto. <http://www.fsd.uta.fi/>. (Luettu 9.2.2011.)

LIITE: KVANTITATIIVISEN PALAUTEKYSELYN TULOKSET

Annikka Suoninen

1. Vastaajat eri kyselytyypeissä ja eri hankkeissa

Tutkimuksen alkuvaiheessa palautetutkimuksessa käytettiin kolmea erilaista verkkokyselyä, joista lyhyisiin hankkeisiin osallistuneet nuoret vastasivat yhdistelmäkyselyyn ja pidempiin hankkeisiin osallistuneiden nuorten toivottiin vastaavan erillisiin alku- ja loppukyselyihin. Jotta samojen vastaajien vastaukset erillisiin alku- ja loppukyselyihin voitiin yhdistää toisiinsa, piti nuorilla olla henkilökohtaiset käyttäjätunnukset ja salasanat. Hankkeiden vetäjät kokivat kuitenkin henkilökohtaisten käyttäjätunnusten jakamisen nuorille varsinkin hankkeen aloitusvaiheessa hankalaksi ja alkukyselyyn vastaamiseen ohjeistaminen hankaloitti hankkeen käynnistämistä. Niinpä vuoden 2009 joulukuussa luovuttiin erillisestä alkukyselystä ja siirryttiin käyttämään vain yhtä kaikille nuorille suunnattua kyselyä, johon vastattiin hankkeen päättyessä. Tämä mahdollisti myös henkilökohtaisten vastaajatunnusten korvaamisen hankekohtaisilla tunnuksilla. Lisäksi verkkokyselyn rinnalle tarjottiin mahdollisuutta vastata kyselyyn myös paperilomakkeella, jolloin kyselyihin saatettiin vastata esimerkiksi harjoitusten yhteydessä.

Marraskuun 2009 loppuun mennessä niin sanottuihin vanhoihin kyselyihin oli vastannut kaikkiaan 349 nuorta, joista 112 yhdistelmäkyselyyn, 193 vain alkukyselyyn, 40 alku- ja loppukyselyyn ja neljä (4) vain loppukyselyyn. Uusiin kyselyihin vastasi vuoden 2010 elokuuhun mennessä kaikkiaan 378 nuorta, joista 255 vastasi paperilomakkeella ja 123 verkossa. Uudentyyppisiin kyselyihin saatiin siis reilussa puolessa vuodessa enemmän vastauksia kuin vanhantyyppisiin yli vuodessa.

Sen jälkeen, kun aineistosta poistettiin samojen vastaajien päällekkäiset vastaukset (osa uusiin kyselyihin vastanneista nuorista oli vastannut aiempaan alkukyselyyn hankkeessa aloittaessaan), jäi lopulliseksi vastaajamääräksi 679 vastaajaa. Vastaukset tulivat kaikkiaan 38 eri hankkeesta. Joistain hankkeista vastauksia oli kertynyt vain muutamia, mutta joidenkin hankkeiden hankekohtaiset vastaajamäärät olivat varsin korkeita. Yksittäisistä hankkeista eniten vastauksia tuli valtakunnallisesta verkkokirjoittajakoulu *Sulkasadosta* (95), Lapin alueella toimineesta monitaiteellisesta *Outoguru*-hankkeesta (71), eteläsavolaisesta *Matka erilaisuuteen* -hankkeesta (60), joensuulaisesta *Teatteri Satamasta* (58), *Ydin*-tanssi- ja tanssiteatterihankkeesta Kainuusta (50) ja monitaiteellisesta *Sallan Myrskystä* (42). Hankekohtaisiin vastaajamääriin vaikutti luonnollisesti paljon myös se, että hankkeiden osallistujamäärät olivat hyvin erilaisia. Kyselyihin vastanneiden nuorten osuus kaikista hankkeeseen osallistuneista nuorista vaihteli oletettavasti erittäin paljon, mutta kyselyihin saatuja vastauksia ei ole tilastollisessa käsittelyssä voitu painottaa millään tavoin, sillä painokerrointen laskemisessa käytettäviä perusjoukkoja oli mahdotonta määritellä.

Lisäksi eri kysymysten vastaajamäärät vaihtelevat suuresti, koska eri kyselytyypit sisälsivät hieman erilaisia kysymyksiä. Tässä raportissa käsitellään nuorten vastauksia sellaisiin kysymyksiin, jotka olivat mukana useammassa kyselytyypissä, ja joiden vastaajamäärät ovat siten suhteellisen korkeita.

Laajojen ja kauemmin kestäneisiin hankkeisiin osallistuneille nuorille suunnattujen kyselyjen lisäksi tutkimuksen osana toteutettiin kaksi erillistä kyselyä lyhyisiin työpajoihin osallistuneille nuorille. Kainuun alueen yläkoulussa toteutettuihin *Ydin*-hankkeeseen liittyneisiin muutaman oppi-

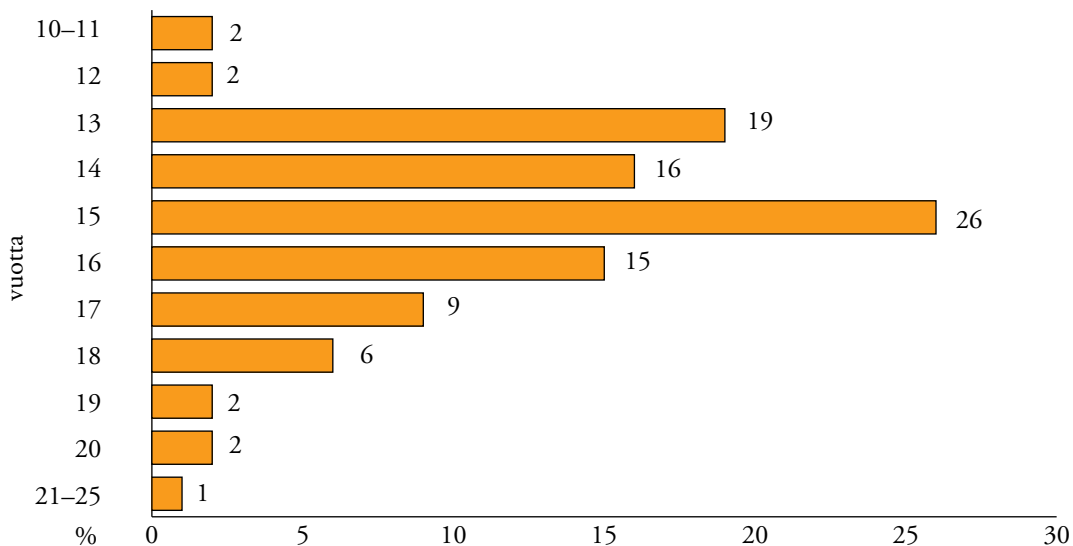
tunnin mittaisiin tanssityöpajoihin osallistuneille nuorille suunnattuun kyselyyn vastasi 725 nuorta. Jyväskyläläisissä yläkouluissa järjestettyihin *MunDuuni*-hankkeen neljän tunnin elokuvatyöpajoihin osallistuneille nuorille suunnattuun kyselyyn vastasi taas 92 nuorta. Näiden lyhytkyselyiden tuloksia on esitelty tämän kvantitatiivisen tutkimuksen tulososion luvussa 15.

2. Palautekyselyn vastaajat

2.1 VASTAAJIEN IKÄ, SUKUPUOLI JA PÄÄTOIMINTO

Palautekyselyihin vastanneista nuorista 68 prosenttia oli tyttöjä ja 31 prosenttia poikia (yksi prosentti vastaajista ei ollut vastannut taustatietoja koskeneisiin kysymyksiin). Kolme neljäsosaa vastaajista oli 13–16-vuotiaita. 10–12-vuotiaita oli neljä (4) prosenttia ja vähintään 17-vuotiaita 21 prosenttia.

KUVIO 1. Palautekyselyn vastaajat iän mukaan, prosentteina kaikista (N=679)

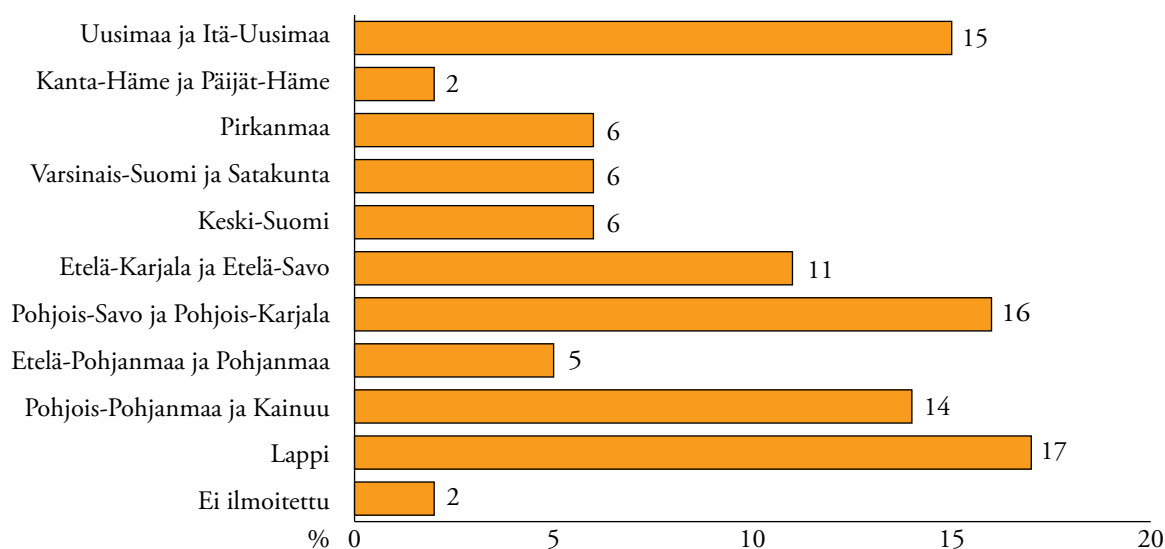

Vastaajista 92 prosenttia ilmoitti olevansa koululaisia tai opiskelijoita. Kaikista vastaajista 71 prosenttia opiskeli peruskoulussa, kahdeksan (8) prosenttia ammattioppilaitoksessa ja 13 prosenttia lukioissa. Ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa opiskeli yksi (1) prosentti vastaajista ja samoin yksi (1) prosentti oli joko peruskoulun kymppiluokalla tai ammatilliseen koulutukseen valmentavassa opetuksessa.

2.2 MAANTIETEELLINEN JAKAUMA

Vastauksia palautekyselyihin kertyi Kymenlaaksoa lukuun ottamatta kaikista manner-Suomen maakunnista. Eniten vastauksia oli Lapista, Uudeltamaalta ja Pohjois-Karjalasta.

KUVIO 2. Palautekyselyn vastaajat maakunnittain, prosentteina kaikista (N=679)

Läänitasolla vastauksista 17 prosenttia oli Etelä-Suomen läänistä, 23 prosenttia Länsi-Suomen läänistä, 27 prosenttia Itä-Suomen läänistä, 14 prosenttia Pohjois-Suomen läänistä ja 17 prosenttia Lapin läänistä.

Kyselyihin vastanneista 23 prosenttia asui kaupungissa, 28 prosenttia esikaupungissa tai kaupungin laidalla, 16 prosenttia asui muussa taajamassa ja 33 prosenttia pienessä kylässä tai haja-asutusalueella.

Kaupungeissa tai esikaupungeissa asui 87 prosenttia Etelä-Suomen läänissä ja 60 prosenttia Länsi-Suomen läänissä asuneista vastaajista. Lapin läänissä asuneista nuorista 88 prosenttia ja Pohjois-Suomen läänissä asuneista 79 prosenttia asui muussa taajamassa tai haja-asutusalueella. Itä-Suomen läänissä asuneet vastaajat asuivat pääosin esikaupungeissa, kaupungin laitamilla tai muissa taajamissa, joissa asui 56 prosenttia Itä-Suomen läänin vastaajista.

2.3 PERHETAUSTA

Nuorilta kysyttiin myös sitä, kenen kanssa he asuvat. Tähän kysymykseen vastasi 87 prosenttia nuorista. Kysymykseen vastanneista 89 prosenttia asui vanhemman tai vanhempien luona, kuusi prosenttia itsenäisesti, tyttö- tai poikaystävän tai kämppäkaverin kanssa ja viisi prosenttia sijais- tai perhekodissa, ryhmä- tai nuorisokodissa tai tukiasunnossa.

Vanhempien koulutusta koskevista kysymyksistä 80 prosenttia vastaajista ilmoitti joko äitinsä tai isänsä koulutuksen. Vanhempien koulutusta kuvaavassa muuttujassa on otettu huomioon korkeampi koulutustausta. Koulutuskysymykseen vastanneista nuorista ainakin toisella vanhemmalla oli ylempi korkeakoulututkinto 20 prosentilla, ammattikorkeakoulu- tai opistotutkinto 21 prosentilla, ylioppilastutkinto 21 prosentilla, ammatillinen koulutus 29 prosentilla ja korkeintaan peruskoulututkinto

yhdeksällä (9) prosentilla.

Perheen taloudellista tilannetta vastanneeseen kysymykseen vastasi 93 prosenttia nuorista. Heistä 21 prosenttia sanoi, että perheen taloudellinen tilanne on erittäin hyvä ja 51 prosentin mielestä melko hyvä. Nuorista 16 prosenttia sanoi, että perheessä oli jonkin verran talousvaikeuksia ja kahden (2) prosentin mielestä talousvaikeuksia oli paljon. Kymmenen (10) prosenttia vastaajista ilmoitti, ettei osannut arvioida perheensä taloudellista tilannetta.

2.4 VASTAAJIEN ETNINEN TAUSTA

Kyselyissä vastaajia pyydettiin ilmoittamaan, missä maassa he olivat syntyneet, sekä mainitsemaan kaikki etniset ryhmät, joihin he tunsivat kuuluvansa. Kukin vastaaja saattoi siis katsoa kuuluvansa useampaan etniseen tai kulttuuriseen ryhmään. Palautekyselyihin vastanneista nuorista 98 prosenttia oli ilmoittanut synnyinmaansa ja 95 prosenttia oli vastannut (asiallisesti) identiteettiä koskevaan kysymykseen.

Synnyinmaan ilmoittaneista nuorista 91 prosenttia oli syntynyt Suomessa ja kaksi (2) prosenttia muualla Euroopassa (useimmin Venäjällä tai Virossa). Afrikassa (yleisimmin Somaliassa tai Kongossa) oli syntynyt neljä (4) prosenttia vastaajista ja Aasiassa (yleisimmin Afganistanissa ja Burmassa) oli syntynyt kolme (3) prosenttia vastaajista. Lisäksi yksi vastaaja oli syntynyt Etelä-Amerikassa. *Myrsky*-hankkeissa oli mukana enemmänkin maahanmuuttajanuoria, sillä osa hankkeista oli erityisesti suunnattu heille, mutta monissa tapauksessa kieliongelmat estivät palautekyselyihin vastaamisen.

Identiteettiä koskeneeseen kysymykseen vastanneista 95 prosenttia tunsi itsensä (myös) suomalaiseksi. Vastaajista 87 prosenttia ei ollut ilmoittanut muuta etnistä tai kulttuurista identiteettiä ja 91 prosenttia katsoi itsensä ”kantasuomalaiseksi” (suomalainen, suomenruotsalainen, saamelainen tai romani). Nuorista yhdeksän (9) prosenttia (yhteensä 60 vastaajaa) tunsi kuuluvansa myös johonkin muuhun etniseen tai kulttuuriseen ryhmään. Eniten vastaajissa oli itsensä venäläisiksi (16 vastaajaa) tai somalialaisiksi (10 vastaajaa) mieltäviä nuoria.

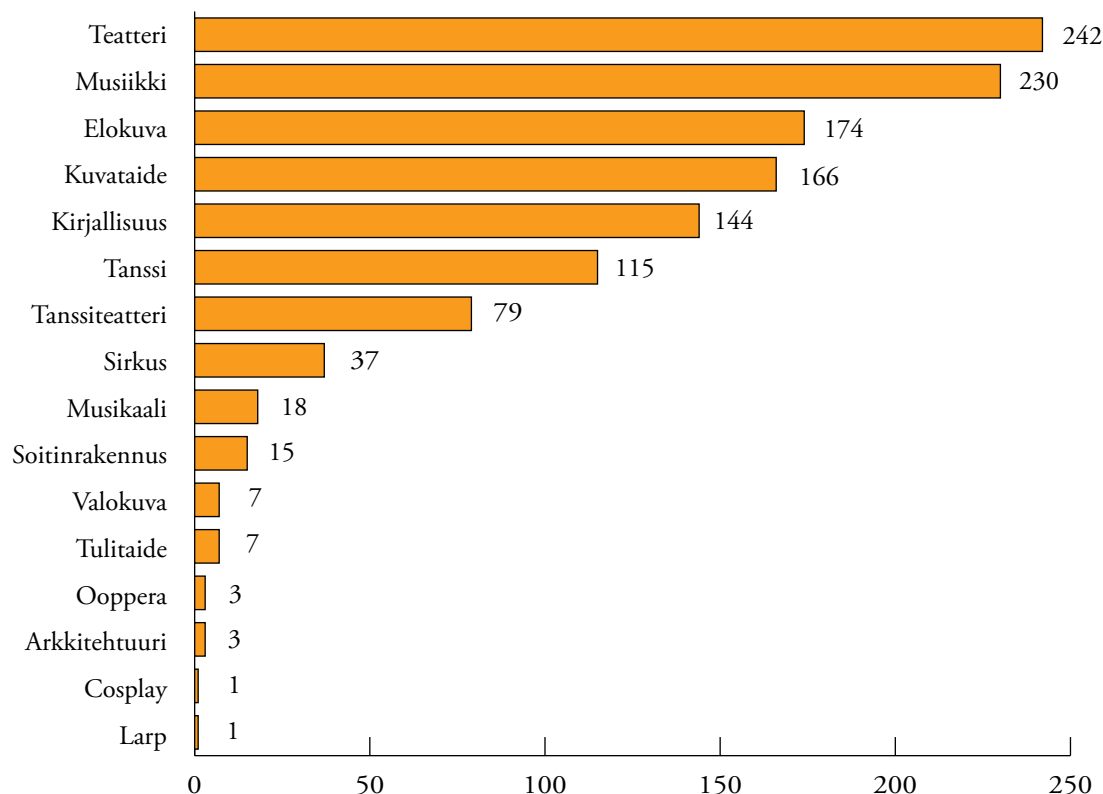
Kyselyihin vastanneista nuorista viisi (5) prosenttia (32 vastaajaa), ei tuntenut itseään suomalaisiksi. Suomen ulkopuolella syntyneistä nuorista 43 prosenttia ja Suomessa syntyneistä nuorista 99 prosenttia tunsi itsensä suomalaisiksi. Kuusi Suomessa syntynyttä nuorta ei kokenut itseään suomalaisiksi; neljällä näistä nuorista oli somalialainen, yhdellä venäläinen ja yhdellä aasialainen identiteetti.

3. Taiteenlajit

Nuorilta kysyttiin lomakkeessa, mihin taiteenlajiin heidän *Myrsky*-hankkeensa kuului. Tämä kysymys osoittautui monille nuorille varsin hankalaksi, koska useat hankkeet olivat erittäin moni- tai poikkitaiteellisia. Vanhoissa kysymyslomakkeissa nuoria pyydettiin ilmoittamaan hankkeen ensisijainen ja toissijainen taiteenlaji, mutta uudemmissa lomakkeissa kysymystä muokattiin niin, ettei taiteenlajeja pyydetty laittamaan ”tärkeysjärjestykseen” ja niitä saattoi valita useamman kuin kaksi. Kaikista kyselyihin vastanneista nuorista 97 prosenttia vastasi tähän kysymykseen ja ilmoitti ainakin yhden hankkeen taiteenlajin, puolet mainitsi vähintään kaksi taiteenlajia ja neljännes vähintään kolme taiteenlajia.

Nuorten oli selvästi vaikea sijoittaa monitaiteellisia hankkeita perinteisiin taiteenlajeihin, sillä myös samoissa hankkeissa mukana olleet nuoret sijoittivat hankkeet hyvinkin erilaisiin taiteenlajeihin. Yhden hankkeen kohdalla mainitukseksi saattoi tulla kuusikin eri taiteenlajia. Osittain hankkeen sijoittaminen eri taiteenlajeihin johtui myös varmasti nuoren omasta tehtävästä ja roolista hankkeen sisällä.

KUVIO 3. Kaikki vastaajien mainitsemat hankkeiden taiteenlajit, mainintoja

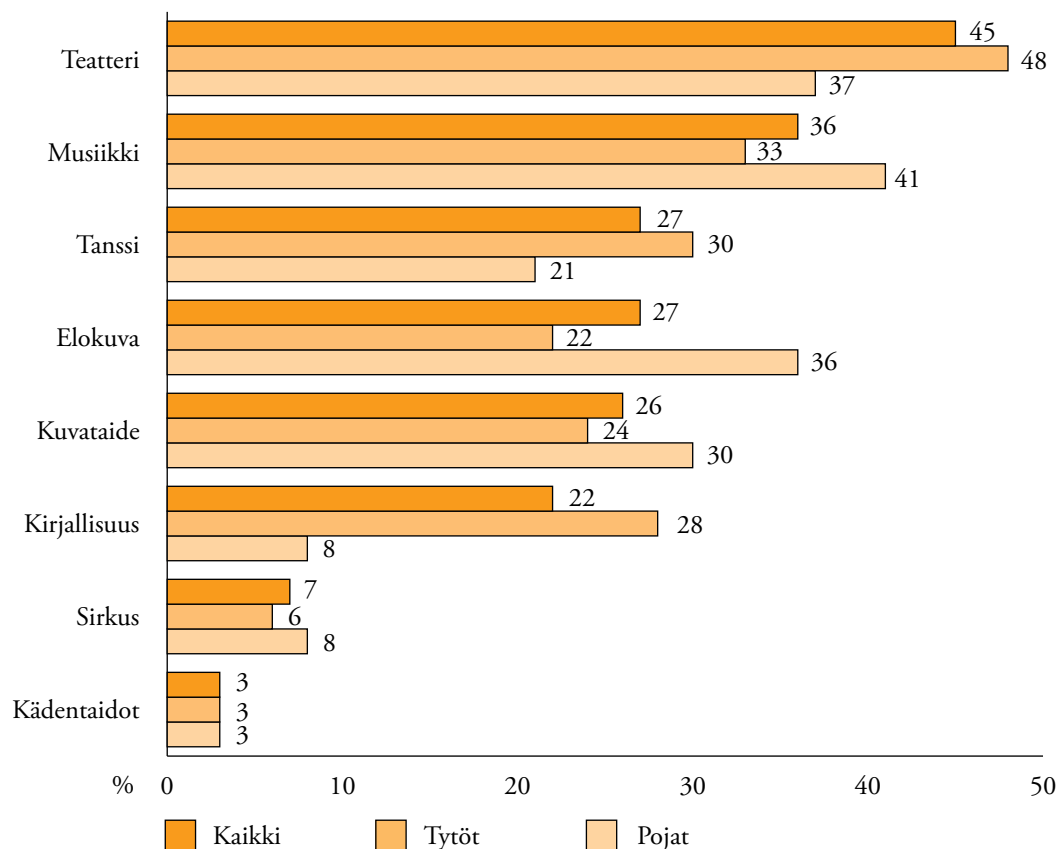

Yksittäisistä taiteenlajeista lomakkeissa mainittiin useimmin teatteri (242 mainintaa 25 hankkeesta), musiikki (230 mainintaa 28 hankkeesta), elokuva (174 mainintaa 21 hankkeesta), kuvataide (166 mainintaa 26 hankkeesta), kirjallisuus (144 mainintaa 16 hankkeesta) ja tanssi (115 mainintaa 16 hankkeesta).

Erillisistä taiteenlajeista muodostettiin summamuuttujia, joissa sama yksittäinen taiteenlaji saatiin huomioida myös useammassa muuttujassa: esimerkiksi musikaali on mukana sekä musiikin että teatterin summamuuttujissa ja tanssiteatteri sekä tanssin että teatterin muuttujissa. Teatterin jossakin muodossa (teatteri, musikaali, ooppera, tanssiteatteri, liveroolipelit) mainitsi yhdeksi hankkeen taiteenlajiksi kaikkiaan 297 nuorta eli 45 prosenttia vähintään yhden taiteenlajin nimenneistä. Musiikin (musiikki, musikaali, ooppera) mainitsi kaikkiaan 234 nuorta eli 36 prosenttia ja tanssin (tanssi, tanssiteatteri) 179 nuorta eli 27 prosenttia. Elokuva (elokuva, animaatio, valokuva) oli yksi 176 nuoren eli 27 prosentin mainitsemista taiteenlajeista ja kuvataiteet (kuvataide, valokuva, arkkitehtuuri) mainitsi 172 nuorta eli 26 prosenttia kysymykseen vastanneista. Kirjallisuus (kirjallisuus, kirjoittaminen) mainittiin 143 nuoren lomakkeissa eli 22 prosentin kaikista vastanneista. Sirkuksen (sirkus, tulitaide) mainitsi yhdeksi hankkeen taiteenlajeista 44 nuorta eli seitsemän (7) prosenttia kysymykseen vastanneista. Erilaiset kädentaidot (soitinrakennus, cosplay) mainitsi 17 nuorta eli kolme (3) prosenttia kaikista.

KUVIO 4. Hankkeiden yhdistetyt taiteenlajit vastaajan sukupuolen mukaan, prosentteina vastaajista (N=679)

Pojat osallistuivat suhteellisesti tyttöjä useammin musiikkiin ja elokuvaan liittyviin hankkeisiin. Musiikkiin liittyvissä hankkeissa oli mukana 41 prosenttia pojista ja 33 prosenttia tytöistä, ja elokuvaan liittyvissä hankkeissa 36 prosenttia pojista ja 22 prosenttia tytöistä. Tytöt olivat taas poikia useammin mukana teatteriin ja tanssiin liittyvissä hankkeissa. Teatterihankkeisiin osallistui 48 prosenttia tytöistä ja 37 prosenttia pojista, ja tanssihankkeisiin 30 prosenttia tytöistä ja 21 prosenttia pojista. Kaikista tyttövoittoisimpia olivat kuitenkin kirjallisuuteen ja kirjoittamiseen liittyvät hankkeen, joihin osallistui 28 prosenttia kyselyyn vastanneista tytöistä, mutta vain kahdeksan (8) prosenttia pojista, ja näiden hankkeiden osallistujista vain 11 prosenttia oli poikia.

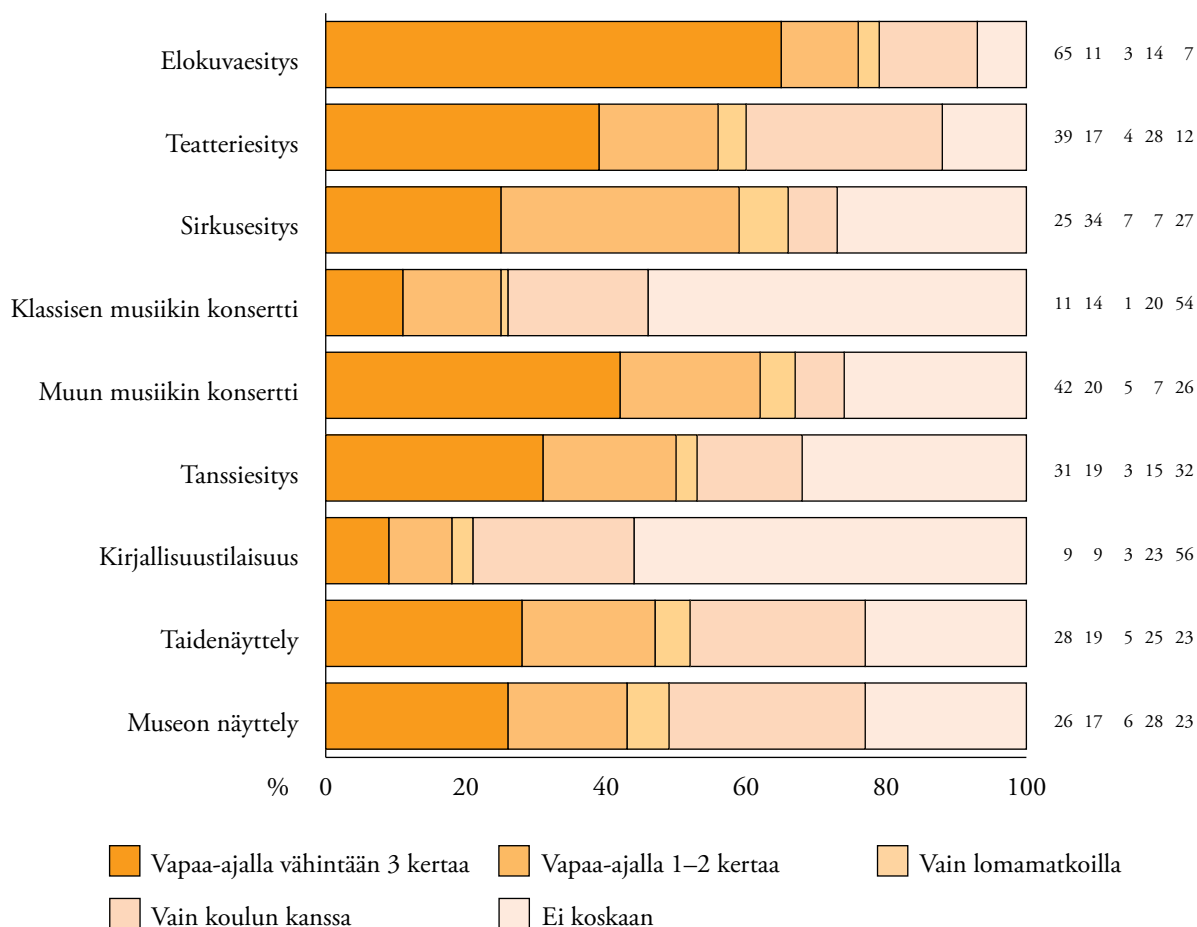
Maahanmuuttajataustaisia nuoria oli eniten mukana musiikkiin, tanssiin, elokuvaan ja teatteriin liittyvissä hankkeissa. Musiikin oli yhdeksi hankkeensa taiteenlajiksi ilmoittanut yli puolet ja tanssin lähes puolet kyselyyn vastanneista maahanmuuttajataustaisista nuorista, ja elokuvan ja teatterin oli maininnut heistä noin kolmannes.

Kaupunkilaisnuoria oli maaseudulla asuvia nuoria suhteellisesti hieman useammin mukana elokuvaan ja kirjallisuuteen liittyvissä hankkeissa, mutta pääsääntöisesti nuorten osallistumisessa eri taiteenlajien hankkeisiin ei ollut suuria eroja maaseudun ja kaupungin välillä.

4. Kulttuuritilaisuuksissa käyminen

Nuorilta tiedusteltiin, kuinka usein he olivat käyneet erilaisissa kulttuuritilaisuuksissa tai -paikoissa. Kysymyksessä lueteltiin kaikkiaan kahdeksantoista erilaista kulttuuritilaisuutta, mutta tämän raportin taulukoissa joitakin luokkia on yhdistetty toisiinsa; esimerkiksi rock-, rap- ja konemusiikkikonserteissa sekä erilaisissa tanssiesityksissä käyminen on esitetty yhdistettyinä muuttujina.

KUVIO 5. Erilaisissa kulttuuritilaisuuksissa käymisen useus, prosenttia kysymykseen vastanneista (N=638)

Lähes kaksi kolmasosaa nuorista oli käynyt elokuvaesityksissä vapaa-ajallaan vähintään kolme kertaa, kolme neljäsosaa oli käynyt vapaa-ajalla vähintään kerran ja vain 7 prosenttia nuorista ei ollut käynyt elokuvaesityksissä koskaan. Valtaosa nuorista oli käynyt katsomassa elokuvia elokuvateattereissa: 58 prosenttia vähintään kolme kertaa ja 74 prosenttia vähintään kerran. Muualla kuin elokuvateatterissa järjestetyssä elokuvaesityksessä oli käynyt vähintään kerran vapaa-ajallaan reilu kolmannes, ja koulun kanssa neljännes nuorista. Kaupungeissa asuvista nuorista 62 prosenttia ja maaseudulla asuvista nuorista 53 prosenttia oli käynyt elokuvateatterissa vapaa-ajallaan vähintään kolme kertaa. Elokuvaesityksiä oli käynyt katsomassa vähintään kolme kertaa 69 prosenttia kaupungeissa ja 61 prosenttia maaseudulla asuvista nuorista. Vanhemmat nuoret ja tytöt olivat käyneet elokuvaesityksissä useammin kuin nuoremmat vastaajat tai pojat. Pojista 16 prosenttia ei ollut käynyt koskaan elokuvateatterissa ja 13 prosenttia missään elokuvaesityksessä, kun tyttöistä vastaavat osuudet olivat

kuusi (6) ja viisi (5) prosenttia.

Muissa kuin klassisen musiikin konserteissa – esimerkiksi rock-, rap- ja konemusiikin esityksissä – oli käynyt vapaa-ajallaan vähintään kolme kertaa 42 prosenttia nuorista ja vähintään kerran reilut puolet. Neljännes vastaajista ei ollut käynyt näissä tapahtumissa koskaan. Vähintään 17-vuotiaista vastaajista 52 prosenttia oli käynyt tämäntyyppisissä musiikkiesityksissä vapaa-ajallaan vähintään kolme kertaa ja 71 prosenttia vähintään kerran. 10–14-vuotiaista vastaajista muissa kuin klassisen musiikin konserteissa oli käynyt vähintään kolme kertaa kolmannes ja vähintään kerran noin puolet. Musiikkiesityksissä ei ollut käynyt koskaan kolmannes 10–14-vuotiaista, neljännes 15–16-vuotiaista ja vajaa viidesosa yli 17-vuotiaista.

Klassisen musiikin konserteissa tai esityksissä oli vapaa-ajallaan käynyt vähintään kerran neljännes nuorista ja yli puolet ei ollut käynyt niissä koskaan. Tytöistä 26 prosenttia ja pojista 20 prosenttia oli käynyt vähintään kerran klassisen musiikin konsertissa vapaa-ajallaan. Vähintään kerran vapaa-ajallaan oli klassisen musiikin esityksessä käynyt 30 prosenttia kaupungeissa asuvista ja 18 prosenttia maaseudulla asuvista nuorista. Kaupunkilaisnuorista 49 prosenttia ja maaseudulla asuvista nuorista 61 prosenttia ei ollut koskaan käynyt klassisen musiikin esityksessä.

Teatteri- tai nukketeatteriesityksessä oli vapaa-ajallaan käynyt vähintään kerran 56 prosenttia ja vähintään kolme kertaa 39 prosenttia nuorista. Selvästi useammat tytöt kuin pojat olivat käyneet katsomassa teatteriesityksiä: tytöistä 43 prosenttia ja pojista 28 prosenttia oli käynyt teatterissa vapaa-ajallaan vähintään kolme kertaa ja tytöistä kahdeksan (8) prosenttia ja pojista 22 prosenttia ei ollut koskaan käynyt katsomassa teatteriesitystä. Yli 17-vuotiaista 55 prosenttia oli käynyt teatterissa vapaa-ajallaan vähintään kolme kertaa, mutta 10–14-vuotiaista näin usein oli käynyt teatterissa 31 prosenttia.

Tanssiesityksissä oli käynyt vapaa-ajallaan puolet nuorista ja vajaa kolmannes oli käynyt niissä vähintään kolme kertaa. Toisaalta kolmannes nuorista ei ollut koskaan käynyt katsomassa tanssiesitystä. Pojista puolet ja tytöistä neljännes ei ollut koskaan käynyt katsomassa tanssiesitystä. Vapaa-ajallaan niitä oli käynyt katsomassa vähintään kerran 58 prosenttia ja vähintään kolme kertaa 35 prosenttia tytöistä, kun pojista vastaavat osuudet olivat 34 ja 22 prosenttia.

Taidenäyttelyissä tai taidemuseoissa oli vapaa-aikanaan käynyt 47 prosenttia nuorista ja muissa museoissa 43 prosenttia. Lähes neljännes vastaajista ei ollut käynyt koskaan taidenäyttelyissä tai muissa museoissa. Kummassakin oli vain koulun kanssa käynyt hieman yli neljännes nuorista. Pojista 37 prosenttia ei ollut koskaan käynyt taidemuseossa tai -näyttelyssä ja 32 prosenttia ei ollut koskaan käynyt muussa museossa, kun tytöistä vastaavat osuudet olivat 17 ja 19 prosenttia. Nuorimmista 10–14-vuotiaista vastaajista neljännes ei ollut koskaan käynyt taidemuseossa tai -näyttelyssä ja vajaa kolmannes ei ollut koskaan käynyt muussa museossa.

Nuorista 60 prosenttia oli käynyt vapaa-ajallaan sirkusesityksessä vähintään kerran ja neljännes vähintään kolme kertaa. Reilu neljännes nuorista ei taas ollut käynyt koskaan katsomassa sirkusesitystä. Pojista 37 prosenttia ja tytöistä 23 prosenttia ei ollut koskaan käynyt sirkuksessa ja pojista 43 prosenttia ja tytöistä 67 prosenttia oli käynyt esityksissä vapaa-ajallaan vähintään kerran.

Kirjallisuustilaisuuksiin, kuten runonlausuntaesityksiin tai kirjailijavierailuihin, oli vapaa-ajallaan osallistunut 18 prosenttia nuorista ja 56 prosenttia ei ollut osallistunut niihin koskaan. Runonlausuntaesityksiin pojat ja nuoremmat vastaajat olivat osallistuneet selvästi tyttöjä ja vanhempia vastaajia vähemmän, mutta kirjailijavierailuihin osallistumisessa ei ollut havaittavissa mainittavia eroja.

Nuorten perhetaustalla oli selvästi merkitystä sille, kuinka usein nuoret olivat käyneet erilaisissa kulttuuritilaisuuksissa. Korkeammin koulutettujen vanhempien lapset kävivät useammin kulttuuritilaisuuksissa kuin vähemmän koulutettujen vanhempien lapset. Kulttuuritilaisuuksissa oli käyty myös useammin siinä tapauksessa, jos perheessä ei ollut talousvaikeuksia. Erityisen paljon vanhempien koulutuksella oli vaikutusta teatteriesityksissä, klassisen musiikin konserteissa, taidenäyttelyissä ja

museoissa käymiseen. Niistä nuorista, joiden jommallakummalla vanhemmalla oli ylempi korkeakoulututkinto, oli vapaa-ajalla käynyt teatterissa 83 prosenttia, taidenäyttelyssä 75 prosenttia, museossa 73 prosenttia ja klassisen musiikin konsertissa 48 prosenttia. Muista nuorista teatterissa oli käynyt vapaa-ajalla 59 prosenttia, taidenäyttelyssä 51 prosenttia, museossa 48 prosenttia ja klassisen musiikin konsertissa 25 prosenttia. Lisäksi selvästi suurempi osuus ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneiden vanhempien lapsista oli käynyt näissä tilaisuuksissa vapaa-ajalla vähintään kolme kertaa (teatterissa ja taidenäyttelyissä yli 60 prosenttia, museossa yli puolet ja klassisen musiikin konsertissa neljäsosa ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneen vanhemman lapsista).

Se, että *Myrsky*-hankkeet olivat pystyneet tavoittamaan nuoria, jotka eivät muuten olisi välttämättä osallistuneet kulttuuriharrastuksiin lainkaan, käy hyvin ilmi siitä, etteivät eri taiteenlajien hankkeisiin osallistuneiden nuorten erilaisiin kulttuuritilaisuuksiin osallistumisessa ollut merkittäviä eroja. Teatteri- tai tanssihankeisiin osallistuneet nuoret eivät olleet käyneet teatteri- tai tanssiesityksissä sen useammin kuin muutkaan nuoret. Elokuva- ja musiikkihankeisiin osallistuneet nuoret olivat käyneet vapaa-ajallaan elokuvissa tai musiikkiesityksissä jopa hieman harvemmin kuin muut nuoret, ja selvästi harvemmat kuvataidehankkeisiin osallistuneet nuoret olivat käyneet taidenäyttelyissä ja -museoissa kuin muut nuoret. Vain kirjallisuus- ja sirkushankkeissa mukana olleet nuoret olivat osallistuneet ”oman” taiteenlajinsa kulttuuritilaisuuksiin muita nuoria enemmän: sirkushankkeiden nuorista 80 prosenttia oli käynyt vapaa-ajallaan sirkusesityksessä, kun muista nuorista tämä osuus oli 58 prosenttia ja kirjallisuushankkeisiin osallistuneista nuorista 30 prosenttia oli osallistunut vapaa-ajallaan johonkin kirjallisuustilaisuuteen, kun muista nuorista näihin oli osallistunut vain 15 prosenttia.

Tilastokeskuksen noin kymmenen vuoden välein toteuttamassa *Vapaa-aikatutkimuksessa* tiedustellaan myös kulttuuritilaisuuksissa käymistä. Viimeisin tutkimusaineisto on kerätty vuonna 2002. Tämän tutkimuksen tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia *Myrskyn* palautetutkimuksen tuloksien kanssa, koska *Vapaa-aikatutkimus* keskittyy aina viimeisen vuoden aikana tapahtuneisiin toimintoihin. Viimeisen vuoden aikana oli käynyt elokuvissa 84 prosenttia 10–14-vuotiaista ja 91 prosenttia 15–19-vuotiaista, konsertissa kolmannes 10–14-vuotiaista ja puolet 15–19-vuotiaista, sekä taidenäyttelyissä noin puolet ja teatterissa noin kolmannes 10–19-vuotiaista. (Liikkanen, Hanifi ja Hannula 2004, 264–274. Liitetaulukot on julkaistu myös Tilastokeskuksen verkkosivuilla, <http://stat.fi/til/vpa/tau.html>)

Vaikka aineistot eivät olleetkaan suoraan vertailukelpoisia, näyttäisi siltä, että useammat *Vapaa-aikatutkimukseen* vastanneet nuoret kuin *Myrskyn* palautetutkimukseen vastanneet olivat käyneet kulttuuritilaisuuksissa. Tämä ero voi pitkälti selittyä otannan erilaisuudella, sillä väestötantaan perustuvassa *Vapaa-aikatutkimuksessa* kaupunkilaisnuorten osuus vastaajista on selvästi korkeampi ja kaupungeissa asuvat käyvät – helpommasta saavutettavuudesta johtuen – kulttuuritilaisuuksissa maaseudulla asuvia useammin. Kahden tutkimuksen tulosten vertailu vahvistaa kuitenkin sitä päätelmää, etteivät *Myrsky*-hankkeisiin osallistuneet nuoret olleet missään tapauksessa kulttuuritilaisuuksien suurkuluttajia, vaan mahdollisesti jopa kulttuuria keskimääräistä vähemmän kuluttavia.

5. Kulttuuriharrastusten esteet

5.1 KAIKKI KULTTUURIHARRASTUSTEN ESTEET

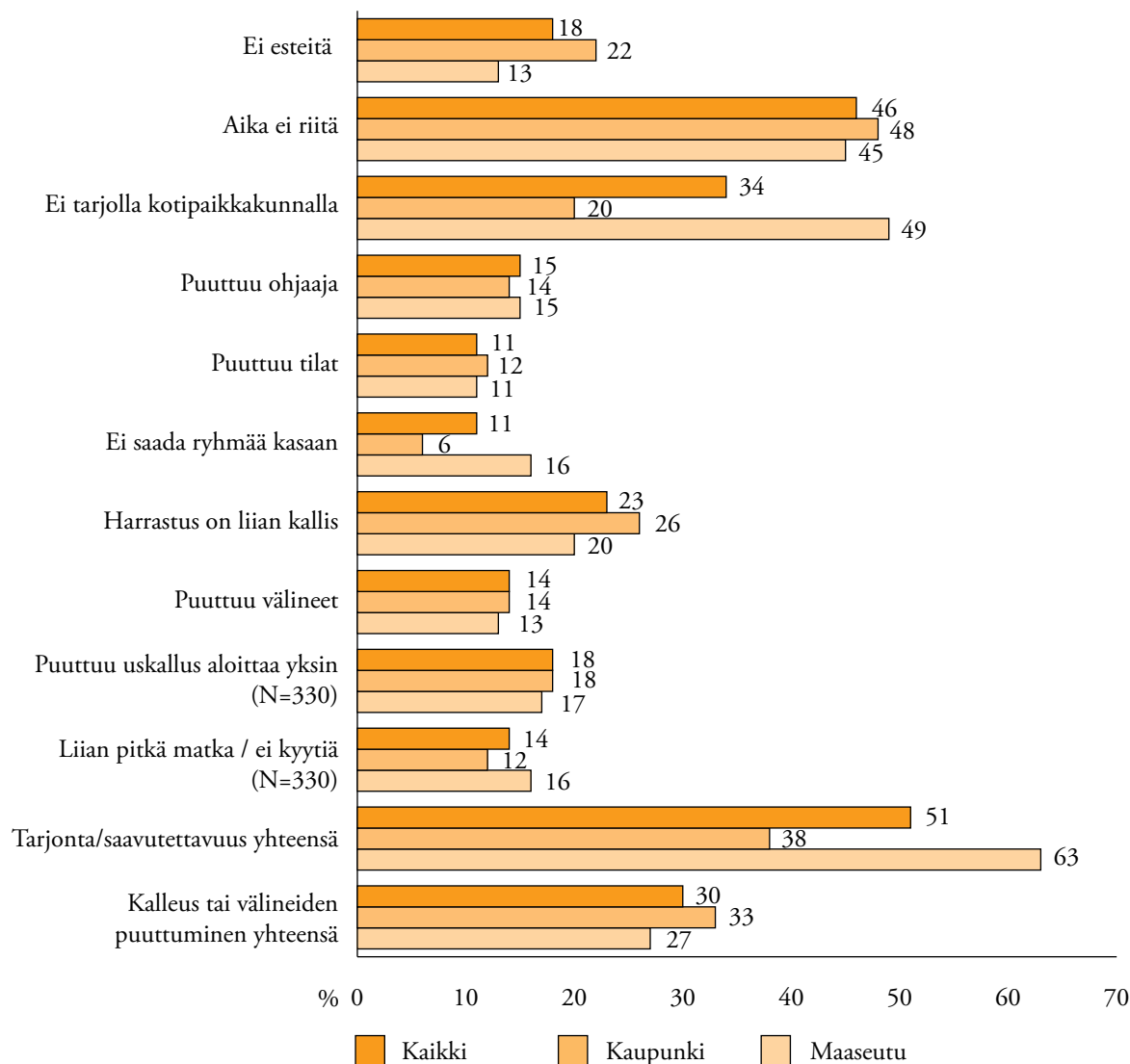
Myrskyn palautetutkimuksissa haluttiin selvittää myös sitä, kuinka paljon nuorilla oli kulttuuriharrastuksia ennen hankkeeseen osallistumista. Tutkimuksen alkukyselyssä nuorilta kysyttiin, kuinka usein he harrastivat kaikkiaan neljäätoista kulttuuritoimintoa. Kun erillisistä alku- ja loppukyselyistä luovuttiin, tämä kysymys otettiin mukaan myös uuteen yhdistelmäkyselyyn. Koska pääosa nuorista vastasi kulttuuriharrastuksia koskeneisiin kysymyksiin vasta hankkeen loppuvaiheessa, korostuivat nuorten vastauksissa ne harrastukset, jotka liittyivät suoraan heidän *Myrsky*-hankkeeseensa. Niistä nuorista, jotka olivat ilmoittaneet hankkeensa liittyvän tiettyyn taiteenlajiin, yli puolet ilmoitti harrastavansa tähän taiteenlajiin liittyviä toimintoja vähintään viikoittain – nämä luvut olivat luonnollisesti huomattavasti korkeampia kuin väestössä yleensä.

Huomioitavaa kuitenkin on, että *Myrsky*-hankkeissa mukana olleiden nuorten kulttuuriharrastukset eivät suuremmin riippuneet nuorten vanhempien koulutuksesta tai siitä, oliko perheessä talousvaikeuksia vai ei. Ainoat mainittavammat erot olivat oikeastaan siinä, että ne nuoret, joiden jommallakummalla vanhemmalla oli korkeakoulututkinto, lukivat kirjoja, kirjoittivat tai harrastivat aktiivisesti musiikkia aavistuksen enemmän kuin vähemmän koulutusta saaneiden vanhempien lapset, mutta mistään suuresta erosta ei tässäkään ollut kysymys.

Lomakkeissa nuorilta kysyttiin myös syitä siihen, miksi he eivät pysty (tai eivät ole pystyneet) harrastamaan kulttuuria niin usein kuin haluaisivat. Nuoria pyydettiin ensin ilmoittamaan kaikki mahdolliset kulttuuriharrastusten esteet ja lisäksi nimeämään erikseen heidän kohdallaan tärkein este. Se, millaisia esteitä nuoret kokevat olevan harrastamiselleen, ei tuntunut – ajanpuutetta lukuun ottamatta – riippuvan vastaajan iästä tai sukupuolesta. Sen sijaan asuinpaikalla oli erittäin suuri vaikutus siihen, millaisia esteitä kulttuuriharrastuksiin osallistumiselle oli.

Kaikista kysymykseen vastanneista nuorista 18 prosenttia sanoi, ettei heillä ole mitään esteitä kulttuuriharrastuksille. Myös erikseen ilmoitettu kiinnostumattomuus näitä harrastuksia kohtaan on tulkittu niin, ettei nuorella ole – haluttomuuden lisäksi – mitään varsinaista estettä harrastamiselle. Kaupungeissa asuvista nuorista 22 prosenttia ja maaseudulla asuvista 13 prosenttia sanoi, ettei heillä ollut mitään esteitä kulttuuriharrastuksille. Etelä-Suomen läänissä asuneista nuorista 25 prosenttia ja Länsi-Suomen läänissä asuneista nuorista 21 prosenttia sanoi, ettei heillä ollut esteitä kulttuuriharrastuksille, mutta Itä- tai Pohjois-Suomessa asuneista nuorista esteitä ei ollut 14 prosentilla. Tytöt olisivat halunneet harrastaa kulttuuria nykyistä enemmän huomattavasti poikia useammin: pojista 30 prosenttia ja tytöistä 13 prosenttia sanoi, ettei heillä ollut esteitä kulttuuriharrastuksille.

KUVIO 6. Kaikki koetut kulttuuriharrastusten esteet kaupungeissa ja maaseudulla, prosentteja kysymykseen vastanneista (N=606)

Lähes puolet kaikista nuorista sanoi, ettei aika riitä kaikkiin heitä kiinnostaviin harrastuksiin. Kaikista kaupunkilaisnuorista 48 prosenttia ja maaseudulla asuvista nuorista 45 prosenttia ilmoitti ajanpuutteen kulttuuriharrastusten esteeksi ja sen mainitsi 61 prosenttia vähintään yhden esteen maininneista kaupunkilaisnuorista ja 52 prosenttia maalaisnuorista. Ajanpuutteen ilmoitti kulttuuriharrastusten esteeksi 59 prosenttia ainakin yhden esteen ilmoittaneista tytöistä ja 48 prosenttia pojista.

Kolmannes kaikista nuorista ilmoitti kulttuuriharrastuksen esteeksi sen, ettei harrastustoimintaa ollut tarjolla heidän kotipaikkakunnallaan. Tämän harrastamisen esteen ilmoitti 20 prosenttia kaupungeissa asuvista nuorista, mutta 49 prosenttia maaseudun nuorista. Pienessä kylässä tai haja-asutusalueella asuneista nuorista 54 prosenttia ja maaseututajamissa asuneista nuorista 36 prosenttia sanoi, ettei harrastustoimintaa ollut tarjolla heidän kotipaikkakunnallaan. Vähintään yhden kulttuuriharrastuksen esteen maininneista maaseudulla asuvista nuorista 56 prosenttia ja kaupunkilaisnuorista 26 prosenttia sanoi, ettei harrastustoimintaa ollut tarjolla omalla paikkakunnalla. Etelä-Suomen läänissä asuneista nuorista 19 prosenttia ja Itä- ja Länsi-Suomen lääneissä asuneista nuorista 29 prosenttia

sanoi, ettei harrastusta ollut tarjolla kotipaikkakunnalla. Pohjois-Suomen nuorista 49 prosenttia ilmoitti harrastustoiminnan puuttumisen kotipaikkakunnalta kulttuuriharrastuksen esteeksi.

Lisäksi 15 prosenttia nuorista ilmoitti kulttuuriharrastuksen esteeksi sopivan ohjaajan tai opettajan puuttumisen, 11 prosenttia kertoi harrastustilojen puuttumisesta ja 11 prosenttia siitä, ettei riittävää ryhmää saada kokoon. Nuorista 14 prosenttia sanoi myös, että harrastukseen oli liian pitkä matka tai hänellä ei ollut tarvittavaa kyytiä: tämän esteen ilmoitti 16 prosenttia maaseudulla asuvista nuorista, mutta myös 12 prosenttia kaupunkilaisnuorista. Näistä harrastustoiminnan tarjontaan ja saavutettavuuden liittyvistä esteistä Pohjois-Suomen alueen nuoret mainitsivat muita useammin erityisesti sen, etteivät he saaneet kasaan tarvittavaa ryhmää.

Jokin näistä viidestä harrastustoiminnan tarjontaan tai saavutettavuuteen liittyvistä esteistä oli puolilla vastaajista. Kaupunkilaisnuorista 38 prosenttia ja maaseudulla asuvista nuorista 63 prosenttia kertoi jostakin harrastuksen tarjontaan tai saavutettavuuteen liittyvästä esteestä. Vähintään yhden kulttuuriharrastuksen esteen maininneista maaseudulla asuvista nuorista 73 prosenttia ja kaupungeissa asuneista nuorista 49 prosenttia mainitsi jonkun tarjontaan liittyvään esteen. Jonkin näistä esteistä mainitsi 37 prosenttia Etelä-Suomen läänissä asuneista nuorista, 46 prosenttia Itä- ja Länsi-Suomen lääneissä asuneista nuorista ja 64 prosenttia Pohjois-Suomen läänin alueella asuneista nuorista.

Vajaa neljännes nuorista ilmoitti, että harrastus on liian kallis: tämän esteen ilmoitti kulttuuriharrastukselle 26 prosenttia kaupungeissa asuvista ja 20 prosenttia maaseudulla asuvista nuorista. Harrastusvälineitten puuttuminen oli este 14 prosentilla. Harrastuksen kalleus tai välineitten puuttuminen (osasyynä oletettavasti myös se, ettei kyennyt hankkimaan välineitä) oli esteenä kulttuuriharrastukselle vastaajista 30 prosentille. Jommankumman näistä esteistä ilmoitti 33 prosenttia kaupungeissa ja 27 prosenttia maaseudulla asuvista vastaajista.

18 prosenttia nuorista kertoi, ettei heillä ole uskallusta lähteä mukaan harrastukseen yksin ja heiltä puuttuu sopiva kaveri. Muita erikseen ilmoitettuja kulttuuriharrastusten esteitä olivat mm. se, että tietyt harrastukset, kuten kilpatanssi, olisi pitänyt aloittaa huomattavasti nuorempana, tai etteivät vanhemmat antaneet lupaa sirkusharrastukseen tai liveroolipelaamiseen.

Vuoden 2009 *Nuorisobarometrissä* kartoitettiin 15–29-vuotiaiden nuorten kulttuuriharrastuksia ja heiltä kysyttiin myös kulttuuri- ja taideharrastusten mahdollisia esteitä. Tähän tutkimukseen osallistuneista 44 prosenttia sanoi, ettei heillä ollut esteitä kulttuuriharrastuksille. *Myrsky*-hankkeisiin osallistuneista nuorista huomattavasti useampi koki, että heillä on esteitä. Tämä tulos on erittäin ymmärrettävä sen takia, että valtakunnallisella väestötutannalla tehdyssä *Nuorisobarometrin* vastaajajoukossa on luultavasti paljon sellaisia nuoria, joita kulttuuriharrastukset eivät kiinnosta – eikä niihin osallistumiselle koeta olevan kiinnostumattomuuden lisäksi muita esteitä. (Myllyniemi 2009, 34)

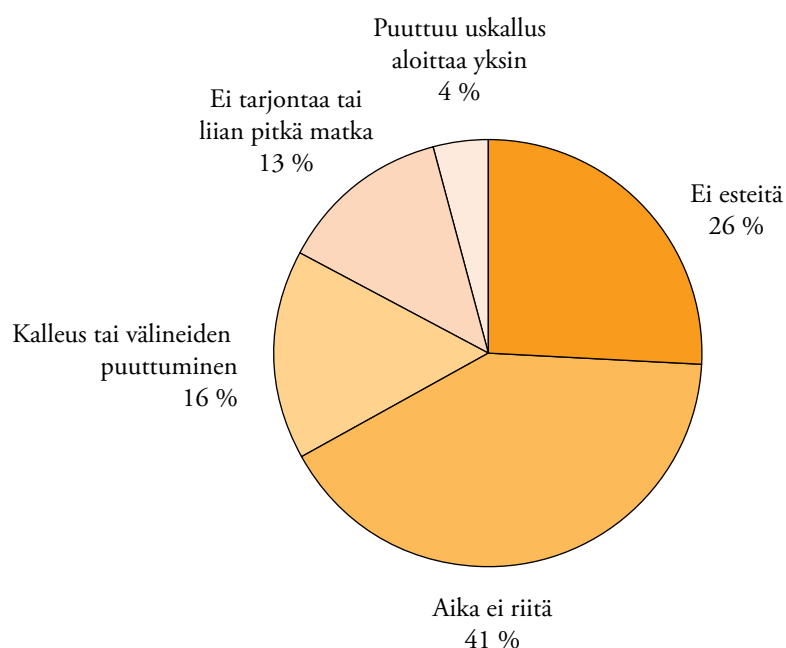
Nuorisobarometrin kyselyyn vastanneiden 15–29-vuotiaiden nuorten yleisin este kulttuuriharrastuksiin osallistumiselle oli ajan riittämättömyys, jonka mainitsi 35 prosenttia vastaajista. Tämä syy nousi tärkeimmäksi esteeksi myös *Myrskyn* palautekyselyn vastaajien keskuudessa. Harrastuksen kalleuden mainitsi kulttuuriharrastuksen esteeksi 23 prosenttia sekä *Nuorisobarometrin* että *Myrsky*-kyselyiden vastaajista. *Nuorisobarometrin* vastaajista sen sijaan vain kymmenen (10) prosenttia ilmoitti harrastuksen esteeksi sen, ettei toimintaa ole tarjolla kotipaikkakunnalla, kun *Myrskyn* vastaajista tämän esteen mainitsi 34 prosenttia kaikista vastaajista. Vastauksissa oleva suuri ero on selitettävissä pitkälti tutkimusten erilaisella otannalla: *Nuorisobarometrin* tilastollisesti valtakunnallisesti edustava otanta painottuu Etelä-Suomeen ja kaupunkilaisten osuus vastaajista on suurempi, lisäksi huomattavasti suurempi osa kyselyn vastaajista ei ilmoittanut yhtään kulttuuriharrastuksen estettä. (Myllyniemi 2009, 34–39)

5.2 TÄRKEIN ESTE KULTTUURIHARRASTUKSILLE

Kun nuoria pyydettiin nimeämään tärkein yksittäinen este kulttuuriharrastuksiin osallistumiselle, maaseudulla ja kaupungeissa asuneiden nuorten vastausten erot korostuivat entisestään.

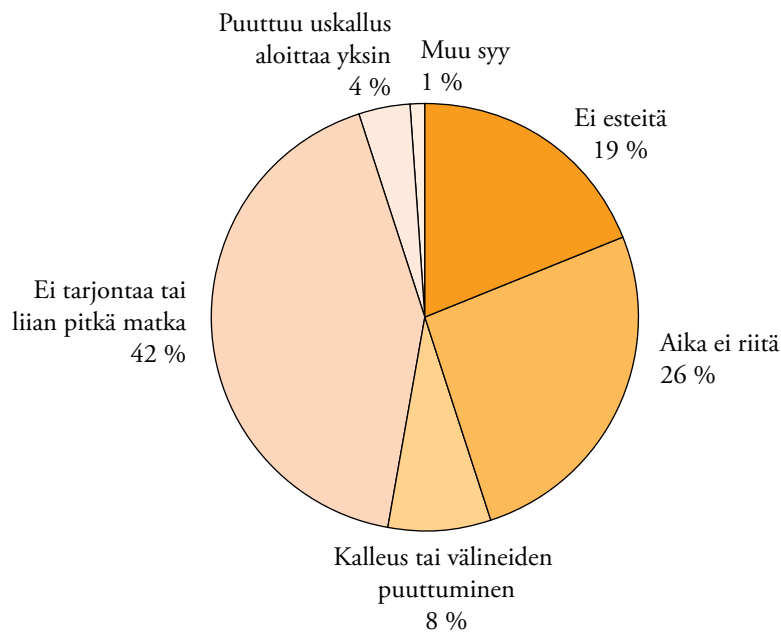
Kaupungeissa asuvilla nuorilla ajanpuute oli selvästi tärkein este kulttuuriharrastuksiin osallistumiselle, sillä 55 prosenttia jonkun esteen ilmoittaneista ja 41 prosenttia kaikista kysymykseen vastanneista kaupunkilaisnuorista katsoi tärkeimmäksi syyksi kulttuuriharrastuksiin osallistumiselle sen, ettei aika riitä kaikkiin heitä kiinnostaviin harrastuksiin. Toiseksi tärkein este harrastuksille olivat kaupungeissa taloudelliset syyt, jotka nimesi tärkeimmäksi esteeksi 22 prosenttia jonkin esteen ilmoittaneista ja 16 prosenttia kaikista kaupunkilaisnuorista. Puuttuvan harrastustarjonnan tai vaikean saavutettavuuden katsoi tärkeimmäksi esteeksi 18 prosenttia jonkun esteen ilmoittaneista ja 13 prosenttia kaikista kaupunkilaisnuorista. Uskalluksen tai sopivan kaverin puuttuminen oli tärkein syy viidelle (5) prosentille esteen ilmoittaneista ja neljälle (4) prosentille kaikista vastanneista.

KUVIO 7. Tärkeimmäksi ilmoitettu kulttuuriharrastusten este kaupungeissa, prosenttia kysymykseen vastanneista (N=225)

KUVIO 8. Tärkeimmäksi ilmoitettu kulttuuriharrastusten este maaseudulla, prosenttia kysymykseen vastanneista (N=239)

Maaseudulla asuvilla nuorilla tärkein este kulttuuriharrastuksille oli harrastustoiminnan puuttuminen tai sen hankala saavutettavuus; tämän ilmoitti tärkeimmäksi syyksi 52 prosenttia jonkun esteen ilmoittaneista ja 42 prosenttia kaikista maaseudulla asuvista nuorista. Ajanpuute oli tärkein syy 32 prosentilla jonkun esteen ilmoittaneista ja 26 prosentilla kaikista. Taloudelliset syyt olivat tärkeimpänä esteenä kymmenelle (10) prosentille ja uskalluksen tai harrastuskaverin puuttuminen oli tärkein syy viidelle (5) prosentille jonkun esteen ilmoittaneista ja kahdeksalle (8) ja neljälle (4) prosentille kaikista maaseudulla asuneista nuorista. Muun kuin kyselylomakkeessa valmiiksi nimetyn syyn mainitsi yksi (1) prosentti maaseudulla asuvista nuorista.

Kaikille Etelä-, Länsi- ja Itä-Suomen lääneissä asuneille nuorille ajan riittämättömyys oli tärkein este kulttuuriharrastuksille, mutta Pohjois-Suomen alueen nuorilla tärkein este oli harrastustoiminnan puuttuminen kotipaikkakunnalta. Kaikista Etelä-Suomen läänissä asuneista nuorista 40 prosenttia ja vähintään yhden kulttuuriharrastuksen esteen maininneista nuorista 56 prosentti piti ajan riittämättömyyttä tärkeimpänä esteenä kulttuuriharrastuksille, kun jotakin harrastustarjontaan tai harrastuksen saavutettavuuteen liittyvän seikan mainitsi tärkeimmäksi esteeksi 11 ja 16 prosenttia. Kaikista Pohjois-Suomen alueella asuneista nuorista 44 prosenttia ja vähintään yhden esteen maininneista nuorista 57 prosenttia ilmoitti jonkun harrastusten tarjontaan tai saavutettavuuteen liittyvän seikan tärkeimmäksi esteeksi kulttuuriharrastukselle, kun ajan riittämättömyys oli tärkein este 24 prosentille kaikista ja 31 prosentille vähintään yhden esteen maininneista.

Vähintään yhden kulttuuriharrastuksen esteen maininneista nuorista tärkein este osallistumattomuudelle liittyi työllä hieman poikia useammin harrastustoiminnan tarjontaan ja pojilla taas tyttöjä hieman useammin taloudellisiin syihin. Maahanmuuttajataustaisilla nuorilla tärkein syy liittyi keskimääräistä useammin ajanpuutteeseen tai taloudellisiin syihin ja keskimääräistä harvemmin harrastustoiminnan tarjontaan – tämä on sikäläkin ymmärrettävää, että maahanmuuttajataustaiset nuoret asuivat useammin kaupungeissa kuin maaseudulla.

Perheen taloudellinen tilanne oli selvässä yhteydessä siihen, mitä nuoret pitivät tärkeimpänä esteenä kulttuuriharrastuksiin osallistumiselle. 22 prosentilla niistä nuorista, jotka arvioivat perheensä

taloudellisen tilanteen melko tai erittäin hyväksi, ei ollut esteitä kulttuuriharrastuksiin osallistumiselle. Niistä nuorista, joiden perheissä oli jonkin verran tai paljon talousvaikeuksia, 20 prosenttia sanoi, ettei heillä ollut esteitä kulttuuriharrastuksille. Vähintään yhden kulttuuriharrastuksen esteen maininneista taloudellisesti hyvin toimeentulevien perheiden nuorista tärkein este kulttuuriharrastuksille oli lähes puolille nuorista ajanpuute, kolmannekselle harrastustoiminnan tarjonnan puute ja reilulle kymmenesosalle harrastuksen kalleus tai välineiden puuttuminen. Nuorista, joiden perheissä oli talousvaikeuksia, puolet ilmoitti kulttuuriharrastusten tarjonnan puuttumisen tärkeimmäksi esteeksi harrastamiselle, reilu neljännes katsoi, ettei aika riittänyt kaikkiin harrastuksiin ja viidennes ilmoitti tärkeimmäksi syyksi harrastuksen kalleuden tai välineiden puuttumisen.

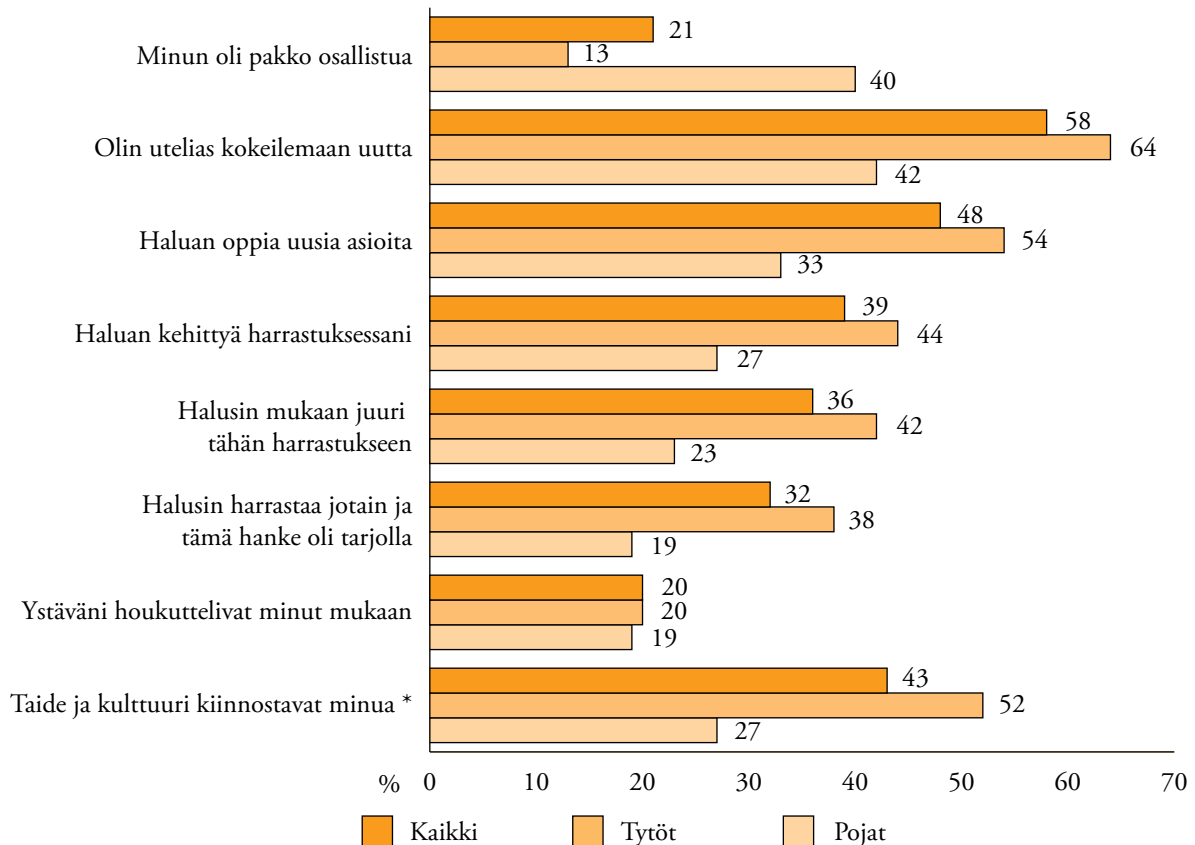
6. Syyt osallistumiseen

6.1 KAIKKI SYYT HANKKEESEEN OSALLISTUMISEEN

Vanhassa alkukyselyssä ja uudessa yhdistelmäkyselyssä nuorilta kysyttiin, miksi he olivat osallistuneet *Myrsky*-hankkeeseen. Nuoria pyydettiin ensin mainitsemaan kaikki syyt kahdeksasta annetusta vaihtoehdosta ja sitten ilmoittamaan vielä näistä tärkein yksittäinen syy. Hankkeeseen osallistumiseen syitä kartoittaneisiin kysymyksiin vastasi kaikkiaan 521 nuorta.

Syyt *Myrsky*-hankkeeseen osallistumiseen eivät vaihdelleen paljoakaan riippuen siitä, minkä ikäinen vastaaja oli, asuiko hän kaupungissa vai maaseudulla, oliko hänen perheellään talousvaikeuksia tai oliko nuorella maahanmuuttajatausta. Sen sijaan tyttöjen ja poikien syyt osallistua hankkeeseen olivat hyvinkin erilaisia.

KUVIO 9. Kaikki mainitut syyt hankkeeseen osallistumiselle sukupuolen mukaan, prosentteina kysymykseen vastanneista (N=521)

Suurin ero tyttöjen ja poikien osallistumissyitä koskeneissa vastauksissa oli, että hankkeisiin osallistuneista pojista huomattavasti suurempi osa ilmoitti, että heidän ”oli pakko osallistua” hankkeeseen. Pojista 41 prosenttia mainitsi pakon yhdeksi syyksi osallistua hankkeeseen, mutta tytöistä tämän mainitsi vain 13 prosenttia. Valtaosa niistä nuorista, jotka kokivat, että heidän oli ollut pakko osallistua, olivat yläkouluikäisiä, ja hankkeet oli toteutettu joko koulussa tai lastensuojelulaitoksessa. Osa kaikkiaan kahteenkymmeneen eri hankkeeseen osallistuneista nuorista ilmoitti, että heidän oli ollut pakko osallistua hankkeeseen. Suhteellisesti eniten ”pakko-osallistujia” oli *Pyörteissä*, *Kadun äämissä*, *Kokemuksista kuviksi* -hankkeessa,

Vinttiöissä, Sallan Myrskyssä, Purossa ja Tunnemyrskyssä; näissä hankkeissa palautekyselyihin vastanneista nuorista vähintään kaksi kolmasosaa oli ilmoittanut pakon yhdeksi syyksi osallistua hankkeeseen.

Yleisimmin mainittu syy *Myrsky*-hankkeeseen osallistumiselle oli halu kokeilla uutta, jonka mainitsi osallistumisyyksi 58 prosenttia kysymykseen vastanneista nuorista. Tämän syyn ilmoitti yhdeksi osallistumisyyksi 64 prosenttia tytöistä ja 42 prosenttia pojista. Kokeilunhalu mainitsi osallistumisyyksi kaksi kolmasosaa hankkeissa täysin vapaaehtoisesti mukana olleista; 69 prosenttia tytöistä ja 58 prosenttia pojista.

Toiseksi yleisimmin mainittu syy osallistumiselle oli halu oppia uusia asioita: tämän syyn mainitsi 48 prosenttia kaikista nuorista, hieman yli puolet tytöistä ja kolmannes pojista. Vapaaehtoisesti mukana olleista uusia asioita halusi oppia 56 prosenttia kaikista, 59 prosenttia tytöistä ja 45 prosenttia pojista.

Osa *Myrsky*-hankkeissa mukana olleista nuorista oli harrastanut samaa asiaa myös aikaisemmin, sillä 39 prosenttia nuorista ilmoitti, että he olivat mukana hankkeessa, koska he halusivat kehittyä harrastuksessaan. Taitojaan halusi kehittää yli puolet kaikista tytöistä ja kolmannes kaikista pojista. Vapaaehtoisesti mukana olleista harrastuksessaan halusi kehittyä 47 prosenttia kaikista nuorista, 49 prosenttia tytöistä ja 39 prosenttia pojista.

Hankkeisiin osallistuneista nuorista 36 prosenttia sanoi halunneensa mukaan juuri kyseiseen harrastukseen, koska oli kiinnostunut aiheesta. Tästä nimenomaisesta harrastuksesta ilmoitti olleensa kiinnostunut 42 prosenttia tytöistä ja 23 prosenttia pojista. Vapaaehtoisesti mukana olleista erityistä kiinnostusta hankkeen aihepiiriä kohtaan osoitti 43 prosenttia kaikista nuorista, 46 prosenttia tytöistä ja 34 prosenttia pojista.

Nuorista 32 prosenttia ilmoitti, että halusi harrastaa ylipäättään jotain ja *Myrsky*-hanke oli sopivasti tarjolla: näin vastasi 38 prosenttia tytöistä ja 19 prosenttia pojista. Vapaaehtoisesti mukana olleista 38 prosenttia oli tarttunut tarjolla olleeseen hankkeeseen, näin oli tehnyt 41 prosenttia tytöistä ja 25 prosenttia pojista.

Viidennes sekä tytöistä että pojista kertoi, että ystävät olivat houkutelleet heidät mukaan hankkeeseen. Vapaaehtoisesti mukana olleista 23 prosenttia oli tullut mukaan hankkeeseen ainakin osittain ystävien houkuttelemaksi; tämän syyn mainitsi 21 prosenttia tytöistä ja 28 prosenttia pojista.

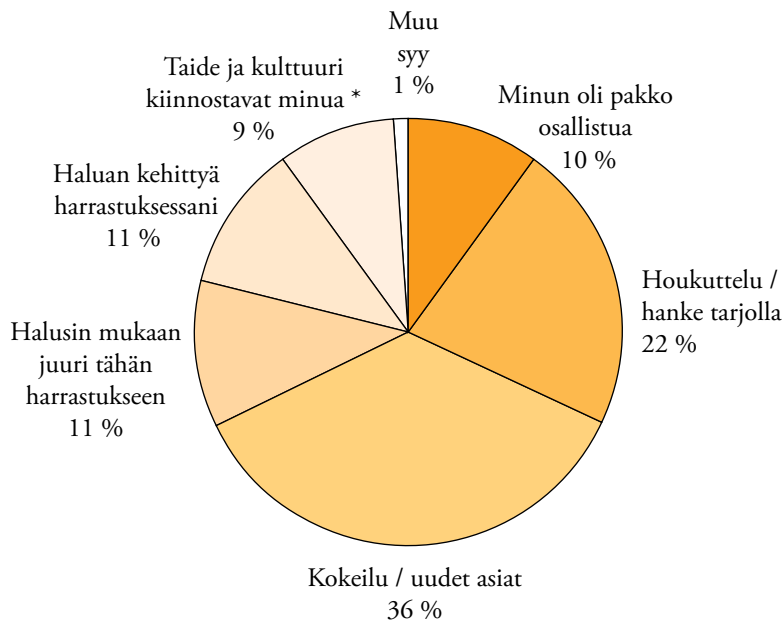
Uusiin, vuoden 2009 joulukuussa käyttöön otettuihin, lomakkeisiin lisättiin yksi vastausvaihtoehto, koska aikaisemmissa lomakkeissa useammat nuoret olivat ilmoittaneet avovastauksissaan yleisen kiinnostuksen taidetta ja kulttuuria kohtaan syyksi lähteä mukaan *Myrsky*-hankkeeseen. Tämän vaihtoehdon valitsikin yhdeksi osallistumisen syyksi 43 prosenttia uusien lomakkeisiin vastanneista nuorista, 52 prosenttia tytöistä ja 27 prosenttia pojista. Vapaaehtoisesti mukana olleista yleisen kiinnostuksen taidetta ja kulttuuria kohtaan ilmoitti yhdeksi osallistumisen syyksi 54 prosenttia kaikista nuorista, 58 prosenttia tytöistä ja 42 prosenttia pojista.

6.2 TÄRKEIN SYY OSALLISTUA HANKKEESEEN

Nuorilta kysyttiin myös erikseen tärkeintä syytä *Myrsky*-hankkeeseen osallistumiselle ja vastaukset jakautuivat varsin tasaisesti eri vaihtoehtojen välille. Omaksi ryhmäkseen nousivat ne nuoret, jotka olivat sanoneet pakon yhdeksi syyksi osallistua hankkeeseen, sillä heistä 82 prosenttia ilmoitti pakon myös tärkeimmäksi syyksi osallistua hankkeeseen.

KUVIO 10. Tärkein syy hankkeeseen osallistumiselle, prosentteina kysymykseen vastanneista (N=378)

Pakon takia *Myrsky*-hankkeissa oli mukana kuitenkin vain pieni osa nuorista, sillä kaikista kyselyihin vastanneista nuorista kymmenesosa ilmoitti pakon tärkeimmäksi syyksi olla mukana hankkeessa. Lähinnä pakon vuoksi hankkeissa mukana olleet olivat pääasiassa yläkouluikäisiä poikia.

Kaikista nuorista kymmenen (10) prosenttia sanoi, että he olivat tulleet mukaan hankkeeseen pääasiassa ystävien houkuttelemina. Lisäksi 12 prosenttia kysymykseen vastanneista nuorista sanoi, että he olivat halunneet harrastaa ylipäätään jotain ja hanke oli sopivasti tarjolla. Yhteensä 22 prosenttia nuorista piti siis tärkeimpänä syynä hankkeeseen osallistumiselleen sitä, että hanke oli ollut sopivasti tarjolla tai ystävät olivat pyytäneet mukaan. Vapaaehtoisesti mukana olleet pojat olivat tulleet mukaan hankkeeseen hieman tyttöjä useammin ystävien houkuttelemana, kun tytöt taas olivat poikia useammin tarttuneet tarjolla olleeseen hankkeeseen.

24 prosenttia nuorista ilmoitti tärkeimmäksi syyksi sen, että he olivat uteliaita kokeilemaan uutta. Uusia asioita halusi oppia lisäksi 12 prosenttia vastaajista. Kolmannes nuorista ilmoitti siis uuden oppimisen tai kokeilun tärkeimmäksi syyksi tulla mukaan *Myrsky*-hankkeeseen. Vapaaehtoisesti mukana olleista nuorista pojat mainitsivat nämä syyt hieman tyttöjä useammin.

Nuorista 11 prosenttia sanoi tärkeimmäksi syyksi osallistumiselle sen, että he halusivat mukaan erityisesti tähän harrastukseen ja hanke tarjosi heille siihen mahdollisuuden. Harrastuksessaan halusi kehittyä myös 11 prosenttia vastaajista. Vapaaehtoisesti mukana olleista nuorista jommankumman näistä kahdesta syytä ilmoitti tärkeimmäksi syyksi 28 prosenttia tytöistä ja 18 prosenttia pojista.

Kaikista palautekyselyihin vastanneista yhdeksän (9) prosenttia ilmoitti, että yleinen kiinnostus taidetta ja kulttuuria kohtaan oli tärkein syy heidän osallistumiselleen *Myrsky*-hankkeeseen. Tämä vaihtoehto oli kuitenkin mukana vain uudentyyppisissä kyselylomakkeissa; kaikista uusiin lomakkeisiin vastanneista nuorista tämän vaihtoehdon valitsi 14 prosenttia ja vapaaehtoisesti hankkeissa mukana olleista 22 prosenttia sanoi tämän olleen tärkein syy hankkeeseen osallistumiselle.

Valtaosa hankkeisiin osallistuneista nuorista lähti mukaan kokeilemaan uutta, oppimaan uusia taitoja, osallistui ystävien houkuttelemana tai osallistui hankkeeseen, koska se oli sopivasti tarjolla.

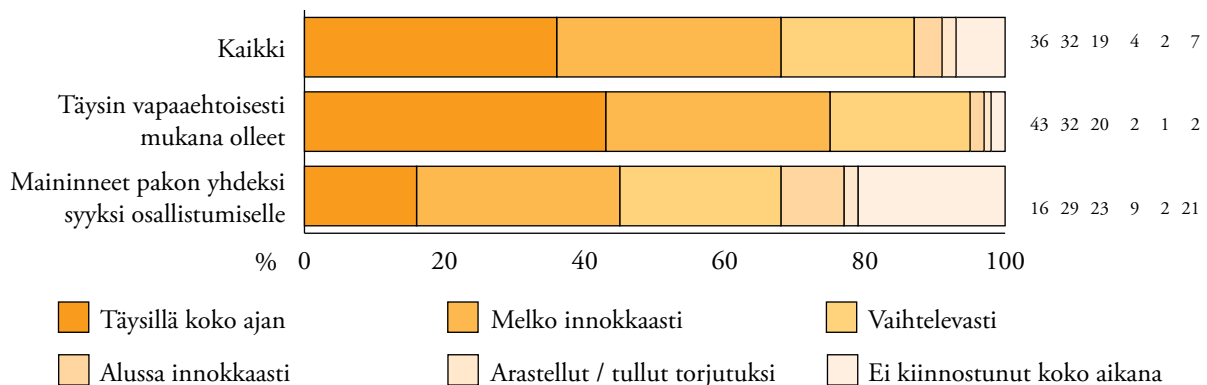
Tämän perusteella voi olettaa, että suurin osa nuorista osallistui itselleen uuteen ja erilaiseen toimintaan ja *Myrsky*-hankkeet toivat kulttuuriharrastusten piiriin sellaisia nuoria, jotka eivät välttämättä aikaisemmin harrastaneet aktiivisesti kulttuuria.

Annettujen vaihtoehtojen ulkopuolelta tärkeimmäksi syyksi hankkeeseen osallistumiselle mainittiin useimmin halu tutustua uusiin ihmisiin; tämän syyn mainitsi kaikkiaan viisi vastaajaa. Kaksi vastaajaa mainitsi, että hankkeeseen osallistumisesta oli heille hyötyä opiskelussa tai opiskelupaikan saamisessa.

7. Innokkuus osallistumisessa

Yhdistelmä- ja loppukyselyssä nuorilta kysyttiin, kuinka innokkaasti he olivat olleet mukana hankkeessa. Tähän kysymykseen vastasi hyväksyttävästi 477 nuorta (osa nuorista ei ollut vastannut kysymykseen tai oli valinnut useita vastausvaihtoehtoja). Valtaosa hankkeisiin osallistuneista nuorista oli ollut mukana innokkaasti: 36 prosenttia sanoi olleensa mukana täysillä ja 32 prosenttia melko innokkaasti. Nuorista 19 prosenttia sanoi osallistumisinnokkuutensa vaihdelleen oman jaksamisen ja aikataulujen mukaan. Yksi (1) prosentti nuorista kertoi arastelleensa hieman, eikä siksi ollut mukana niin paljon kuin olisi halunnut, ja yhtä moni koki tullessa torjutuksi, eikä siksi ollut osallistunut niin paljon kuin olisi halunnut. Nuorista neljä (4) prosenttia kertoi osallistumisintonsa hiipuneen hankkeen aikana ja seitsemän (7) prosenttia sanoi, ettei ole ollut kovin innostunut koko aikana.

KUVIO 11. Kuinka innokkaasti ollut mukana hankkeessa sen mukaan, osallistuiko hankkeeseen täysin vapaaehtoisesti vai osittain pakosta, prosentteja kysymykseen vastanneista (N=477)

Tyttöjen ja poikien vastausten välillä ei ollut eroja, kun otettiin huomioon, olivatko he olleet mukana hankkeessa täysin vapaaehtoisesti vai osittain pakosta. Niistä vastaajista, jotka eivät olleet maininneet pakkoa (yhtenä) syynä osallistua hankkeeseen, oli ollut koko ajan täysillä mukana 43 prosenttia, melko innokkaasti 32 prosenttia ja vaihtelevasti jaksamisen ja aikataulujen mukaan 20 prosenttia. Ainakin osittain pakosta mukana olleista nuorista täysillä oli ollut mukana 16 prosenttia, melko innokkaasti 29 prosenttia ja vaihtelevasti 23, innostus oli vähentynyt hankkeen aikana yhdeksällä (9) prosentilla ja 21 prosenttia ei ollut kiinnostunut koko hankkeen aikana.

Huomioitavaa on, että ainakin osittain pakosta mukana olleista vastaajista lähes puolet oli osallistunut hankkeeseen täysillä tai melko innokkaasti, eli he olivat selvästi kiinnostuneet toiminnasta,

vaikkeivät siihen alkujaan hakeutuneetkaan täysin vapaaehtoisesti. Valtaosa vanhemmista, yli 17-vuotiaista, oli lähtenyt hankkeeseen innokkaasti mukaan, vaikka he olisivatkin osallistuneet hankkeeseen ainakin osittain pakosta. Sen sijaan kolmannes nuoremmista vastaajista, jotka sanoivat, että yhtenä syynä hankkeeseen osallistumiseen oli pakko, eivät olleet kiinnostuneet hankkeesta missään vaiheessa. Sille, miksi jotkut pakosta mukana olleista nuorista olivat innostuneet osallistumaan hankkeeseen ja jotkut taas eivät, ei ole olemassa mitään selvää selitystä, sillä samojen hankkeidenkin sisällä osa nuorista oli lähtenyt innokkaasti mukaan ja osa ei ollut kiinnostunut hankkeesta koko aikana.

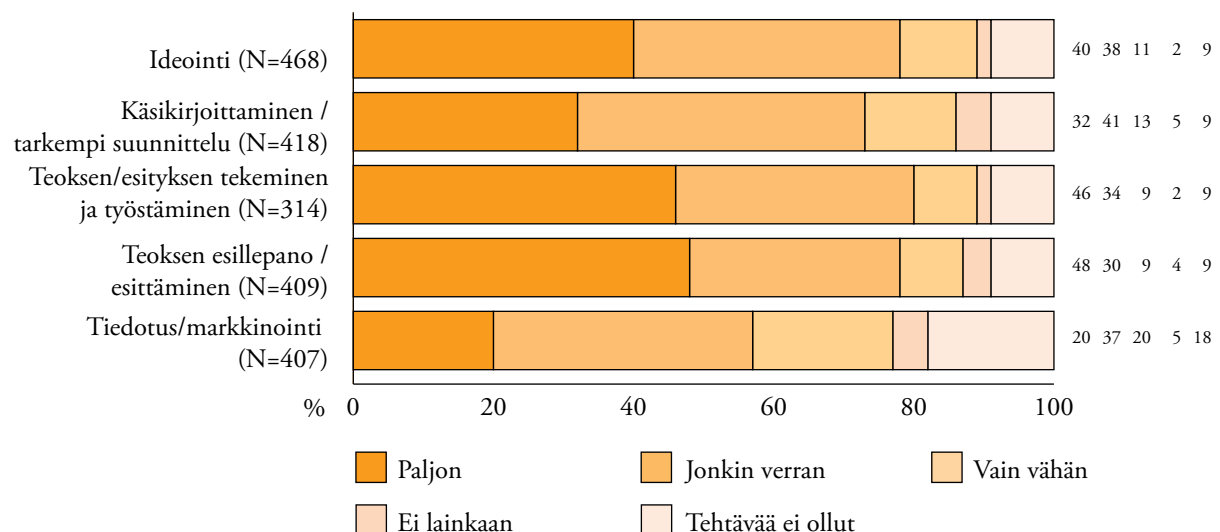
8. Nuorten osallisuus hankkeessa

8.1 NUORTEN OSALLISTUMINEN HANKKEEN TOIMINTOIHIN

Loppu- ja yhdistelmäkyselyihin vastanneita nuoria pyydettiin arvioimaan, missä määrin nuoret olivat päässeet vaikuttamaan ja osallistumaan hankkeiden suunnitteluun ja toteutukseen. Vanhemmissa kyselyissä nämä osallistumiskysymykset oli muotoiltu niin, että osa niistä sopi varsin huonosti muihin kuin esittäviin taiteenlajeihin, joten uudempiin kyselyihin kysymyksiä muotoiltiin hieman uudelleen. Tämän vuoksi tulokset eivät ole keskenään täysin vertailukelpoisia joidenkin kysymysten kohdalla. Pienten vastaajamäärien takia osa vanhojen kyselyiden kysymyksistä on jätetty näiden tarkastelujen ulkopuolelle; nämä kysymykset koskivat koreografian, musiikin, lavastuksen ja valaistuksen suunnittelua sekä lipunmyyntiä. Ideointia koskevaa kysymystä lukuun ottamatta tuloksissa ei ole huomioitu *Sulkasato*-verkkokirjoituskoulun osallistujien vastauksia, sillä muut kysymykset sopivat erittäin huonosti verkossa toimineeseen kirjoituskoulutukseen.

Näiden kysymysten osalta täytyy kuitenkin pitää mielessä, että kysymyksessä on eräänlainen ryväotanta ja samassa hankkeessa mukana olleet nuoret ovat oletettavasti arvioineet osallistumista hankkeen eri toimintoihin samansuuntaisesti. Etenkin, jos hankkeesta on paljon vastauksia kyselyihin, voi yksittäisen hankkeen osuus kokonaistuloksista olla hyvinkin huomattava.

KUVIO 12. Nuorten oman osallistuminen toteutumisen eri toiminnoissa hankkeessa, prosentteja kysymyksiin vastanneista (N=314–468)

Kysymykseen vastanneista nuorista lähes puolet katsoi, että nuoret olivat osallistuneet hankkeessa paljon teoksen esittämiseen ja esillepanoon sekä teoksen tekemiseen ja työstämiseen ja noin 80 prosentin mielestä nuoret olivat osallistuneet näihin toimintoihin vähintään jonkin verran.

Ideointiin nuoret olivat osallistuneet paljon vastaajista 40 prosentin mielestä ja vähintään jonkin verran 78 prosentin mielestä. Kolmannes vastaajista katsoi, että nuoret olivat osallistuneet paljon käsikirjoittamiseen tai tarkempaan suunnitteluun ja kolmen neljäsosan mielestä he olivat osallistuneet tähän vähintään jokin verran.

Vähiten nuoret olivat vastaajien mielestä olleet mukana hankkeen tiedotuksessa tai markkinoinnissa. Viidennes vastaajista sanoi, että nuoret olivat olleet paljon mukana tässä tehtävässä ja 57 prosenttia katsoi, että nuoret olivat osallistuneet ainakin jonkin verran.

Eri taiteenlajien hankkeista nuorten osallisuus korostui eniten teatterin ja sirkuksen piiriin kuuluneissa hankkeissa, joissa nuoret olivat osallistuneet selvästi keskimääräistä useammin etenkin teosten ideointiin ja suunnitteluun tai käsikirjoittamiseen. Puolet näiden taiteenlajien hankkeisiin osallistuneista vastaajista katsoi että nuoret osallistuivat teoksen ideointiin paljon ja 90 prosentin mielestä nuoret osallistuivat vähintään jonkin verran. Tarkempaan suunnitteluun ja käsikirjoitukseen nuoret osallistuivat näissä hankkeissa paljon vastaajista 40 prosentin mielestä ja vähintään jonkin verran noin 85 prosentin mielestä.

Nuorten rooli teoksen esittämisessä korostui musiikin ja teatterin kohdalla: näiden taiteenlajien hankkeisiin osallistuneista nuorista lähes 60 prosenttia katsoi nuorten osallisuuden näkyneen hyvin teoksen esillepanossa ja esittämisessä ja vähintään jokin verran nuorten osuus oli näkynyt yli 80 prosentin mielestä.

Ne nuoret, jotka olivat mukana hankkeessa täysin vapaaehtoisesti tai jotka olivat itse osallistuneet toimintaan innokkaasti, arvioivat nuorten osallisuuden hankkeessa toteutuneen selvästi enemmän kuin ne nuoret, jotka eivät olleet itse osallistuneet yhtä innokkaasti. Hankkeisiin ainakin osittain pakosta osallistuneiden vastaajien mielestä nuoret olivat osallistuneet eri tehtäviin selvästi vähemmän kuin mukana täysin vapaaehtoisesti olleiden nuorten mielestä. Tämä ero näkyi erityisesti siinä, kuinka paljon vastaajat katsoivat nuorten osallistuneen hankkeen ideointiin tai tarkempaan suunnitteluun. Hankkeissa täysin vapaaehtoisesti mukana olleista nuorista 56 prosenttia sanoi nuorten osallistuneen paljon hankkeen ideointiin tai suunnitteluun, kun ainakin osittain pakosta mukana olleista nuorten osallisuuden arvioi yhtä huomattavaksi 39 prosenttia. Hankkeissa täysillä mukana olleista nuorista 64 prosentti katsoi nuorten osallistuneen ideointiin tai suunnitteluun paljon ja melko innokkaasti tai vaihtelevasti mukana olleista nuorista näin ajatteli 46 prosenttia. Niistä nuorista, jotka eivät olleet innostuneesti mukana koko hankkeen aikana tai joiden kiinnostus oli hiipunut, vain 18 prosenttia sanoi nuorten osallistuneen paljon hankkeen ideointiin tai tarkempaan suunnitteluun.

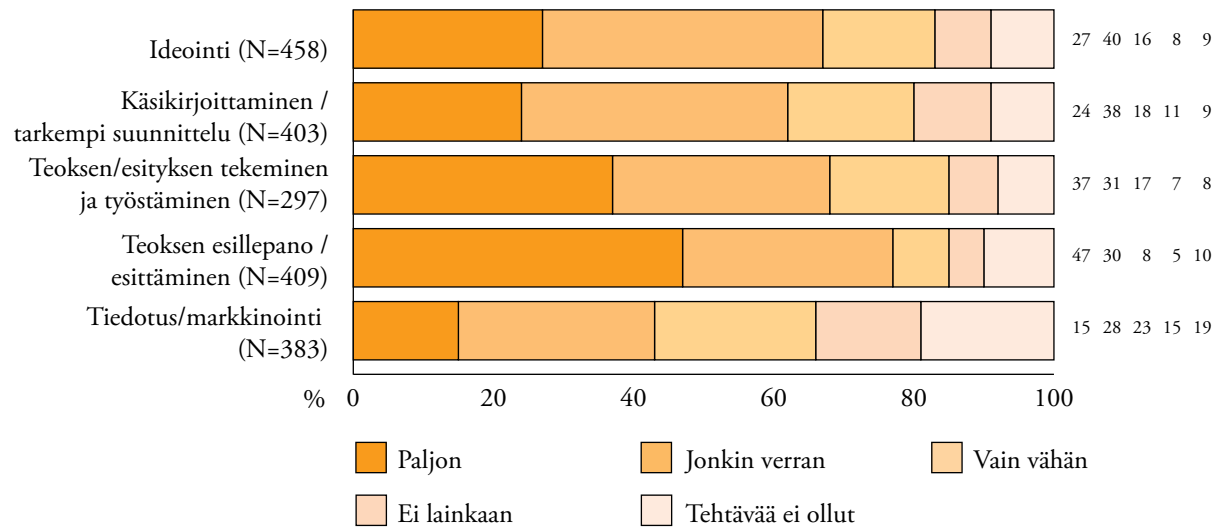
8.2 NUOREN OMA OSALLISUUS HANKKEESSA

Nuoria pyydettiin myös arvioimaan sitä, kuinka paljon hän itse oli osallistunut hankkeen eri toimintoihin. Kysymykset olivat samat kuin nuorten yleisen osallistumisen kohdalla.

Lähes puolet nuorista sanoi osallistuneensa itse paljon teoksen esittämiseen tai esillepanoon ja vähintään jonkin verran tähän oli osallistunut 77 prosenttia kysymykseen vastanneista. Teoksen tekemiseen ja työstämiseen oli omasta mielestään osallistunut paljon 37 prosenttia ja vähintään jonkin verran kaksi kolmasosaa vastaajista.

KUVIO 13. Nuoren oma osallistuminen eri toiminnoissa hankkeessa, prosentteja kysymyksiin vastanneista (N=297–458)

Ideointiin oli osallistunut paljon 27 prosenttia nuorista ja vähintään jokin verran kaksi kolmasosaa. Neljäsosaa nuorista oli osallistunut paljon tarkempaan suunnitteluun tai käsikirjoittamiseen ja 62 prosenttia oli ollut mukana vähintään jonkin verran. Hankkeen tiedotukseen ja markkinointiin oli osallistunut ainakin jonkin verran 43 prosenttia ja paljon 15 prosenttia nuorista.

Se, kuinka paljon nuoret olivat itse osallistuneet eri tehtäviin hankkeessa, oli selvässä yhteydessä nuorten yleisempään osallistumiseen. Jos kysymyksiin vastanneet nuoret olivat arvioineet, että he olivat osallistuneet paljon johonkin tehtävään hankkeessa, niin puolet heistä katsoi osallistuneensa myös itse paljon ja yli 80 prosenttia katsoi osallistuneensa itse vähintään jonkin verran. Jos nuoret olivat osallistuneet paljon teoksen esillepanoon ja esittämiseen, niin kaksi kolmasosaa vastaajista sanoi osallistuneensa itse paljon ja yli 90 prosenttia oli osallistunut vähintään jonkin verran. Jos taas nuoret olivat osallistuneet tehtävään jonkin verran, viidennes vastaajista katsoi osallistuneensa itse paljon ja kolme neljäsosaa vähintään jonkin verran. Esillepanon ja esittämisen kohdalla nämäkin luvut olivat hieman korkeammat.

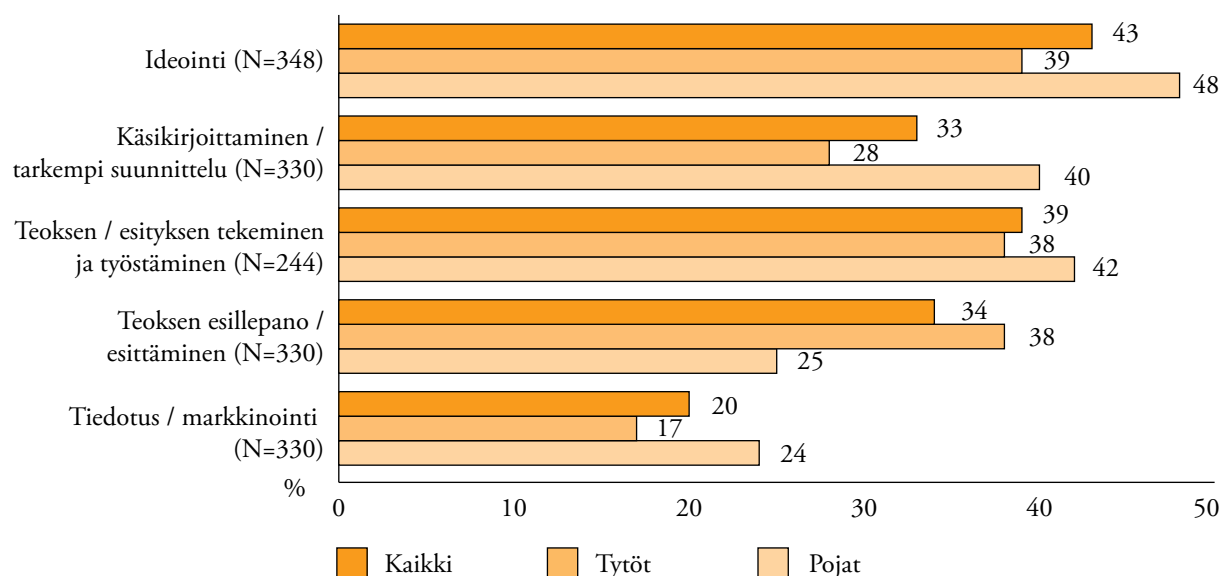
On varsin ymmärrettävää, että ne nuoret, jotka sanoivat olleensa innokkaasti mukana hankkeessa, olivat osallistuneet erilaisiin toimintoihin huomattavasti enemmän kuin ne nuoret, jotka eivät olleet itse kiinnostuneet hankkeen toiminnasta. Ideointiin oli osallistunut ainakin jonkin verran 81 prosenttia hankkeessa täysillä mukana olleista nuorista ja vajaa puolet niitä nuorista, jotka eivät olleet itse osallistuneet hankkeeseen innokkaasti. Näiden vähemmän innokkaiden nuorten kiinnostus oli selvästi hiipunut vielä entisestään hankkeen aikana, sillä esimerkiksi teoksen tai esitykseen työstämiseen oli osallistunut vähintään jonkin verran 90 prosenttia täysillä mukana olleista nuorista, mutta vain vajaa kolmannes hankkeesta kiinnostumattomista nuorista.

8.3 MIHIN OLISI HALUTTU OSALLISTUA NYKYISTÄ ENEMMÄN?

Nuorilta kysyttiin myös, olisivatko he halunneet osallistua joihinkin tehtäviin enemmän kuin olivat osallistuneet. Kaikista kysymykseen vastanneista nuorista 43 prosenttia olisi halunnut olla enemmän mukana hankkeen tai esityksen ideoinnissa ja kolmannes nuorista olisi halunnut osallistua enemmän hankkeen tarkempaan suunnitteluun. Joko ideointiin tai tarkempaan suunnitteluun olisi halunnut osallistua nykyistä enemmän 45 prosenttia vastaajista. Teoksen tekemiseen ja työstämi-

seen olisi toteutunutta enemmän halunnut osallistua 39 prosenttia nuorista ja teoksen esillepanoon tai esittämiseen 34 prosenttia. Viidennes nuorista olisi halunnut olla enemmän mukana hankkeen tiedotuksessa ja markkinoinnissa.

KUVIO 14. Mihin tehtäviin olisi halunnut osallistua toteutunutta enemmän sukupuolen mukaan, prosentteja kysymyksiin vastanneista (N=244–348)

Erityisesti pojat olisivat halunneet osallistua moniin tehtäviin nykyistä enemmän. Pojista 48 prosenttia olisi halunnut olla nykyistä enemmän mukana ideoinnissa ja 40 prosenttia tarkemmassa suunnittelussa ja jompaankumpaan näistä toiminnoista olisi halunnut osallistua puolet pojista. Myös 42 prosenttia tytöistä olisi mielellään osallistunut jompaankumpaan näistä tehtävistä nykyistä enemmän.

Pojista 42 prosenttia ja tytöistä 38 prosenttia olisi halunnut olla mukana teoksen työstämiseen nykyistä enemmän. Teoksen esillepanoon ja esittämiseen olisi halunnut osallistua nykyistä enemmän 25 prosenttia pojista ja 38 prosenttia tytöistä. Tiedottamisessa olisi puolestaan halunnut olla nykyistä enemmän mukana 24 prosenttia pojista ja 17 prosenttia tytöistä.

Halukkuus osallistua tehtäviin toteutunutta enemmän ei ollut mitenkään suoraviivaisessa yhteydessä siihen, kuinka innokkaasti nuoret olivat osallistuneet hankkeeseen, tai osallistuivatko he hankkeeseen täysin vapaaehtoisesti vai osittain pakosta.

Hankkeen ideointiin tai teoksen työstämiseen ja tekemiseen olisivat halunneet osallistua nykyistä enemmän erityisesti ne nuoret, jotka olivat olleet itse näissä tehtävissä vain vähän tai korkeintaan jonkin verran ja joiden mielestä nuorten osallisuus ei ollut toteutunut tämän tehtävän osalta yleisellä tasolla erityisen hyvin. Teoksen esillepanossa tai esittämiseen olisivat halunneet osallistua enemmän ne nuoret, jotka olivat itse osallistuneet näihin tehtäviin vain vähän, mutta jotka katsoivat että nuoret olisivat yleisellä tasolla olleet paljon mukana esittämisessä tai esillepanossa. Hankkeen tiedottamiseen olisivat taas yleisimmin halunneet osallistua nykyistä enemmän ne nuoret, jotka olivat osallistuneet tähän tehtävään aktiivisimmin.

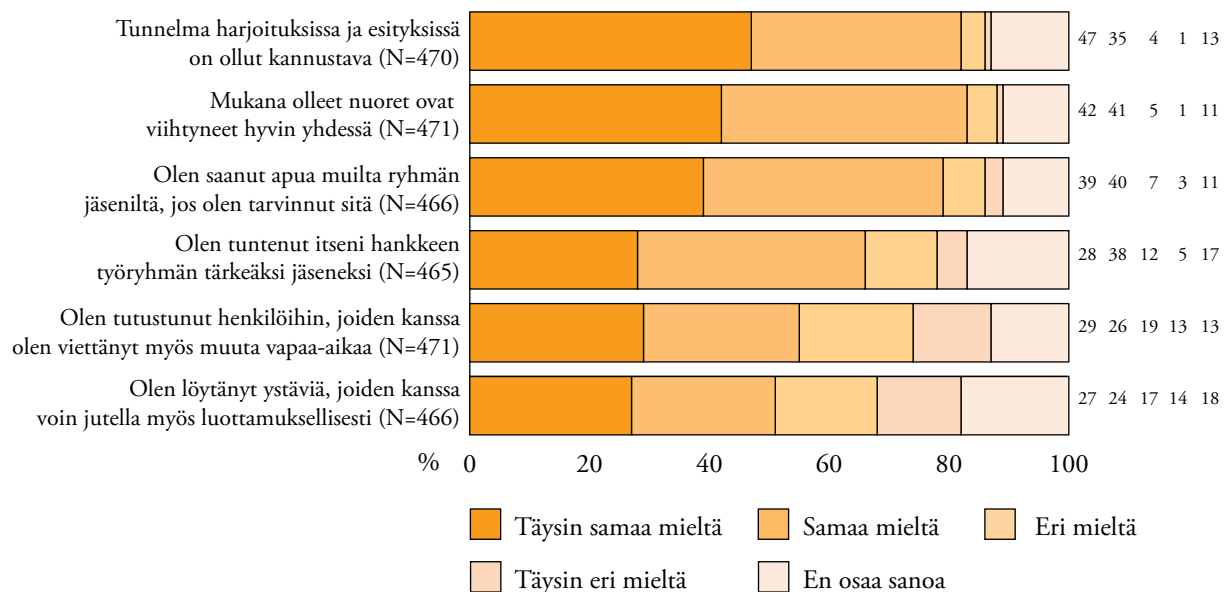

9. Kokemuksia hankkeesta

Nuoria pyydettiin ottamaan kantaa myös muutamiin hankkeen aikaisia (positiivisia) kokemuksia koskeneisiin väittämiin. Useimmat kysymykseen vastanneet nuoret olivat täysin samaa mieltä tai samaa mieltä kaikkien kuuden kysymyslomakkeessa esitetyn väittämän kanssa. Yli 80 prosenttia nuorista katsoi, että tunnelma harjoituksissa ja esityksissä oli ollut kannustava, ja mukana olleet nuoret olivat viihtyneet hyvin yhdessä. Täysin samaa mieltä näiden väitteiden kanssa oli 47 ja 42 prosenttia vastaajista. Lähes yhtä moni sanoi saaneensa apua muilta ryhmän jäseniltä, jos oli tarvinnut sitä: täysin samaa mieltä tämän väitteen kanssa oli 39 prosenttia ja samaa tai täysin samaa mieltä 79 prosenttia.

Kaksi kolmasosaa nuorista oli tuntenut itsensä hankkeen työryhmän tärkeäksi jäseneksi ja täysin samaa mieltä tästä asiasta oli 28 prosenttia vastaajista. Hieman yli puolet kysymykseen vastanneista tutustui henkilöihin, joiden kanssa oli viettänyt myös muuta vapaa-aikaa ja oli löytänyt ystäviä, joiden kanssa saattoi jutella myös luottamuksellisesti. Täysin samaa mieltä näiden kahden väittämän kanssa oli 29 ja 27 prosenttia vastaajista.

KUVIO 15. Positiiviset kokemukset hankkeen toiminnassa, prosentteja kysymyksiin vastanneista (N=466–471)

Niillä nuorilla, jotka eivät olleet erityisen kiinnostuneita hankkeista tai osallistuneet aktiivisesti toimintaan, oli selvästi vähemmän positiivisia kokemuksia kuin innokkaammin mukana olleilla; kaikkien väittämäkysymysten kohdalla heistä noin kolmannes oli myös valinnut ”en osaa sanoa”-vaihtoehdon. Kuitenkin puolet vähiten innokkaistakin osallistujista oli sitä mieltä, että tunnelma harjoituksissa oli ollut kannustava ja nuoret olivat viihtyneet hyvin yhdessä.

Kolmannes kysymyksiin vastanneista nuorista oli täysin samaa mieltä tai samaa mieltä kaikkien kuuden positiivisia kokemuksia mitanneen väittämän kanssa ja puolet nuorista oli samaa mieltä vähintään viiden väittämän kanssa. Vain kaksi (2) prosenttia vastaajista ei ollut samaa mieltä yhdenkään väittämän kanssa ja yhteensä viidennes nuorista oli samaa mieltä korkeintaan kahden väittämän kanssa.

Oma osallistumisinnostus oli yhteydessä positiivisten kokemusten määrään selvästi enemmän

kuin sukupuoli tai edes se, olivatko nuoret mukana hankkeessa täysin vapaaehtoisesti vai osittain pakosta. Vapaaehtoisesti mukana olleilla pojilla oli kuitenkin vielä hieman positiivisemmat kokemukset osallistumisestaan kuin tytöillä.

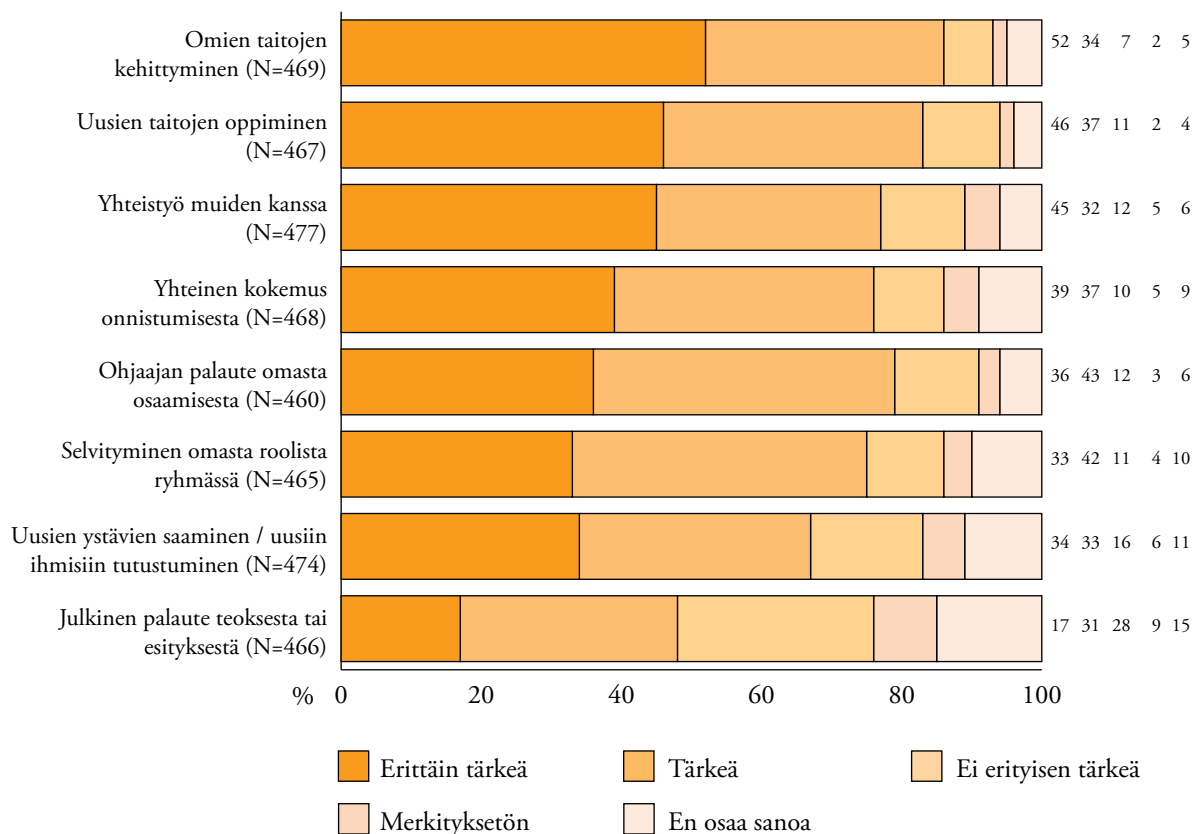
Se, kuinka innokkaasti nuoret olivat olleet mukana hankkeessa, oli selvästi yhteydessä heidän kokemuksiinsa. Hankkeessa koko ajan täysillä mukana olleista nuorista yli puolet oli samaa mieltä kaikkien kuuden väittämän kanssa ja yli 80 prosenttia oli samaa mieltä vähintään neljän väittämän kanssa. Niistä nuorista, jotka eivät olleet kiinnostuneet hankkeesta koko aikana, puolet oli samaa mieltä korkeintaan yhden väittämän kanssa ja yli 80 prosenttia korkeintaan kolmen väittämän kanssa. Yhtenä ajankohtana kerätyn kyselyaineiston perusteella on kuitenkin mahdotonta sanoa, johtuivatko positiiviset kokemukset innokkaasta osallistumisesta vai innokas osallistuminen positiivisista kokemuksista.

10. Nuorille tärkeitä asioita hankkeissa

10.1 MITÄ ASIOITA NUORET PITIVÄT TÄRKEINÄ?

Yhdistelmä- ja loppukyselyihin vastanneita nuoria pyydettiin arvioimaan, kuinka tärkeitä kahdeksan eri asiaa oli heille hankkeen aikana. Nuoria myös pyydettiin erikseen kertomaan, mikä näistä kahdeksasta asiasta oli heille kaikkein tärkein.

KUVIO 16. Kuinka tärkeitä eri asiat olivat nuorille hankkeen aikana, prosentteja kysymyksiin vastanneista (N=460–477)

Valtaosa palautekyselyihin vastanneista nuorista piti kaikkia kahdeksaa mainittua asiaa tärkeinä tai erittäin tärkeinä. Omien taitojen kehittymistä ja uusien taitojen oppimista piti erittäin tärkeänä noin puolet kyselyihin vastanneista nuorista, ja tärkeinä tai erittäin tärkeinä asioina yli 80 prosenttia vastaajista.

Yhteistyötä muiden kanssa hankkeen aikana piti erittäin tärkeänä 45 prosenttia vastaajista ja yhteistä kokemusta onnistumisesta 39 prosenttia. Molempia piti tärkeänä tai erittäin tärkeänä yli kolme neljäsosaa nuorista.

Ohjaajan palaute omasta osaamisesta ja selviytyminen omasta roolista ryhmässä oli erittäin tärkeää nuorista kolmanneksen mielestä, ja tärkeänä tai erittäin tärkeänä niitä piti noin kolme neljäsosaa vastaajista. Myös uusien ystävien saaminen tai uusiin ihmisiin tutustuminen oli erittäin tärkeää nuorista kolmanneksen mielestä, mutta tärkeänä tai erittäin tärkeänä sitä piti ”vain” kaksi kolmasosaa kyselyyn vastanneista nuorista.

Nuorten mielestä vähiten tärkeä asia oli teoksesta tai esityksestä saatu julkinen palaute, jota piti erittäin tärkeänä 17 prosenttia vastaajista, ja tärkeänä tai erittäin tärkeänä hieman alle puolet vastaajista.

Ne nuoret, jotka olivat olleet innokkaasti mukana hankkeessa, pitivät kaikkia asioita tärkeäimpinä kuin ne nuoret, jotka eivät olleet itse osallistuneet toimintaan kovinkaan innokkaasti. Kuitenkin puolet vähiten innokkaista osallistujistakin piti yhteistyötä muiden kanssa, yhteistä kokemusta onnistumisesta, selviytymistä omasta roolista ryhmästä ja omien taitojen kehittymistä erittäin tärkeänä tai tärkeänä.

Nuorten tärkeinä pitämät asiat luokiteltiin faktorianalyysin avulla suppeammiksi muuttujiksi. Kunkin faktorin muodostaa ryhmä muuttujia, jotka korreloivat vahvasti keskenään, mutta heikosti muiden muuttujien kanssa. Faktorianalyysin perusteella nuorille tärkeät asiat jakautuivat neljälle eri faktorille, joista ensimmäinen kuvasi ryhmän yhteisöllisyyden tunnetta, toinen uusien taitojen oppimista tai omien taitojen kehitystä, kolmas ohjaajalta tai yleisöltä saatua palautetta ja neljäs hankkeen kautta muodostuneiden sosiaalisten suhteiden tärkeyttä.

TAULUKKO 1. Tärkeiksi koetut asiat hankkeessa. Faktorianalyysin yleisesittely.

Faktori 1: Ryhmän yhteisöllisyys	Faktori 2: Taitojen kehittyminen	Faktori 3: Julkinen palaute	Faktori 4: Uudet sosiaaliset suhteet
Yhteistyö muiden kanssa Yhteinen kokemus onnistumisesta Selviytyminen omasta osassa ryhmässä	Omien taitojen kehittyminen Uusien taitojen oppiminen Ohjaajan palaute osaamisesta	Julkinen palaute	Uusien ystävien saaminen/ uusiin ihmisiin tutustuminen
Ominaisarvo 4,05 Kumulatiivinen selitysaste 50,6 %	Ominaisarvo 1,3 Kumulatiivinen selitysaste 66,9 %	Ominaisarvo 0,73 Kumulatiivinen selitysaste 77,0 %	Ominaisarvo 0,56 Kumulatiivinen selitysaste 83,1 %

Ryhmän yhteisöllisyys, taitojen oppiminen ja uudet sosiaaliset suhteet olivat kaikki selvästi tärkeämpiä niille nuorille, jotka osallistuivat hankkeisiin täysin vapaaehtoisesti tai jotka olivat innokkaasti mukana hankkeen toiminnassa. Julkisen palautteen tärkeydessä ei sen sijaan ollut merkittäviä eroja näiden kahden ryhmän välillä.

Vuoden 2009 *Nuorisobarometrissä* taide- ja kulttuuriharrastuksissa mukana olleilta nuorilta kysyttiin, kuinka tärkeitä 15 erilaista syytä olivat heidän harrastamiselleen. Annetuissa vaihtoehtoissa oli paljon samoja asioita kuin *Myrskyn* palautetutkimuksessa nuorille hankkeissa mahdollisesti tärkeissä asioissa. Mukana oli myös joitakin sellaisia vaihtoehtoja, joita ei *Myrsky*-hankkeessa kysytty sen paremmin hankkeeseen osallistumisen syinä kuin mahdollisesti tärkeinä asioinaakaan. Tällaisia

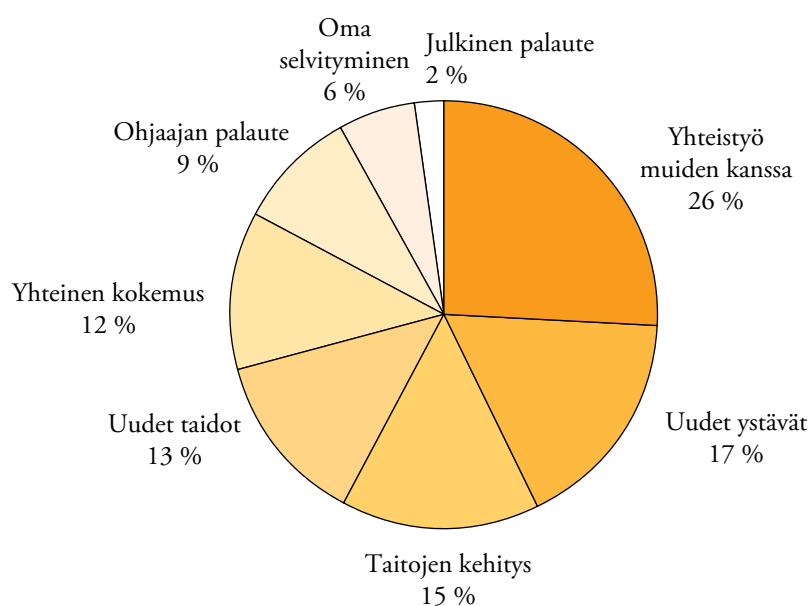
asioita olivat mm. esikuvien ja idolien seuraaminen, julkisuuden saaminen, ajan kuluttaminen sekä perheen tai jonkun muun henkilön painostus. (Myllyniemi 2009, 157)

Nuorisobarometri-tutkimuksessa kulttuuriharrastusten syyt jakautuivat kolmelle faktorille. Ensimmäiselle faktorille latautuivat sosiaalisiin suhteisiin, yhteisöllisyyteen ja ohjaajalta saatuun palautteeseen liittyneet muuttujat. Toiselle faktorille latautuivat ulkoisiin vaikutteisiin ja painostukseen liittyvät muuttujat. Kolmannelle faktorille latautuivat itseilmaisuuksiin, harrastuksesta saatuun iloon, taitojen oppimiseen ja harrastuksen välillisiin hyötyihin liittyvät muuttujat. (Myllyniemi 2009, 39–43.) *Nuorisobarometriin* vastanneet 15–29-vuotiaat aktiivisesti kulttuuria harrastaneet nuoret ilmoittivat harrastukselleen siis hieman erilaisia motivaatiotekijöitä kuin mitä *Myrsky*-hankkeisiin osallistuneet nuoret pitivät hankkeen tärkeimpänä antina.

10.2 TÄRKEIN ASIA HANKKEESSA

Nuoria pyydettiin myös erikseen mainitsemaan, mikä mainituista kahdeksasta asiasta oli heille kaikkein tärkein hankkeen aikana. Neljännes vastaajista piti tärkeimpänä asiana yhteistyötä muiden kanssa, ja uusien ystävien saaminen tai uusiin ihmisiin tutustuminen oli tärkeintä nuorista 17 prosentin mielestä. Omien taitojen kehittymistä piti tärkeimpänä asiana 15 prosenttia ja uusien taitojen oppimista 13 prosenttia. Nuorista 12 prosenttia piti tärkeimpänä asiana yhteistä kokemusta onnistumisesta. Ohjaajan palaute omasta osaamisesta oli ollut hankkeen aikana tärkeintä nuorista yhdeksän (9) prosentin mielestä, ja selviytyminen omasta roolista ryhmässä oli tärkeintä kuuden (6) prosentin mielestä. Julkista palautetta teoksesta tai esityksestä piti tärkeimpänä kaksi (2) prosenttia vastaajista.

KUVIO 17. Tärkeimmäksi koettu asia hankkeessa, prosentteja kysymykseen vastanneista (N=468)

Nuorten vastaukset olivat yllättävän samanlaisia riippumatta siitä, kuinka innokkaasti he olivat itse osallistuneet hankkeeseen. Suurin ero innokkaimpien ja vähemmän innokkaiden osallistujien välillä oli siinä, kuinka moni heistä piti tärkeimpänä asiana uusien ystävien saamista tai uusiin ihmisiin tutustumista. Hankkeessa koko ajan täysillä mukana olleista tätä piti tärkeimpänä asiana 24 prosenttia. Niistä, jotka eivät olleet kovin kiinnostuneita koko aikana, uusien ystävien saamista piti tärkeimpänä asiana 11 prosenttia. Vaikuttaisikin siltä, että mitä innokkaammin nuoret olivat mukana ryhmän toiminnassa, sitä tärkeämmiksi he kokivat ryhmän jäsenten väliset sosiaaliset suhteet – tai vaihtoehtoisesti, jos he viihtyivät hyvin ryhmässä, he myös osallistuivat innokkaammin sen toimintaan.

Eri taiteenlajien hankkeissa mukana olleet nuoret pitivät hankkeissa tärkeinä hieman eri asioita. Teatteri-, tanssi- ja musiikkihankkeissa mukana olleet pitivät erityisen tärkeinä asioina yhteistyötä muiden kanssa, uusien ystävien saamista tai uusiin ihmisiin tutustumista, sekä selviytymistä omasta roolissa ryhmässä. Sirkushankkeiden nuoret arvostivat uusien taitojen oppimista ja uusia ystäviä. Elokuva- ja kuvataidehankkeiden osallistujista tärkeimpiä asioita olivat yhteistyö muiden kanssa sekä uusien taitojen oppiminen. Kirjallisuushankkeiden osallistujista tärkeimpiä asioita hankkeessa olivat ohjaajan palaute sekä omien taitojen kehittyminen.

On varsin ymmärrettävää, että nimenomaan esittävässä taiteissa korostuivat ryhmän sosiaalisiin suhteisiin liittyvät asiat, sillä näissä hankkeissa ryhmä useimmiten valmisti yhdessä jotain esitystä. Kirjallisuushankkeiden osallistujien muiden taiteenlajien hankkeista poikkeavat mielipiteet selittyvät varmaan pitkälti sillä, että kaksi kolmasosaa kirjallisuuden (yhtenä) hankkeensa taiteenlajina maininneista osallistui *Sulkasato*-hankkeen verkossa toimineille kirjoituskursseille, jolloin osallistujien yhteistyö näyttäytyy hieman erilaisena kuin muissa hankkeissa. Toisaalta kirjoittaminen on luonnollisesti enemmän itsenäistä toimintaa kuin esimerkiksi teatteri.

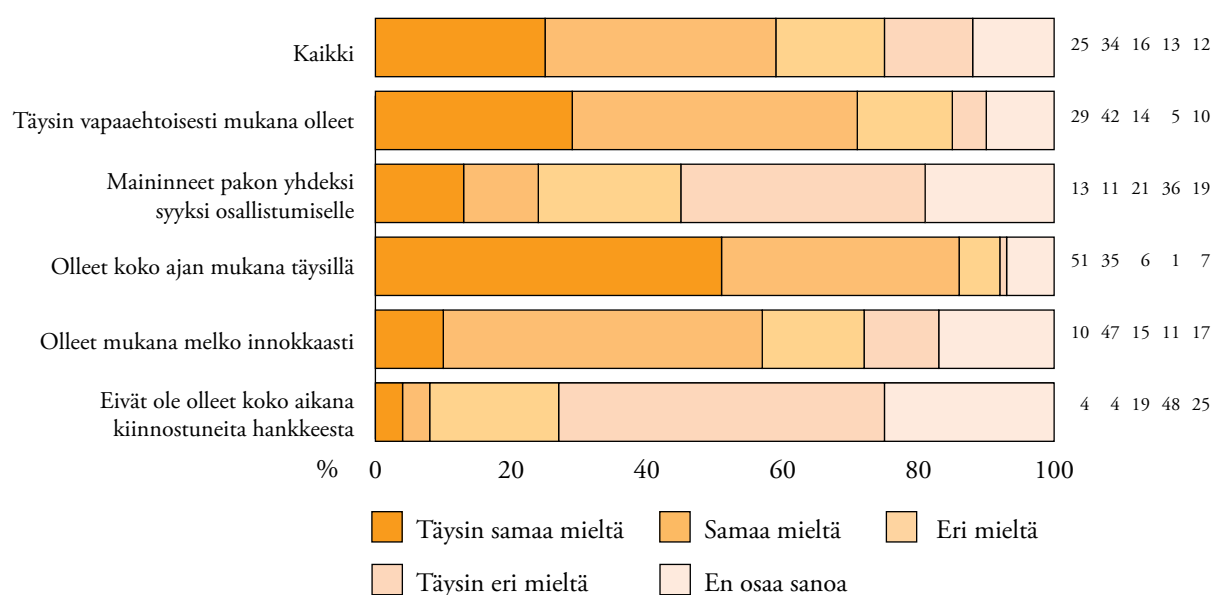
Taiteenlajien välisten vertailujen tekemistä haittaa kuitenkin se, ettei yhtä vastaajaa – tai yhtä hanketta – voida sijoittaa edustamaan vain yhtä taiteenlajiryhmää, vaan samat vastaukset on huomioitu useamman taiteenlajin kohdalla.

Tyttöjen ja poikien vastausten välillä ei ollut merkittäviä eroja, kun otetaan huomioon heidän edustaneen hieman eri taiteenlajeja. Maahanmuuttajataustaiset nuoret arvostivat hankkeen uusien ystävien saamista tai uusiin ihmisiin tutustumista hieman kantasuomalaisia nuoria enemmän.

11. Vaikutus tyytyväisyyteen

Yhdistelmä- ja loppukyselyissä nuorilta kysyttiin, oliko *Myrsky*-hankkeeseen osallistuminen vaikuttanut heidän tyytyväisyyteensä ja hyvinvointiinsa. Kysymykseen vastanneista nuorista 57 prosenttia kertoi, että oli parantanut jonkin verran tai paljon heidän tyytyväisyyttään ja hyvinvointiaan. Vastaaajista 13 prosenttia katsoi, ettei hankkeella ollut lainkaan vaikutusta tai se oli huonontanut tyytyväisyyttä ja hyvinvointia.

KUVIO 18. Myrsky-hankkeeseen osallistumisen vaikutus tyytyväisyyteen eri vastaajaryhmissä, prosentteja kysymykseen vastanneista (N=485)

Sukupuolella tai asuinpaikalla ei ollut havaittavaa merkitystä sen kannalta, kuinka paljon nuoret kokivat *Myrsky*-hankkeeseen osallistumisen vaikuttaneen heidän tyytyväisyytensä.

Täysin vapaaehtoisesti mukana olleista nuorista 71 prosenttia arveli, että hankkeeseen osallistuminen oli parantanut heidän tyytyväisyyttään ja hyvinvointiaan vähintään jonkin verran. Niistä nuorista, joille pakko oli ollut yksi syy hankkeeseen osallistumiselle, näin ajatteli vain 23 prosenttia.

Koko hankkeen ajan täysillä mukana olleista nuorista yli puolet sanoi hankkeeseen osallistumisen vaikuttaneen heidän tyytyväisyytensä paljon ja paljon ja jonkin verran se oli vaikuttanut tyytyväisyyteen 86 prosentin mielestä. Melko innokkaasti mukana olleilla vastaavat luvut olivat kymmenen (10) ja 57 prosenttia. Niistä nuorista, jotka eivät olleet hankkeesta kovin kiinnostuneita missään vaiheessa, 63 prosenttia sanoi, ettei hankkeeseen osallistuminen ollut vaikuttanut tyytyväisyyteen lainkaan tai oli huonontanut sitä, 20 prosenttia ei osannut ottaa kantaa kysymykseen, ja vähintään jonkin verran tyytyväisyys oli parantunut yhdeksällä (9) prosentilla.

Nuoria pyydettiin myös kertomaan omin sanoin, millä tavoin hanke oli vaikuttanut heidän tyytyväisyyteensä. Avovastauksissa yleisimmin mainittuja asioita olivat itsetunnon ja itsevarmuuden paraneminen, uusien antoisien ja luottamuksellisten sosiaalisten suhteiden saaminen ja elämänilon lisääntyminen. Useat masentuneet nuoret ovat myös korostaneet sitä, että hankkeeseen osallistumisella on ollut huomattavia positiivisia vaikutuksia heidän elämäänsä.

Kiinnostusta elämään; jotain hyödyllistä tekemistä.
(Tyttö 16 vuotta, eteläinen Suomi)

Antanut puhtia ja rohkeutta ja itsevarmuutta.
(Poika, 16 vuotta, pohjoinen Suomi)

Olen saanut uusia hienoja, kokemuksia sekä mielekästä ajanvietettä. Olen saanut myös tärkeitä ihmissuhteita hankkeen kautta.
(Tyttö 16 vuotta, pohjoinen Suomi)

Itse olen saanut huomata, että muutkin nuoret ovat ahdistuneita ihmisvirran mukana kulkemiseen. Olen saanut lisää hyviä ja aitoja ystäviä ja mukavaa juttuseuraa. Tyytyväisyys on noussut.
(Tyttö, 15 vuotta, keskinen Suomi)

Luottamus aikuisiin ja (ryhmässä tapaamiini) ystäviin on kasvanut. Olen löytänyt uusia tapoja ilmaista itseäni, saanut arvokasta tukea vaikean vuoden aikana, tavannut ihania ihmisiä, rentoutunut, viettänyt mukavia hetkiä, kokenut vahvaa turvallisuuden tunnetta ja kokeillut uusia asioita.
Tyttö, 16 vuotta, eteläinen Suomi

Onnistumisen kokemuksia – Uuden oppimista ammattilaisilta – Vastuun saamista => Aikuistumista
(Tyttö, 22 vuotta, itäinen Suomi)

Olen löytänyt yhden uuden syyn nousta sängystä ja jatkaa elämää.
(Tyttö 18 vuotta, eteläinen Suomi)

Pääsin ulos yksinäisestä syrjäytymisestä, lähdin ulos asunnostani ja hain hankkeen jälkeen jopa opiskelemaan. Nyt olen aloittanut ammattikorkeakoulun.
(Tyttö, 21 vuotta, pohjoinen Suomi)

Tai kuten yksi nuorempi vastaaja asian ytimekkäästi ilmaisi:

Jotenkin... källisti... :P
(Poika, 14 vuotta, pohjoinen Suomi)

12. Vaikutukset nuorten elämään

Tilastollisessa kyselyssä nuoria pyydettiin arvioimaan hankkeeseen osallistumisen vaikutuksia heidän omaan elämäänsä kaikkiaan viidentoista eri väittämän avulla; esitetyistä väittämistä kolme liittyi hankkeen mahdollisiin negatiivisiin vaikutuksiin ja loput kaksitoista hankkeen mahdollisiin positiivisiin vaikutuksiin.

12.1 HANKKEESEEN OSALLISTUMISEN NEGATIIVISET VAIKUTUKSET

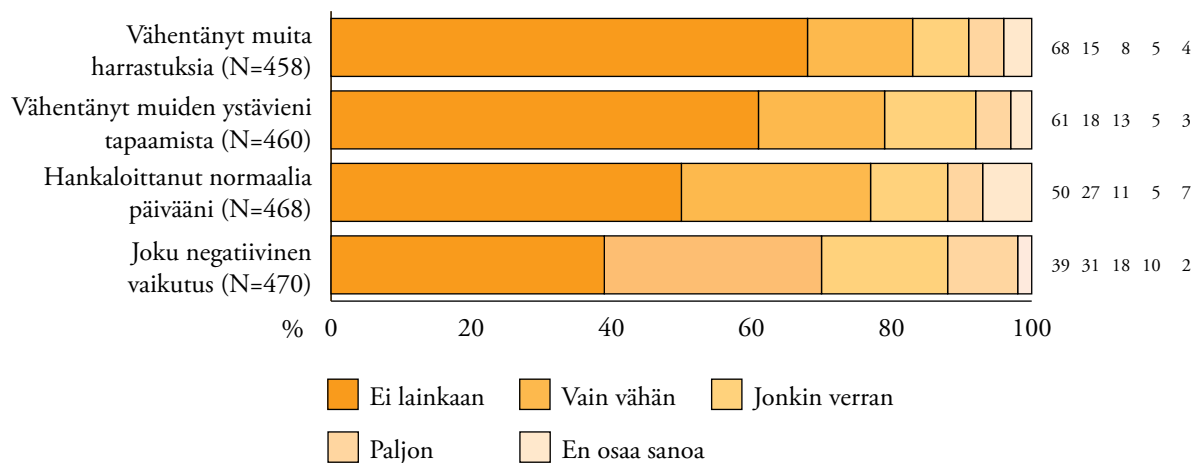
70 prosenttia kyselyyn vastanneesta nuorista katsoi, ettei hankkeeseen osallistumisella ollut lainkaan tai vain vähän negatiivisia vaikutuksia heidän elämäänsä. 68 prosenttia nuorista ilmoitti, ettei hankkeeseen osallistuminen ollut lainkaan vähentänyt heidän muita harrastuksia ja 61 prosenttia oli sitä mieltä, ettei muiden ystävien tapaaminen ollut vähentynyt ja puolet nuorista katsoi, ettei heidän normaali päivänsä ollut hankaloitunut lainkaan.

18 prosentin mielestä muiden ystävien tapaaminen oli vähentynyt ainakin jonkin verran, 16 prosenttia katsoi hankkeeseen osallistumisen hankaloittaneen heidän normaalia päiväänsä ainakin jonkin verran ja 13 prosentin mukaan muihin harrastuksiin osallistuminen oli vähentynyt. Muiden

ystävien tapaaminen ja muut harrastukset olivat vähentyneet useammalla pojalla kuin tytöllä ja vanhemmalla kuin nuoremmalla vastaajalla.

Hankkeeseen osallistumisen koetut negatiiviset vaikutukset olivat yhteydessä toisiinsa, koska kaikille vaikutuksia kuvanneille muuttujille tehdyssä faktorianalysissä ne erottuivat selvästi omalle faktorilleen.

KUVIO 19. Myrsky-hankkeeseen osallistumisen negatiiviset vaikutukset nuorten elämään, prosentteja kysymyksiin vastanneista (N=456–470)

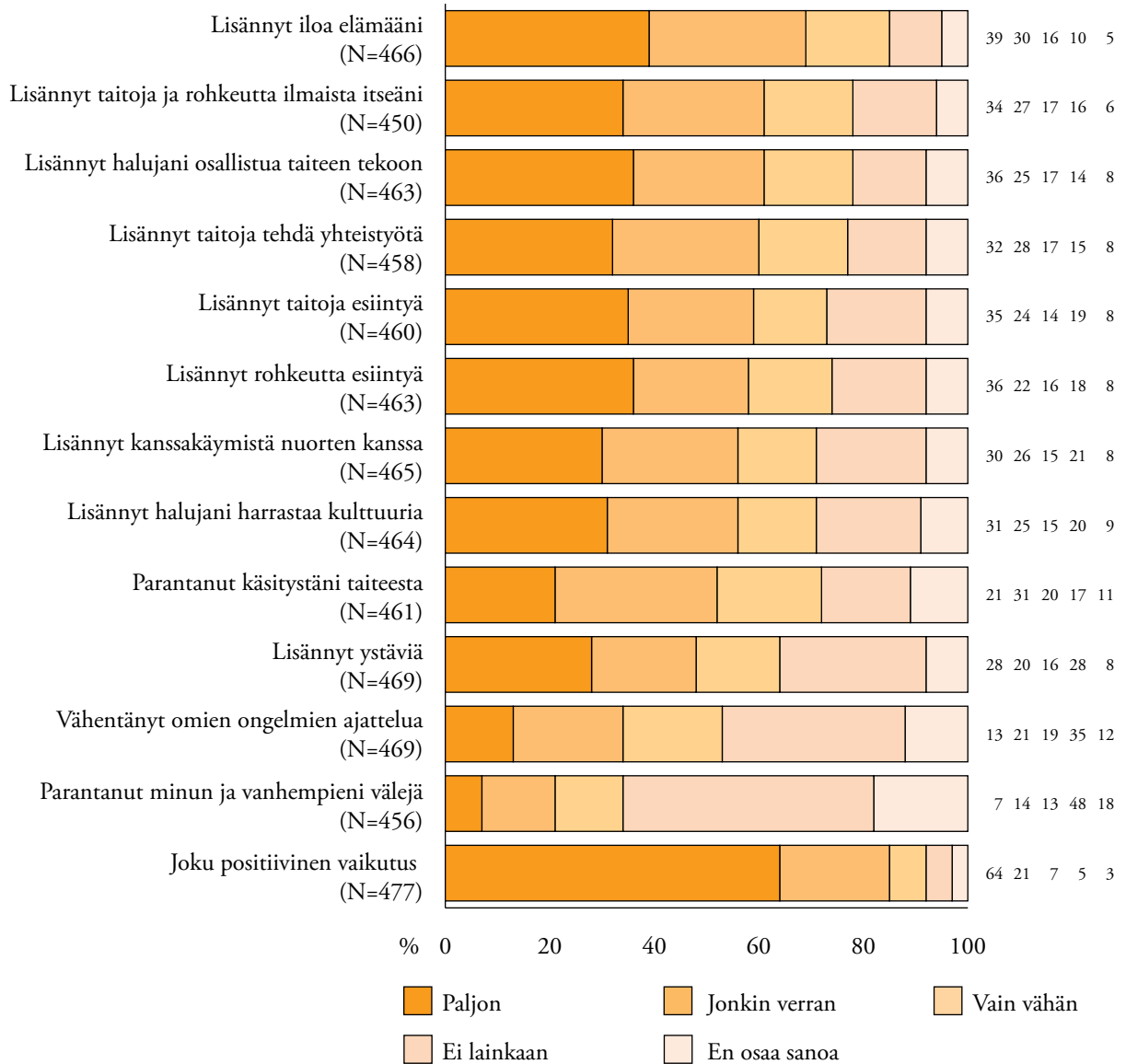
Joku negatiivinen vaikutus oli ollut nuorista 28 prosentin mielestä. Kysymyksiin kantaa ottaneista nuorista 72 prosentin mielestä hankkeeseen osallistuminen ei ollut vaikuttanut heidän elämäänsä negatiivisesti (vähintään jonkin verran) yhdelläkään kolmesta mainituista tavoista. 15 prosentin mielestä vaikutuksia oli ollut yhdellä, seitsemän (7) prosentin mielestä kahdella, ja kuuden (6) prosentin mielestä kaikilla kolmella alueella. Eniten negatiivisia vaikutuksia hankkeeseen osallistumisesta oli ollut vanhimpien, yli 17-vuotiaiden, vastaajien elämään. Heistä 37 prosenttia kertoi jostakin negatiivisesta vaikutuksesta, kun nuoremmista vastaajista sellaisia mainitsi vain neljännes. Toisaalta vanhimmat vastaajat kertoivat myös useimmin hankkeen positiivisista vaikutuksista elämäänsä. Pojista jostakin negatiivisesta vaikutuksesta mainitsi 34 prosenttia ja tytöistä 25 prosenttia. Sen sijaan asuinpaikalla tai perheen taloudellisella tilanteella ei ollut yhteyttä siihen, oliko hankkeeseen osallistumisella ollut nuoren mielestä negatiivisia vaikutuksia hänen elämäänsä. Tähän kysymykseen vastanneita maahanmuuttajataustaisia nuoria oli niin vähän (kaikkiaan 27), ettei heidän vastauksistaan voi sanoa erikseen mitään.

12.2 HANKKEESEEN OSALLISTUMISEN POSITIIVISET VAIKUTUKSET

Hankkeeseen osallistumisen positiivisia vaikutuksia kysyttiin kahdentoista väittämän avulla. Vain 85 prosenttia kysymyksiin vastanneista nuorista katsoi, että hankkeeseen osallistuminen oli vaikuttanut positiivisesti heidän elämäänsä ainakin jonkin verran vähintään yhdellä kysytyistä ulottuvuuksista ja 64 prosentin mielestä vaikutuksia oli ollut paljon. Vähintään 17-vuotiaista vastaajista 93 prosenttia kertoi hankkeella olleen positiivisia vaikutuksia, kun 15–16-vastaajista näin kertoi 84 prosenttia ja korkeintaan 14-vuotiaista 79 prosenttia. Tytöistä 90 prosenttia ja pojista 73 prosenttia raportoi ainakin yhdestä positiivisesta vaikutuksesta. Täysin vapaaehtoisesti hankkeissa mukana olleista näistä vaikutuksista mainitsi 95 prosenttia ja ainakin osittain pakosta osallistuneista 64 prosenttia.

KUVIO 20. Myrsky-hankkeeseen osallistumisen positiiviset vaikutukset nuorten elämään, prosentteja kysymyksiin vastanneista (N=450–477)

Kaksi kolmesta kysymyksiin vastanneista nuorista katsoi, että hankkeeseen osallistuminen oli lisännyt iloa elämään ja yli 60 prosentin mielestä osallistuminen oli lisännyt heidän taitojaan ja rohkeuttaan ilmaista itseään sekä lisännyt heidän haluaan osallistua taiteen tekemiseen. Lähes yhtä monen mielestä heidän yhteistyötaitonsa olivat kehittyneet, parantanut esiintymistaitoja ja rohkeutta esiintyä, lisännyt kanssakäymistä muiden nuorten kanssa sekä lisännyt halua harrastaa kulttuuria. Kaikkien näiden asioiden kohdalla hankkeeseen osallistuminen oli vaikuttanut paljon nuorista yli 30 prosentin mielestä. Noin puolet nuorista katsoi, että hankkeeseen osallistuminen oli parantanut heidän käsityksiään taiteesta sekä lisännyt ystäviä.

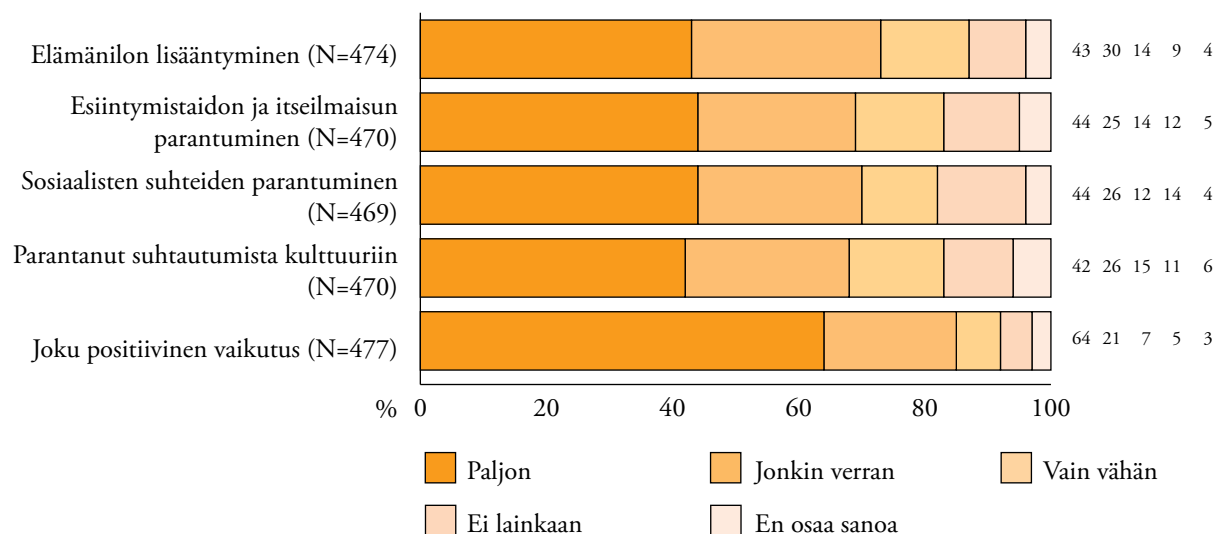
Kolmannes kysymyksiin vastanneista nuorista ilmoitti, että hankkeeseen osallistuminen oli vähentänyt omien ongelmien ajattelua ja viidenneksen mielestä osallistuminen oli parantanut heidän

väljään vanhempiinsa ainakin jonkin verran. Välit vanhempiin paranivat lähinnä nuorimmilla, korkeintaan 13-vuotiailla vastaajilla, joista lähes kolmannes kertoi välien vanhempiin parantuneen ainakin jonkin verran.

12.3 POSITIIVISET VAIKUTUKSET ERI ELÄMÄNALUEILLA

Positiivia vaikutuksia mitanneet kaksitoista asiaa saattoi ryhmitellä neljälle eri ulottuvuudelle: vaikutukset yleiseen elämääniloon, vaikutukset taitoihin ja rohkeuteen esiintyä ja ilmaista itseään, vaikutukset sosiaalisiin taitoihin tai suhteisiin ja vaikutukset kulttuuria ja taidetta koskeviin asenteisiin. Faktorianalyysin perusteella nämä muuttujat jakautuivat vain kahdelle ulottuvuudelle, sillä useimpien positiivisia vaikutuksia kuvanneiden muuttujien vastausten välillä oli niin suuret korrelaatiot, etteivät ne jakautuneet selviksi muuttujaryhmiksi. Muista positiivisia vaikutuksia mitanneista muuttujista erosivat omaksi faktorikseen vain taidetta ja kulttuuria koskevaa kiinnostusta ja myönteisiä asenteita kuvanneet muuttujat.

KUVIO 21. Myrsky-hankkeeseen osallistumisen positiiviset vaikutukset nuorten elämään osaluettain, prosentteja kysymyksiin vastanneista (N=469–477)

Kysymyksiin vastanneista nuorista 73 prosenttia katsoi hankkeeseen osallistumisen lisänneen iloa heidän elämäänsä tai vähentäneen omien ongelmien pohdintaa. 70 prosenttia nuorista katsoi hankkeen lisänneen tai parantaneen heidän sosiaalisia suhteitaan tai sosiaalisia taitojaan, 69 prosentin mielestä heidän rohkeutensa ja taitonsa esiintymiseen ja itseilmaisuuun olivat lisääntyneet ja 68 prosenttia ilmoitti hankkeeseen osallistumisen parantaneen heidän käsityksiään taiteesta ja kulttuurista tai lisänneen heidän haluaan osallistua taide- ja kulttuuriharrastuksiin.

Tytöt ja vanhemmat nuoret kertoivat positiivisista vaikutuksista kaikilla elämänalueilla useammin kuin pojat tai nuoremmat vastaajat. Maaseudulla asuneista nuorista 49 prosenttia katsoi hankkeeseen osallistumisen lisännyt paljon heidän sosiaalisia taitojaan tai sosiaalista vuorovaikutustaan, kun kaupun-

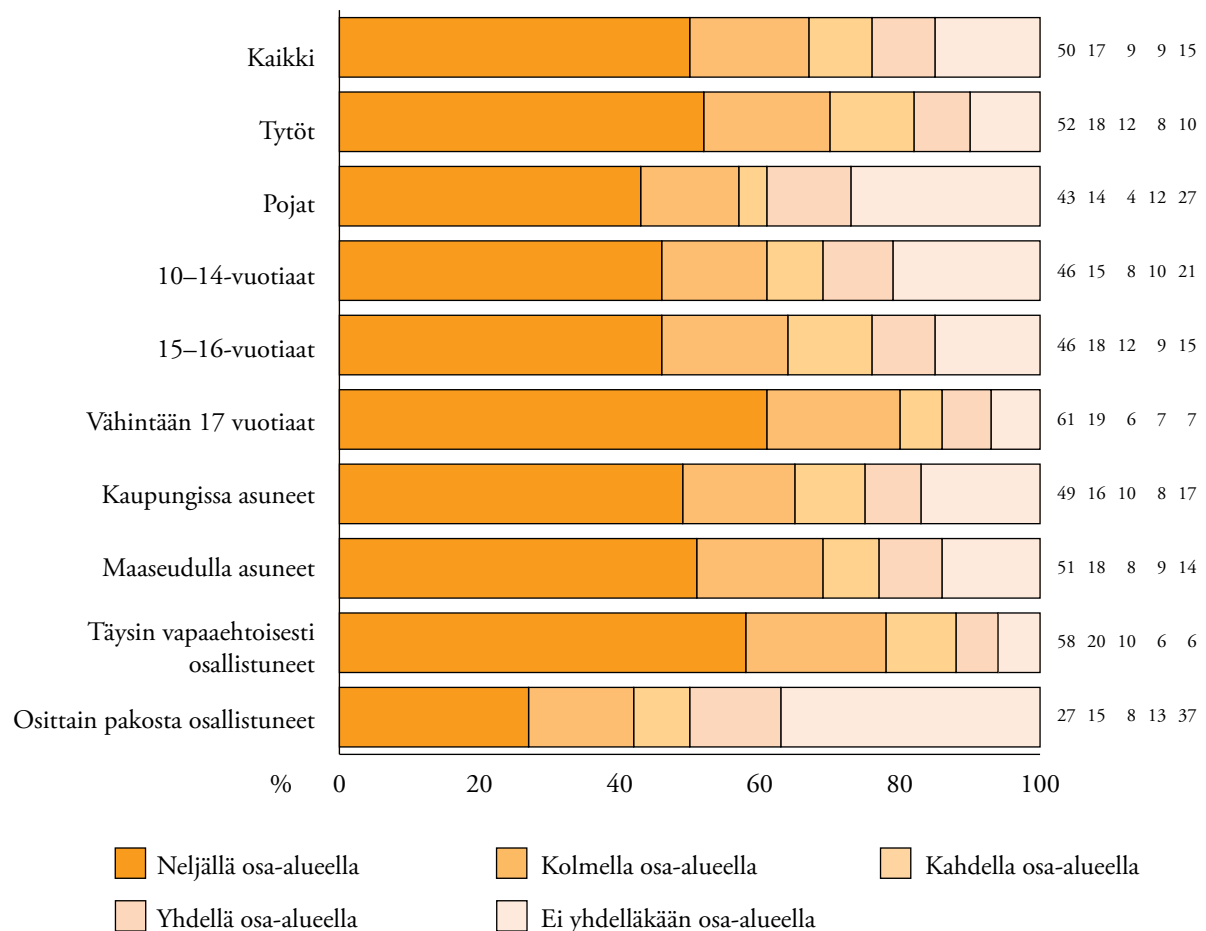
gissa asuneista nuorista tällaisista vaikutuksista kertoi 40 prosenttia. Esiintymistaitojensa katsoi parantuneen ainakin jonkin verran 72 prosenttia niistä nuorista, jotka katsoivat, ettei heidän perheissään ollut talousvaikeuksia ja 60 prosenttia niistä nuorista, jotka katsoivat perheessään olevan talousvaikeuksia.

Ne nuoret, jotka olivat olleet mukana hankkeessa ainakin osittain pakosta, kertoivat positiivista vaikutuksia kaikilla osa-alueilla selvästi harvemmin kuin hankkeissa täysin vapaaehtoisesti mukana olleet nuoret. Hanke oli lisännyt iloa elämään vapaaehtoisista 86 prosentin ja osittain pakosta osallistuneista 44 prosentin mielestä; esiintymistaitojen kehityksen kohdalla vastaavat luvut olivat 80 prosenttia ja 45 prosenttia, sosiaalisten taitojen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen lisääntymisen kohdalla 78 ja 52 prosenttia ja kulttuuria ja taidetta koskevien käsitysten parantumisen kohdalla 80 ja 43 prosenttia.

Peräti 50 prosenttia kysymyksiin vastanneista nuorista ilmoitti, että hankkeeseen osallistumisella oli ollut paljon tai jonkin verran vaikutuksia heidän elämäänsä kaikilla neljällä osa-alueella ja kaksi kolmasosaa nuorista ilmoitti positiivisista vaikutuksista vähintään kolmella eri osa-alueella. Vain 15 prosentin mielestä hankkeeseen osallistuminen ei ollut vaikuttanut heidän elämäänsä positiivisesti millään osa-alueella vähintään jonkin verran.

Jokaisen neljän ulottuvuuden kohdalla yli kaksi kolmasosaa nuorista katsoi *Myrsky*-hankkeeseen osallistumisella olleen ainakin jonkin verran positiivisia vaikutuksia heidän elämäänsä ja yli 40 prosentin mielestä vaikutuksia oli ollut paljon. Ainakin yhdellä ulottuvuudella vaikutuksia oli ollut paljon 64 prosentin mielestä ja vähintään jokin verran 85 prosentin mielestä.

KUVIO 22. Kuinka monella eri osa-alueella Myrsky-hankkeeseen osallistumisella oli ollut paljon tai jonkin verran positiivisia vaikutuksia, prosentteja kysymyksiin vastanneista (N=477)

Vähintään 17-vuotiaista vastaajista 61 prosenttia kertoi hankkeella olleen positiivia vaikutuksia jokaisella neljällä ulottuvuudella ja vähintään kolmella ulottuvuudella vaikutuksia oli ollut heistä 80 prosentin mielestä. Nuoremista vastaajista 46 prosenttia katsoi, että positiivisia vaikutuksia oli ollut kaikilla neljällä ulottuvuudella ja 62 prosenttia kertoi vaikutuksista vähintään kolmella ulottuvuudella.

Nuorten motivaatiolla osallistua hankkeeseen oli selvä yhteys siihen, koettiin hankkeella olleen positiivia vaikutuksia omaan elämään. Vähintään yhdellä ulottuvuudella katsoi positiivisia vaikutuksia elämäänsä olleen 94 prosenttia vapaaehtoisesti ja 63 prosenttia pakosta mukana olleista. Vastaavasti kaikilla neljällä osa-alueella positiivisia vaikutuksia oli ollut pakosta mukana olleista nuorista 27 prosentin ja vapaaehtoisesti mukana olleista 58 prosentin mielestä.

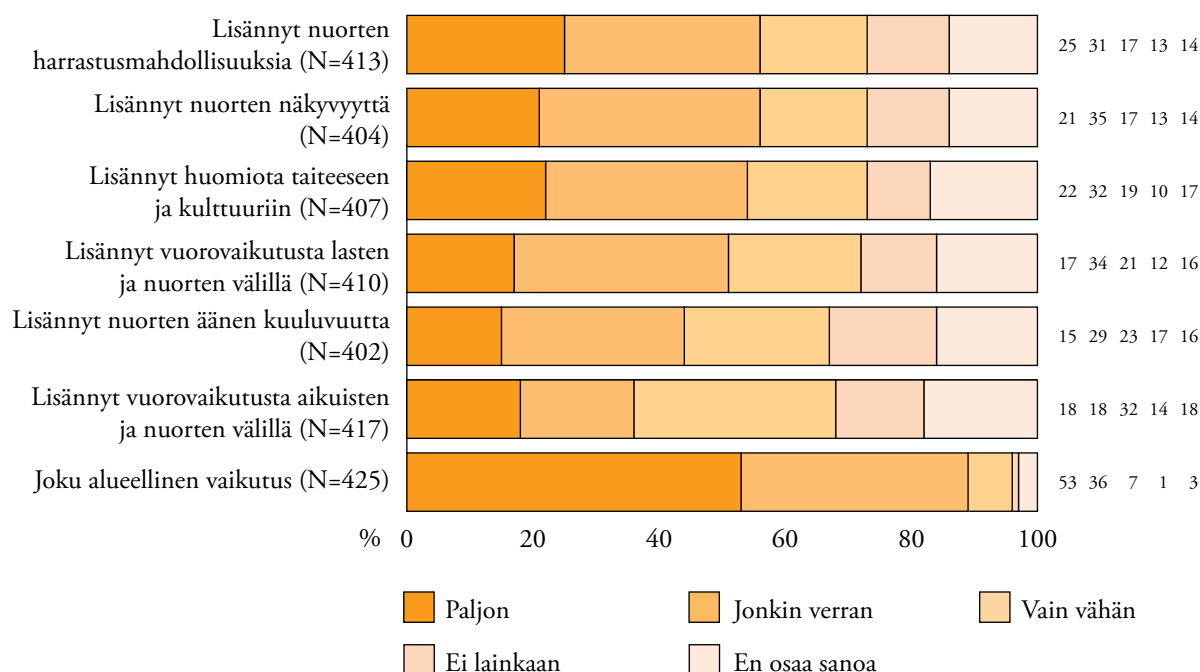
13. Hankkeen alueelliset vaikutukset

Yhdistelmä- ja loppukyselyihin vastanneita nuoria pyydettiin myös arvioimaan sitä, millaisia vaikutuksia *Myrsky*-hankkeella oli ollut alueellisesti heidän paikkakunnillaan. Vaikutuksia pyydettiin arvioimaan kaikkiaan kuuden eri asian suhteen. Tulosten tarkasteluissa jätettiin huomioimatta verkkokirjoitushankkeeseen osallistuneiden nuorten vastaukset, sillä valtakunnallinen hanke ei kohdistunut mihinkään tiettyyn paikkakuntaan.

Näiden kysymysten osalta täytyy kuitenkin pitää mielessä, että kysymyksessä on eräänlainen ryvästötanta ja samassa hankkeessa mukana olleet samalla paikkakunnalla asuneet nuoret ovat oletettavasti arvioineet hankkeen alueellisia vaikutuksia samansuuntaisesti. Etenkin, jos hankkeesta on paljon vastauksia kyselyihin, voi yksittäisen hankkeen osuus kokonaistuloksista olla hyvinkin huomattava.

Kysymyksiin vastanneista nuorista vain kahdeksan (8) prosenttia katsoi, ettei hankkeella ollut lainkaan merkittäviä alueellisia vaikutuksia, ja 53 prosentin mielestä hanke oli vaikuttanut paljon ainakin yhdellä mainituista kuudesta osa-alueesta.

KUVIO 23. Myrsky-hankkeen paikalliset vaikutukset, prosentteja kysymyksiin vastanneista (N=402–425)

Noin 55 prosenttia nuorista katsoi, että hanke oli lisännyt nuorten harrastusmahdollisuuksia paikkakunnalla, lisännyt nuorten näkyvyyttä paikkakunnalla ja lisännyt yleistä huomiota taiteeseen ja kulttuuriin paikkakunnalla. Puolet nuorista arveli, että hanke oli lisännyt vuorovaikutusta lasten ja nuorten välillä. Vajaa puolet arveli, että hanke oli lisännyt nuorten äänen kuuluvuutta ja kolmannen mielestä se oli lisännyt vuorovaikutusta nuorten ja aikuisten välillä.

Ne nuoret, jotka olivat osallistuneet hankkeisiin täysin vapaaehtoisesti, näkivät hankkeilla olleen enemmän alueellisia vaikutuksia kuin ne nuoret, joiden oli ollut pakko osallistua hankkeisiin. Kuitenkin 89 prosenttia myös pakosta hankkeisiin osallistuneista nuorista mielsi hankkeen vaikuttaneen paikkakunnalla vähintään yhdellä tavalla; vapaaehtoisesti mukana olleista nuorista näin ajatteli 94 prosenttia.

Useimmat vapaaehtoisesti kuin pakosta hankkeisiin osallistuneet nuoret katsoivat hankkeella olleen enemmän lähes kaikkia alueellisia vaikutuksia. Poikkeuksena oli aikuisten ja nuorten välinen vuorovaikutus, jonka katsoi lisääntyneen ainakin jonkin verran 43 prosenttia ainakin osittain pakosta mukana olleista ja 27 prosenttia täysin vapaaehtoisesti hankkeeseen osallistuneista nuorista.

Paikkakunnan koolla ei – yllättävää kyllä – näyttänyt olevan suurta merkitystä sille, kuinka monet nuoret arvelivat hankkeella olevan tiettyjä yksittäisiä alueellisia vaikutuksia. Maaseudulla asuneista nuorista 64 prosenttia katsoi hankkeen lisänneen nuorten näkyvyyttä paikkakunnalla, kun kaupungeissa asuvista nuorista näin ajattelivat 47 prosenttia. Maaseudulla asuvista nuorista 93 prosenttia ja kaupungeissa asuvista nuorista 88 prosenttia katsoi, että hankkeella oli ollut ainakin yksi alueellinen vaikutus. Maaseudulla asuvista nuorista kolmannes kertoi, että hankkeella oli vaikutuksia viidellä tai kuudella tavalla, kun kaupunkilaisnuorista näin ajatteli vajaa neljännes. Alueellisia vaikutuksia oli ollut korkeintaan yhdellä tavalla maaseudulla asuvista 28 prosentin ja kaupungeista asuvien 36 prosentin mielestä.

14. Mitkä asiat olivat yhteydessä hankkeen vaikuttavuuteen?

Tulevien nuorille suunnattujen taide- ja kulttuurihankkeiden suunnittelun kannalta voi olla hyödyllistä tietää, mitkä osallistuvien nuorten taustaan tai hankkeen toteutukseen liittyvät tekijät ovat yhteydessä siihen, millaisia vaikutuksia nuoret kokevat hankkeeseen osallistumisella olevan elämäänsä.

Monet nuoret olivat vastanneet palautekyselyihin varsin puutteellisesti jättämällä vastaamatta joihinkin erillisiin kysymyksiin tai kokonaisesti kysymysryhmiin, ja tämän vuoksi aineistoon oli hankala soveltaa sellaisia tilastollisia menetelmiä, jotka tarkastelevat erittäin monien muuttujien arvoja samanaikaisesti. Muuttujien välisiä yhteyksiä tarkastellaankin eräänlaisen kiertotien kautta tarkastelemalla vain muutaman muuttujan välisiä suhteita kerrallaan.

14.1 KENEN TYYTYVÄISYYS TAI HYVINVOINTI PARANI HANKKEESSA?

Palautekyselyssä nuoria pyydettiin arvioimaan, oliko *Myrsky*-hankkeeseen osallistuminen vaikuttanut nuorten koettuun tyytyväisyyteen tai hyvinvointiin. Tarkempaan tarkasteluun otettiin toisaalta ne nuoret, jotka katsoivat tällaisia vaikutuksia olleen elämässään paljon, ja toisaalta niitä, jotka arvioivat näitä vaikutuksia olleen vain vähän tai ei lainkaan. Jatkossa näitä kahta ryhmää kutsutaan ”tyytyväisiksi” ja ”tyytymättömiksi”. Tyytymättömien ryhmässä oli suhteellisesti enemmän poikia ja yläasteikäisiä nuoria kuin tyytyväisten ryhmässä, mutta muilta taustatekijöiltään ryhmät eivät eronneet toisistaan. Ryhmien välillä ei ollut eroja asuinpaikkakunnan koon, vanhempien koulutustaustan tai perheen taloudelliseen tilanteeseen mukaan ja maahanmuuttajataustaisten nuorten osuus oli yhtä suuri kummassakin ryhmässä.

Tärkeimmät erot tyytyväisten ja tyytymättömien ryhmään kuuluneiden nuorten vastauksissa on koottu taulukkoon 2.

TAULUKKO 2. Niiden ryhmien vertailu, joiden tyytyväisyyteen ja hyvinvointiin Myrsky-hankkeeseen osallistuminen oli vaikuttanut paljon tai korkeintaan vähän.

Hankkeeseen osallistuminen vaikutti tyytyväisyyteen	Paljon (N=115)	Vähän tai ei lainkaan (N=138)
Sukupuoli	Tyttöjä 68 %, poikia 32 %	Tyttöjä 54 %, poikia 46 %
Ikä	13–16-vuotiaita 67 %	13–16-vuotiaita 83 %
Motivaatio	14 % mukana osittain pakosta	51 % mukana osittain pakosta
Oma innokkuus osallistumisessa	77 % koko ajan täysillä 14 % melko innokkaasti 5 % vaihtelevasti 1 % ei kiinnostunut koko aikana	9 % koko ajan täysillä 30 % melko innokkaasti 31 % vaihtelevasti 20 % ei kiinnostunut koko aikana
Niiden osuus, jotka osallistuivat itse paljon eri toimintoihin hankkeessa	Ideointiin 48 % Tarkempaan suunnitteluun 43 % Tekemiseen ja työstämiseen 67 % Esillepanoon ja esittämiseen 73 % Tiedottamiseen 33 %	Ideointiin 18 % Tarkempaan suunnitteluun 15 % Tekemiseen ja työstämiseen 18 % Esillepanoon ja esittämiseen 29 % Tiedottamiseen 11 %
Oman osallistumisen suhteellinen arvio	Selvästi keskimääräistä enemmän 43 % Selvästi keskimääräistä vähemmän 11 %	Selvästi keskimääräistä enemmän 12 % Selvästi keskimääräistä vähemmän 44 %
Niiden osuus, joiden mielestä nuoret osallistuivat paljon eri toimintoihin hankkeessa	Ideointiin 57 % Tarkempaan suunnitteluun 51 % Tekemiseen ja työstämiseen 66 % Esillepanoon ja esittämiseen 72 % Tiedottamiseen 35 %	Ideointiin 27 % Tarkempaan suunnitteluun 26 % Tekemiseen ja työstämiseen 30 % Esillepanoon ja esittämiseen 29 % Tiedottamiseen 16 %
Nuorten osallisuuden suhteellinen arvio	Selvästi keskimääräistä enemmän 47 % Selvästi keskimääräistä vähemmän 14 %	Selvästi keskimääräistä enemmän 14 % Selvästi keskimääräistä vähemmän 40 %
Suhteellinen arvio positiivisten kokemusten määrästä	Selvästi keskimääräistä enemmän 45 % Selvästi keskimääräistä vähemmän 9 %	Selvästi keskimääräistä enemmän 9 % Selvästi keskimääräistä vähemmän 49 %
Vaikuttanut elämään paljon seuraavilla osa-alueilla	Elämänilo 84 % Esiintymis- tai itseilmaisutaidot 79 % Sosiaaliset taidot tai suhteet 82 % Suhde kulttuuriin ja taiteeseen 78 % Joku positiivinen vaikutus 97 % Joku negatiivinen vaikutus 10 %	Elämänilo 19 % Esiintymis- tai itseilmaisutaidot 18 % Sosiaaliset taidot tai suhteet 17 % Suhde kulttuuriin ja taiteeseen 23 % Joku positiivinen vaikutus 37 % Joku negatiivinen vaikutus 13 %
Alueelliset vaikutukset	Paljon 79 % Vähän tai ei lainkaan 1 %	Paljon 35 % Vähän tai ei lainkaan 20 %

Puolet niistä nuorista, joiden koettuun tyytyväisyyteen hankkeeseen osallistumisella ei ollut vaikutusta, oli osallistunut hankkeeseen pakosta. Niistä nuorista, jotka olivat kokeneet hankkeeseen osallistumisen parantaneet paljon tyytyväisyyttään ja hyvinvointiaan, vain 14 prosenttia oli osallistunut hankkeeseen pakosta. Lähes kaikki pakon yhdeksi osallistumisen syyksi maininneet ilmoittivat sen myös tärkeimmäksi syyksi hankkeeseen osallistumiselle. Puolet tyytymättömien ryhmään kuuluneista nuorista ei siis mitä todennäköisimmin olisi lainkaan osallistunut hankkeeseen, ellei heidän olisi ollut

pakko osallistua. Tyytyväisten ryhmässä taas suurin osa nuorista oli mukana vapaaehtoisesti, joten he olivat jo alun perin kiinnostuneita osallistumaan hankkeeseen.

Hankkeeseen osallistumisesta eniten tai vähiten hyötyneiden vastaajien arviot siitä, kuinka paljon he olivat itse osallistuneet hankkeen eri toimintoihin ja kuinka innokkaasti he olivat mukana hankkeessa, erosivat – varsin ymmärrettävästi – erittäin paljon toisistaan. Tyytyväisistä nuorista yli kolme neljäsosaa oli ollut hankkeessa täysillä mukana koko ajan, kun tyytymättömissä nuorissa yhtä innokkaita osallistujia oli vajaa kymmenesosa. Täysillä tai melko innokkaasti oli hankkeessa ollut mukana 94 prosenttia tyytyväisistä ja 39 prosenttia tyytymättömistä nuorista. Vastaavasti viidennes tyytymättömistä nuorista ei ollut kiinnostunut hankkeesta koko aikana, kun tyytyväisistä nuorista näin arveli yksi (1) prosentti (eli yksi vastaaja).

Nuorten omaa osallistumista mitanneista muuttujista oli muodostettu faktoripistemäärämuuttuja, jonka arvojen perusteella oli puolestaan tehty luokiteltu kvartaalimuuttuja kuvaamaan sitä, oliko vastaaja osallistunut hankkeen toimintoihin keskimääräistä selvästi enemmän, keskimääräistä enemmän, keskimääräistä vähemmän vai keskimääräistä selvästi vähemmän. Tyytyväisistä nuorista lähes puolet oli osallistunut toimintoihin selvästi keskimääräistä enemmän ja tyytymättömistä nuorista vastaavasti lähes puolet selvästi keskimääräistä vähemmän.

Muuttujista, jotka kuvasivat vastaajien käsityksiä nuorten osallisuuden toteutumisesta hankkeessa, muodostettiin faktoripistemäärä- ja kvartaalimuuttujat samalla tavoin kuin nuorten omaa osallistumista kuvaavista muuttujista. Tyytyväisistä nuorista 47 prosenttia arveli nuorten oman osallisuuden toteutuneen hankkeessa selvästi keskimääräistä enemmän, kun tyytymättömistä nuorista 40 prosenttia piti nuorten osallisuutta selvästi keskimääräistä vähäisempänä. Tyytyväisistä nuorista 57 prosenttia katsoi nuorten osallistuneen paljon hankkeen ideointiin ja 51 prosenttia arvioi heidän osallistuneen paljon tarkempaan suunnitteluun tai käsikirjoittamiseen. Tyytymättömistä nuorista neljännes katsoi nuorten osallistuneen paljon näihin toimintoihin.

Myös kysymyksistä, jotka kuvasivat nuorten lähinnä työryhmän yhteisöllisyyteen ja sosiaalisiin suhteisiin liittyneitä positiivisia kokemuksia, muodostettiin faktoripistemäärä ja kvartaalimuuttujat. Tyytyväisistä nuorista tällaisia positiivisia kokemuksia oli ollut keskimääräistä selvästi enemmän 45 prosentilla ja tyytymättömistä taas selvästi keskimääräistä vähemmän 49 prosentilla.

Palautekyselyyn vastanneita nuoria pyydettiin arvioimaan, kuinka paljon hankkeeseen osallistuminen oli vaikuttanut heidän elämäänsä viidellätoista eri tavalla. Nämä viisitoista asiaa luokiteltiin viiteen ryhmään: vaikutukset yleiseen elämäniloon, vaikutukset taitoihin ja rohkeuteen esiintyä tai ilmaista itseään, vaikutukset sosiaalisiin taitoihin tai sosiaalisiin suhteisiin, vaikutukset suhtautumiseen kulttuuriin ja taiteeseen ja negatiiviset vaikutukset elämään. Vain erittäin pieni osa sen paremmin tyytyväisistä kuin tyytymättömistäkään nuorista koki, että hankkeeseen osallistumiselle olisi ollut paljon negatiivisia vaikutuksia heidän elämäänsä. Siinä, kuinka moni nuori oli kokenut hankkeella olleen paljon positiivista vaikutusta elämäänsä, oli suuret erot tyytyväisten ja tyytymättömien nuorten välillä. Tyytyväisistä nuorista 97 prosenttia katsoi, että hankkeeseen osallistumisella oli ollut paljon positiivista vaikutusta ainakin yhdellä tavalla, kun tyytymättömistä nuorista näin ajatteli 37 prosenttia.

Selvästi useammat tyytyväiset nuoret kuin tyytymättömät nuoret arvelivat hankkeilla olleen myös alueellisia vaikutuksia. Paljon alueellisia vaikutuksia oli ollut tyytyväisistä nuorista 79 prosentin ja tyytymättömistä 35 prosentin mielestä, kun hankkeella oli taas ollut vähän tai ei lainkaan tällaisia vaikutuksia tyytyväisistä 1 prosentin ja tyytymättömistä 20 prosentin mielestä.

Niiden nuorten, jotka kokivat *Myrsky*-hankkeeseen osallistumisella olleen eniten tai vähiten vaikutusta koettuun tyytyväisyyteen tai hyvinvointiin, kokemukset hankkeessa ja käsitykset hankkeen vaikutuksista, erosivat huomattavasti. Yhtenä ajankohtana kerätyn kyselyn tuloksien perusteella on kuitenkin mahdotonta sanoa mitään eri asioiden välisistä mahdollisista vaikutussuhteista. Ovatko nuoret esimerkiksi osallistuneet hankkeeseen innokkaasti sen takia, että ovat viihtyneet hyvin ryhmässä

ja koneet sen toimivan hyvin, vai onko nuorten osallistumisinnostus saanut ryhmän tuntumaan hyvältä toimintaympäristöltä? Ovatko nuoret lähteneet itse osallistumaan paljon hankkeen eri toimintoihin sen takia, että ovat kokeneet nuorilla olevan paljon vaikutusvaltaa hankkeen suunnittelussa ja eri toiminnoista päätettäessä, vai ovatko nuoret kokeneet nuorten osallisuuden toteutuvan hankkeessa hyvin, koska ovat itse osallistuneet eri toimintoihin niin paljon?

14.2 MITEN ERI ASIAT OLIVAT YHTEYDESSÄ TOISIINSA?

Niiden muuttujien välisiä yhteyksiä, joiden kohdalla hankkeesta eniten tai vähiten parannusta henkilökohtaiseen tyytyväisyyteensä tai hyvinvointiinsa saaneiden nuorten vastaukset erosivat toisistaan, tarkasteltiin myös kaikkien vastaajien tasolla laskemalla muuttujien väliset korrelaatiot.

Korrelaatiotarkasteluihin otettiin suorista kysymyksistä mukaan vastaukset siitä, oliko pakko ollut (yksi) syy hankkeeseen osallistumiselle, ja kuinka innokkaasti nuori oli ollut mukana hankkeessa. Nämä luokitteluasteikolliset muuttujat ”muunnettiin” järjestysasteikollisiksi jättämällä tarkastelujen ulkopuolelle sellaiset vastausluokat, joita ei voinut sijoittaa lineaariselle asteikolle.

Muut korrelaatiotarkasteluihin valitut muuttujat olivat kysymysryhmien vastausten perusteella muodostettuja faktoripistemäärämuuttujia, sillä niiden arvojen hajonta on huomattavasti suurempi kuin alkuperäisillä järjestysasteikollisilla muuttujilla. Näidenkin tarkastelujen ulkopuolelle jäivät ”en osaa sanoa” -vastaukset, joita ei voinut sijoittaa järjestysasteikolle muiden vastausten kanssa. Henkilökohtaiseen elämän positiivisia vaikutuksia kuvaamaan on valittu näiden kysymysten pohjalta muodostunut hankkeen yleisimpiä positiivisia vaikutuksia kuvaava faktorimuuttuja.

Korrelaatiotarkasteluihin valittujen muuttujien keskinäisten yhteyksien lisäksi laskettiin myös muuttujien korrelaatiot useiden taustamuuttujien kanssa. Huomioitavaa onkin, etteivät vastaajan ikä, asuinpaikkakunnan koko, vanhempien koulutus, perheen taloudellinen tilanne tai kulttuuriharrastusten esteiden lukumäärä korreloineet yhdenkään tarkasteluihin valitun muuttujan kanssa. Vastaajan sukupuoli oli yhteydessä vain siihen, oliko hänen ollut pakko osallistua hankkeeseen vai ei (korrelaatiokerroin 0,308).

Muiden muuttujien tai muuttujaryhmien väliset korrelaatiokertoimet on esitetty taulukossa 3.

TAULUKKO 3. Myrsky-hankkeen vaikutusta tyytyväisyyteen ja hyvinvointiin mittaavan muuttujan ja eräiden muiden muuttujien väliset korrelaatiot

	Pakko osallistua	Innokkuus	Käsitykset nuorten osallisuudesta	Oma osallistuminen	Positiiviset kokemukset hankkeessa	Positiiviset vaikutukset elämään	Alueelliset vaikutukset
Pakko osallistua	1						
Innokkuus	-,392	1					
Käsitykset nuorten osallistumisesta eri toimintoihin	,233	,478	1				
Oma osallistuminen hankkeen toimintoihin	,170	,481	,526	1			
Positiiviset kokemukset hankkeessa	,141	,473	,358	,415	1		
Positiiviset vaikutukset elämään	,327	,531	,463	,467	,612	1	
Alueelliset vaikutukset	,327	,454	,464	,449	,447	,604	1
Vaikutukset koettuun tyytyväisyyteen	,368	,494	,314	,316	,415	,450	,484

Korrelaatiotaulukosta käy ilmi, että useimpien tarkasteluun valittujen muuttujien välillä on varsin korkea riippuvuus. Kaikki taulukossa mukana olevat korrelaatiot ovat tilastollisesti merkitseviä. Monien muuttujien kohdalla tämä yhteys on varsin itsestään selvä, sillä jotkut kysymykset kartoittivat hyvinkin samanlaisia asioita. Esimerkiksi positiivisia kokemuksia hankkeessa kartoittanut kysymys kohdistui samoihin asioihin, joiden alueella tapahtuneet positiiviset muutokset muodostavat huomattavan osan hankkeen positiivisia vaikutuksia mittaavan faktorimuuttujan arvoista. Samoin esimerkiksi innokkuudessa hankkeeseen osallistumisessa ja oma osallistumisessa hankkeen eri toimintoihin on kyse pitkälti samasta asiasta. Läheskään kaikkien muuttujien välisillä yhteyksillä ei kuitenkaan ole kysymyslomakkeen sisäänrakennettuihin yhteyksiin.

Huomioitavaa on myös, ettei se, oliko vastaajan pakko osallistua hankkeeseen, ollut mitenkään erityisen vahvassa yhteydessä hankkeesta saatuihin positiivisiin kokemuksiin, oma osallistumiseen hankkeen toimintoihin tai käsityksiin nuorten osallisuudesta hankkeessa. Sen sijaan osallistumispakko oli selvästi enemmän yhteydessä osallistumisinnokkuuteen – ja sitten tämän innokkuuden kautta myös muihin asioihin.

14.3 JOHTAAKO OSALLISTUMISPAKKO AINA INNOTTOMUUTEEN?

Monet *Myrsky*-hankkeet oli toteutettu kouluissa tai erilaisissa laitoksissa, jolloin voidaan helposti tavoittaa suuri joukko sellaisia nuoria, jotka eivät välttämättä muuten pääsisi lainkaan mukaan kulttuuri- tai taideharrastuksiin. Tällä tavoin toteutettujen hankkeiden kohdalla nuorten on kuitenkin ”pakko” osallistua hankkeeseen, eivätkä he siten ole välttämättä läheskään yhtä motivoituneita ja innokkaita osallistumaan hankkeeseen, kuin niihin täysin vapaaehtoisesti hakeutuneet nuoret. Tämä näkyi palautekyselyn vastauksissa siten, että pakosta hankkeessa mukana olleet nuoret osallistuivat hankkeen toimintoihin suhteellisesti selvästi vähemmän kuin hankkeisiin vapaaehtoisesti osallistuneet, ja selvästi harvemmat heistä katsoivat hankkeella olleen positiivisia vaikutuksia heidän elämäänsä tai parantaneen heidän hyvinvointiaan ja tyytyväisyyttään.

Se, että nuoren oli pakko osallistua hankkeeseen, ei kuitenkaan välttämättä tarkoittanut, etteikö hän saattanut lähteä innokkaasti mukaan hankkeeseen ja hyötynyt siitä paljonkin lisääntyneen tyytyväisyyden tai muiden positiivisten vaikutusten muodossa. Palautekyselyyn vastasi kaikkiaan 111 nuorta, jotka ilmoittivat pakon syyksi osallistua hankkeeseen. Osallistumisinnokkuutta kartoitaneeseen kysymykseen heistä vastasi 88. Näistä vastanneista 16 prosenttia oli ollut mukana koko ajan täysillä ja 29 prosenttia melko innokkaasti. Pakosta hankkeeseen mukaan lähteneistä nuoristakin siis 45 prosenttia oli osallistunut itse toimintaan vähintään melko innokkaasti. Vaihtelevasti omien aikataulujen ja jaksamiseen mukaan oli osallistunut 30 prosenttia. Osallistumisinnokkuus oli hiipunut hankkeen aikana yhdeksällä (9) prosentilla ja 22 prosenttia ei ollut kiinnostunut hankkeesta koko sen aikana.

Millä tavalla ne nuoret, jotka lähtivät pakko-osallistumisesta huolimatta innokkaasti mukaan hankkeeseen, erosivat niistä nuorista, jotka eivät innostuneet hankkeesta missään vaiheessa tai joiden osallistumisinnokkuus väheni hankkeen aikana? Nämä kaksi ryhmää eivät eronneet toisistaan havaittavasti minkään taustamuuttujan perusteella; myös tyttöjen ja poikien välinen ero oli niin pieni, ettei sitä voi pitää näin pienessä joukossa huomionarvoisena. Myöskään eri taiteenlajien hankkeiden välillä ei ollut mitään suoraviivaisia eroja. Pienistä vastaajamääristä johtuen myöskään muihin kysymyksiin annettujen vastausten perusteella ei voida tehdä päätelmiä siitä, mitkä tekijät voisivat vaikuttaa siihen, saadaanko pakosta hankkeeseen osallistuneet nuoret innostumaan toiminnasta vai ei.

Vaikka monet pakosta hankkeisiin osallistuneet nuoret olivatkin lähteneet varsin innokkaasti mukaan hankkeen toimintaan ja saaneet osallistumisesta positiivisia kokemuksia, niin yhtään varsinaista avovastauksissa ”hehkutettua” menestystarinaa heidän joukossaan ei ollut. Jos positiivisia vaikutuksia tyytyväisyyteen ja hyvinvointiin oli mainittu avovastauksissa, niin ne olivat varsin ylimalkaisia ”oli ihan kivaa” -tyyliin. Varsin monet korostivat vielä avovastauksessakin, ettei mitään vaikutuksia ollut. Muutama vastaaja käytti myös tilaisuutta kommentoida hanketta ”varsin negatiiviseen sävyyn” tavalla, jota tuskin voinee toistaa tutkimusraportissa.

15 Lyhyiden hankkeiden kyselyjen tuloksia

15.1 TANSSIEN KAINUUSSA

Ydin-hankkeen osana toteutettiin lukuvuonna 2008–2009 tanssihanke, jossa Kainuun maakunnan yläkoulussa pidettiin tanssin ammattilaisten vetämiä tanssityöpajoja. Yhtenä työpajojen tavoitteena oli harjoitella yhteinen maakuntatanssi, joka esitettiin tanssinpäivänä huhtikuussa 2009 koulujen pihoilla samalla kellonlyömällä kaikissa kouluissa. Osa hankkeeseen osallistuneista nuorista vastasi työpajojen yhteydessä lyhyeen kaksisivuiseen kyselyyn. Hyväksyttäviä vastauksia tähän kyselyyn kertyi kaikkiaan 725.

Kyselyyn vastanneista tyttöjä oli 54 prosenttia ja poikia 44 prosenttia (2 prosenttia ei ollut ilmoittanut sukupuoltaan). Vastaajista viisi (5) prosenttia oli syntynyt Suomen ulkopuolella; yleisimmin Venäjällä tai Somaliassa.

Vastaajilta kysyttiin heidän aikaisempaa tanssiharrastustaan. 16 prosenttia kaikista vastanneista ilmoitti harrastavansa tanssia myös vapaa-aikanaan, mutta heistä varsin huomattava osa harrasti tanssia vain yksin tai yhdessä ystävien kanssa ilman varsinaista ohjausta. Tytöistä 25 prosenttia ja pojista neljä (4) prosenttia kertoi harrastavansa tanssia; tanssinharrastajista 90 prosenttia oli tyttöjä.

Se, kuinka innokkaasti nuoret olivat olleet mukana tanssiharjoituksissa, liittyi selvästi kahteen eri tekijään: sukupuoleen ja aiempaan tanssiharrastukseen. Kaikkein innokkaimmin harjoituksissa olivat mukana tytöt, jotka olivat harrastaneet tanssia jo aikaisemmin. Heistä 78 prosenttia kertoi ottaneensa osaa joko täysillä tai melko innokkaasti. Toisessa ääripäässä olivat tanssia harrastamattomat pojat, joista vain 21 prosenttia kertoi olleensa mukana näin innokkaasti ja 48 prosenttia sanoi, ettei ollut kiinnostunut koko aikana. Harvat tanssia harrastaneet pojat olivat lähes yhtä innokkaita osallistujia kuin tanssia harrastaneet tytötkin. Myös tanssia harrastamattomat tytöt olivat ottaneet osaa harjoituksiin varsin innokkaasti: 54 prosenttia täysillä tai melko innokkaasti ja vain 18 prosenttia ei ollut lainkaan kiinnostunut asiasta.

Se, oliko taidehankkeeseen osallistuminen vaikuttanut vastaajien tyytyväisyyteen, riippui selvimminkin siitä, kuinka innokkaasti nuori oli ottanut osaa harjoituksiin. 70 prosenttia niistä nuorista, jotka olivat osallistuneet harjoituksiin täysillä tai melko innokkaasti, katsoivat, että taidehankkeeseen osallistuminen oli vaikuttanut heidän tyytyväisyytensä. Harjoituksiin välinpitämättömästi suhtautuneista nuorista näin ajatteli vain kahdeksan (8) prosenttia. Koska se, kuinka innokkaasti nuoret olivat osallistuneet tanssiharjoituksiin, oli yhteydessä heidän sukupuoleensa ja aikaisempaan tanssiharrastukseensa, riippui myös tyytyväisyyden parantuminen näistä tekijöistä. Kuitenkin nimenomaan osallistumisinnokkuuden yhteys vaikutuksiin koettuun tyytyväisyyteen oli erittäin vahva (korrelaatio 0,548), kun sukupuolen ja aiemman tanssinharrastuksen yhteydet tyytyväisyysvaikutuksen olivat selvästi vähäisemmät (korrelaatiot 0,239 ja 0,238).

Nuoria pyydettiin lomakkeessa ilmoittamaan, mikä harjoitusten osio oli ollut erityisesti heidän mieleensä ja mikä taas oli ollut erityisen huonoa. Hyvin yleisiä vastauksia olivat myös erittäin ylläalkaiset vastaukset. Jos nuori ei ollut viihtynyt harjoituksissa, niin ”kaikki” oli huonoa ja ”ei mikään” oli hyvää. Jos taas nuori oli viihtynyt harjoituksissa, niin ”kaikki” oli hyvää ja huonoa oli ”ei mikään”. Harjoituksiin innokkaasti osallistuneista avokysymyksiin vastanneista nuorista 20 prosenttia piti hyvänä kaikkea ja huonona heistä piti ”ei mitään” 17 prosenttia. Avokysymyksiin vastanneista nuorista, jotka eivät olleet koko aikana olleet kiinnostuneet hankkeesta, 41 prosenttia piti hyvänä ”ei mitään” ja huonona piti ”kaikkea” 29 prosenttia.

15.2 ELOKUVANTEKOA JYVÄSKYLÄSSÄ

Jyväskyläläisen *MunDuuni*-hankkeessa toteutettiin pidempien elokuvahankkeiden lisäksi lyhyitä, neljän tunnin elokuvatyöpajoja peruskoulun yhdeksänsillä luokilla. Näihin työpajoihin osallistuneita nuoria pyydettiin vastaamaan lyhyehköön neljäsvuiseen kyselyyn, johon oli poimittu joitain kysymyksiä laajemmasta palautekyselyn lomakkeesta. Tähän kyselyyn vastasi kaikkiaan 92 nuorta.

Kyselyyn vastanneista nuorista tyttöjä oli 45 prosenttia ja poikia 55 prosenttia. Tämän kyselyn kohdalla tyttöjen ja poikien vastaukset eivät eronneet toisistaan kovinkaan paljon.

Koska elokuvatyöpajat järjestettiin koulupäivien aikana, 90 prosenttia osallistujista sanoi, että heidän oli ollut pakko osallistua. Tärkeimmäksi osallistumissyiksi tämän ilmoitti 70 prosenttia vastaajista. Osallistujista 36 prosenttia ei ollut osallistunut elokuvien tekemiseen koskaan aikaisemmin, ja vain yksi (1) prosentti vastaajista harrasti elokuvan tekemistä tällä hetkellä myös vapaa-ajallaan.

Nuorten osallistuminen toteutui hankkeissa oletettavasti varsin hyvin. Kolmannes nuorista sanoi osallistuneensa ideointiin tai tarkempaan suunnitteluun paljon ja kolme neljäsosaa oli osallistunut vähintään jonkin verran.

Puolet kyselyyn vastanneista nuorista oli täysin samaa mieltä siitä, että tunnelma kokoontumisissa oli kannustava ja mukana olleet nuoret olivat viihtyneet hyvin yhdessä ja täysin samaa mieltä tai samaa mieltä näiden väittämien kanssa oli ollut 97 prosenttia nuorista. Vajaa kolmannes nuorista oli täysin samaa mieltä siitä, että oli tuntenut itsensä ryhmän tärkeäksi jäseneksi ja oli saanut apua muilta ryhmän jäseniltä tarvittaessa ja täysin samaa mieltä tai samaa mieltä oli noin 80 prosenttia vastaajista. Tyttöjen ja poikien vastausten välillä oli se ero, että tytöistä suurempi osa oli väittämien kanssa täysin samaa mieltä, kun pojissa oli suhteellisesti enemmän samaa mieltä olleita.

Tärkeinä tai erittäin tärkeinä asioina hankkeessa oli lähes 90 prosenttia vastaajista pitänyt yhteistyötä muiden kanssa ja yhteistä kokemusta onnistumisesta. Kolme neljästä oli pitänyt tärkeänä tai erittäin tärkeänä selviytymistä omasta roolista ryhmässä ja omien taitojen kehittymistä.

Vastaajista 89 prosenttia piti tärkeimpänä asiana hankkeessa jotain ryhmän yhteiseen tekemiseen liittyvä asiaa; 66 prosenttia yhteistyötä muiden kanssa, 15 prosenttia yhteistä kokemusta onnistumisesta ja 8 prosenttia selviytymistä omasta roolista ryhmässä. Vastaajista seitsemän (7) prosenttia piti tärkeimpänä asiana uusien taitojen oppimista tai omien taitojen kehittymistä ja neljä (4) prosenttia julkista palautetta.

Koska työpajat toteutettiin osana koulun toimintaa, ei niihin osallistuminen sanottavammin hankaloittanut osallistuneiden normaalia päivää tai vähentänyt muiden ystävien tapaamista tai muita harrastuksia. Samasta syystä työpajoilla ei ollut erityisemmin vaikutuksia osallistujien sosiaalisiin suhteisiin, koska kaikki osallistujat olivat entuudestaan tuttuja toisilleen koulun kautta. Vastaajista 71 prosenttia sanoi, että työpajaan osallistuminen oli lisännyt iloa heidän elämäänsä vähintään jonkin verran. Yhteistyötaitoja työpajat olivat lisänneet ainakin jonkin verran kahden kolmasosan mielestä ja esiintymis- tai itsensäilmaisutaitoja se oli parantanut lähes yhtä monen vastaajan mielestä. Kolmannes vastaajista sanoi, että työpajaan osallistuminen oli vaikuttanut ainakin jonkin verran heidän haluunsa osallistua jatkossa taiteen tekoon tai harrastaa kulttuuria.

Näihin lyhyisiin työpajoihin osallistuneista nuorista 17 prosenttia sanoi, että osallistuminen oli parantanut paljon heidän tyytyväisyyttään. Jonkin verran tyytyväisyys oli parantunut 34 prosentin mielestä ja vähän 19 prosentin mielestä. Vain kahdeksan (8) prosentin mielestä työpajaan osallistumisella ei ollut lainkaan positiivista vaikutusta tyytyväisyyteen. 22 prosenttia kyselyyn vastanneista ei ollut vastannut tähän kysymykseen.

Hieman useamman tytön kuin pojan mielestä työpajaan osallistumisella oli ollut positiivisia vaikutuksia heidän elämäänsä, mutta näin pienen vastaajamäärän perusteella on mahdotonta tehdä tarkempia vertailuja. Sen sijaan siinä, oliko työpajaan osallistuminen parantanut tyytyväisyyttä, ei ollut eroja tyttöjen ja poikien välillä.

Lähteet

- Liikkanen, Mirja & Hanifi, Riitta & Hannula, Ulla (toim.) (2005) *Yksilöllisiä valintoja, kulttuurien pysyvyyttä. Vapaa-ajan muutokset 1981–2002*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Myllyniemi, Sami (2009) *Taidekohtia. Nuorisobarometri 2009*. Helsinki: Valtion nuorisosiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.

TIIVISTELMÄ

ILOA JA VOIMAA ELÄMÄÄN Nuorten taiteen tekemisen merkitykset *Myrsky-hankkeessa*

KATRIINA SIIVONEN & SIRKKU KOTILAINEN & ANNIKA SUONINEN

Suomen Kulttuurirahasto mahdollisti Myrsky-suurhankkeen rahoittamalla vuosina 2008–2011 nuorille suunnattuja taideprojekteja eri puolilla Suomea. Hankkeet suunnattiin ensisijaisesti 13–17-vuotiaille nuorille, joita olisi vaikea tavoittaa perinteisin keinoin. Kaikkiaan noin 14 000 nuorta osallistui eri puolilla maata 63 taideprojektiin ammattitaiteilijoiden ohjauksessa.

Hankkeita tutkittiin nuorten osallistujien näkökulmasta monipuolisin metodein. Tutkimusraportissa kuvataan taiteellisen toiminnan merkityksiä nuorten identiteeteille sekä hankkeita dialogisen kohtaamisen tiloina. Lisäksi pohditaan nuorten taidetoimintaa yhteiskunnallisessa kontekstissa, muun muassa sosiokulttuurisen vallan ja vallattomuuden näkökulmista.

Tutkimuksen kvantitatiivisten kyselyaineistojen, yksilöhaastattelujen ja osallistujapalautteiden perusteella voidaan päätellä, että taiteen tekeminen lisäsi nuorten tyytyväisyyttä, elämäniloa, yhteisöllisiä valmiuksia sekä taitoja. Nuorten mahdollisuuksia taiteelliseen toimintaan kannattaa yhteiskunnassa lisätä, sillä taide vahvisti nuorten yhteiskunnallista osallisuutta. Hyvinvointi ja osallisuus näyttivät Myrsky-hankkeissa lisääntyneen, koska taiteen avulla voitiin avata uusia ja arvaamattomia näkymiä ihmisyyteen ja maailmaan. Identiteettien vahvistamisessa tarvittiin yhtä aikaa sekä taiteen dynaamisuutta että sen käsittelyn ja hallinnan taitoja. Sitä itseisarvoisen taiteen tekeminen turvallisissa pedagogisissa puitteissa pystyi antamaan. Lisäksi nuorille oli tärkeätä, että heillä oli mahdollisuus saada heidän omaa tekijyyttään kunnioittava vastaanotto. Yhdessä tekeminen ja oppiminen vahvistivat nuorten yhteisöllisiä taitoja ja laajensivat heidän kaveripiiriään. Omaa Myrsky-ryhmää laajempien yhteisöjen positiiviset palautteet, esimerkiksi medioissa ilmestyneet arviot nuorten tekemästä työstä tukivat yhteiskuntaan kiinnittymistä.

Tutkimus on Suomen Kulttuurirahaston tilaustutkimus, jota koordinoi Nuorisotutkimusverkosto. Tutkijoina hankkeessa olivat dosentit Sirkku Kotilainen ja Katriina Siivonen. FT, YTL Annikka Suoninen vastasi hankkeen tilastollisesta osuudesta.

ABSTRACT

JOY AND POWER FOR LIFE

Meanings of art creation for young people in the *Myrsky* (Storm) project

KATRIINA SIIVONEN & SIRKKU KOTILAINEN & ANNIKKA SUONINEN

The Finnish Cultural Foundation made the large-scale project *Myrsky* possible by funding art projects directed at youths in different parts of Finland from 2008 to 2011. The projects were primarily targeted at youths aged 13 to 17 who would have been difficult to reach by conventional means. In all, about 14,000 youths participated in 63 projects in different parts of the country under the direction of professional artists.

The projects were studied from the young participants' point of view using diverse methods. The study report describes the meanings of artistic activity for the youths' identities, and the projects as spaces for dialogic encounters. It also looks at youths' artistic activity in a societal context, including the points of view of socio-cultural power and powerlessness.

Based on the quantitative questionnaire material, individual interviews and participant feedback, the conclusion is that creating art increased the youths' happiness, joy of living, communal abilities and skills. Opportunities for artistic activities for youths should be improved in society, because art strengthened the youths' social participation. Welfare and participation seemed to have increased in the *Myrsky* project, as art opened up new and unexpected views to humanity and the world. The strengthening of identities required simultaneously both the dynamism of art and the abilities to process and control it. Creating art in a safe, pedagogic environment was able to provide this. It was also important for the youths to be able to get a reception that respects their authorship. Creating and learning together strengthened the youths' social skills and broadened their circle of friends. Positive feedback from communities broader than one's own *Myrsky* group, such as reviews of the youths' works in the media, strengthened their connection with society.

This study was commissioned by the Finnish Cultural Foundation and coordinated by the Finnish Youth Research Network. The researchers in the project were docents *Sirkku Kotilainen* and *Katriina Siivonen*. PhD *Annikka Suoninen* was responsible for the statistical part.

